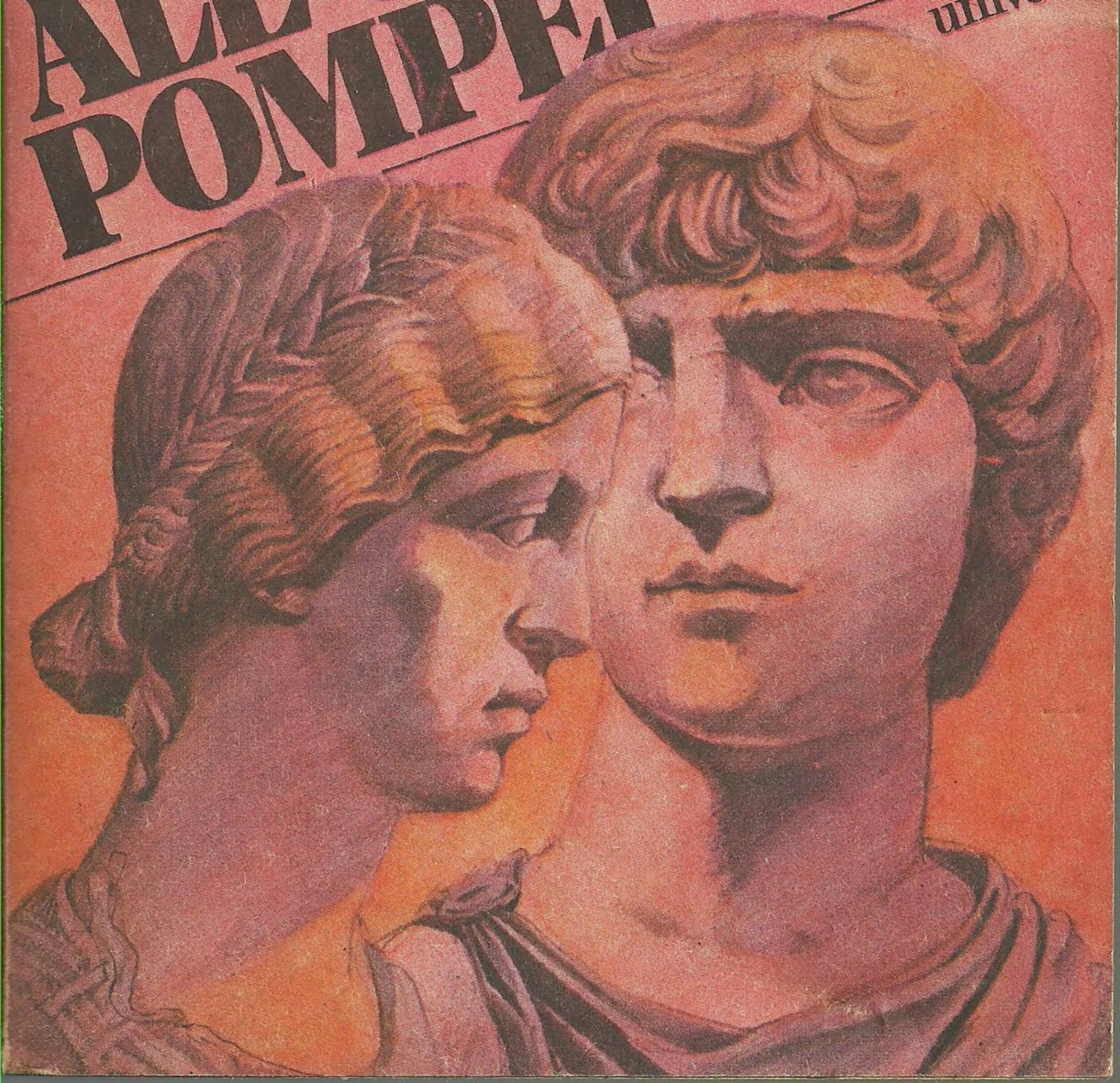

E. Bulwer-Lytton

ULTIMELE ZILE ALE ORAȘULUI POMPEI

univers

EDWARD BULWER-LYTTON

Ultimele zile ale oraşului Pompei

Coperta de Vasile Olac

EDWARD BULWER-LYTTON

The Last Days of Pompeii

Bernhard Tauchnitz, Leipzig, 1879

Toate drepturile asupra acestei versiuni
sint rezervate editurii UNIVERS.

EDWARD BULWER-LYTTON

Ultimele zile ale oraşului Pompei

**În româneşte de LIDIA IONESCU
Cuvint înainte de DAN GRIGORESCU**

EDITURA UNIVERS
Bucureşti, 1989

La începutul deceniului al patrulea al secolului trecut, nimeni nu-și putea imagina un alt model al romanului istoric decât acela creat de Walter Scott. Mai mult decât atîta, oamenii de litere englezi erau convinși că, de acum înainte, oricine va încerca să scrie o narațiune de acest fel va deveni „nu urmaș, ci epigon”¹ al autorului lui *Ivanhoe*. Dar la sfîrșitul secolului o atare convingere părea cu desăvîrșire uitată: romanul cel mai popular din literatura engleză era o carte care nu urma aproape deloc exemplul narațiunii scottiene; „nici un roman istoric nu a avut mai mulți cititori decât *Ultimele zile ale orașului Pompei*”², observa unul dintre cei mai respectați comentatori de pe atunci ai fenomenului literar anglo-saxon.

Constatarea nu-i surprindea, desigur, pe contemporanii lui Cross; ea se întemeia pe opiniile unor critici literari care, de-a lungul celor aproape șapte decenii cîte trecuseră de la publicarea, în 1834, a romanului lui Bulwer-Lytton, îl așezaseră constant printre cele mai reprezentative scrieri ale genului. Semnificativ, chiar și după ce Dickens, Thackeray, surorile Brontë conferiseră romanului englez un prestigiu întru totul comparabil celui pe care îl avușese poezia pe timpul generației lui Byron, numele lui Bulwer-Lytton era rostit aproape întotdeauna ori de cîte ori se vorbea despre operele narative întîmpinate de cititori cu un enorm interes.

¹ William Maginn, *The Death of Sir Walter Scott*, „Fraser's Magazine”, vol. 6. p. 380, 1832; în *Moulton's Library of Literary Criticism*, New York, 1967, p. 43.

² Wilbur L. Cross, *The Development of the English Novel*, 1899; citat în M. Dalziel, *Popular Fiction a Hundred Years Ago*, Londra, 1957, p. 88.

Cu doi ani înainte ca Dickens să fi început publicarea în foileton a lui *Pickwick*, cartea a cărei popularitate a dobândit dimensiuni de-a dreptul legendare, *Ultimele zile ale oraşului Pompei*, stabilise un raport între valoarea literară şi iuţeala epuizării marilor tiraje, raport ce nu avea să fie pus la îndoială decât mai târziu, când studiile de sociologia culturii şi de psihologia gustului vor căpăta un temel ferm.

În secolul al XIX-lea, însă, puţine au fost vocile care să conteste însuşirile artistice ale unei cărţi care era primită cu atîta entuziasm de publicul cel mai larg, încît un critic cu prestigiul americanului G. H. Devereux putea să vorbească despre ea în aceşti termeni lipsiţi de orice fel de echivoc : „În tot cuprinsul romanului simţim întreaga inspiraţie a creaţiilor poetice şi sublime ale geniului antic şi împărtăşim fervoarea erudită care înflăcărează în chip atît de evident spiritul autorului“¹.

Bulwer-Lytton nu se afla la cel dintîi succes literar ; şi nu încapă îndoială că faima romanelor publicate pînă atunci de tînărul prozator a fost un factor important în provocarea uriaşului interes cu care a fost primită cartea lui din 1834. Debutase foarte devreme, în 1820 (avea pe atunci 17 ani), cu un volum de versuri, *Ismail şi alte poeme* ; dar, cum era şi de aşteptat, poeziile sale au trecut neobservate într-un moment în care apăreau primele cînturi ale lui *Don Juan* de Byron, *Prometeu descătuşat* al lui Shelley, *În ajun de St. Agnes* de Keats.

Celebritatea avea să vină o dată cu primele romane — *Falkland* în 1827, *Pelham* în 1828, *Dezmăstăniţii* în 1829, *Paul Clifford* în 1830 ; şi apoi, în fiecare an, cel puţin cîte un roman, o dramă, o carte de poeme. Ritmul acesta, uimitor chiar şi într-o epocă în care fecunditatea literară era o trăsătură cu totul obişnuită, avea să se menţină vreme de o jumătate de secol, pînă la moartea, în plină glorie, a scriitorului, în 1873. Bulwer-Lytton a avut meritul de a intui exact evoluţia gustului cititorilor săi ; şi, folosindu-şi fără nici un fel de prejudecăţi darul, cu adevărat excepţional, al versatilităţii, „a continuat, în mijlocul unor complicate probleme sociale, editoriale şi politice şi al unor relaţii matrimoniale dezas-

¹ G. H. Devereux, *The Last Days of Pompeii*, „North American Review“, vol. 40, p. 449, 1835 ; citat în M. Dalziel, *op. cit.*, p. 87.

truoase“¹, să scrie, „indiferent la opiniile criticilor, atent exclusiv la reacția nenumăraților lui cititori“².

În primele sale romane, ecourile lui *Werther* sînt încă foarte evidente ; ele se amestecă, însă, cu trăsături distincte ale dandyismului de factură byroniană și cu cele ale narațiunii „gotice“, încă foarte agreată în Anglia. Dar Bulwer-Lytton avea un percutant simț al realității care s-a dovedit a fi, mai presus de orice putere a fanteziei, factorul determinant al succesului. Cititorii săi erau captivați de portretele unor personaje în care recunoșteau fără greutate tipuri ale unei lumi interlope sau bogătași cu biografii dubioase, criminali de rînd sau bancheri deveniți celebri prin manevrele financiare frauduloase.

Pelham sau Aventurile unui gentilom e, de fapt, romanul care l-a lansat pe Bulwer-Lytton. Amestecul influențelor e, și aici, lesne de observat : s-a vorbit — cu deplină îndreptățire — despre numeroasele elemente preluate de la Rousseau, Goethe și Byron ; s-a observat, însă, și prezența altora provenind din experiențele recente ale tînărului scriitor. Personajul principal e unul din rarele exemple oferite de narațiunea engleză de la sfîrșitul deceniului al treilea în care „modelul nu e livresc, ci inspirat de viață“³. Din acest punct de vedere, comparațiile cu personajele din romanele lui Benjamin Disraeli (comparații ce revin adesea în analizele moderne ale scrierilor lui Bulwer-Lytton) nu se susțin : *Pelham* e un portret cu mult mai credibil, proiectat pe fundalul unei lumi mai veridice decît aceea în care se mișcă eroii lui Disraeli. Un dandy, un măscărici spiritual, cult, veșnic îndrăgostit, ironic, izbutind să-i exaspereze aproape pe toți cei din jurul lui ; și aceștia sînt foarte mulți, pentru că *Pelham* e un neobosit picaro modern care se mișcă în medii diverse sau, cum îl caracterizează un alt erou al cărții, sir Reginald Glanville, „dă buzna peste toți, și unde te aștepți, și unde nu“.

În același timp, însă, el e un prieten statornic, pe care te poți bizui ; un politician ambițios, abil și perseverent, unul dintre cele mai vii personaje din întreaga literatură a lui Bulwer-Lytton :

¹ W. T. Young, în A. W. Ward, A. R. Walter, *The Cambridge History of English Literature*, vol. XIII, part. II, Cambridge, 1967: p. 417.

² Lewis Melville, *Victorian Novelists*, Londra, 1980, p. 202 (prima ediție — 1906).

³ W. T. Young, *op. cit.*, p. 417.

„efectul a fost electrizant : *pelhamismul* s-a adăugat *byronismului*, creînd o nouă modă a comportării și a îmbrăcămînții”¹.

Cu *Paul Clifford*, el inaugurează o nouă perioadă, de fapt introduce alte ingrediente într-un amestec narativ în esență foarte simplu : iacobinismul lui William Godwin, melodrama romanelor unora dintre imitatorii lui Walter Scott și, din nou, misterul bine dozat al romanelor „gotice”. (Un amănunt vrednic de reținut : Bulwer-Lytton deschide aici, în numele unui „umanism elementar”, campania în sprijinul unei reforme a penitenciarelor, campanie reluată, cum se știe, de proza dickensiană.) Și, tot înaintea lui Dickens, el a avut ideea de a aduce în scenă un personaj picaresc — aici, ironic, un pungaș vagabond transformat într-un profesor de etică —, însuflețind și colorînd acțiunea, altminteri cam monotonă, a lui *Paul Clifford*.

Către mijlocul deceniului al patrulea, Bulwer-Lytton se îndreaptă spre romanul istoric, gen pe care îl încercase cu cîțiva ani mai înainte, succesul cărții din 1829, *Devereux*, confirmîndu-i faptul că, așa cum va mărturisi mai tîrziu, „publicul avea mare nevoie de o literatură care să-l smulgă din preocupările sumbre ale unei vieți cotidiene pîndite de zeci de primejdii, unele atît de evidente încît ne provocau o spaimă nemărginită, altele ascunse și, de aceea, încă și mai înspăimîntătoare... Istoria trebuia, după cum credeam noi, să dovedească tuturor că omenirea a supraviețuit celor mai mari nenorociri ale vremurilor de odinioară”².

În plină epocă romantică, el nu concepea trecutul ca pe un refugiu din fața vicisitudinilor prezentului ; istoria se înfățișa, în cărțile lui, ca un șir de cataclisme, în care eroii se prăbușesc, „dar specia umană — cum afirmă el într-unul dintre cele mai populare romane ale sale, scris către sfîrșitul vieții, în 1871 — se salvează”³. De fapt e foarte greu să se stabilească în ce măsură optimismul funciar al scriitorului îl conducea spre o asemenea concluzie și cît se datora ea unor limite impuse de exigențele romanului popular, de dorința de a nu-și contraria cititorii și de a „nu-i face să piardă plăcerea lecturii”⁴. Cataclismele nu depășeau, astfel, semnificația unui *spectacol* care avea rostul să-i im-

¹ Lewis Melville, *op. cit.*, p. 201.

² Cf. V.A.G.R. Bulwer-Lytton, *E. G. Bulwer-Lytton's Life*, Londra, 1948, p. 213.

³ Edward George Bulwer-Lytton, *The Coming Race*, Londra, 1976, p. 166.

⁴ Cf. V.A.G.R. Bulwer-Lytton, *op. cit.*, p. 111.

presioneze pe privitori. Dramaturgul, autor al unor piese de teatru al căror succes provenea, într-o proporție deloc neînsemnată, din efectele scenice (uneori, ca în *Richelieu*, drama din 1838, și din abundentele efecte pirotehnice), se ivea din aceste mărturii ale romancierului.

În unele dintre cele mai populare romane istorice ale sale — *Rienzi* (1835), *Ultimul baron* (1843), *Harold* (1848) — se reflectă consecințele unei concepții pe care comentatorii de mai târziu au pus-o adesea în lumină. Părăsind modalitățile de construcție consacrate de Walter Scott, el așază în centrul acțiunii o personalitate istorică reală, de o mare însemnătate politică. În al doilea rând, scopul programatic al romanului era acela de a realiza o suită logică a evenimentelor, de a evita orice lovitură de teatru, orice schimbare de direcție și de a explica în mod verosimil comportarea personajelor. Pe de altă parte, el urmărea să realizeze o imagine a epocii, sprijinită pe documente pe deplin credibile, a epocii, deopotrivă în trăsăturile ei definitorii și în detalii. În sfârșit, țelul său major era să pună în lumină cauzele profunde — pe cele cuprinse în biografia personajelor și pe cele ale marilor mișcări sociale și politice — capabile să explice evenimentele vremii; ale unei vremi în care civilizația veche, tradițională și elementele unei noi civilizații se află într-un ireductibil conflict. Uneori, e drept, capacitatea lui de a intui forțele care acționează în aceste etape complexe ale istoriei e estompată, ca în *Rienzi* — care, totuși, va avea meritul de a-i sugera lui Wagner subiectul operei sale din 1842 —, de o dicțiune narativă emfatică sau de o fantezie necontrolată (în *Harold*). Dar, chiar și în cazul *Ultimului baron*, în care efortul de a realiza un echilibru al elementelor componente se soldează cu o construcție epică proporționată și clară, „comparația cu *Quentin Durward* sau cu *Notre Dame de Paris* e net în defavoarea lui Bulwer-Lytton”¹. Evoluția de la pitorescul de factură romantică al lui Scott la formele meticuloase puse la punct cu ajutorul unor documente verificate nu conduce neapărat la crearea unei arhitecturi narative mai solide.

Singurul roman istoric al lui Bulwer-Lytton care a depășit aceste ezitări de viziune și de construcție e, desigur, *Ultimele zile ale orașului Pompei*. Dealtminteri, în chip firesc, numele scriitorului se va lega, în posteritate, aproape exclusiv de această scriere.

¹ W. T. Young, *op. cit.*, p. 419.

Romanul de inspirație antică nu își crease o tradiție în literatura engleză ; singurul exemplu pe care îl dau istoricii literari, *Valerius* (1821) al lui John Gibson Lockhart, nu depășește mediocritatea. Și pînă la sfîrșitul secolului, la *Quo Vadis*, din 1894, al lui Sienkiewicz, nicăieri în Europa nu s-a scris un roman de acest fel a cărui popularitate să poată fi comparată cu aceea a cărții lui Bulwer-Lytton. Nici atunci cînd, mai tîrziu, scriitorul englez se va întoarce la modelul creat de el în 1834 (cel de-al doilea roman al său a cărui acțiune e plasată în antichitate, *Pausanias spartanul*, va fi însă, publicat postum, în 1876), ecoul nu va fi nici pe departe același.

Ultimele zile ale orașului Pompei diferă fundamental de întreg restul producției literare a autorului său. În primul rînd, spre deosebire de celelalte romane istorice ale lui Bulwer-Lytton, personajele sînt pe de-a-ntregul inventate. Dar, așa cum lesne se poate observa, nu acestor eroi inventați de scriitor le revine rolul modelării unei acțiuni semnificative : personajul principal al cărții e erupția catastrofală a Vezuviului care, în anul 79 e.n., a nimicit în întregime înfloritorul oraș Pompei și mica localitate Herculaneum din apropiere. Datele istorice sînt cunoscute, iar celebra descriere pe care i-o datorăm lui Pliniu cel Tânăr e atît de vie, atît de plină de o tragică picturalitate, încît scriitorului nu-i rămînea, avea el să spună mai tîrziu, „decît să repovestească un lucru pe care alții îl înfățișaseră odinioară cu o forță ce-l face să fie văzută pînă astăzi în întreaga lui măreție înspăimîntătoare”¹.

În primăvara lui 1833, aflat la Napoli, Bulwer-Lytton s-a dus să vadă săpăturile de la Pompei. Efectul priveliștii (care, cu ceva mai mult de un deceniu în urmă, îl impresionase profund pe Byron) a fost covîrșitor : scriitorul s-a grăbit să încheie compunerea lui *Rienzi*, început cu puțină vreme mai înainte, la Roma, și s-a hotărît să dedice o carte teribilului cataclism de la începutul erei noastre. Dar sursa scriitorului englez era precumpănitor mediată : el deslușea în tragedia din anul 79 posibilitatea de a crea un echivalent literar al unei picturi celebre pe vremea aceea, *Distrugerea Pompeiului*, semnată de un artist pe care generația lui Bulwer-Lytton îl admira enorm — John Martin.

Martin (pe care istoriile de mai tîrziu ale artei îl vor prezenta în capitolul „Reprezentanți ai fanteziei romantice”) se dis-

¹ O însemnare din 1851, citată de M. W. Rosa, *The Silver Fork School : Novel of Fashion Preceding „Vanity Fair“*, New York, 1936, p. 139.

„Îngea printr-o viziune apocaliptică, iar gravurile lui, ilustrații la *Paradisul pierdut* al lui Milton, l-au făcut celebru pentru „efectele dramatice“, pentru „reprezentările unui univers fantastic, amenințător, prevestind înspăimântătoare catastrofe“¹. Pictura sa în care era înfățișată distrugerea Pompeiului ne e cunoscută numai prin intermediul unor reproduceri anterioare lui 1928², dintr-o vreme când tehnica gravurii tipografice nu se dezvoltase prea mult. Influențată — de altminteri, ca întreaga operă de pictor și de gravor a lui Martin — de viziunea halucinantă a lui Blake și Piranesi, compoziția era admirată de Bulwer-Lytton care îl proclama pe autorul ei „cel mai mare, cel mai impunător, cel mai original geniu al epocii sale“³.

Tabloul reflecta, de fapt, viul interes al oamenilor de cultură din Anglia pentru descoperirile de la Pompei : în 1819, unul dintre cei mai reputați arheologi ai timpului, William Gell, publicase o amplă relatare a rezultatelor — cu adevărat spectaculoase — ale săpăturilor. În același an, Universitatea Cambridge instituise un premiu pentru cel mai bun poem inspirat de cataclismul din anul 79 (în primul an, laureatul a fost viitorul istoric Thomas Macaulay).

În 1834, când a apărut romanul lui Bulwer-Lytton, senzația provocată de orașul scos la lumină de sub lavă era departe de a se fi domolit. În plină atmosferă romantică, această imagine tragică, a morții care încremenește mișcarea, a unei lumi surprinse de focul nimicitor în plin zbucium al unei existențe dramatice, continua să atragă luarea-aminte a unei întregi generații pe care o asemenea viziune o impresiona, firește, profund. Scriitorul intuise foarte exact condițiile obținerii succesului de public. Premisele, stabilite de el cândva (în cel de-al XXIX-lea capitol al *Dezmoșteniților*, romanul său din 1829), se modificau vădit : atunci

¹ Simon Wilson, *Holbein to Hockney ; A History of British Art*, Londra, 1979, p. 92.

² De pildă, în M. Pendered, *John Martin, Painter, His Life and Times*, Londra, 1923, pl. XIV ; vezi și comentariile lui T. Balston, *John Martin, 1789—1854, His Life and Works*, Londra, 1947, cap. 8. În 1928, lucrarea lui Martin a fost pierdută în inundația care a afectat grav depozitele galeriei londoneze Tate.

³ Bulwer-Lytton, *England and the English*, vol. II, 1833, p. 211 ; citat în Kenneth Churchill, *Italy and English Literature, 1764—1930*, Londra, 1980, p. 61. John Martin contribuise și la formarea unei imagini a Italiei în conștiința tinărului Théophile Gautier (vezi J. Seznec, *John Martin en France*, Londra, 1964, p.26).

se declarase de acord cu o rețetă simplă, pusă în circulație de un editor : „romanul popular = o șuetă agreabilă, redată cu eleganță“.

Scris, adevărat, cu eleganță, *Ultimele zile ale orașului Pompei* nu e o șuetă ; dialogul ocupă un loc important în structura romanului, dar el încearcă să sugereze o atmosferă specifică epocii. Modelele erau Sterne și Diderot, ale căror narațiuni se sprijineau, într-o măsură însemnată, pe comentariile personajelor. Raporturile prozei lui Bulwer-Lytton cu romanul sternian au fost puse în evidență nu o dată : s-a spus chiar că „s-ar putea crede cîteodată că unele rînduri au fost scrise de Sterne însuși“¹. Fără îndoială, comparația cu autorul lui *Tristram Shandy* nu implică o judecată privind și valoarea unor cărți ca *Pelham* sau *Ultimele zile ale orașului Pompei* în care ecourile literaturii lui Sterne sînt mai clare.

Scriitorului englez nu-i erau la îndemînă informații cu adevărat semnificative pentru reconstituirea vieții din Pompei în ajunul teribilei catastrofe. Dar nici nu a recurs, pur și simplu, la fantezie ; se împotriva însăși concepția lui fundamentală care cerea ca acțiunea unui roman să pornească de la datele furnizate de observația directă. Pe de altă parte, era convins că publicul însuși era acum mai cultivat decît la începutul secolului și că „pretențiile sale erau formulate mai precis decît odinioară“².

Tema romanului avea, de altfel, toate șansele să stîrnească interesul publicului din 1834 : de aproape o sută de ani, din 1749, de cînd începuseră excavațiile de la Pompei, curiozitatea nu conținise să-i îndemne pe cititorii din întreaga Europă să cunoască tot ce se scria despre orașul descoperit de sub cenuși. Cu atît mai largă fusese, firește, audiența în epoca romantică : distrugerea prosperei așezări, căreia arheologii îi aduceau mereu la lumină dovezile unei rafinate civilizații, devenea simbolul prăbușirii Imperiului Roman însuși. Romantismul recursese adesea la pilda căderii Romei ca la o ilustrare a fragilității gloriei omenești ; subiectul, îndrăgit încă din vremea „poeziei ruinurilor“ a lui Young și Gray, inspirase creația întregii generații a lui Byron și Shelley.

Dar Bulwer-Lytton nu se lăsa în voia fanteziei ; dacă tragedia din anul 79 nu o cunoștea, probabil, decît din celebra descriere

¹ Walter Allen, *The English Novel : A Short Critical History*, Harmondsworth, 1982, p. 152.

² Cf. G. D. Klingopulos, în *The Pelican Guide to English Literature*, VI, Harmondsworth, 1966, p. 103.

a lui Pliniu cel Tânăr, imaginea decăderii lumii romane îi era familiară din Tacit și, fără îndoială, din *Satyriconul* lui Petronius (a cărui acțiune se plasează, cum se știe, doar cu un deceniu înaintea cataclismului de la Pompei¹). Evident, romanul lui Bulwer-Lytton nu are strălucirea satirei, eleganța și verva savuroasă a textului latin : dar concluziile sînt asemănătoare — lumea romană se îndreaptă, înconștientă, spre pierzanie.

Pompeii din ajunul morții sale concentrează tragedia întregului Imperiu. Nu încapă îndoială că romancierul englez fusese, încă din anii școlii, unul dintre nenumărații cititori ai *Istoriei declinului și prăbușirii Imperiului Roman* a lui Edward Gibbon care, apărută în urmă cu o jumătate de secol, între 1776 și 1788, era considerată de Secolul Luminilor un „obiect al celei mai înalte stime“ (judecata îi aparține lui David Hume²). Romanticii, de pildă Coleridge sau Poe, îi recunoșteau marea valoare informativă, chiar dacă îi reproșau stilul plat și lipsit de culoare.

Pentru Bulwer-Lytton, și *Istoria* lui Gibbon și tabloul lui Martin aveau, în primul rînd, semnificația romantică a descrierii unei gigantice catastrofe. Dar izbucnirea vulcanului era, la el, încheierea firească a unui proces pe care îl urmărește pe întregul parcurs al acțiunii. Pompeii e osîndit de mult, așa cum era însuși Imperiul căruia îi aparținea ; coeziunea de odinioară a Republicii e acum subminată de ireductibile conflicte lăuntrice, unele ascunse, altele scoase la iveală de violente ciocniri. Nu numai confruntările dintre sclavi și bogații lor stăpîni, ci — mai ales — necontenita extindere (căreia s-ar părea că nu i se împotrivește nimeni, că nimeni *nu are putere* să i se împotrivească) a diverselor școli filosofice și a religiilor aduse, adesea, de departe. Adepți ai lui Dionysos și ai mithraismului, sceptici și cinici, creștini și închinători la zeități egiptene prevestesc deopotrivă prăbușirea lumii romane.

Cîndva (în 186 î.e.n., cum știm de la Titus Livius), statul roman intervenise, interzicînd brutal cultul lui Dionysos, fiindcă îl considera lipsit de lealitate față de ordinea civilă a Romei. După aproape trei secole, templul zeului venit din Grecia se înălța, la

¹ Petronius a fost foarte popular în Anglia primei jumătăți a secolului al XIX-lea ; vezi Richard D. Altick, *The English Common Reader, 1800—1900*, Chicago, 1957, p. 185 ; Raymond Williams, *Culture and Society, 1760—1950*, Harmondsworth, 1958, p. 277.

² Scrisoare către Edward Gibbon, 18.III.1776 ; în *Moulton's Library...*, vol. II, pp. 377—378.

Pompei, alături de cel al egiptenei Isis și de cel al lui Apollo. Creștinii erau reprezentanții unei religii care, pe atunci, așa cum va demonstra Engels, „a fost o mișcare a celor asupriți, care s-a manifestat la început ca o religie a sclavilor și a libertilor, a săracilor și a celor lipsiți de drepturi, a popoarelor pe care Roma le-a subjugat sau le-a împrăștiat“¹.

De altfel, modelul cel mai clar conturat al unui personaj cu o identitate literară puternică e egipteanul Arbaces, proiectat ca un erou byronian (deși, fără îndoială, îi lipsesc dimensiunile titanice ale portretelor create în *Poemele orientale*). Și el e cel a cărui umbră se ridică, în final, peste ruine, amintind de tragedia de acum mai bine de nouăsprezece secole. „Cetatea morților“ — cum o numiseră Macaulay și Walter Scott — e vegheată de duhul fără odihnă al celui care reprezintă o civilizație mult mai veche decât cea romană, de pe niște pământuri supuse de Roma.

Romanul lui Bulwer-Lytton a avut un răsunet statornic în cultura engleză. Când, în 1843, Mary Shelley va ajunge din nou la Pompei, va mărturisi că locurile au impresionat-o mult mai profund decât în 1820, când sosise aici cu soțul ei; și aceasta nu numai pentru că săpăturile îi descoperiseră mai multe amănunte, ci pentru că acum „Cetatea morților“ „înviase din nou, populată de povestirea lui Lytton“². Iar după încă alte cinci decenii, un scriitor care, temperamental, avea atât de puține lucruri în comun cu autorul *Ultimelor zile*, William Dean Howells, avea să așeze portretul frumoasei fete oarbe, Nidia, printre „cele mai fermecătoare figuri feminine create în literatura modernă de limbă engleză“³.

O carte căreia i se pot reproșa, desigur, unele concesii făcute melodramei și spectaculosului în numele dorinței de a-și câștiga popularitatea. Dar care, mai presus de aceste stângăcii, inerente unei epoci când structura și stilul romanului istoric abia se reconsiderau după trecerea lui Walter Scott prin literatura engleză, a știut să stabilească noile premise ale unui gen complicat. Că, după 1834, se instituise un nou reper în proza engleză o dovedește constatarea făcută, relativ recent, de unul dintre cei mai

¹ K. Marx și F. Engels, *Opere*, vol. 22, București, Editura Politică, 1965, p. 443.

² Mary Shelley, *Works*, II, Oxford, 1966, p. 321 (prima ediție a scrierii, *Rambles in Germany and Italy*, 1844).

³ W. D. Howells, *Works*, XIV, New York, 1952, p. 118 (prima ediție a scrierii, *Heroines of Fiction*, 1901).

de seamă istorici ai romanului englez: „Thackeray e mai curînd un discipol al lui Bulwer-Lytton (pe care îl ura) decît al lui Scott (pe care îl admira)”¹.

În felul acesta, prin Thackeray, prin H. G. Wells sau Samuel Butler (care și-au recunoscut modelul romanelor lor utopice în *Rasa viitorului*, romanul din 1871 al lui Bulwer-Lytton²), autorul *Ultimelor zile ale orașului Pompei* rămîne într-o permanentă actualitate. Inspirînd marea compoziție din 1837, *Ultima zi a Pompeiului*, care va aduce celebritatea unuia dintre cei mai de seamă pictori romantici ruși, Karl Briullov³, libretul operei *Jone* (1858) a italianului Enrico Petrella, nenumărate scenarii de film, dar și multe traduceri și prelucrări abuzive — prescurtări, contrafaceri, repovestiri ce-i exaltă stîngaci latura spectaculoasă —, romanul din 1834 e și astăzi una dintre cele mai populare cărți din întreaga lume.

O dovadă pitorească e pusă la îndemînă de prefațatoarea unei ediții italiene, apărută de curînd: cînd ajung în dreptul „casei poetului tragic,” ghizii de la Pompei nu uită niciodată să atragă atenția miilor de vizitatori că aici a trăit, în romanul lui Lytton, eroul său, Glaucus, atenianul⁴.

DAN GRIGORESCU

¹ Robert Alan Donovan, *The Shaping Vision: Imagination in the English Novel from Defoe to Dickens*, Ithaca, New York, 1967, p. 193.

² Vezi Diana S. Neill, *A Short History of English Novel*, New York-Londra, 1964, p. 188.

³ Vezi Vasile Florea, *O istorie a artei ruse*, București, Editura Meridiane, 1979, p. 296.

⁴ Beatrice Boffito Serra, *introducere la Edward Bulwer-Lytton, Gli ultimi giorni di Pompei*, Milano, 1984, p. 15.

„Așa se înfățișează Vesuviul și fenomenele de care am vorbit se repetă aproape în fiecare an. Dar toate aceste manifestări care s-au petrecut în acele timpuri, deși puteau părea ceva mai intense decât erau de obicei, luate toate la un loc au fost un nimic față de ce-a urmat.“

„Noaptea veni după sfârșitul zilei și întunericul se lăsă... Totodată în sus se ridică o imensă cantitate de cenușă care umplu pământul, marea și văzduhul... și, în plus, acoperi în întregime Herculaneum și Pompei, cu tot publicul care se afla așezat într-un teatru.“ *

* CASSIUS DIO, *Istoria Romană*, Cartea LXVI, traducere, note și indice de dr. A. Piatkowski, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1985.

Capitolul I

DOI NOBILI DIN POMPEI

— Hei, Diomed, mă bucur că te văd ! Cinezi la Glaucus deseară ? spuse un tânăr scund, a cărui tunică în falduri largi și feminine dovedea că este nobil și filfizon.

— Vai, nu, dragul meu Clodius. N-am fost invitat, răspunse Diomed, un bărbat trupeș, de vîrstă mijlocie. Pe Pollux, proastă treabă ! Se spune că dă cele mai grozave ospete din Pompei.

— Destul de bune, deși, în ce mă privește, vinul nu-i niciodată din belșug. Nu-î curge prin vine vechiul sînge grec, căci pretinde că e mahmur a doua zi dacă bea prea mult.

— S-ar putea da și o altă explicație acestei cumpătări, spuse Diomed, înălțîndu-și sprîncenele. Cu toată înfumurarea și extravaganța lui, îmi imaginez că nu-i chiar atît de bogat pe cît vrea să pară și poate că preferă să-și economisească amforele și nu spiritul.

— Un motiv în plus ca să cinăm la el cît îl mai țin sesterții. La anul, Diomed, va trebui să facem rost de un alt Glaucus.

— Aud că-i plac și zarurile.

— Îi plac toate distracțiile și cît timp îi place să dea mese ne place și nouă de el.

— Ha, ha, Clodius, bine zici ! Dar apropo, mi-ai văzut vreodată crama ?

— Mă tem că nu, bunul meu Diomed.

— Atunci va trebui să cinez cu mine într-o seară. Am în bazin niște *muraenae* (un fel de țipari de mare) bunicile și am să-l invit pe Pensa edilul să te întâlnească.

— Nu te deranja pentru mine. *Persicos odi apparatus*¹, sînt ușor de mulțumit. Dar iată, ziua pălește. Mă duc la baie. Dumneata încotro ?

— La chestor, cu niște treburi oficiale, apoi la templul zeiței Isis. *Vale* !²

„Ce tip prost crescut, lăudăros și îngîmfat, își zise în sinea lui Clodius, îndepărtîndu-se agale. Crede că prin ospețele și pivnița lui ne poate face să uităm că-i fiu de libert. Așa o să se și întîmple cînd îi vom face onoarea de a-i cîștiga sesterții. Plebeii aceștia bogați sînt o mană cerească pentru noi, nobilii risipitori.“

Clodius ajunsese curînd în Via Domitiana, stradă ticsită de trecători și de trăsură și care oferea aceeași imagine exuberantă de viață veselă și agitată pe care o vedem și astăzi în orașul Neapole.

Clopoțelii trăsurilor care lunecau repede, luîndu-se la întrecere, răsunau zglobiu și Clodius, prin zîmbete și înclinări din cap, lăsa să se vadă că este în relații intime cu cei din echipajele cele mai luxoase și originale. De altfel nici un alt tînăr nu era mai bine cunoscut decît el.

— Tu ești, Clodius ? Cum ai dormit după norocul care a dat peste tine ? strigă, cu voce plăcută și muzicală, un tînăr dintr-o trăsură elegantă, împodobită cu mult gust. Pe suprafața de bronz erau cizelate, cu migală și măiestria încă demne de admirație ale Greciei, scene din jocurile olimpice. Cei doi cai înhămați la ea erau de o rasă rară, din Parția. Picioarele lor zvelte păreau că disprețuiesc pămîntul și îndrăgesc aerul. Totuși, la cea mai ușoară atingere a vizitiului, care stătea în spatele tînărului stăpîn al echipajului, rămîneau neclintiți, de parcă ar fi devenit de piatră, neînsuflețiți, dar aidoma vieții, asemeni acelor minuni ale lui Praxiteles care îți dau impresia că respiră. Stăpînul lor era și el înzestrat cu formele simetrice și zvelte ale tinerilor care serveau drept model sculptorilor atenieni. Originea sa greacă se trăda prin buclele mătă-

¹ „*Persicos odi, puer, apparatus*“ — „Urăsc, copile, pompele persane“ este primul vers din *Oda XXXVIII, Cartea I*, de Horațiu.

² Formulă de salut la romani.

soase și armonia perfectă a trăsăturilor. Nu purta togă, care în timpul împăraților încetase să mai fie semnul distinctiv al romanilor, ba chiar era ridiculizată de cei ce se pretindeau în pas cu moda, dar tunica sa strălucea în nuanțe bogate de roșu de Tir¹ și fibulele cu care era prinsă sclipeau de smaralde. În jurul gâtului avea un lanț de aur răsucit în dreptul pieptului în forma unui cap de șarpe din gura căruia atârna un inel cu sigiliu, decorat cu o rară măiestrie. Mînecele tunicii erau largi, cu ciucuri de aur la manșete. Cingătoarea din jurul taliei, lucrată în arabescuri, era din același material cu ciucurii și servea drept buzunar pentru batistă, pungă, *stilus*² și tăblițe.

— Dragul meu Glaucus, spuse Clodius, mă bucur să văd că te-au afectat atît de puțin pierderile. S-ar zice că ai fost inspirat de Apollo. Chipul îți radiază de fericire. Oricine te-ar lua pe tine drept cîștigătorul și ar crede că eu am pierdut.

— Ce însemnătate poate avea pierderea sau cîștigul acelor stupide piese de metal ca să ne schimbe nouă dispoziția, dragă Clodius. Pe Venus, cît mai sîntem tineri, să ne încununăm buclele cu ghirlande. Cît timp urechea nu s-a plictisit de sunetele citerei, iar zîmbetele Lidiei sau ale lui Chloe ne străfulgeră vinele prin care sîngele curge atît de iute, să ne bucurăm de soare și să facem din searbădul timp vistierul desfătărilor noastre. Îți amintești că vei cina cu mine astă-seară ?

— Cine uită vreodată invitațiile lui Glaucus ?

— Dar încotro te duci acum ?

— Vroiam să merg la baie, dar e prea devreme. Mai am o oră liberă.

— Bine, dau drumul echipajului și merg cu tine. Cuminte, cuminte, Phylas dragă, spuse el mîngiind calul care necheza încet, ciulindu-și urechile de mulțumire. Astăzi ai și tu vacanță. Nu-i așa că-i frumos, Clodius ?

— Demn de Phoebus, replică nobilul parazit, sau de Glaucus.

¹ Oraș în Fenicia, vestit pentru comerț și industrie.

² Instrument de scris (lat.).

Capitolul II

FLORĂREASA OARBĂ. FRUMOASA LA MODĂ MĂRTURISIREA ATENIANULUI. PREZENTAREA LUI ARBACES EGIPTEANUL

Flecărind despre mii de lucruri, cei doi tineri înaintau agale pe străzi. Se aflau acum în cartierul celor mai frumoase magazine. Din interioarele expuse privirilor radiau culorile stridente dar totuși armonioase ale frescelor, neînchipuit de variate prin fantezia desenului. Fîntînile aruncau de pretutindeni stropi scînteietori, bineveniți în aerul de vară. Mulțimea de trecători, sau mai degrabă de pierde-vară, era îmbrăcată cu predilecție în haine purpurii. Grupuri voioase se îngrămădeau în fața magazinelor mai atrăgătoare. Sclavi treceau în sus și în jos, purtînd pe cap vase de bronz turnate în forme nespuse de grațioase. Fete de la țară, avînd coșuri pline de fructe pîrguite și flori, se opriseră ici și colo. Strămoșii italienilor iubeau mai mult florile decît descendenții lor care par să creadă că *latet anguis in herba*, se ascunde o boală în fiecare violetă sau trandafir. Numeroasele localuri îndeplineau pentru populația inactivă de atunci rolul cafenelelor și al cluburilor de astăzi. Prăvăliile aveau expuse pe rafturi de marmură vase cu vin și ulei, iar în fața pragului, scaune apărute de soare prin tende violete îmbiau pe cei osteniți să se odihnească și pe trîndavi să zăbovească. Toate contribuiau la o scenă atît de veselă și de strălucitoare, încît spiritul atenian al lui Glaucus se lăsă în voia plăcerii.

— Nu-mi mai vorbi despre Roma, îi spuse el lui Clodius. Între zidurile ei falnice, distracțiile sînt prea solemne și pretențioase. Chiar în incinta curții, chiar în Casa aurită a lui Nero și în palatul lui Titus, pe cale de a deveni vestit, măreția este oarecum apăsătoare : ochiul te doare, spiritul ostenește. Și apoi, dragul meu Clodius, nu-i nici o satisfacție să compari mediocritatea situației noastre cu averea și luxul nemăsurat al altora. Aici ne lăsăm în voia distracțiilor, bucurîndu-ne de strălucirea luxului, fără monotonia pompei.

— Sentimentul acesta te-a făcut să-ți alegi orașul Pompei drept refugiu de vară ?

●

— Intocmai. Îl prefer localității Baiae. Are același farmec, dar nu-mi plac pedanții care s-au adunat acolo și își cîntăresc parcă bucuriile cu gramul.

— Și totuși îți sînt dragi oamenii culți. Cît despre poezie, pereții casei tale răsună, pur și simplu, de Eschil și Homer, epopei și tragedii.

— Ei, da ! Dar romanii care îi maimuțăresc pe strămoșii mei atenieni o fac într-un mod atît de neîndemînic ! Pînă și la vînătoare pun sclavii să-l care pe Platon și de cîte ori le scapă mistrețul, scot papirusurile ca să nu piardă și timpul. Sau cînd dansatoarele plutesc în fața lor, cu toată grația stilului persan, cite un amărît de libert, cu fața împietrită, le citește un fragment din *De Officiis* a lui Cicero. Spițeri nepricepuți ! Plăcerea și studiul nu sînt elemente care pot fi astfel îmbinate. Trebuie să savurate separat. Prin acest pedant rafinament afectat, romanilor le scapă amîndouă, dovedind că nu pun suflet în nici una. O, Clodius, cît de puțin cunosc concetățenii tăi adevărata pluralitate a unui Pericle, adevărata vrajă a unei Aspasia. Chiar ieri am fost în vizită la Pliniu (cel Bătrîn). Stătea în pavilionul din grădină și scria, în timp ce un sclav cînta la flaut. Nepotul (Pliniu cel Tânăr) său (să mă scutești de un asemenea filozof fandosit) citea descrierea ciumei făcută de Tucidide. Mișca din căpșorul lui înfumurat în ritmul muzicii, în timp ce buzele pronunțau amănuntele respingătoare ale teribilei molimi. Marțafoiul nu găsea nepotrivit să studieze în același timp caracteristicile ciumei și un cîntecel de dragoste.

— Păi sînt cam același lucru, spuse Clodius.

— Așa i-am spus și eu, ca să-i scuz gogomânia. Dar tinerelul m-a privit dojenitor drept în ochi, fără să priceapă gluma și mi-a răspuns că muzica desfată doar urechea frivolă, în timp ce cartea (descrierea ciumei, ia aminte !) înalță sufletul. „Vezi, declară unchiul lui grăsun, gîfîind, băiatul ăsta al meu e un adevărat atenian : împletește întotdeauna *utile* cu *dulce*“. O, Minerva, ce mai rîdeam în sinea mea ! În timp ce eram acolo, au venit să-l anunțe pe micul sofist că libertul lui favorit a murit în urma unei febre. „Inexorabilă moarte !“ exclamă el. „Dați-mi-l pe Horațiu. Cît de bine știe dulcele poet să ne consoleze la durere !“ Știu oare asemenea oameni să iubească ? Abia

dacă o pot face cu simțurile. Dar cît de rar găsești un roman cu suflet. Nu-i decît un mecanism genial făcut din oase și carne.

Deși în taină se simțea întrucîtva ofensat de aceste observații despre compatrioții săi, Clodius se prefăcea că îi dă dreptate, prin natura sa fiind un parazit, dar în parte și pentru că printre tinerii romani ușuratici era moda să afecteze un anumit dispreț pentru originea lor de care, în realitate, erau atît de mîndri. Moda cerea să-i imiți pe greci, dar să-ți bați totodată joc de stîngăcia imitației.

Conversînd astfel, plimbarea le-a fost întreruptă de o mulțime adunată la încrucișarea mai multor străzi unde porticurile unui templu zvelt dar impunător își arunceau umbra. În mijlocul lor stătea o tînră fată purtînd un coș cu flori pe brațul drept, iar în mîna stîngă un mic instrument muzical cu trei coarde, ale cărui sunete joase și gîngăse acompaniau cîntecul ei sălbatic, aproape barbar. În fiecare pauză, invitînd spectatorii să cumpere flori, își întindea grațios coșul în care ploua cu sesterți, drept apreciere pentru cîntec și din compasiune pentru fată care era oarbă.

— E biata mea tesaliană, exclamă Glaucus, oprindu-se. N-am mai văzut-o de cînd m-am întors la Pompei. Are o voce dulce. S-o ascultăm și noi !

CÎNTECUL FETEI OARBE

*Flori de la fata oarbă cumpărați !
Ea vine de departe
Și dacă-i glia cum o lăudați
Frumoase flori împarte.
Florile mele sînt ai ei copii !
La sînul ei dormeau
Cînd le-am cules acum o oră. Vii
Și proaspete erau.
Cu răsufierea lui,
Înmiresmatul aer
Șoptind le legăna.*

*Au pe buze sărutul ei sfînt
Uzi obraji de lacrimi le sînt,
Lacrimile mamei ce curg*

Stînd de veghe-n zori și-n amurg ;
Privind cît de gingașe cresc
În inimă dor îi sădesc
Și ea din iubire plînge
Cu rouă mama plînge
Din grijă izvorîta.

Toți cei care din lumină vin
Cînd iubesc să contemple au parte ;
Dar în noaptea ce-i oarbeî cămin
Nu-s ființele decît voci deșarte.

De pe celalt tărîm parcă-s eu
Stînd pe malul durerii mereu.
Umbre-mi trec pe alături, plutind,
Răsuflare le-o simt adiind
Și-aș dori să le văd, le iubesc,
Brațele-mi înspre ele pornesc
Dar doar sunet e tot ce-ntîlnesc.
Pentru mine ființele-s dukuri.

Cumpărați, cumpărați-le voi !
Ascultați cum suspină și zic !
(Florile glăsuiesc ca și noi :)
Răsuflarea ei nu ne priește,
Trandafirul în grabă pălește.
Noi purcedem din soare, ni-e frică
Cînd respiră-a tenebrelor fiică.
Liberați-ne ca să trăim
După ochi care văd, noi tînjim.
Sîntem prea vesele pentru noapte,
Ascultați ale florilor șoapte !

Cumpărați-ne să vă privim !

— Dă-mi buchetul de violete, dulce Nidia, spuse Glau-
cus, făcîndu-și loc prin mulțime și lăsînd să cadă în coș
un pumn de monede. Vocea ta n-a sunat nicicînd mai
frumos !

Auzind glasul atenianului, fata oarbă tresări și făcu
cîțiva pași înainte. Apoi se opri brusc și sîngele îi năvăli în
obraji.

— Deci te-ai întors, spuse ea încet. Repetă apoi mai mult pentru sine însăși : Glaucus s-a reîntors !

— Da, copila mea. Sînt la Pompei de cîteva zile. Grădina mea tînjește să-i porți din nou de grijă. Sper că ai să vii s-o îngrijești chiar de mîine. Și să știi, nici o ghirlandă nu va fi împletită la mine acasă de alte mîini decît ale drăguței Nidia.

Fata zîmbi bucuroasă, dar nu-i răspunse. Glaucus, prinzîndu-și buchetul de violete la piept, se îndepărtă vesel de mulțime.

— Deci copila asta e un fel de protejată a ta ? întrebă Clodius.

— Da. Cîntă frumos, nu-i așa ? Mi-e milă de ea, biata sclavă ! Unde mai pui că vine de pe meleagurile unde sînt munții zeilor. Olimpul s-a încruntat deasupra leagănului ei. E oarbă. Vine din Tesalia.

— Țara vrăjitoarelor !

— Adevărat. Dar în ce mă privește, găsesc că orice femeie este o vrăjitoare. Iar aici, la Pompei... Pe Venus ! Pînă și acru pare îmbibat cu un filtru de dragoste, că prea frumos mi se pare orice chip fără barbă.

— Ia te uită ! Una dintre cele mai frumoase fete din Pompei, fiica lui Diomed, bogata Iulia, spuse Clodius, în timp ce o tînără cu fața acoperită de un văl și urmată de două slave se apropia de ei, fiind și ea în drum spre baie.

— Frumoasă Iulia, te salutăm, spuse Clodius.

Iulia își ridică puțin vălul, lăsînd cu cochetărie să se vadă un mîndru profil roman, un ochi negru, strălucitor și un obraz măsliniu de la natură, peste care așternuse un strat trandafiriu, mai deschis și mai gingaș.

— S-a întors deci și Glaucus, spuse ea, privind gales spre atenian. Continuă apoi în șoaptă : Și-a uitat prietenii de anul trecut ?

— Frumoasă Iulia, pînă și Lethe dacă dispare dintr-o parte a lumii, răsare apoi în altă parte. Iupiter ne lasă să uităm numai o clipă, iar Venus, și mai severă, nu ne îngăduie nici un moment de uitare.

— Lui Glaucus nu-i lipsesc niciodată vorbele de duh.

— Cui i-ar putea lipsi cînd obiectul lor este atît de frumos.

— Sînteți așteptați amîndoi, cît de curînd, la vila tatălui meu, spuse Iulia întorcîndu-se spre Clodius.

— Vom însemna ziua vizitei cu o piatră albă ¹, răspunse glumețul.

Iulia își lăsă vâlul, dar încet, astfel ca ultima ei privire să întîrzie asupra atenianului cu timiditate afectată și îndrăzneală reală. Privirea exprima tandrețe și reproș.

Prietenii își continuară drumul.

— Iulia arată destul de bine, spuse Glaucus.

— Anul trecut ai fi făcut această afirmație pe un ton mai cald.

— E adevărat. M-a orbit la prima vedere, făcîndu-mă să iau drept piatră nestemată ceva ce nu era decît o imitație iscusită.

— Eu zic, afirmă Clodius, că în inima lor, toate femeile sînt la fel. Ferice de cel care se însoară cu un chip frumos și o zestre bună. Ce poți să-ți dorești mai mult ?

Glaucus oftă.

Treceau acum printr-o stradă mai puțin aglomerată ; la capătul ei se vedea marea cea nesfîrșită și încîntătoare care, pe acele țărmuri minunate, pare să fi renunțat la prerogativul de înfricoșătoare, atît de blînde sînt vînturile răcoroase care plutesc deasupra sîinului ei, atît de variate nuanțele pe care i le împrumută norii trandafirii și atît de înmiresmat aerul răspîndit de briza uscatului peste adîncuri. Dintr-o asemenea mare poți lesne crede că a ieșit Afrodita pentru a fi stăpîna lumii.

— E încă prea devreme pentru baie, spuse Glaucus, care era omul impulsurilor poetice. Hai să ne îndepărtăm de aglomerația orașului și să privim marea cît timp amiaza se mai joacă puțin cu valurile.

— Cu multă plăcere, spuse Clodius. De altfel, golful este mai tot timpul partea cea mai animată a orașului.

Pompeiul era ca o miniatură a civilizației acelor vremuri. În spațiul îngust dintre zidurile sale se găsea cîte un exemplar din fiecare dar pe care luxul îl oferă puterii. Prăvăliiioarele strălucitoare, palatele mici, băile, forul, teatrul, cirul, pasiunea că și corupția, rafinamentul dus pînă la viciu, toate formau un fel de machetă a întregu-

¹ Aluzie la obiceiul roman de a însemna zilele fericite cu o piatră albă și pe cele nefaste cu una neagră.

lui imperiu. Era un bibelou, o jucărie, o mică scenă pe care zeii păreau că se complac să reprezinte marea monarhie a lumii, ca apoi să o ascundă de timp, pentru a o dăruia posterității uluite, confirmînd maxima că nu există nimic nou sub soare.

În golful cu ape limpezi erau îngrămădite navele comerciale și corăbiile aurii, destinate amuzamentului cetățenilor bogați. Bărcile pescarilor alunecau iute în sus și în jos și în depărtare vedeai catargele înalte ale flotei de sub comanda lui Pliniu. Pe țărm, un sicilian cu gesturi pasionate și trăsături expresive povestea unui grup de pescari și țărani o întâmplare ciudată cu marinari naufragiați și delfini prietenoși — întocmai cum poți auzi și astăzi, într-o ambianță modernă, pe cheiul din Neapole.

Plecînd împreună cu amicul său din mijlocul mulțimii, grecul își îndreptă pașii spre o parte solitară a plajei. Cei doi prieteni, așezați pe o mică stîncă, ce se înălța printre pietrele netede, respirau briza voluptoasă și răcoritoare care, dansînd deasupra apelor, bătea ritmul cu picioarele ei nevăzute. Peisajul avea parcă ceva care îi invita la tăcere și reverie. Ferindu-și ochii de soarele orbitor, Clodius socotea cîștigurile ultimei săptămîni. Grecul, sprijinîndu-se într-o mînă, fără să se păzească de soare — zeul protector al nației sale —, a cărui lumină fluidă de poezie, fericire și dragoste curgea și prin vinele lui, contempla întinderea imensă, pizmuind poate vîntul ce-și îndrepta aripa spre țărmurile Greciei.

— Spune, Clodius, întrebă el în cele din urmă, ai iubit vreodată ?

— Da. Adesea.

— Cel care a iubit adesea, replică Glaucus, n-a iubit niciodată. Există doar un singur Eros, deși sînt mulți impostori.

— Impostorii sînt, în general, mici divinități destul de simpatice, comentă Clodius.

— Sînt de acord cu tine. Mi-e dragă și umbra Iubirii, dar pe Ea însăși o ador.

— Deci ești îndrăgostit cu adevărat, pradă acelui sentiment pe care îl descriu poeții. El te face să neglijezi cîna, să dai uitării teatrul și să scrii elegii. Nu m-aș fi așteptat la așa ceva de la tine. Știi să te prefaci foarte bine.

— Nu am ajuns încă atât de departe, afirmă Glaucus zîmbind, dar spun și eu ca Tibul¹ :

*Cel cîrmuit de iubire, oricare i-ar fi drumul,
Pășește singur și-i de neînvins...*

De fapt, nici nu sînt îndrăgostit, dar aș putea fi dacă s-ar ivi prilejul să revăd obiectul admirației mele. Eros e gata să-și aprindă torța, dar preoții nu-i oferă ulei.

— Vrei să ghicesc eu despre cine e vorba ? N-o fi oare fiica lui Diomed ? Ea te adoră și nici nu-și dă silința să se ascundă. Și, pe Hercule, o spun și am mai spus-o : e frumoasă și bogată. Va lega cu panglici de aur tocul ușii soțului ei.

— Nu, nu vreau să mă vînd. Fiica lui Diomed e frumoasă, recunosc. Și, la un moment dat, dacă n-ar fi fost nepoata unui libert... s-ar fi putut să... Și totuși, nu. Toată frumusețea și-o poartă pe chip. Nu se comportă ca o fecioară și mințea ei n-a învățat altă lecție decît pe cea a plăcerii.

— Ești nerecunoscător. Spune-mi, atunci cine-i fericita ?

— Am să-ți povestesc, dragă Clodius. În urmă cu cîteva luni mă aflam la Neapole, oraș drag inimii mele, căci mai păstrează încă obiceiurile și amprenta originii sale grecești. Își merită numele de Partenope² pentru aerul său proaspăt și frumusețea coastei. Într-o zi am intrat în templul Minervei să mă rog, nu atât pentru mine, cît pentru orașul căruia Pallas nu-i mai zîmbește. Templul era pustiu. M-au năpădit aducerile aminte despre Atena și m-am înduioșat. Crezînd că sînt singur în templu și copleșit de eylvavie, cuvintele mi s-au revărsat din inimă pe buze și am început să plîng în timp ce mă rugam. În mijlocul rugăciunii mele m-a surprins dintr-o dată un suspin adînc. M-am întors brusc și am văzut, chiar în spatele meu, o fată. Își ridicase vâlul ca să se închine și cînd ni s-au încrucișat privirile, mi s-a părut că o rază cerească, pornită din ochii ei întunecați și strălucitori, m-a săgetat pe loc în inimă. N-am văzut

¹ Poet elegiac roman (52—19 î.e.n.).

² Numele vechi al orașului Neapole, dat după Sirena care, tristă că nu-l putea urma pe Ulise, s-a omorît, iar orașul a fost construit alături de mormîntul ei.

niciodată, dragul meu Clodius, un chip de muritor atât de armonios modelat. O anumită melancolie îi îndulcea și-i înnobila expresia. Ceva inexprimabil, care izvora din suflet și pe care sculptorii noștri îl atribuie imaginii lui Psyche, dădea frumuseții ei un nu știu ce divin și nobil. Din ochi i se rostogoleau lacrimi. Am ghicit de îndată că și ea este de obârșie ateniană și că inima ei se alăturase rugăciunilor mele pentru Atena. I-am vorbit cu o voce tremurătoare. „Ești și tu din Atena, frumoasă fecioară ?” La răsunetul vocii mele s-a înroșit și și-a tras vâlul pe jumătate. „Cenușa străbunilor mei, răspunse ea, se odihnește lângă apele din Ilissus. M-am născut la Neapole, dar inima ca și originea mea sînt ateniene.” „Vino atunci să prezentăm ofrandele împreună ;” și cum tocmai apăruse preotul, am stat alături urmărindu-i slujba rituală. Împreună am atins genunchii zeiței și împreună am depus ghirlandele de măsline. Simțeam o emoție stranie, o duioșie aproape sacră față de această apropiere. Străini amîndoi, dintr-o țară îndepărtată și decăzută, stăteam singuri în templul zeiței patriei noastre. Era firesc ca inima să-mi fie mișcată de acea compatriotă, căci pot, de bună seamă, să o numesc astfel. Aveam impresia că o cunosc de ani de zile, iar ritualul acela simplu părea că înflorește, ca printr-un miracol, din simpatia și afinitatea noastră. În tăcere, am ieșit din templu și eram pe cale să o întreb unde locuiește și dacă mi-ar fi îngăduit s-o vizitez, cînd un tînăr cu trăsături asemănătoare cu ale ei, care stătea pe treptele templului, o luă de mînă. Ea se întoarse și-și luă rămas bun. Mulțimea ne despărți. N-am mai văzut-o. Ajuns acasă, am găsit scrisori care mă obligau să plec la Atena, unde rudele mele amenințau să-mi conteste moștenirea. Am rezolvat cu bine aceste probleme și m-am înapoiat la Neapole, unde am făcut cercetări peste tot, dar n-am reușit să descopăr nici o urmă a compatriotei mele. Dispăruse. Sperînd să alung prin distracții amintirea încîntătoare apariții, m-am grăbit să mă arunc în vîltoarea desfătărilor din Pompei. Aceasta este toată povestea mea. Nu iubesc, dar îmi amintesc și regret.

Clodius era pe cale de a-i răspunde, cînd se auzi un pas domol și hotărît apropiindu-se de ei. La zgomotul ce-l

fața pietrișul, se întoarseră amîndoi și-l recunoscără pe noul venit.

Era un om abia ajuns la patruzeci de ani, înalt de statură, cu trupul zvelt și vînjos. Pielea sa închisă la culoare îi trăda originea orientală. Trăsăturile aveau ceva grecesc, în special bărbia, buzele și fruntea, dar nasul proeminent și acvilin și osatura dură și marcată excludeau contururile pline și rotunjite care fac obrazul grec să-și păstreze și la maturitate trăsăturile gingașe ale tinereții. Ochii mari și negri ca adîncul nopții aveau o lucire stranie și imobilă. Un calm profund și ușor melancolic părea statornicit pentru totdeauna în privirea gravă și dominatoare. Mersul și înfățișarea îi erau deosebit de impunătoare și nota exotică din croiala veșmîntului său larg, cu nuanțe sobre, sporea efectul aspectului său liniștit și mîndru. Salutîndu-l pe noul venit, ambii tineri făcură în mod mecanic, dar atenți să nu se observe, un mic gest sau semn cu degetele, căci se bănuia că Arbaces egipteanul posedă darul periculos al deochiului.

— Peisajul trebuie să fie într-adevăr atrăgător, spuse Arbaces, cu un zîmbet rece, deși curtenitor, dacă i-a atras pe veselul Clodius și pe mult admiratul Glaucus departe de centrul aglomerat al orașului.

— Natura nu atrage de obicei ? se miră grecul.

— Nu pe amatorii de distracții.

— Răspunsul este sever, dar nu chiar atît de întemeiat. Plăcerea se complăce în contraste. Distracțiile ne învață să gustăm solitudinea și solitudinea, distracțiile.

— Așa gîndesc tinerii filozofi ai Grădinii¹, răspunse egipteanul. Ei confundă lîncezeala cu meditația și își imaginează că săturîndu-se unii de alții pot cunoaște farmecul singurătății. Dar nu în asemenea piepturi vlăguite trezește natura acel entuziasm unic care poate stoarce numai în castă solitudine toată inexprimabila ei frumusețe. Ea nu pretinde epuizarea pasiunii ci dimpotrivă, ardoarea dedicării. Adorînd-o, voi căutați doar o alinare. Luna, tinere atenian, s-a arătat lui Endymion într-o viziune luminoasă, nu după o zi petrecută prin locuri

¹ Grădina Academiei unde Platon își aduna discipolii.

frecventate cu înfrigurare de oameni, ci pe munții tăcuți și în văile singuratice ale vânătorului.

— Frumoasă comparație ! recunosc Glaucus. Dar foarte greșit aplicată. Istovire ! Cuvântul acesta se potrivește celor în vîrstă, nu tinerilor. Eu, cel puțin, n-am cunoscut nici o clipă de saturație.

Egipteanul zîmbi din nou, dar zîmbetul său era rece și răutăcios și chiar prozaicul Clodius îngheță sub lumina lui. Nu răspunse totuși exclamației pasionate a lui Glaucus, dar, după o pauză, adăugă cu voce scăzută și melancolică :

— La urma urmei, faci bine că te bucuri cît timp clipa îți surîde. Trandafirul se ofilește repede și repede i se trece parfumul. Iar nouă, Glaucus, străini în țara aceasta și departe de cenușa strămoșilor noștri, ce ne-a mai rămas decît amuzamentul și regretul — pentru tine primul, pentru mine poate ultimul.

Ochii strălucitori ai grecului se umplură brusc de lacrimi.

— O, nu, Arbaces, nu vorbi despre strămoșii noștri. Să uităm că au existat vreodată alte meleaguri libere decît cele ale Romei. Cît despre glorie, degeaba îi chemăm fantoma de pe cîmpurile de la Maraton și Termopile.

— Te muștră conștiința în timp ce vorbești, spuse egipteanul, și la petrecerile de la noapte, te vei gîndi mai mult la Leoena ¹, decît la Lais ². *Vale !*

Spunînd acestea, își strînse mantia în jurul corpului și se îndepărtă încet.

— Răsufli mai ușurat, zise Clodius. Imitîndu-i pe egipteni, aducem și noi uneori un schelet la ospete. Prezența unei umbre ca cea a egipteanului ăstuia ajunge să acrească cei mai dulci struguri de Falerno.

— Ciudat om, spuse Glaucus gînditor. Deși pare mort pentru distracții și rece față de lucrurile lumesti, dacă nu-i calomnie, casa și inima lui pot povesti ceva cu totul diferit.

¹ Iubita eroică a lui Aristogiton. Pusă la tortură, și-a mușcat limba pentru ca durerea s-o facă să nu trădeze conspirația împotriva fiilor lui Pisistrate. La Atena, în timpul lui Pausanias, putea fi văzută statuia unei leoaice, făcută în onoarea ei. (N.A.)

² Nume de curtezană.

— O! Se șoptește că în vila-lui posomorită s-ar desfășura niște orgii mai ceva ca cele ale lui Osiris. Se mai spune că e și bogat. Nu l-am putea atrage printre noi ca să-i dezvăluim farmecul jocului de zaruri? Plăcere supremă! Febra încinsă de speranță și teamă! Voluptate inexprimabilă, nemăsurată. Cît de firoasă este frumusețea ta, jocule!

— Inspirat! Inspirat! strigă Glaucus rîzînd. Oracolul vorbește poetic prin gura lui Clodius. Ce alt miracol ne mai așteaptă?

Capitolul III

ORIGINEA LUI GLAUCUS. DESCRIEREA CASELOR DIN POMPEI. UN BANCHET CLASIC

Cerul îi dăduse lui Glaucus toate darurile cu excepția unuia. Îl înzestrase cu frumusețe, sănătate, avere, spirit, obîrșie ilustră, o inimă arzătoare, har poetic, dar îl privea de darul libertății. Era născut la Atena, supus Romei. Intrat de tînăr în posesia unei mari moșteniri, s-a lăsat în voia pornirii de a călători, atît de firească la un tînăr și a băut adînc din paharul amețitor al plăcerii la fastuoasele petreceri de la curtea imperială.

Era un Alcibiade fără ambiție. Era așa cum devine un bărbat cu imaginație, tinerețe, avere și talent, dacă nu poate aspira la glorie. Casa lui din Roma, cuib de orgii, era și loc de întîlnire pentru iubitorii de artă, iar sculptorii greci se întreceau să-și dovedească măiestria decorînd galeriile și *exedra*¹ unui ateniian. Cît despre refugiul său din Pompei, are acum, din păcate, culorile șterse, pereții despuiați de pictură. Partea cea mai frumoasă, finisajul laborios al ornamentelor încîntătoare nu mai există. Dar la început, cînd vila a fost scoasă din nou la lumină, cîte elogii, cîtă uimire n-au stîrnit decorațiile minuțioase și strălucitoare, picturile și mozaicul ei. Pasionat de poezie și dramă, care îi aminteau de spiritul și eroismul nației sale, Glaucus își împodobise vila cu imagini din Eschil și Homer. Arheologii, luînd pasiunea drept profesiune, au

¹Sală de primire sau de conversație în casele bogate (lat.).

confundat proprietarul cu maestrul și, cu toate că eroarea este acum recunoscută, mai numesc din obișnuință vila atenianului Glaucus așa cum o numiseră, din greșeală, cînd a fost dezgrăpată, Casa poetului dramatic.

Înainte de a o descrie, poate că este bine să dăm cititorului o idee generală despre casele din Pompei, asemănătoare, cum se va vedea, cu planurile lui Vitruvius, avînd însă acele deosebiri ale detaliilor care depind de capriciile și gustul fiecăruia, lucru firesc, dar care a nedumerit întotdeauna pe arheologi. Ne vom strădui să le descriem cît mai clar și fără pedanterie.

Se intră deci, de obicei, printr-un mic *vestibulum*, într-un hol împodobit uneori cu coloane (dar mai adesea nu). Pe trei laturi ale acestui hol erau uși care dădeau în mai multe camere de dormit (printre care și a portarului), cele mai bune fiind de obicei destinate oaspeților. La capătul holului, în stînga și în dreapta, atunci cînd locuința era mare, se aflau două alcovuri, rezervate de obicei stăpînelor casei. În centrul pardoselii de mozaic era întotdeauna un bazin pătrat, puțin adînc, pentru apa de ploaie (numele lui clasic fiind *impluvium*), lăsată să pătrundă printr-o deschizătură în acoperiș care putea fi astupată, după dorință, cu o tendă. Lîngă acest *impluvium*, considerat sacru de antici, erau așezate uneori (mai rar la Pompei decît la Roma) statuile zeilor casei. Căminul ospitalier, menționat adesea de poeții romani și consacrat larilor, era reprezentat aproape întotdeauna la Pompei printr-un vas mobil pentru jărat. Într-un colț, de obicei cît mai vizibil, se așeza un imens sipet de lemn, ornamentat și încercuit cu chingi de bronz sau fier și fixat cu cîrlige groase de un pedestal de piatră atît de solid, încît rezista încercărilor oricărui hoț care ar fi vrut să-l desprindă de la locul lui. Se presupune că acest cufăr era casa de bani a stăpînului, dar, cum nu s-au descoperit monede în sipetele găsite la Pompei, s-ar părea că erau folosite mai mult ca ornament, decît în scop utilitar.

În acest hol (sau *atrium*, ca să folosim cuvîntul clasic) erau primiți de obicei clienții și vizitatorii de rang inferior. În casele „respectabile“ exista întotdeauna un *atriensis*, sclav menit să facă de gardă în hol, superior în rang celorlalți sclavi. Bazinul din mijloc trebuie să fi fost destul

de periculos, dar centrul holului, unde se afla acest *impluvium*, era ca petecul de gazon al unui colegiu englez ; nu era îngăduit să calci pe el. Cei care umblau în sus și în jos aveau loc suficient să-l ocolească. Drept în fața intrării, la celălalt capăt al holului, se afla o încăpere, *tablinium*, decorată cu mozaicuri bogate pe jos și cu pereții acoperiți de picturi fastuoase. Aici erau păstrate de obicei documentele familiei sau cele publice, dacă proprietarul deținea vreo funcție oficială. Pe o latură a acestui salon (dacă îl putem numi astfel), se afla o sufragerie sau *triclinium*. Pe latura opusă, într-o încăpere pe care am mai putea-o numi „cabinet de nestemate“, se păstrau obiecte considerate rare și prețioase. Nu lipsea niciodată un mic culoar lateral, prin care sclavii puteau ajunge în cealaltă parte a casei, fără să traverseze încăperile menționate pînă acum. Toate aceste camere dădeau într-o galerie cu coloane, pătrată sau dreptunghiulară, denumită peristil. Cînd casa era mai modestă, se termina aici și, în acest caz, centrul galeriei servea drept grădină, fiind împodobit cu vase de flori așezate pe pedestale. În dreapta și în stînga, sub colonadă, erau uși prin care se intra în camerele de dormit¹, într-o a doua sufragerie (cei antici rezervau de obicei cel puțin două camere acestui scop, una pentru vară și alta pentru iarnă sau, poate, una pentru zilele obișnuite și alta pentru ocazii festive) și, dacă stăpînul avea preocupări culturale, într-o cămăruță onorată cu denumirea de bibliotecă, o încăpere foarte mică fiind de ajuns să adăpostească puținele suluri de papirus pe care anticii le considerau o colecție importantă de cărți.

La capătul peristilului se afla de obicei bucătăria. Cînd casa era mai mare, nu se termina cu peristilul care, în acest caz, nu avea în centru o grădină, dar putea fi împodobit cu o fîntînă sau un bazin cu pești. La capătul lui, exact în partea opusă sufrageriei, se afla, de obicei, un alt *tablinium*, avînd de ambele părți dormitoare și, uneori, un salon destinat picturii sau *pinacotheca*. Aceste camere comunicau la rîndul lor cu un spațiu pătrat sau dreptunghiular, mărginit de obicei pe trei laturi de o co-

¹ Romanii aveau camere pentru dormit noaptea și camere pentru siesta din timpul zilei, *cubacula diurna*. (N. A.)

lonadă, ca și peristilul cu care semăna mult, doar că era mai lung. Aceasta era adevărata grădină, *viridarium*, decorată cu o fântină sau statui și numeroase flori. În fund era casa grădinarului și, uneori, dacă numărul membrilor de familie o cerea, erau camere suplimentare de ambele părți ale colonadei.

La Pompei, etajele doi și trei aveau rareori importanță, fiind construite numai deasupra unei porțiuni mici a casei și conținând camerele sclavilor, spre deosebire de edificiile mai mărețe din Roma, unde sufrageria principală, *coenaculum*, se afla la etajul al doilea. Camerele aveau de obicei dimensiuni mici, căci în acea climă încântătoare, când numărul oaspeților era mai mare, aceștia erau primiți în peristil (sau portic), în *atrium* și în grădină. Chiar sălile de banchet, împodobite cu mult rafinament, erau de proporții minuscule. Cum intelectualii din antichitate iubeau societatea, dar nu mulțimea, rar se reuneau la banchete mai mult de nouă persoane și deci nu aveau nevoie, ca noi, de sufragerii spațioase. Dar suita de camere ce se vedea încă de la intrare trebuie să fi avut un efect foarte impunător : priveai dintr-o dată holul bogat pardosit și pictat, *tablinium*, peristilul grațios și, în casele mai spațioase, sala de banchet de pe partea opusă și grădina care se termina cu o fântină arteziană sau o statuie de marmură.

Cititorul are acum o idee destul de clară despre casele din Pompei care se asemănau în unele privințe cu cele grecești, dar mai ales cu locuințele romane. Aproape fiecare casă are un detaliu care o deosebește de celelalte, dar planul general este același. La toate găsim *atrium*, *tablinium* și peristil, comunicând între ele. Toate au pereții pictați precum și alte mărturii care dovedesc că populația era îndrăgostită de rafinamentele și luxul vieții. Puritatea gustului celor din Pompei în privința decorațiilor este discutabilă. Le plăceau culorile țipătoare și subiectele fantastice. Vopseau adesea partea inferioară a coloanelor cu un roșu viu, lăsând restul necolorat. Când grădina era mică, ca să înșele ochiul în privința dimensiunii ei, zidul era de multe ori pictat cu imagini în perspectivă reprezentând arbori, păsări, temple. Amăgire de efect ieftin, ce fusese adoptată pînă și de Pliniu care, în ciuda

pedanteriei lui rafinate, se mîndrea cu ingeniozitatea ei.

Casa lui Glaucus era mică, dar cea mai rafinat împodobită dintre toate locuințele particulare din Pompei. Ar putea fi și astăzi model de casă pentru un bărbat singur din Mayfair și motiv de invidie pentru colecționarii de mobilă Buhl și de marchetărie.

Se intra printr-un vestibul lung și îngust, pe pardoseala căruia era reprezentat în mozaic un ciine cu binecunoscutul *Cave canem*, adică *Feriți-vă de cîine*. De fiecare parte se deschidea cîte o încăpcre destul de spațioasă. Interiorul casei fiind prea mic pentru a fi împărțit în odăi personale și camere de recepție, aceste două încăperi erau rezervate primirii vizitatorilor cărora, din cauza rangului și a familiei din care se trăgeau, nu le era îngăduit accesul în camerele din interiorul casei. Înaintînd prin vestibul, se intra în *atrium* care, atunci cînd a fost descoperit, era împodobit cu picturi de o expresivitate demnă de Rafael. Au fost transportate la muzeul din Neapole unde constituie încă un obiect de admirație pentru cunoscători. Reprezintă despărțirea dintre Ahile și Briseis. Nimeni nu ar putea să nege forța, vigoarea, frumusețea cu care sînt desenate siluetele și chipurile lui Ahile și al nemuritoarei sale slave.

Din *atrium*, o scară mică ducea spre etaj, la camerele sclavilor. Mai erau încă două sau trei dormitoare mici pe ale căror pereți erau pictate diferite scene mitologice ca răpirea Europei și lupta amazoanelor.

Se intra în *tablinium*, unde la ambele capete atîrnau perdele bogate din purpură tiriană¹. Pe pereți era pictat un poet citind prietenilor din versurile sale, iar pardoseala prezenta, într-un mozaic mic dar desăvîrșit, un regizor dînd indicații actorilor.

Din acest salon ajungeai în peristil, iar aici — cum am menționat descriind casele mai mici din Pompei — era capătul locuinței. De fiecare dintre cele șapte coloane care împodobeau curtea atîrnau ghirlande. În centru, care ținea loc de grădină, găseai cele mai rare flori, așezate în vase de marmură albă, puse pe pedestale. În stînga se înălța un mic templu aidoma capelelor semănate

¹ *Tablinium* putea fi închis la dorință prin uși glisante. (N. A.)

de-a lungul drumurilor în țările catolice. În fața templului dedicat penajilor era plasat un tripod de bronz. În stînga colonadei erau două mici camere de culcare, *cubiculum*, iar la dreapta, *triclinium*, unde se adunaseră în momentul acela oaspeții.

Această cameră este numită de obicei de către arheologii din Neapole „Camera Ledei“. În frumoasa carte scrisă de Sir William Gell, cititorul poate găsi o gravură a acestei delicate și grațioase picturi în care Leda prezintă soțului ei pe primul născut, pictură de la care își trage numele camera. Încîntătoarea încăpere se deschide spre grădină. În jurul mesei din lemn de cedru, foarte lustruită și ornată delicat cu arabescuri de argint, erau așezate trei divane, mai frecvente la Pompei decît scaunul semicircular devenit în ultimul timp modern la Roma. Pe aceste divane de bronz, încrustate cu metale mai prețioase, erau puse plăpumi înalte și brodate, delicios de moi.

— Trebuie să recunosc, spuse edilul Pansa, că locuința ta, deși doar puțin mai mare decît o casetă pentru fibule, este, în felul ei, o bijuterie. Ce frumos e pictată despărțirea dintre Ahile și Briseis ! Ce stil ! Ce măiestrie ! Ce...

— O laudă adusă de Pansa în acest domeniu este cu adevărat prețioasă, spuse foarte grav Clodius. Picturile de pe pereții casei sale ai zice că sînt făcute de mîna lui Zeuxis¹.

— Mă măgulești, dragul meu Clodius, ăsta-i adevărul, zise edilul vestit în tot Pompeiul pentru că avea cele mai urîte picturi din lume, întrucît fiind patriot patrona numai artiștii locali. Am totuși și eu cîte ceva frumos. Pe Pollux ! Chiar așa. Culoarele, ca să nu mai vorbim despre desen. Cît despre bucătărie, dragii mei prieteni, este în întregime invenția mea.

— Ce reprezintă ? întrebă Glaucus. Nu ți-am văzut încă bucătăria, deși am fost adesea martorul măiestriei bucătarului ei.

— Un bucătar, scumpul meu atenian. Un bucătar ce depune trofee de iscusinței sale pe altarul zeiței Vesta și

¹ Celebru pictor grec din secolul V î.e.n.

o frumusețe de *muraena*, pictată după natură și pusă într-o frigare. Ce zici de spiritul meu inventiv ?

În momentul acela apărură sclavii purtînd pe tăvi gustările *initia* ale cinei : smochine delicioase, verdeață proaspătă presărată cu zăpadă, anșoa și ouă, iar la mijloc, cupe mici cu vin diluat amestecat cu puțină miere. După ce așezară totul pe masă, niște sclavi tineri aduseră fiecăruia dintre cei cinci invitați — căci nu erau mai mulți — un vas cu apă parfumată și șervețele cu chenar purpuriu. Dar edilul, scoțînd cu ostentație propriul său șervețel, care de altfel nu era dintr-o pînză foarte fină, dar avea chenarul de două ori mai lat, se șterse pe mîini cu atitudinea omului care așteaptă să fie admirat.

— Ce splendidă *mappa* ai ! exclamă Clodius. Are un chenar lat ca o centură.

— Un fleac, dragul meu Clodius, un fleac. Mi s-a spus că la Roma asta-i ultima modă. Dar Glaucus se pricepe la astfel de lucruri mai bine decît mine.

— Fii alături de noi, o, Bacchus, spuse Glaucus, înclinîndu-se cu reverență spre o frumoasă statuie a zeului așezată în centrul mesei, în colțuri fiind larii și solnițele. Oaspeții participară la invocare și apoi, vîrsînd puțin vin pe masă, făcură libația cuvenită.

Se lungiră apoi pe divanuri și începu ospățul.

— Să fie asta ultima cupă, spuse tînărul Sallust, cînd masa, de pe care se strînseseră gustările, fu încărcată cu partea substanțială a cinei, iar sclavul care servea îi turnă un *cyathus*¹ plin ochi, să fie asta ultima mea cupă, dacă nu-i cel mai bun vin pe care l-am băut la Pompei !

— Adu amfora, porunci Glaucus sclavului, și citește data și numele.

Sclavul se grăbi să informeze invitații că sulul atașat de dop atesta că vinul era din Chios și avea cincizeci de ani împliniți.

— Ce bine l-a răcit zăpada, remarcă Pansa, chiar cît trebuie.

— Întocmai ca experiența unui om care pune exact atîta răceală în plăcere cît să-i dea mai multă *savoare*, exclamă Sallust.

¹ Pahar, cupă mică (lat.).

— E ca un *nu* spus de o femeie, adăugă Glaucus. O răceală care te înflăcărează mai mult.

— Când are loc următoarea luptă cu fiarele ? îl întreabă Clodius pe Pansa.

— S-a fixat pentru a doua zi după idele lui August, răspunse Pansa. A doua zi după *Vulcanalia*¹. Vom avea eu acest prilej o frumusețe de leu tânăr.

— Pe cine i-l dăm să-l mănince ? întreabă Clodius. Criminalii sînt atît de rari în zilele noastre. Va trebui pur și simplu să cauți vreun nevinovat și să-l condamni să fie dat leului, Pansa.

— Crede-mă că m-am gîndit și eu foarte serios la aceasta în ultima vreme, răspunse edilul cu gravitate. Legea care ne oprește să-i dăm pe propriii noștri sclavi animalelor sălbatice este de-a dreptul infamă. Să nu ni se îngăduie să facem ce ne place cu ceva care ne aparține, iată ce numesc eu o încălcare a dreptului de proprietate.

— Era cu totul altfel în vremurile bune ale republicii, suspină Sallust.

— Așa-zisa milă față de sclavi îi dezamăgește pe bieții oameni. Le place atît de mult să vadă o luptă dură dintre un om și un leu. Și dacă zeii nu ne vor trimite curînd un criminal, vom fi lipsiți de plăcerea aceasta nevinovată. Numai blestemata asta de lege e de vină !

— Ce politică poate fi mai rea decît cea care se amestecă în distracțiile bărbătești ale poporului, spuse sentențios Clodius.

— Oricum, grație lui Iupiter și Parcelor, nu-l mai avem pe Nero, suspină Sallust.

— Un adevărat tiran. Ne-a închis amfiteatrul pe zece ani.

— Mă mir că nu s-a iscat o răscoală, spuse Sallust.

— Era cît pe ce, îl informă Pansa, cu gura plină cu carne de mistreț.

În momentul acela, conversația fu întreruptă pentru cîteva clipe de arpeggiile unor flaute și doi sclavi intrară purtînd un platou.

— Ce delicatețuri ne-ai mai pregătit, dragă Glaucus ? strigă tânărul Sallust, cu ochi strălucitori.

¹ Sărbătoare anuală în cinstea lui Vulcan.

Sallust avea doar douăzeci și patru de ani, dar nu prețuia nici o plăcere mai mult decât mîncarea. Poate le epuizase pe toate celelalte. Și totuși avea oarecare talent și, pe cît posibil, o inimă de aur.

— Știu ce e ! strigă Pansa. E un ied din Ambracia. Hei ! pocni din degete — semnalul obișnuit pentru sclavi. Trebuie să pregătim o altă libație în onoarea noului venit.

— Am sperat, spuse Glaucus, pe un ton melancolic, să vă pot procura stridii din Britania. Dar vînturile care au fost atît de crude și cu Cezar ne-au privat de stridii.

— Sînt chiar atît de gustoase ? se interesează Lepidus, desfăcîndu-și tunică de la care scosese cingătoarea.

— De, adevărul, după părerea mea, este că distanța le dă savoare. Le lipsește suculența stridiilor din Brundisium. Dar la Roma nici o cină nu-i completă fără ele.

— Sărmanii britani ! Sînt și ei buni la ceva, spuse Sallust. Produc stridii.

— Mai bine ar produce un gladiator, spuse edilul, care nû se gîndea decît la jocurile din amfiteatru.

— Pe Pallas ! strigă Glaucus, în timp ce sclavul său preferat îi așeza pe cap o nouă cunună. Și mie îmi plac destul de mult spectacolele astea sălbatice, cînd se luptă fiarele între ele. Dar găsesc că-i oribil ca un om făcut din carne și oase, ca și noi, să fie lăsat cu nepăsare în arenă și sfîșiat bucată cu bucată. Mi se face pur și simplu rău. Respir anevoie. Îmi vine să mă reped și să-l apăr. Strigătele spectatorilor mi se par mai cumplite decît vocile Furiilor care îl fugăreau pe Oreste. Mă bucur că de data asta sînt puține șanse pentru un spectacol sîngeros.

Edilul ridică din umeri. Tînărul Sallust, considerat cel mai inimos om din Pompei, îl privi surprins. Grațiosul Lepidus, care vorbea doar rareori, de frică să nu-și urîtească trăsăturile, strigă :

— Pe Hercule !

Parazitul de Clodius mormăi :

— Pe Pollux !

Și cel de al șaselea comesean, care era *umbra*¹ lui Clodius și a cărui datorie era să fie ecoul prietenului său

¹ *Umbra* — însoțitor neinvitat adus de cineva invitat la o masă (lat.).

mai bogat, cînd nu putea să-l laude — parazit al unui parazit — murmură și el :

— Pe Pollux !

— Ei da, voi sînteți obișnuiți cu asemenea spectacole. Noi, grecii, sîntem mai miloși. O, spirit al lui Pindar ! Farmecul adevăratelor jocuri grecești. Întrecerea dintre un om și alt om. Ce luptă generoasă ! Triumful împărțit între mîndria de a te fi luptat cu un rival nobil și tristețea de a-l vedea învins. Dar voi nu mă înțelegeți.

— Iedul e delicios, afirmă Sallust.

Sclavul a cărui sarcină era să dezoseze carnea și care își dădea importanță pentru abilitatea sa, tocmai își îndeplinea misiunea tăind iedul în sunetul muzicii. Cuțitul său păstra ritmul, începînd într-un tempo lent și, pe măsură ce înfăptuia laborioasa ispravă, trecînd la un crescendo impresionant.

— Bucătarul tău e desigur sicilian, se interesă Pensa.

— Da, din Siracuză.

— Hai să jucăm pe el, spuse Clodius. Putem face o partidă între felurile de mîncare.

— Prefer o astfel de distracție luptelor cu fiarele sălbatice. Dar nu pot să mizez pe sicilianul meu, căci ce-ai putea oferi tu la fel de prețios ?

— O am pe Phillida, pe frumoasa mea dansatoare.

— Nu cumpăr niciodată femei, spuse greul, privindu-și distrat cununa.

Muzicanții care stăteau afară în galerie își începuseră activitatea o dată cu apariția fripturii de ied. Trecuseră între timp la altă melodie, mai domoală, mai senină și mai intelectualizată poate. Intonau oda lui Horațiu care începe cu „*Persicos odi...*“, cu neputință de tradus, considerată că se potrivește cu un ospăț care, oricum ni s-ar părea nouă astăzi, era destul de modest față de banchetele somptuoase din acele vremuri. Este vorba de o petrecere familiară, nu princiară, de felul cum primea un nobil, nu un împărat sau senator.

— O, bătrînul și bunul Horațiu, exclamă cu condescendență Sallust. Știa și el să cînte despre petreceri și femei, dar nu se compară cu poeții noștri moderni.

— Nemuritorul Fulvius, de pildă, spuse Clodius.

— Da, Fulvius cel nemuritor, întări *umbra*.

— Și Spurena, și Caius Mutius care a scris trei poeme într-un an. Puteau Horațiu sau Vergiliu face așa ceva ? zise Lepidus. Toți acești vechi poeți au comis eroarea de a copia sculptura și nu pictura. Simplitate și moderație, iată idealul lor. Dar noi, modernii, sîntem mai pasionați, avem ardoare, energie, nu sîntem adormiți. Imităm pictura cu mișcarea, culorile și viața ei. O, Fulvius, nemuri-torule !

— Cunoașteți, îl întrerupse Sallust, noua odă a lui Spurena în onoarea zeiței noastre egiptene Isis ? E magnifică, plină de autentică fervoare religioasă.

— Isis pare să fie divinitatea favorită a orașului Pompei, remarcă Glaucus.

— Într-adevăr, aprobă Pansa, în momentul acesta se bucură de o imensă popularitate. Statuia ei a rostit preziceri remarcabile. Nu sînt superstițios, dar trebuie să mărturisesc că, nu o dată, sfaturile ei m-au ajutat mult în magistratură. Iar preoții ei sînt atît de pioși ! Nicidecum ca sacerdoții petrecăreți și încrezuți ai lui Iupiter și ai Fortunei. Umblă desculți, nu mănîncă carne și își petrec cea mai mare parte a nopților în rugăciuni solitare.

— Un exemplu bun pentru preoții noștri. Templul lui Iupiter are nevoie de reformă, spuse Lepidus, care era mare reformator în tot ce nu privea propria lui persoană.

— Se spune că Arbaces Egipteanul a împărtășit unele taine foarte importante preoților lui Isis, îi informă Sallust. Se laudă că-i descendent din Ramses și declară că familia lui a păstrat cu sfințenie secrete din antichitatea cea mai îndepărtată.

— Sînt sigur că are harul deochiului, spuse Clodius. Dacă îmi iese vreodată în cale chipul acela de meduză și n-am apucat să fac semnul împotriva vrăjii, pot fi sigur că pierd un cal favorit sau dau cu zarurile *canes*¹ de nouă ori la rînd.

— Ceea ce ar fi într-adevăr un miracol ! spuse grav Sallust.

— Ce vrei să spui ? ripostă Clodius, înroșindu-se.

— Nu spun decît ceea ce mi-ai lăsa tu mie dacă aş juca cu tine prea des. Adică nimic.

¹ *Canes* ori *canicula* : cele mai mici zaruri. (N.A.)

Clodius se limitează drept răspuns la un suris disprețuitor:

— Dacă Arbaces nu ar fi atât de bogat, reluă Pansa cu un aer important, aş profita puţin de autoritatea mea şi aş cerceta cât este de adevărat zvonul că ar fi astrolog şi vrăjitor. Agrippa, când era edil la Roma, i-a izgonit pe toţi cetăţenii de teapa lui. Dar e bogat şi datoria unui edil este să-i protejeze pe cei bogaţi.

— Ce credeţi despre acea nouă credinţă care se pare că are câţiva prozeliţi chiar la Pompei, discipolii zeului evreu Christos ?

— Nu-i decît o fantezie speculativă, spuse Clodius. Nu-i nici un singur nobil printre ei. Prozeliţii lui sînt oameni săraci, ignoranţi şi lipsiţi de importanţă.

— Care ar trebui totuşi crucificaţi pentru blasfemia lor, spuse cu vehemenţă Pansa. Reneagă pe Venus şi pe Iupiter. Cînd spui nazareean, spui ateu. Numai de i-aş prinde ! Asta-i tot ce vreau.

Al doilea fel de mîncare se terminase. Comesenii se lungiră pe divane. Urmă o pauză în care ascultau vocile dulci, meridionale şi modulaţiile trestiei arcadiene¹. Glaucus era cel mai absorbit şi mai puţin dispus să rupă tăcerea, dar Clodius avea senzaţia că pierde timpul.

— *Bene vobis !* În sănătatea ta, dragă Glaucus, spuse el deşertînd cîte o cupă pentru fiecare literă din numele grecului, cu uşurinţa băutorului experimentat. Nu vrei să-ţi iei revanşa pentru ghinionul de ieri ? Uite, zarurile ne îmbie.

— Cum doreşti, spuse Glaucus.

— Jucaţi zaruri vara², de faţă cu mine, edilul ? întrebă autoritar Pansa. E împotriva legii.

— Nu în prezenţa ta, cinstitute Pansa, ripostă Clodius, zăngănind o cutie lunguiaţă în care ţinea zarurile. Prezenţa ta exclude orice abatere. Deşi nu lucrul în sine e dăunător, ci excesul care se face.

— Cîtă înţelepciune, murmură *umbra*.

— Ei bine, am să mă uit în altă parte, spuse edilul.

¹ Flautul.

² Jocurile de noroc erau interzise prin lege tot anul („*Vetita legibus alea*“ — Horatiu, *Oda XXIV*), cu excepţia Saturnaliilor, în luna decembrie (N. A.)

— Încă nu, bunul meu Pansa. Așteptăm pînă după cină, spuse Glaucus.

Clodius încuviință de nevoie, ascunzîndu-și printr-un căscat nemulțumirea.

— „Deschide gura ca să înghită aurul“, șopti Lepidus către Sallust, citind din *Aulularia* lui Plaut.

— „Cunosc prea bine aceste lipitori care se agață de tot ce ating“, răspunse Sallust pe același ton și din aceeași piesă.

Al treilea fel, compus din fructe diferite, fistic, nuci, zaharicale, tarte și prăjituri răsucite în nenumărate forme fantastice și aeriene, era pus pe masă, iar slujitorii așezară tot acolo și vinul — care pînă atunci fusese turnat mesenilor — în ulcioare mari de sticlă, avînd fiecare eticheta care atesta vechimea și calitatea.

— Gustă vinul acesta din Lesbos, dragă Pansa, spuse Sallust. Este excelent.

— Nu-i prea vechi, spuse Glaucus, dar, ca și noi, a fost învechit de timpuriu prin foc. Vinul de flăcările lui Vulcan, noi de cele ale soției sale, Venera, în cinstea căreia beau această cupă.

— E delicat, spuse Pansa, dar parcă are puțin prea multă rășină în buchet.

— Ce cupă frumoasă ! exclamă Clodius, ridicînd o cană de cristal transparent, încrustată cu nestemate și răsucită în formă de șarpe, cum era moda la Pompei.

— Inelul acesta, spuse Glaucus, scoțînd o bijuterie prețioasă de pe deget și agățînd-o de toartă, o face să pară mai valoroasă și mai puțin nedemnă de a fi acceptată de tine, dragul meu Clodius, iar zeii să-ți dăruiască sănătate și noroc ca s-o umpli ochi cît mai dîs, multă vreme.

— Ești prea generos, Glaucus, spuse cartoforul, înmînînd cupa sclavului său, iar afecțiunea ta îi dublează valoarea.

— Să bem această cupă în cinstea grațiilor, spuse Pansa, golind potirul de trei ori.

— Nu am ales nici un rege al ospățului, strigă Sallust.

— Să dăm cu zarurile, propuse Clodius, zăngănind cutia.

— Ba nu ! strigă Glaucus, nu ne trebuie nici un rege țeapăn și demodat, nici un dictator al banchetului. Nici

un *rex convivii*. N-au jurat romanii să nu dea ascultare nici unui rege ? Să fim noi mai puțin liberi decît strămoșii voștri ? Ei, muzica ! Să cînte imnul pe care l-am compus ieri-seară. Avea un vers despre acest subiect. Imnul bahic al orelor !

Muzicanții atacă o melodie ionică și în același timp vocile cele mai tinere din orchestră intonau în grecește următoarele versuri :

IMNUL ORELOR DE SEARĂ

I

*Cît ține ziua lungă de vară
Alunecăm.
În poarta nopții zăbovind, seara,
Vă ascultăm.
Cu un cîntec să ne salutați
Un vesel cînt să ne cîntați !
Cum fecioara din Creta¹, odată
Ascunsă-n iedera pe înserat,
De al vinului zeu consolată
Pentru întîia oară s-a lăsat.
Tăcînd priveau cerurile toate,
Cu ochi de stele-nchiși pe jumătate
Și jur împrejur
Cu-n drăgăstos susur
Marea Egee unduia.
Cu capul linxului în poală culcat
Și patul nupțial cu cimbru parfumat,
De pretutindeni, de prin tufăriș,
Și-mbrățișate vițe, pe furiș,
Faunii veseli o spionau
Rizînd șireții fauni o priveau
Trăgeau cu ochiul la ea.*

II

*Slabi și trudiți sosim
Din zborul necurmat
Foarte curînd pornim*

¹ Ariadna.

Spre-al nopții trist regat
Scâldați-ne, aripa ne-o vrem îmbăiată
În unda purpurie, proaspăt turnată
În cupele voastre din fîntîna luminii
Din fîntîna luminii, din fîntîna luminii.
Cînd în tenebre soarele-a apus
În cupe doar îl mai găsim ascuns.
Ast soare strugurii îi are drept izvor
Sau rîu în care s-a privit cu dor
Și ca Narcis din Tespe și-a lăsat
În urmă sufletul înamorat.

III

Să bem pentru Iupiter, pentru Amor,
O cupă să bem pentru al Maiei fecior ¹,
Cînstim și pe Grații, trei dintr-o dată
Conduse de Aglaia cea minunată.
Cum orice boboc din cununa plăcerii
Ne-a fost dăruit de orele serii,
De cupe meschine, avar măsurate,
Prin legea lui Bacchus să nu avem parte.
Cu cît dați mai mult, mai mult ne cînstiți
Și ca Bacantele să vă făliți
Că nû socotiți comoara nicicum.
De aripi noi vrem să ne prindeți acum
Ca să ne-afundați adînc în izvor
Și cînd sclipitori pornim iar în zbor,
Cu penele ude stropi-vom cununa
Lucind întruna.
Precum naiadele din val oriental
Au adus în peștera lor de cristal
Pe Hylas din Mysia,
Tot așa
L-am prins pe tînărul zeu în joc
Rîzînd, nu-i mai dăm drumul deloc ;
Într-un vîrtej de cîntece pornim
Pe sumbrul rîu al morții să plutim.
Te-am prins, o Psilas ², uite că te-am prins !

¹ Mercur, fiul lui Iupiter și al Maiei.

² Nume dat lui Bacchus în Laconia.

Oaspeții aplaudară cu însuflețire. Când poetul ți-e și gazdă, versurile lui nu pot decît să te încînte.

— Întru totul grecesc, spuse Lepidus. Ardoarea, forța și vigoarea acestei limbi nu pot fi imitate de poezia romană.

— Este în contrast evident, spuse Clodius cu ironie bine disimulată, cu simplitatea fadă și demodată a odei lui Horațiu pe care am ascultat-o înainte. Melodia e încîntător de ionică. Cuvîntul acesta îmi sugerează un toast. Prieteni, să bem în cinstea prea frumoasei Ione !

— Ione ? E un nume grec, spuse Glaucus, cu voce scăzută. Accept cu plăcere. Dar cine este Ione ?

— Dacă n-ai fi de curînd sosit la Pompei, ai merita să fii ostracizat pentru această ignoranță, spuse Lepidus. A nu o cunoaște pe Ione înseamnă a nu cunoaște farmecul cel mai de preț al orașului nostru.

— Este de o rară frumusețe, afirmă Pansa. Și ce voce are !

— Se hrănește probabil numai cu limbi de privighetoare, spuse Clodius.

— Limbi de privighetoare ! Ce imagine frumoasă, suspină *umbra*.

— Lămuriți-mă, vă implor, se rugă Glaucus.

— Află deci..., începu Lepidus.

— Lasă-mă să-i spun eu, strigă Clodius. Tu tărăgănezi cuvintele de parcă ar fi broaște țestoase.

— Iar tu le arunci de parcă ar fi pietre, mormăi celălalt, lăsîndu-se să cadă, plin de dispreț, pe canapea.

— Află deci, dragă Glaucus, îl informă Clodius, că Ione e o străină sosită nu demult la Pompei. Cîntă ca Sappho și își compune singură cîntecele. Cît despre fluier, cîteră, liră, nu știu la care nu le întrece pe muze. E de o frumusețe uluitoare. Casa ei e perfectă. Ce comori ! Ce bronzuri ! E bogată și tot pe atît de generoasă.

— Amanții ei, bineînțeles, au grijă să nu moară de foame, spuse Glaucus, iar banii ușor cîștigați se risipesc cu ușurință.

— Amanții ei... Tocmai în asta constă enigma. Ione nu are decît un viciu : e castă. Pompeiul întreg îi stă la picioare și nu are amanți. Nici măcar nu vrea să se mărite.

— Nu are amanți, repetă ca un ecou Glaucus.

— Nu ! Are sufletul zeiței Vesta cu centura lui Venus.

— Ce expresie rafinată, remarcă *umbra*.
— Ce miracol ! exclamă Glaucus. N-am putea-o vedea ?

— Te conduc la dînsa chiar diseară, îl asigură Clodius. Între timp..., adăugă el zăngănindu-și zarurile.

— Sînt al tău, spuse cu amabilitate Glaucus. Pansa, întoarce-te cu spatele.

Lepidus și Sallust jucau „cu și fără soț“, iar *umbra* privea în timp ce Glaucus și Clodius erau din ce în ce mai absorbiți de jocul cu zarurile.

— Pe Pollux ! strigă Glaucus. E a doua oară că arunc *canicula*.

— Venus, ai grijă de mine, se rugă Clodius, scuturînd cîteva clipe cutia cu zaruri. O, Alma Venus ! E însăși Venus, continuă el, dînd zarurile cele mai mari, numite astfel după zeița care îi era, de obicei, favorabilă celui care cîștiga bani.

— Venus este ingrătă cu mine. Doar i-am oferit întotdeauna sacrificii la altar.

— Cel care joacă cu Clodius va sfîrși în curînd asemeni lui Curculio al lui Plaut, șopti Lepidus. Își va pune al său *pallium*¹ la bătaie.

— Sărmanul Glaucus, e orb ca zeița Fortuna, comentă Sallust pe același ton.

— Nu mai joc, declară Glaucus. Am pierdut treizeci de sesterți.

— Îmi pare rău..., începu Clodius.

— Ce om amabil, murmură *umbra*.

— Nicidecum, exclamă Glaucus. Plăcerea pe care mi-o face cîștigul tău compensează neplăcerea pierderii mele.

Conversația deveni generală și animată. Vinul circula mai în voie, Ione era din nou personajul elogiat de oaspeți.

— În loc să privim stelele, hai s-o vizităm pe cea a cărei frumusețe le face să pălească, spuse Lepidus.

Clodius, văzînd că nu-i rost să reînceapă jocul cu zaruri, se alătură propunerii, iar Glaucus, deși îndemna politicos oaspeții să continue ospățul, nu-și putea ascunde curiozitatea stîrnită de laudele aduse fetei. Hotărîră deci

¹ Mantaua de tip grecesc (lat.).

să se ducă toți — cu excepția lui Pansa și a *umbrei* — la casa frumoasei grecoaice. Băură deci în sănătatea lui Glaucus și a lui Titus, îndepliniră ultima libație, își puseră din nou sandalele, coborîră scările, trecură prin *atrium*, călcînd, fără să fie mușcați, peste cîinele fioros pictat pe prag și ieșiră în lumina lunii răsărită de curînd, pe străzile încă pline de viață.

Merseră prin cartierul bijutierilor, scînteind de luminile pe care le reflectau nestematele expuse în vitrine și, în cele din urmă, ajunseră la casa lui Ione. Vestibulul părea să ardă sub șirul de lămpi. La toate intrările în *tablinium* atîrnau perdele de purpură brodată. Pereții și mozaicul străluceau în cele mai vii culori imaginate de artist. Sub porticul din jurul grădinii o găsiră pe Ione înconjurată de adoratorii care o aplaudau.

— Ai spus că-i din Atena ? șopti Glaucus, intrînd în peristil.

— Nu. E din Neapole.

— Neapole, repetă Glaucus.

În momentul acela, grupul se dădu la o parte și putu să vadă frumusețea luminoasă, ca de nimfă, care strălucea de luni de zile deasupra apelor memoriei sale.

Capitolul IV

TEMPLUL LUI ISIS ȘI PREOTUL EI.

SE CONTUREAZĂ CARACTERUL LUI ARBACES

Să ne întoarcem la Arbaces. L-am lăsat pe țărmul mării, în amurg. După ce se despărțise de Glaucus și de însoțitorul său, se îndreptase spre partea cea mai populată a golfului și oprindu-se cu brațele încrucișate și cu un zîmbet amar pe fața lui oacheșă, privea animația din jur.

„Nerozi, creduli și imbecili ce sînteți, murmură el. Atît în afaceri cît și în distracții, comerț ori religie, indiferent ce vă preocupă, sînteți dominați de pasiunile pe care ar trebui să vi le stăpîniți. Ce scîrbă mi-ar fi de voi dacă nu v-aș urî. Da, vă urăsc ! Greci sau romani, ați furat de la noi, de la înțelepciunea Egiptului, focul care vă face să aveți suflet. Știința, poezia, legile, artele, barbara măies-

trie a războiului (totul domesticit și mutilat în comparație cu măreția originalului) le-ați furat de la noi, așa cum sclavul șterpelește din rămășițele unui ospăț. Iar acum voi, romanii, imitatorii unor imitatori, gloată de tilhari îmbogățiți, sinteți stăpînii noștri ! Piramidele nu mai privesc din înaltul lor spre neamul lui Ramses. Vulturul face ca șarpele Nilului să se ghemuiască de frică. Stăpînii noștri... dar nu ai mei ! Sufletul meu, prin forța înțelepciunii sale, vă supune și vă înlănțuie, deși cătușele nu se văd. Cît timp istețimea domină forța, cît timp religia are un bîrlog de unde oracolele pot înșela lumea, înțeleptul își va menține dominația pe pămînt. Arbaces își extrage plăcerile pînă și din viciile voastre. Plăceri neprofanate de ochi vulgari, plăceri nelimitate, copioase, nepuizabile, pe care mintea voastră vlăguită, în sensualitatea ei obtuză, nu le poate nici concepe, nici visa. Tîrîși-vă înainte, jucării ale ambiției și ale avariției ! Pofta voastră meschină de fascii și cvesturi și toată mascarada puterii servile îmi stîrnește risul și disprețul. Puterea mea se întinde pretutindeni acolo unde oamenii cred în forțe divine. Domin sufletele îmbrăcate în purpură. Teba n-are decît să cadă, iar Egiptul să rămînă numai cu numele ! Lui Arbaces lumea întreagă îi furnizează supuși.“

Vorbindu-și astfel, egipteanul porni din nou la drum. Intrînd în oraș, domina cu statura lui înaltă mulțimea adunată în *forum*, în timp ce înainta repede spre micul dar grațiosul templu consacrat lui Isis.

Edificiul era construit de curînd. Vechiul templu se prăbușise cu cincisprezece ani în urmă, la un cutremur, iar noua clădire ajunsese să aibă mare trecere printre nestatornicii pompeieni, cum se întîmplă întotdeauna cu o biserică sau un predicator nou. Oracolele zeiței Isis erau populare la Pompei, nu atît pentru limbajul misterios în care erau exprimate, ci pentru creditul acordat îndemnu-rilor și prezicerilor ei. Dacă nu erau dictate de o divinitate, erau în orice caz elaborate în urma cunoașterii profunde a naturii umane, potrivindu-se exact cu circumstanțele individuale și contrastînd cu banalitățile vagi și dezlîinate proferate de templele rivale. Cînd Arbaces ajunsese la grilajul care separa partea profană de cea sacră, o mulțime provenită din toate clasele sociale, dar mai ales din co-

mercianți, se îngrămădea respectuoasă și cu sufletul la gură în fața nenumăratelor altare ridicate în curte. În interiorul capelei, pînă la care urcai șapte trepte de marmură, se aflau, în nișe, cîteva statui, iar pereții erau decorați cu rodii, fructul consacrat lui Isis. În interior era un pedestal dreptunghiular pe care se găseau două statui, una a lui Isis iar cealaltă reprezentînd pe tăcutul și misticul Orus ¹. Dar templul avea multe alte divinități menite să țină tovărășie zeiței egiptene : Bacchus cel cu multe denumiri, înrudit cu ea, Venus din Cipru, o versiune greacă a ei ieșind din apă și Anubis cel cu cap de cîine, boul Apis și nenumărați idoli egipteni cu forme bizare și denumiri necunoscute.

Dar nu trebuie să presupunem că în orașele Magnei Grecia ² Isis era venerată conform ceremoniilor tradiționale. Națiunile amestecate și moderne din sud, prin îmbinarea aroganței cu ignoranța, confundau culturile tuturor țărilor și epocilor. Iar misterele profunde ale Nilului erau degradate prin sute de adaosuri ieftine și frivole, împrumutate de la culturile rîului Cefis ³ și ale Tiburului ⁴. Templul lui Isis din Pompei era slujit de preoți romani și greci; necunoscători ai limbii și obiceiurilor vechilor ei adoratori, iar descendentul temușilor regi egipteni, sub o aparență de smerenie reverențioasă, își bătea joc în taină de ei, disprețuind mascarada care imita ritualurile solemne din caldă sa țară.

Mulțimea venită să se închine, înveșmîntată în alb, era înșirată de ambele părți ale treptelor, în timp ce, în capul scărilor, stăteau doi dintre preoții de rang inferior, unul ținînd în mînă o ramură de palmier și celălalt un mic snop de grîu. În pasajul îngust din față erau îngrămădiți spectatorii.

Arbaces întrebă în șoaptă pe unul dintre cei ce priveau, un neguțător ce se îndeletnicea cu comerțul produselor din Alexandria, comerț prin care se introdusese probabil, la început, cultul zeiței egiptene la Pompei :

¹ Zeu egiptean cu cap de șarpe, identificat cu discul solar.

² Numele antic dat regiunii meridionale a Italiei.

³ Rîu din nordul Beoției, divinizat și considerat tatăl lui Narcis.

⁴ Vechi oraș în Latium, pe rîul Anio, azi Tivoli.

— Ce prilej v-a adus astăzi în fața altarului veneratei Isis ? S-ar părea, după veșmintele albe ale oamenilor, că urmează să se aducă o jertfă, iar prezența sacerdoților mă face să cred că se așteaptă un oracol. La ce întrebare va binevoi să acorde răspuns ?

— Sîntem negustori, răspunse cu voce seăzută spectatorul (care nu era altul decît Diomed), și am dori să aflăm soarta corăbiilor noastre care pleacă mîine spre Alexandria. Vrem să aducem o ofrandă, implorînd zeița să ne dea un răspuns. Așa cum vedeți după îmbrăcămintea mea, nu fac parte dintre cei care au cerut preotului să aducă jertfa, dar sînt și eu interesat în succesul călătoriei. Pe Iupiter ! Și încă cum ! Mă ocup de comerț, altfel cum aş putea trăi în timpurile astea grele ?

Egipteanul răspunse grav că, deși Isis era, de fapt, zeița agriculturii, era totodată și protectoarea comerțului. Întorcîndu-și apoi capul spre răsărit, Arbaces păru absorbit într-o rugăciune tăcută.

La mijlocul treptelor apăru un sacerdot îmbrăcat în alb din cap pînă în picioare, cu vălul pornind de la coroană. Alți doi, goi pînă la mijloc, dar purtînd de la briu în jos niște veșminte largi și albe, îi înlocuiseră pe cei care stătuseră pînă atunci în capul scărilor. În același timp, stînd la picioarele treptelor, un preot începu să cînte o melodie solemnă dintr-un instrument lung de suflat. La jumătatea scărilor, un altul ținea într-o mînă cununa votivă și în cealaltă o baghetă albă. Ca să sporească pitorescul acestei ceremonii orientale, o maiestu-oasă pasăre Ibis, sacră la egipteni, privea în tăcere de pe vîrfurile zidului sau pășea mîndră în jurul altarului de la baza treptelor.

Aici se afla acum preotul care aducea sacrificiul.

În timp ce prezicătorul cerceta măruntaiele, expresia lui Arbaces părea să-și piardă toată rigiditatea calmă, concentrîndu-se într-o pioasă nerăbdare, ca să se bucure și să se însenineze apoi, cînd se anunță că semnele sînt favorabile, iar focul viu și strălucitor începu să mistuie părțile sacre ale victimei în miros de mirt și tămîie. O tăcere de moarte pogorî apoi asupra mulțimii și în timp ce sacerdoții se adunau în jurul capelei, un preot dezbrăcat, avînd numai o cingătoare în jurul coapselor, sări înainte

și, dansînd cu mișcări sălbatice, imploră zeița să dea un răspuns. Se opri doar cînd ajunse la capătul puterilor și atunci, din interiorul statuii lui Isis, se auzi un murmur surd. Capul se mișcă de trei ori, buzele se întredeschiseră și o voce sepulcrală rosti aceste cuvinte mistice :

„Văd valuri alergînd ca niște armăsari.

Pe fund, sub negre stînci, s-ascund morminte mari.

Furtună-ngrozitoare prevăd în viitor

Corăbiile însă nu-și pierd norocul lor“.

Vocea amuți. Mulțimea respiră în voie. Negustorii priveau unii la alții.

— E cît se poate de limpede, murmură Diomed. Va fi o furtună pe mare, cum se întîmplă adesea la începutul toamnei, dar corăbiile noastre vor fi cruțate. O, binefăcătoare Isis !

— Lăudată în veci fie zeița ! exclamă negustorii. Prezicerile ei sînt limpezi ca lumina zilei !

Ridicînd o mîna în semn de tăcere, căci ritualul zeiței Isis impunea veselilor pompeieni o insuportabilă întrerupere a folosirii corzilor vocale, sacerdotul principal își vîrșă libația pe altar și după o scurtă rugăciune finală, ceremonia luă sfîrșit și publicul fu invitat să plece. Pe cînd mulțimea se risipea, egipteanul rămase lîngă grilaj și cînd nu mai fu nimeni în preajmă, unul dintre preoți se apropie de el și îl salută cu familiaritate.

Înfățișarea aceluia preot era izbitor de respingătoare. Ras pe cap, avea fruntea atît de joasă și de îngustă, încît părea a unui sălbatic din Africa, doar că spre tîmple, în partea craniului unde se consideră că ar fi sediul lăcomiei, conform unei științe cu nume modern¹, dar cunoscută bine și în antichitate (cum putem constata la sculptorii de atunci), două protuberanțe enorme deformau și mai mult capul pocit. În jurul sprîncenelor pielea era încrețită într-o țesătură de zbîrcituri adînci, în-cîlcite. Ochii întunecați și mici se roteau într-o orbită înfundată și gălbuie ; nasul, scurt dar lat, avea nările lărgite ca ale unui satir. Buzele groase și palide, umerii obrazilor înalți, pielea lividă și pătată, ca de pergament, completau o înfățișare pe care nimeni nu o putea privi

¹ Frenologia.

fără repulsie și puțini fără teamă și neîncredere. Orice i-ar fi uneltit mintea, fizicul lui era capabil să execute. Mușchii vînjoși ai gîtului, pieptul lat, mîinile nervoase, brațele lungi și slabe, dezgolite pînă deasupra coatelor, toate dovedeau că este capabil de mari eforturi și îndelungă rezistență.

— Calenus, se adresă egipteanul fascinantului preot, urmînd sfaturile mele, ai îmbunătățit mult vocea statuii, iar versurile tale sînt excelente. Prevestește întotdeauna lucruri bune, cîtă vreme nu sînt absolut imposibile.

— Păi, dacă vine furtuna, comentă Calenus, și răstoarnă afurisitele alea de corăbii, e ceva ce am prezis și noi. Și nu-s și corăbiile fericite să se mai odihnească? Marinarii se roagă să aibă parte de odihnă în Marea Egee, sau cel puțin așa spune Horațiu. Și unde se poate odihni un marinar mai bine pe mare decît pe fundul ei?

— Ai dreptate, dragă Calenus. Aș dori ca Apecide să învețe din înțelepciunea ta. Dar aș vrea să stau de vorbă cu tine și despre alte lucruri care îl privesc. Mă poți primi într-una dintre încăperile tale mai puțin sacre?

— Bineînțeles, răspunse preotul conducîndu-l spre una dintre cămăruțele de lîngă intrare. Se așezară în fața unei mese mici pe care se aflau platouri cu fructe și ouă, tot felul de fripturi reci și vase cu un vin excelent. În timp ce mîncau, o perdea trasă peste intrare îi ferea de alte priviri indiscrete, dar le atrăgea atenția, prin subțirimea ei, să vorbească încet sau să nu-și destăinuie secrete. Aleseră prima alternativă.

— Tu știi, spuse Arbaces, cu o voce atît de scăzută, încît abia putea fi auzită, că scopul meu a fost întotdeauna să-mi apropii tinerii. Din mintea lor flexibilă și neformată îmi pot plăsmui cele mai potrivite unelte. O țeș, o răsucesc, o modelez cum îmi place. Din bărbați fac discipoli sau servitori, din femei...

— Amante, spuse Calenus și un rînjet livid îi strîmbă trăsăturile respingătoare.

— Ei, da! Nû neg că femeia este obiectul principal, marea desfătare a inimii mele. Cum hrănești tu victimele care vor fi măcelărite, eu educ pe cele dedicate plăcerilor mele. Îmi place să le instruiesc, să le dezvolt

mintea, să deschid floarea dulce a pasiunii lor ascunse și să pregătesc fructul după gustul meu. Detest curtezanele voastre convenționale și mature. Adevăratul farmec al dragostei constă, pentru mine, în progresul domol și inconștient al inocenței spre dorință. În felul acesta mă feresc de plictiseală : contemplînd prospețimea altora, o mențin pe a propriilor mele simțuri. Din inima tînără a victimelor mele extrag ingredientele elixirului prin care reîntinerez. Dar destul cu asta. Să revenim la subiect. Știi deci că nu demult i-am întîlnit la Neapole pe Ione și pe fratele ei, Apecide, copiii unui atenian stabilit în acel oraș. Prin moartea părinților, care mă cunoșteau și mă stimau, am devenit tutorele lor. Nu mi-am neglijat îndatoririle. Tînărul, docil și blajin, a fost gata să se supună înfrîurii pe care am căutat să o exercit asupra lui. În afară de femei, iubesc și amintirile din țara strămoșilor mei. Vreau să întretin, să răspîndesc pe meleaguri îndepărtate — fostele noastre cuceriri — credințele ei mistice și obscure. Poate că îmi place să înșel omenirea, servind astfel zeii. Pe Apecide l-am învățat riturile zeiței Isis. I-am dezvăluit cîteva dintre alegoriile sublime care se ascund sub cultul ei. Am stîrnit într-un suflet deosebit de înclinat zelului religios acel entuziasm prin care imaginația servește credința. L-am adus printre voi. Este unul de-ai voștri.

— Este într-adevăr, răspunse Calenus. Dar știi, stimulîndu-i astfel credința, l-ai privat de înțelepciune. E îngrozit de cînd nu mai poate fi înșelat. Înțeleptele noastre amăgiri, statuile vorbitoare, scările secrete îi produc oroare și revoltă. Tînjește, se ofilește, vorbește de unul singur. Refuză să ia parte la ceremonii. Se știe că frecventează oameni bănuți de a fi adepții acelei noi credințe atee care neagă toate divinitățile noastre și înfierează oracolele ca fiind emanațiile unui spirit malefic despre care vorbește tradiția orientală. Oracolele noastre... Știm noi bine cine le emană !

— De asta mi-a fost teamă, spuse Arbaces gînditor, după reproșurile pe care mi le-a făcut cînd l-am văzut ultima oară. De cîtva timp se ferește din calea mea. Trebuie să-l găsesc. Trebuie să-mi reiau lecțiile. Trebuie să-l călăuzesc în sanctuarul înțelepciunii. Trebuie să-l

învăţ că există două trepte ale religiei. Întîi credinţa, apoi amăgirea. Prima pentru vulg, a doua pentru înţelepţi.

— N-am trecut niciodată prin cea dintîi. Şi nici tu, îmi închipui, Arbaces.

— Greşeşti, replică grav egipteanul. Mai cred şi astăzi. Nu în ceea ce spun, ci tocmai în ceea ce nu spun. Cred că natura are o sfinţenie faţă de care nu pot — şi nici nu vreau — să mă împotrivesc. Cred în propria mea doctrină şi în cele ce mi-au relevat-o. Dar nu are importanţă. Şi acum să trecem la subiecte mai pămîntene şi mai plăcute. Dacă mi-am atins astfel scopul în privinţa lui Apecide, care a fost planul meu în legătură cu Ione? Eşti la curent. Intenţionez să o fac regina mea, mireasa, Isis a inimii mele. Pînă nu am văzut-o nu am ştiut de cîtă iubire sînt în stare.

— Am auzit de pe mii de buze că este o a doua Elenă, spuse Calenus, plescîind el însuşi din buze.

— Da. Este de o frumuseţe pe care nici o femeie din Grecia nu a depăşit-o. Dar asta nu-i totul. Are un suflet demn să se împerecheze cu al meu. Spiritul ei depăşeşte pe al celorlalte: este ascuţit, surprinzător, îndrăzneţ. Poezia se revarsă spontan de pe buzele ei. Spune-i un adevăr şi oricît ar fi de complicat şi profund, mîntea ei îl va pricepe şi îl va stăpîni. La ea imaginaţia nu se războieşte cu raţiunea, ci amîndouă, în armonie, îi îndrumă paşii, aşa cum vîntul şi valurile conduc o mîndră corabie. La aceasta se mai adaugă o independenţă curajoasă a gîndirii. Ştie să trăiască singură. Este la fel de curajoasă pe cît este de blîndă. Iată temperamentul pe care l-am căutat toată viaţa la o femeie şi nu l-am găsit niciodată. Ione trebuie să fie a mea. Am pentru ea o dublă pasiune: vreau să mă bucur atît de frumuseţea spiritului, cît şi de a trupului ei.

— Deci nu este încă a ta?

— Nu. Mă iubeşte, dar ca pe un prieten. Mă iubeşte doar cu mîntea. Îşi închipuie că sînt înzestrat cu acele meschine virtuţi pentru care nu am decît virtutea cea mai profundă de a le dispreţui. Dar trebuie să urmăreşti cu mine povestea lor. Frate şi soră, tineri şi bogaţi. Ione e cutezătoare şi ambiţioasă, mîndră de inteligenţa şi

farmecul ei poetic, de darul de a conversa. Când fratele ei a plecat, intrînd la voi în templu, s-a mutat și ea la Pompei ca să fie alături de el. A îngăduit să i se cunoască talentele. Invită o mulțime de oameni la petrecerile pe care le dă. Vocea ei încîntă, poezia ei îi cucerește. Este considerată urmașa Erinnei ¹.

— Sau a lui Sappho !

— Dar Sappho fără iubire ? Am încurajat-o în această direcție îndrăzneată, în a-și da frîu liber vanității și a se distra. Mi-a plăcut s-o călăuzesc prin luxul și risipa acestui oraș desfrînat. Înțelege-mă, Calenus, am dorit să-i slăbesc spiritul. Era prea pură ca să primească suflul care n-am vrut doar să aburească cristalul oglinzii, ci arzînd, să-l pătrundă. Am dorit-o înconjurată de adoratori ușuratici, vanitoși și frivoli, pe care firea ei nu poate decît să-i disprețuiască, ca astfel s-o fac să simtă lipsa iubirii. Și atunci, în intervalele lunguroase de moleșeală care urmează agitației, să pot să-mi Țes farmecele. Să-i stîrnesc interesul, să-i atrag pasiunea, să-i stăpînesc inima. Căci doar prin veselie, frumesețe și tinerețe nu o poți fascina pe Ione. Trebuie să-i cucerești imaginația, și viața lui Arbaces a fost un mare triumf pentru o imaginație de acest fel.

— Și nu Ți-e teamă deci de rivali ? Curtezanii noștri sînt maeștri în arta de a plăcea.

— De nici unul. Sufletul ei grec îi desconsideră pe barbarii romani și s-ar disprețui pe ea însăși dacă și-ar permite un gînd de iubire pentru unul din această rasă de parveniți.

— Dar tu ești egiptean, nu grec.

— Egiptul, ripostă Arbaces, este mama Atenei. Minerva, protectoarea ei, este o zeiță de a noastră, iar fondatorul Atenei, Cecrops, se refugiase acolo din orașul egiptean Sais. Asta am învățat-o pe Ione, și în sîngele meu ea venerează cea mai veche dinastie de pe pămînt. Totuși trebuie să mărturisesc că în ultima vreme mi-a trecut prin cap o bănuială neliniștitoare. A devenit mai tăcută ca de obicei. O atrage muzica melancolică și potolită. Suspînă fără motiv aparent. Ar putea fi începutul

¹ Poetă din Lesbos, contemporană cu Sappho.

tul iubirii ; ar putea fi nostalgia iubirii. În ambele cazuri, e momentul să intervin asupra fanteziei și inimii ei. În primul rînd pentru a-i abate spre mine izvorul iubirii, în al doilea rînd ca să-i trezesc dragostea. Pentru aceasta te-am căutat.

— Și cum te pot ajuta ?

— Intenționez să o invit la o petrecere în casa mea. Vreau să o uimesc, s-o tulbur, să-i aprind simțurile. Trebuie folosite toate meșteșugurile prin care Egiptul își educa tinerii prozeliti și, sub pretextul misterelor religioase, o voi iniția în tainele iubirii.

— Am priceput ! Una dintre petrecerile voluptuoase, la care noi, preoții lui Isis, am mai participat în casa ta, în ciuda plictisitoarelor jurăminte de mortificare și castitate.

— Nu ! Nu ! Îți închipui că ochii ei caști sînt pregătiți pentru asemenea scene ? Nici vorbă. Dar mai întâi trebuie să-l prindem în laț pe fratele ei. Sarcină mai ușoară. Ascultă-mi atent indicațiile.

Capitolul V

DIN NOU DESPRE TÎNĂRA FLORĂREASĂ. PROGRESELE IUBIRII

Soarele strălucea vesel în frumoasa încăpere din casa lui Glaucus, numită astăzi, cum v-am spus, „Camera Ledei“. Razele dimineții pătrundeau prin ferestrele mici din partea de sus și prin ușa ce se deschidea spre grădină ; pentru locuitorii orașelor din sud, o astfel de încăpere avea aceeași funcțiune pe care o au la noi serele. Mărimea ei era neadecvată plimbărilor, dar varietatea plantelor înmiresmate pe care o adăpostea sporea atmosfera de bogăție și lux, atît de scumpă locuitorilor indolenți din ținuturile înșorite. Și acum, parfumul purtat de un vînt ușor, adiind dinspre marea apropiată, se răspîndea prin camera ai cărei pereți se luau la întrecere cu nuanțele vii ale celor mai colorate flori. În afară de nestemata principală a încăperii, pictura Ledei și a lui Tindarus, în centrul fiecăruia dintre pereți erau de o deosebită frumusețe. Una o reprezenta pe Ariadna

dormind liniștită pe plajă fără să știe de perfidia lui Teseu, alta pe Cupidon sprijinit de genunchii lui Venus. Razele soarelui se jucau voioase pe mozaicul pardoselei și pe pereții strălucitori, dar razele bucuriei pătrundeau și mai radioase în inima tinărului Glaucus.

„Am văzut-o, așadar, își spunea el pășind prin camera îngustă. Am auzit-o, ba chiar i-am vorbit din nou. Am ascultat melodia cîntecului ei care proslăvea gloria Greciei. Am descoperit mult căutatul idol al visurilor mele și, aidoma sculptorului din Cipru¹, am insuflat viață în imagini create de fantezia mea.“

Monologul de dragoste al lui Glaucus ar fi durat probabil mai mult, dacă o umbră nu ar fi întunecat în acel moment pragul camerei și o tinără fată, aproape un copil, nu i-ar fi întrerupt singurătatea. Era îmbrăcată simplu, într-o tunică albă care o acoperea de la gît pînă la glezne. Sub un braț purta un coș cu flori și în cealaltă mînă o stropitoare de bronz. Trăsăturile feței erau mai mature decît te-ai fi așteptat la anii ei, dar gingașe și feminine, și fără să fie perfecte, păreau frumoase prin expresia lor. Era ceva nespus de blajin și, ai fi zis, resemnat în aspectul ei. Un aer de durere acceptată, de suferință tăcută care îi gonise de pe buze surîsul dar nu și blîndețea. Pasul timid și prudent, ceva vag în privire te făcea să bănuiești infirmitatea de care suferea din naștere. Era oarbă, dar în ochi nu avea nici un defect vizibil, privirea lor melancolică și supusă era clară, limpede și senină.

— Mi s-a spus că Glaucus este aici, spuse ea. Pot să intru ?

— Draga mea Nidia, exclamă grecul, tu ești ? Știam că n-o să-mi uiți invitația.

— Glaucus a cerut doar ce i se cuvine, spuse Nidia, îmbujorîndu-se. A fost întotdeauna bun cu biata fată oarbă.

— Cine ar putea fi altfel ? replică Glaucus duios, cu tonul unui frate compătimitor.

Nidia suspină și făcu o pauză înainte de a continua, fără să răspundă la remarca lui.

¹ Pigmalion îndrăgostit de statuia Galateei, sculptată de el.

— Te-ai întors de curînd ?

— Azi este a şasea zi de cînd soarele străluceşte asupra mea la Pompei.

— Şi eşti bine ? Ah ! N-ar trebui să mai pun această întrebare, căci cel care vede pămîntul, despre care mi se spune că este atît de frumos, cum ar putea să fie altfel.

— Sînt bine. Şi tu, Nidia ? Ce mult ai crescut. Anul viitor va trebui să te gîndeşti ce răspuns să dai adoratorilor.

O altă îmbujorare trecu peste-obrajii Nidiei, dar de data aceasta se încruntă în timp ce se înroşea.

— Ți-am adus nişte flori, spuse ea fără să răspundă la cuvintele lui care păreau că au ofensat-o şi bîjbîi prin cameră pînă găsi masa de lingă Glaucus unde-şi lăasă coşul. Sînt modeste, dar sînt culese de curînd.

— Ar putea veni de la Flora însăşi, o asigură el amabil, şi repet jurămîntul făcut Graţiilor : n-am să port alte ghirlande cîtă vreme mîinile tale îmi pot împlети unele ca acestea.

— Cum ai găsit florile din grădină ? Le merge bine ?

— Minunat ! Larii înşişi s-ar părea că le-au purtat de grijă.

— Sînt fericită de ceea ce spui, căci am venit, în absenţa ta, să le ud de cîte ori am reuşit să fur puţin timp liber.

— Cum aş putea să-ţi mulţumesc, gingaşă Nidia ? spuse grecul. Glaucus nici nu a visat că lasă în urmă o amintire care veghează atît de atent asupra a ceea ce-i este drag în Pompei.

Mîna fetei începu să tremure şi pieptul să-i tresalte sub tunică. Se întoarse cu spatele emoţionată.

— Soarele e prea puternic azi pentru bietezele flori şi or să aibă nevoie de mine. Am fost bolnavă în ultimul timp şi n-am mai venit de nouă zile.

— Bolnavă, Nidia ? Totuşi obrajii tăi sînt mai coloraţi decît anul trecut.

— Mă simt adesea rău, spuse trist fata, şi pe măsură ce cresc, sufăr şi mai mult că sînt oarbă. Dar să mă ocup de flori.

Salută plecînd ușor capul și trecu în grădină ca să ude florile.

„Sărmană Nidia, gîndi Glaucus privind-o. Ce tristă soartă ai. Nu vezi pămîntul, nici soarele, nici marea, dar, mai ales, n-o poți vedea pe Ione.“ La acest ultim gînd mintea sa fugi din nou spre seara trecută, dar fu tulburat pentru a doua oară în reveriile sale de intrarea lui Clodius. Ca dovadă că o singură seară fusese de ajuns să mărească și să purifice iubirea atenianului pentru Ione eră faptul că, deși îi destăinuise lui Clodius cum o văzuse pentru prima dată și ce efect avusese asupra lui, acum nu-i venea nici măcar să-i rostească numele față de dînsul. O văzuse pe Ione radioasă, pură, imaculată, în mijlocul celor mai veseli și mai sclerați cavaleri din Pompei, în-suflîndu-le și celor mai îndrăzneți respect, mai mult cu farmecul decît cu severitatea și schimbînd însăși firea celor mai senzuali și mai puțin idealști : ca și cum prin vraja ei intelectuală și rafinată ar fi inversat legenda lui Circe și ar fi transformat animalele în oameni. Cei ce nu-i puteau înțelege sufletul erau, ca să zicem așa, spiritualizați de magia frumuseții ei. Cei care nu aveau trageri de inimă spre poezie aveau, cel puțin, urechi pentru armonia vocii ei. Văzînd-o astfel înconjurată, purificînd și iluminînd totul prin prezența ei, Glaucus simți, aproape pentru prima oară, noblețea propriei sale naturi. Simți cît de nedemne de zeița visurilor sale au fost to-vărășiile și îndeletnicirile lui. Parcă i se ridicase un vâl de pe ochi și vedea distanța incomensurabilă dintre el și amicii săi, ascunsă pînă atunci de negura înșelătoare a distracțiilor. Se simțea înălțat pînă și de curajul aspirației sale spre Ione. Simțea că de atunci înainte destinul lui era să privească în sus și să-și înalțe zborul. Nu mai putea rosti acel nume, pe care fantezia sa înflăcărată îl făcea sacru și divin, în fața unor urechi desfrîinate și vulgare. Nu mai era fata frumoasă văzută o singură dată, căreia îi purta o amintire pasionată, acum era stăpîna, divinitatea sufletului său. Cine nu a trăit acest sentiment ? Dacă nu l-ați simțit înseamnă că nu ați iubit nicio-dată.

Prin urmare, cînd Clodius îi vorbi cu entuziasm afectat despre frumusețea lui Ione, Glaucus nu simți decît

resentiment și silă că asemenea buze îndrăzneau să o laude. Răspunse cu răceală și romanul își închipui că pasiunea i s-a potolit în loc să-i fie sporită. Nu regretă, căci era nerăbdător ca Glaucus să se căsătorească cu o moștenitoare cu zestre și mai mare, Iulia, fiica bogatului Diomed al cărui aur, gîndea cartoforul, îi va fi lesne să-l dirijeze spre cuferele sale. Conversația lor nu mai decurgea la fel de ușor ca de obicei. De îndată ce Clodius plecă, Glaucus vru să-și îndrepte pașii spre locuința lui Ione. Trezind pragul, o întâlni din nou pe Nidia care își terminase grațioasa îndeletnicire. Îi recunoscă de îndată mersul.

— Pleci atît de devreme ? se miră ea.

— Da, căci cerul Campaniei dojenește pe trîndavul care îl neglijează.

— O, de aș putea să-l văd și eu, murmură fata oarbă, dar atît de încet, încît Glaucus nu o auzi tînguindu-se.

Tesaliana mai zăbovi cîteva clipe în prag, apoi, călăuzindu-și pașii cu un baston pe care îl mînuia cu mare dexteritate, o porni spre casă. Curînd se îndepărtă de străzile aglomerate și pătrunse într-un cartier puțin îndrăgit de lumea așezată și decentă. Dar nenorocirea ei o salva de a vedea mărturiile josnice și grosolane ale viciului din preajma ei. De altfel, la ora aceea străzile erau liniștite și tăcute, astfel că tînăra ei ureche nu fu rănită de zgomotele care prea adesea izbucneau în locurile murdare și sordide pe care le traversa tristă și resemnată.

Bătu la ușa din dos a unui fel de tavernă. Se deschise și o voce brutală îi ceru socoteala sesterților. Înainte de a putea răspunde, o altă voce, cu accent mai puțin vulgar, interveni :

— Ce importanță au cîștigurile acestea mărunte, dragul meu Burbo. În curînd, vocea fetei va străluci la petrecerile amicului nostru bogat. Și după cum știi, plătește gras pentru limbile lui de privighetori.

— O, nu ! Nu, vă rog, nu pot ! strigă Nidia, tremurînd. Am să cerșesc din zori pînă în noapte, dar nu mă trimiteți acolo.

— De ce nu ? întrebă prima voce.

— Pentru că... pentru că sînt tînără și de familie bună și fetele pe care le întîlnesc acolo nu sînt demne să fie la un loc cu cineva care este... care este...

— Sclavă în casa lui Burbo, continuă prima voce, cu un rîs grosolan.

Tesaliana puse florile jos și, cuprinzîndu-și fața între palme, începu să plîngă în tăcere.

Între timp, Glaucus ajunsese la casa frumoasei napolitane. O găsi în mijlocul slujitoarelor care trebăluiau în jurul ei. Harpa stătea alături, căci Ione era în ziua aceea neobișnuit de neactivă și poate neobișnuit de gînditoare. O găsi și mai frumoasă în lumina dimineții, cu o rochie simplă, decît noaptea trecută, în lumina orbitoare, împodobită cu bijuterii prețioase. Mai frumoasă, cu carnația ei transparentă, ușor palidă și cu îmbujorarea care i se vădi pe chip cînd îl văzu. Obișnuit să măgulească, orice compliment îi pieri de pe buze cînd i se adresă. Simțea că-i mai prejos de ea să formuleze omagiul pe care i-l transmitea fiecare privire. Discutau despre Grecia, un subiect despre care fetei îi plăcea mai mult să asculte decît să vorbească și despre care grecul ar fi putut vorbi la infinit. Îi descria crîngurile argintii de măsline care îmbrăcau încă țarmurile Eladei și templele, pe jumătate despuiate de glorie, dar atît de frumoase în declinul lor. Privea spre melancolicul oraș al lui Harmodius cel liber¹, al lui Pericle cel magnific, de la înălțimea amințirilor de demult, în care umbrele mai îndepărtate și mai aspre se contopesc într-o lumină difuză. Cunoscutese patria poeziei tocmai la vîrsta poetică a primei tinereți și patriotismul său era asociat cu exaltarea din primăvara vieții. Ione îl asculta absorbită și mută. Intonația și descrierile lui îi erau mai prețioase decît toate complimentele nenumăraților ei adoratori. Era oare un păcat să-și îndrăgească concetățeanul? Iubea în el Atena. Zeii neamului ei, țara visurilor ei îi vorbeau prin vocea lui. De atunci se văzură zilnic. În răcoarea serii făceau plimbări pe marea liniștită. Noaptea se reîntîlneau în porticul și în casa fetei. Iubirea lor venise pe neașteptate, dar era profundă. Umplea toate izvoarele vieții lor. Inima, mintea, simțurile, imaginația, toate îi serveau de slujitori și preoți. Ca atunci cînd îndepărtezi un obstacol din calea a două obiecte care

¹ Atenian care, împreună cu Aristogiton, a ucis pe tiranul Hiparc, fiul lui Pisistrate (514 î.e.n.).

se atrag reciproc, s-au întâlnit și s-au unit imediat. Se mirau amândoi că putuseră trăi separați atîta vreme. Și era firesc să se iubească astfel. Tineri, frumoși, talentați, egali prin naștere, cu suflete asemănătoare, unirea lor era însăși poezia. Își imaginau că cerul surîde afecțiunii lor. Așa cum prigonitul caută adăpost într-un templu, găseau în altarul iubirii lor refugiu împotriva suferințelor de pe pămînt. Îl acopereau cu flori... și nu mai vedeau șerpi care stăteau încolăciți dedesubt.

Într-o seară, cea de a cincea după reîntîlnirea lor la Pompei, Glaucus și Ione, cu un mic grup de prieteni, se întorceau dintr-o plimbare în jurul golfului. Barca luneca ușor, în amurg, pe oglinda lucioasă a apei spartă doar de visle. În timp ce toți ceilalți vorbeau veseli, Glaucus stătea întins la picioarele lui Ione și ar fi dorit să-i admire chipul, dar nu îndrăznea. Ione rupse tăcerea dintre ei :

— Sărmanul meu frate, spuse ea suspinînd, cît de mult l-ar fi bucurat pe vremuri această oră !

— Fratele tău ? se miră Glaucus. Nu-l cunosc. Preocupat de tine, nu m-am mai gîndit la nimic altceva, căci te-aș fi întrebat dacă nu-ți e frate tînărul care te-a întovărășit cînd m-ai lăsat la templul Minervei din Neapole.

— Îmi este...

— Și este aici ?

— Da.

— E la Pompei și nu-i tot timpul cu tine ?

— Are alte îndatoriri, răspunse cu tristețe Ione. Este preot al zeiței Isis.

— Atît de tînăr și a ajuns în tagma unor preoți ale căror legi sînt, în teorie, atît de severe ?

— A fost întotdeauna entuziast și cucernic și elocvența unui egiptean — prietenul și tutorele nostru — a aprins în el dorința pioasă de a-și consacra viața celei mai mistice dintre divinitățile noastre. Poate în zelul său, a găsit o atracție deosebită tocmai în severitatea acestor sacerdoți.

— Și nu regretă alegerea făcută ? Sper că e fericit.

Cu un suspin adînc, Ione își coborî vălul pe ochi.

— Aș dori, spuse ea după o pauză, să nu fi fost atît de pripit. Ca toți cei care se așteaptă la prea mult, și-a pierdut repede iluziile.

— Deci nu-i fericit ? Egipteanul acela era și el preot ? Avea vreun interes să convertească noi adepți pentru tagma sacră ?

— Nu. Interesul său principal era fericirea noastră. Credea că-l va satisface astfel pe fratele meu. Am rămas orfani.

— Ca și mine, spuse Glaucus pe un ton semnificativ. Ione plecă ochii și continuă :

— Arbaces încerca să țină locul părinților noștri. Va trebui să-l cunoști. Îi plac oamenii de spirit.

— Arbaces ? ! Dar îl cunosc. Sau, mai bine zis, vorbim când ne întâlnim. Dacă tu nu l-ai lăuda, n-aș dori să-l cunosc mai bine. Inima mea îi simpatizează lesne pe toți semenii mei. Dar egipteanul acela oacheș, cu frunte posomorită și surîs înghețat, parcă întristează pînă și soarele. Ai zice că-i seamănă lui Epimenide cretanul, care a petrecut patruzeci de ani într-o peșteră și după aceea a găsit ceva nefiresc în lumina zilei.

— Dar ca și Epimenide, e bun, înțelept și blînd, spuse Ione.

— O ! Ferice de cel care se bucură de laudele tale. Nu are nevoie de alte virtuți ca să-l îndrăgesc.

— Calmul, răceala lui, continuă șovăitoare Ione, sînt poate osteneală în urma unor suferințe trecute... Ca muntele acela (arătă spre Vezuviu), pe care îl vedem întunecat și liniștit în depărtare, a nădărnicit cîndva speranțe stinse acum pe vecie.

În timp ce Ione rostea aceste cuvinte, își îndreptară amîndoi privirea spre munte. Cerul era scăldat în nuanțe delicate de roz. Doar peste vîrfurile cenușii, care se înălța pe deasupra pădurilor și a viilor ce urcau pe atunci pînă la jumătatea povîrnișului, atîrna un nor negru, amenințător, unica încruntare a peisajului. Privind astfel, fură cuprinși amîndoi de o tristețe neașteptată și inexplicabilă și, cu acea pornire cu care îi deprinsese iubirea, făcîndu-i ca la cea mai palidă umbră de emoție, la cel mai vag presentiment de pericol să caute refugiu unul în celălalt, privirile lor abandonară în același moment muntele și se întîlniră pline de o neînchipuită tandrețe. Ce nevoie mai aveau de cuvinte ca să-și spună că se iubesc ?

VÎNĂTORUL PRINDE DIN NOU PASĂREA CARE TOCMAI ÎI SCĂPASE ȘI PREGĂTEȘTE LAȚUL PENTRU O NOUA VICTIMĂ

În istoria pe care o relatez, evenimentele sînt numeroase și se succed iute ca într-o dramă. Este vorba despre o epocă în care cîteva zile erau suficiente ca să maturizeze niște fructe cărora le trebuiau, în mod obișnuit, ani.

În perioada din urmă, Arbaces nu trecuse prea des pe la Ione, iar cînd o vizitase, nu-l întîlnise pe Glaucus și nu știa încă despre obstacolul ce se ivise atît de brusc în calea intențiilor sale. Interesul pe care îl purta fratelui îl silise să nu se ocupe cîtva timp de Ione. Orgoliul și interesul său fuseseră stîrnite și alarmate de schimbarea bruscă petrecută în spiritul tînărului. Tremura la gîndul că va pierde un discipol docil și un adept entuziast al lui Isis. Apecide încetase să-l mai caute și să-l consulte. Era greu de găsit. Stătea posomorît în prezența egipteanului, ba, cînd îl zărea de departe, o lua la fugă. Arbaces era unul dintre acele spirite arogante și puternice, obișnuite să domine. Îl irita că cineva care îi aparținuse se sustrage înlănțuirii sale. Jură în sinea lui că Apecide nu avea să-i scape.

Meditînd la această hotărîre, trecea printr-o pădurice deasă care se afla între locuința sa și casa lui Ione, spre care se îndrepta, cînd dădu pe neașteptate de tînărul preot al lui Isis stînd rezemat de un copac și privind în jos.

— Apecide ! exclamă el, punînd afectuos mîna pe umărul tînărului.

Acesta tresări și prima lui pornire păru să fie de a o lua la fugă :

— Fiule, spuse egipteanul, ce s-a întîmplat ? De ce te ferești de mine ?

Apecide rămase tăcut și mohorît, cu privirile ațintite în pămînt, în timp ce buzele îi tremurau și pieptul îi palpita de emoție.

— Vorbește-mi, prietene, continuă egipteanul. Vorbește ! Te apasă ceva pe suflet ? Ce ai de destăinuit ?

— Ție nimic.

— Și de ce n-ai încredere în mine ?

— Pentru că mi-ai fost dușman.

— Hai să stăm de vorbă, spuse Arbaces cu voce scăzută.

Luându-l cu sila de braț, îl conduse spre una dintre băncile așezate printre copaci. Așa cum ședeau, siluetele lor întunecate aveau ceva care se potrivea cu umbra și singurătatea locului.

Apecide era în primăvara vârstei, dar părea istovit de o viață mai lungă chiar decît a egipteanului. Trăsăturile sale fine și regulate erau palide și ofilite, ochii duși în fundul capului ardeau cu o strălucire febrilă, trupul i se gîrbovise înainte de vreme, iar pe mîinile mici, ca de fată, venele albastre și umflate indicau oboseală și slăbiciune. Sî se asemăna mult cu Ione, dar expresia îi era total diferită de calmul spiritual care așternea o pace divină și clasică pe chipul frumos al surorii sale. La ea, entuziasmul era vizibil, dar părea întotdeauna reținut și frînat, dîndu-i astfel farmec și poezie. Simțea dorința să trezești un spirit care se odihnea, dar care evident nu era adormit. Toată înfățișarea lui Apecide vădea fervoarea temperamentului său pasionat și focul care îi ardea în priviri, lărgimea timpurilor, în comparație cu înălțimea frunții, neliniștea buzelor tremurătoare făceau ca lătura intelectuală a firii sale să pară dominată, tiranizată de imaginație și idealism. La soră, fantezia se oprise la poarta de aur a poeziei. La frate, fire mai puțin stăpînită și fericită, rătăcise spre viziuni intangibile și imateriale. Înșușirile care dădeau unuia har, îl amenințau pe celălalt cu nebunia.

— Spui că ți-am fost dușman ? zise Arbaces. Cunosc motivul acestei nedrepte acuzații. Te-am pus printre preoții zeiței Isis. Ești revoltat de șiretlicurile și amăgirile lor. Crezi că și eu te-am înșelat. Puritatea minții tale e ofensată. Îți închipui că fac și eu parte dintre șarlatani.

— Cunoșteai tertipurile acestei meserii necinstite, răspunse Apecide. De ce le-ai ascuns de mine ? Cînd mi-ai trezit dorința să-mi pun viața în slujba veșmîntului pe care îl port, mi-ai vorbit despre sfințenia vieții unor oameni consacrați cunoașterii și m-ai dat pe mîna unei bande de ignoranți și senzuali care nu cunosc nimic altceva decît înșelătoriile cele mai grosolane. Mi-ai vorbit despre oameni care sacrifică plăcerile lumești cultului sublim

al virtuții și m-ai împins printre niște indivizi care duhnesc de toate otrăvurile viciului. Mi-ai vorbit despre binefăcătorii, despre maeștrii rasei noastre și n-am înțeles decât șarlatani și impostori. Ai procedat josnic! M-ai prădat de gloria tinereții, de încredere în virtute, de setea sacră de înțelepciune. Eram tânăr, bogat, pasionat, mă așteptau toate plăcerile însoțite ale pământului. Am abandonat totul fără un suspin, bucuros chiar și exaltat la gândul că renunț la ele pentru misterele profunde ale înțelepciunii divine, pentru tovărășia zeilor, pentru revelația paradisului și acum... și acum...

Suspine spasmodice curmară vocea preotului. Își acoperi fața cu mâinile și printre degetele emaciate îi șiroiau lacrimi grele, scurgându-i-se pe îmbrăcăminte.

— Ce ți-am promis îți voi da, dragul meu prieten și discipol. Acestea nu au fost decât încercări ale virtuții tale care va ieși și mai fermă din noviciat. Nu te mai gânde la înșelătorii aceia vulgari. Nu te mai asocia cu slujitorii zeiței, sclavi care se îngrijesc doar de *atrium*. Ești demn să pătrunzi în sanctuar. De acum înainte eu îți voi fi sacerdot și călăuză, iar tu, care acum îmi blestemi prietenia, vei ajunge să o slăvești.

Tânărul își ridică repede capul și îl fixă pe egiptean cu o privire goală și mirată.

— Ascultă-mă, continuă Arbaces cu o voce gravă și solemnă, după ce se uitase în toate părțile pentru a se asigura că sînt singuri. Toată știința din lume a pornit din Egipt. Din Egipt au provenit învățămintele Atenei și politica iscusită a Cretei. Din Egipt au venit acele triburi antice și misterioase care (cu mult înainte ca hoardele lui Romulus să se reverse peste cîmpiile Italiei și, conform ciclului etern al întîmplărilor, să poarte îndărăt civilizația spre barbarie și întuneric) erau în posesia tuturor formelor de înțelepciune și cunoșteau farmecul vieții intelectuale. Din Egipt au venit riturile și grandoarea mărețului oraș Cere al cărui locuitori au învățat pe dîrzii lor cuceritori din Roma tot ce era nobil în religia lor. Și cum îți închipui tu că a reușit formidabilul Egipt, patria nenumăratelor națiuni, să-și dobîndească măreția și să zboare pînă la înălțimile învăluite în nori ale înțelepciunii sale? A fost urmarea unei politici înțelepte și sacre. Popoarele

voastre moderne datorează Egiptului grandoarca lor. Egiptul i-o datorează sacerdoților săi. Absorbiți în meditația lor, rîvnind să stăpînească partea cea mai nobilă din om, spiritul și credința lui, acești vechi slujitori ai zeilor au fost inspirați de cele mai înalte gînduri care au însuflețit vreodată pe muritori. Pornind de la revoluția stelelor, de la anotimpurile pămîntului, de la cercul închis și invariabil al destinului omenesc, au născocit o splendidă alegorie pe care au redat-o oamenilor de rînd sub forma grosolană și vulgară de zei și zeițe. Au numit religie ceea ce este în realitate o formă de guvernare. Isis este o poveste. Nu tresări ! Ceea ce simbolizează ea este însă o realitate, o esență nemuritoare. Isis nu e nimic. Dar natura pe care o reprezintă e mama tuturor lucrurilor, obscură, străveche, de nepătruns pentru toți, în afară de cîțiva aleși. „Nici un muritor nu mi-a înlăturat vreodată vâlul“, spune Isis pe care o venerezi tu. Dar pentru cei înțelepți vâlul a fost îndepărtat și am stat față în față cu frumusețea impunătoare a naturii. Pe atunci preoții erau niște binefăcători ; ei civilizau omenirea. Erau, este adevărat, și impostori, amăgitori, dacă vrei. Dar crezi tu, tinere, că dacă nu-și înșelau semenii i-ar fi putut ajuta ? Vulgul ignorant și servil trebuie orbit pentru binele lui. Nu dă ascultare unui principiu, dar se supune oracolului. Împăratul Romei stăpînește felurite triburi pe tot pămîntul, armonizînd elementele de conflict și dezbinare. De aici vine o cîrmuire pașnică, ordinea și bucuriile vieții. Crezi tu că-i omul, împăratul, cel care cîrmuiește astfel ? Nu, ci pompa, respectul, măreția care îl înconjoară. Acestea sînt vicleșugurile, înșelătoriile sale. Tot astfel oracolele și proorocirile, riturile și ceremoniile sînt expresia suveranității noastre și instrumentele puterii. Aceleași mijloace în același scop : bunăstarea și armonia omenirii. Mă ascultă concentrat și atent. Lumina a început să mijească pentru tine.

Apecide rămase tăcut, dar stările sufletești care se succedau rapid pe obrazul său expresiv trădau efectul pe care îl aveau asupra lui spusele egipteanului, cuvinte ale căror putere de convingere era amplificată de vocea, aspectul și comportarea lui Arbaces.

— Obținînd primele elemente prin care au pus capăt haosului vieții, și anume, ascultarea și respectul mulțimii față de un grup restrîns de oameni, strămoșii noștri de pe Nil, prin meditațiile lor înalte și astrale, au ajuns la acea înțelepciune care nu-i o iluzie. Au inventat codurile și legile, arta și gloria existenței. Au cerut credință și au dat în schimb civilizație. Nu erau deci amăgirile lor o virtute? Crede-mă, orice divinitate binefăcătoare, dacă ar privi din îndepărtatele ceruri spre lumea noastră, ar zîmbi aprobînd o înțelepciune care a dat asemenea rezultate. Dar dorești să aplic aceste generalități la persoana ta. Mă grăbesc să-ți îndeplinesc dorința. Altarele zeiței străvechii noastre credințe trebuie să fie slujite și slujite de mulți alții în afara acelor neghiobi nesimțitori, simple cuiere de care se atîrnă panglicile și mantia. Amintește-ți două dictoane din Sextus Pitagoreicul, împrumutate din folclorul egiptean. Primul este: „Nu vorbi mulțimilor despre Zeu“, cel de al doilea spune: „Omul demn de Zeu este un zeu printre oameni“. Cum geniul a permis sacerdoților cultului egiptean o forță de a domina care a slăbit mult în secolele mai recente, numai prin geniu își pot redobîndi autoritatea. Am găsit în tine, Apeccide, un discipol demn de lecțiile mele — un sacerdot demn de țelul important care încă mai poate fi atins. Energia ta, talentele tale, puritatea credinței, seriozitatea entuziasmului tău, toate se potrivesc pentru acea chemare care cere calități înflăcărâte și sublime. Am ațîțat deci flacăra dorințelor tale sacre. Te-am încurajat să faci pasul pe care l-ai făcut. Dar mă învinuiești că nu ți-am destăinuit ce suflète mici au aceia cu care te-ai însoțit și vicleșugurile lor grosolane. Dacă aș fi făcut-o, Apeccide, ar fi fost împotriva scopului meu. Natura ta nobilă s-ar fi răzvrătit de îndată și Isis și-ar fi pierdut preotul.

Apeccide suspină adînc. Egipteanul continuă fără să țină seama de întrerupere.

— Te-am adus de aceea la templu fără să te previn. Te-am lăsat să descoperi toată mascarada care ia ochii gloatei și să ți se facă silă. Am dorit să pricepi cum sînt manevrate acele unelte prin care fîntîna care împrăștează lumea își aruncă apele în sus. A fost încercarea prescrisă din vechime tuturor preoților noștri. Cei care

se pretează la înșelăciunile prețuite de vulg, sint lăsați să le practice. Celor asemeni ție, ale căror firi superioare cer încercări superioare, religia le destăinuie secrete divine. Sint bucuroși să descopăr în tine caracterul la care mă așteptam. Ai depus jurământul. Nu mai poți da înapoi. Mergi înainte ! Ți-ai voi fi călăuză.

— Și ce o să mă înveți tu, om ciudat și teribil ? Noi vicleșuguri, noi...

— Nu. Eu te-am aruncat în abisul necredinței, eu te voi conduce din nou spre înaltul credinței. Ai văzut lucrurile false. Vei cunoaște acum realitățile pe care le reprezintă. Nu există umbră fără să aibă substanță. Vino în noaptea asta la mine, Apecide. Acum dă-mi mîna.

Impresionat, emoționat, tulburat de limbajul egipteanului, Apecide îi dădu mîna, maestrul și discipolul despărțindu-se astfel.

Era adevărat că Apecide nu mai putea da înapoi. Jurase să nu se căsătorească. Se dedicase unei existențe care în momentul acela părea oprimață de toate austeritățile fanatismului, fără nici una dintre consolările credinței. Era firesc să se agațe de posibilitatea dorită din tot sufletul de a se împăca cu o profesiune irevocabilă. Inteligența strălucită și profundă a egipteanului domina încă tînăra lui imaginație, îl exalta cu supoziții vagi și-l făcea să vibreze cînd de speranță, cînd de teamă.

Cu pasul măsurat și semeț, Arbaces își continua drumul spre casa lui Ione. Cînd intră în *tablinium*, auzi din-spre peristil o voce care, deși muzicală, nu-i răsuna plăcut urechii sale. Era vocea frumosului Glaucus și pentru prima dată un fior involuntar de gelozie străbătu pieptul egipteanului. Intrînd în peristil, îl găsi pe Glaucus șezînd alături de Ione. Fîntîna din grădina înmiresmată arunca în aer stropi argintii și menținea o răcoare plăcută în după-amiaza fierbinte. La mică distanță stăteau slujnicele care, aproape întotdeauna, o însoțeau pe Ione, căci, deși ducea o viață liberă, fata respecta decența. La picioarele lui Glaucus se afla lira la care cîntase pentru Ione una dintre melodiile din Lesbos. Scena — grupul din fața lui Arbaces, coloanele de marmură, vasele de flori, statuile albe și liniștite, închizînd jur împrejur perspectiva — avea amprenta acelui idealism specific și rafinat al poe-

ziei, pe care nu greșim asociindu-l cu antichitatea. Dar mai presus de toate erau cele două siluete însuflețite care pentru un sculptor ar fi putut fi motiv de inspirație sau disperare.

Arbaces, oprindu-se un moment, observă perechea cu o privire din care pierise obișnuita seninătate severă. Își reveni cu un efort și se apropie de ei încet, cu pasul atât de ușor, încât nici slujitoarele nu-l auziră ; cu atât mai puțin Ione și iubitul ei.

— Și totuși, spunea Glaucus, înainte de a iubi noi înșine, ne închipuim că poeții au descris bine pasiunea. În momentul în care răsare soarele, toate stelele care au strălucit în absența lui se topesc în văzduh. Poeții există numai în noaptea inimii. Nu mai au nici o semnificație pentru noi, când simțim din plin întreaga glorie a zeului.

— Ce imagine delicată și strălucitoare, nobile Glaucus !

Amândoi tresăriră văzînd în spatele scaunului lui Ione fața rece și sarcastică a egipteanului.

— Un oaspete neașteptat, spuse Glaucus, ridicîndu-se și zîmbind forțat.

— Așa pot să fie toți cei care știu că sînt bine veniți, îi replică Arbaces, așezîndu-se și făcînd semn lui Glaucus să stea și el jos.

— Sînt bucuroasă, spuse Ione, să vă văd în sfîrșit împreună, căci vă potriviți unul cu altul și sînteți făcuți să fiți prieteni.

— Taie-mi vreo cincisprezece ani din viață, replică egipteanul, înainte de a mă pune pe plan de egalitate cu Glaucus. Aș fi fericit să-i accept prietenia, dar ce aș putea eu să-i ofer ? Să facem poate schimb de confidențe despre banchete și ghirlande, armăsari de rasă și riscurile zarurilor. Aceste plăceri se potrivesc cu vîrsta lui, cu firea și obiceiurile lui. Ele nu sînt pentru mine.

Vorbînd astfel, prefăcutul egiptean privi în jos și oftă, dar cu coada ochiului aruncă o privire spre Ione ca să vadă cum reacționează la aceste insinuări despre deprinderile oaspetelui ei. Stăpînirea ei de sine nu-l satisfăcu. Glaucus, înroșindu-se ușor, se grăbi să răspundă vesel, nutrînd probabil și el aceeași dorință de a-l irita și a-l umili pe egiptean.

— Ai dreptate, Arbaces, spuse el. Ne putem prețui reciproc dar nu putem fi prieteni. Banchetelor mele le lipsește sarea tainică ce dă, după cum se zvonește, atita savoare petrecerilor tale. Și, pe Hercule, cînd voi ajunge de vîrsta ta, dacă asemeni ție voi considera înțelept să umblu după plăcerile bărbătești, ca și tine îmi voi îndrepta sarcasmul împotriva galanteriilor tinereții.

Egipteanul ridică brusc ochii spre Glaucus, cu o privire pătrunzătoare.

— Nu înțeleg ce vrei să spui, răspunse el rece, dar așa-i moda să se ascundă spiritul în obscuritate.

Vorbînd astfel, se întoarșe înspre Glaucus cu un imperceptibil surîs disprețuitor și, după un moment de pauză, se adresă lui Ione :

— N-am avut norocul, frumoasă Ione, să fii acasă cînd am trecut de două sau de trei ori pe aici, în ultima vreme.

— Marea atît de calmă m-a ispitit să ies din casă, răspunse Ione puțin stînjinită.

Jena ei nu-i scăpă lui Arbaces. Dar, fără să pară că a băgat de seamă, zise cu un surîs :

— Știi ce a spus poetul antic¹ ? „Femeile ar trebui să stea acasă și acolo să facă conversație.“

— Poetul era un cinic, spuse Glaucus, și ura femeile.

— Vorbea conform obiceiurilor țării sale și țara aceea e mult lăudată voastră Grecia.

— Alte timpuri, alte obiceiuri. Dacă strămoșii noștri ar fi cunoscut-o pe Ione, făceau o altă lege.

— Ai învățat la Roma arta de a face complimente ? întrebă Arbaces, stăpînîndu-și cu greu sentimentele.

— Se știe că nu se duce nimeni în Egipt pentru așa ceva, replică Glaucus, jucîndu-se indiferent cu lanțul său.

— Hai, lăsați, se grăbi Ione să întrerupă conversația care, spre marea ei nemulțumire, părea să aibă puține șanse de a cimenta intimitatea ce ar fi vrut să se înfiripeze între Glaucus și tutorele ei.

— Arbaces nu trebuie să fie atît de sever cu biata lui pupilă. Orfană și lipsită de îngrijirile unei mame... așa putea fi poate criticată pentru independența și libertatea

¹ Euripide.

aproape masculină a vieții pe care mi-am ales-o. Și totuși libertatea mea nu e mai mare decât cea cu care sînt obișnuite femeile romane... sau decât cea pe care ar trebui să o admită și Grecia. Vai ! Numai cînd e vorba despre bărbați libertatea și cu virtutea pot fi unite. De ce sclavia, care pe voi vă distruge, să fie considerată unica metodă de a ne proteja ? Credeți-mă ! A fost o mare greșală din partea bărbaților, și o greșală care s-a răsfrînt amar nic asupra destinului lor, să-și imagineze că natura femeilor este (nu voi spune inferioară, ar putea fi și așa, dar...) atît de diferită de a lor, făcînd în consecință legi nefavorabile progresului intelectual al femeilor. Procedînd astfel, n-au emis oare legi împotriva copiilor pe care trebuie să-i crească femeia ? Împotriva soților cărora femeile trebuie să le fie prietene, ba uneori sfătuitoare ?

Ione se opri brusc și o roșeață încîntătoare îi năvăli în obraji.

Se temea că entuziasmul o purtase prea departe. Și nu-i era atît teamă de austerul Arbaces, cît de curtenitorul Glaucus, căci pe el îl iubea. Grecii nu aveau obiceiul să îngăduie femeilor (cel puțin celor pe care le stimau mai mult) libertatea și poziția de care se bucurau semenele lor în Italia.

Se înfioră de plăcere cînd Glaucus răspunse cu seriozitate :

— Să gîndești întotdeauna așa, Ione ! Să lași mereu inima ta nevinovată să-ți fie călăuză. Nu poate da greș. Ce bine ar fi fost pentru Grecia să fi îngăduit femeilor caste să exercite același farmec intelectual pentru care erau celebre cele mai puțin demne. Nici o țară nu poate să decadă din cauza libertății și a cunoașterii, cîtă vreme o femeie ca tine surîde numai celor liberi și, apreciindu-i, îi încurajează pe înțelepți.

Arbaces tăcea. Nu intra în rolul său să sancționeze sentimentele lui Glaucus sau să le condamne pe ale lui Ione. După o conversație scurtă și stînjenită, Glaucus își luă rămas bun.

După ce-l văzu plecat, Arbaces, trăgîndu-și scaunul mai aproape de frumoasa napolitană, spuse cu vocea blîndă și supusă cu care știa atît de bine să disimuleze amestecul de prefăcătorie și violență al caracterului său :

— Să nu-ți închipui, dulcea mea pupilă, dacă mi-e îngăduit să te numesc astfel, că vreau să-ți încătusez libertatea pe care tu o împodobești asumîndu-ți-o, dar care, deși nu depășește, așa cum pe drept cuvînt afirmi, pe cea a femeilor romane, trebuie să fie întovărășită, în oricare caz, de multă prudență cînd este practică de o tînră necăsătorită. Continuă să atragi la picioarele tale mulțimea de oameni veșeli, scipitori, ba chiar înțelepți. Continuă să-i vrăjești prin conversația unei Aspasia și cîntecul unei Erinne. Dar ține seama de gura lumii care poate păta atît de lesne reputația delicată a unei fecioare. Stîrnind admirația, nu da, te rog, prilej de victorie invidiei.

— Ce vrei să spui, Arbaces ? întrebă alarmată Ione, cu voce tremurătoare. Știu că-mi ești prieten și că ai grijă numai de onoarea și binele meu. Ce vrei să spui ?

— Îți sînt prieten, și încă foarte sincer. Îmi îngădui dar să-ți vorbesc ca un prieten, fără rețineri și fără să te supăr ?

— Te implor să o faci.

— Pe tînrul acela ușuratic, pe Glaucus, unde l-ai cunoscut ? Îl vezi adesea ?

Arbaces își aținti privirea asupra lui Ione, ca și cum ar fi vrut să-i pătrundă în suflet.

Ferindu-se de această privire, cu o ciudată teamă pe care nu și-o putea explica, napolitana îi răspunse confuz și șovăielnic.

— A fost adus în casa mea fiind concetățean cu tata și așa putea spune și cu mine. Îl cunosc numai de vreo săptămînă. Dar de ce mă întreb ?

— Iartă-mă, spuse Arbaces, am crezut că-l cunoști mai de mult. Ce individ josnic și insinuant !

— Cum ! Ce vrei să spui ? De ce îl numești astfel ?

— Nu are importanță. Nu-mi cere să-ți trezesc indignarea împotriva cuiva care nu merită o onoare atît de mare.

— Te implor să vorbești. Ce a insinuat Glaucus ? Sau, mai bine zis, în ce fel presupui tu că m-a ofensat ?

Dominîndu-și nemulțumirea stîrnită de ultima parte a întrebării lui Ione, Arbaces continuă :

— Îi cunoști preocupările, prietenii, obiceiurile. Origiile și zarurile sînt ocupațiile lui. Și printre tovarășii de viciu, cum poate visa la virtute ?

— Nu mai vorbi pe ocolite, te implor, în numele zeilor, spune **imediat** ce-i mai rău.

— Fie și așa. Află deci că ieri chiar, Glaucus se lăuda în gura mare — da, la baia publică — cu dragostea pe care i-o **porți**. Spunea că-l amuză să profite de ea. Dar, ca să fii **drept** cu el, îți lăuda frumusețea. Cine ar putea-o **nega** ? Dar **rîdea** disprețuitor cînd vreun Clodius sau Lepidus **îl întrebau** dacă te iubește și el destul ca să te ia în **căsătorie** și dacă are de gînd să-ți împodobească stîlpii ușii cu flori.

— Cu neputință ! Cum ai auzit această josnică calomnie ?

— Vrei să-ți relatez toate comentariile filfizonilor insolenți prin gura cărora istoria aceasta a făcut înconjurul orașului ? Fii sigură că la început n-am crezut nici eu. Dar apoi, din păcate, am fost convins de mai mulți martori care au auzit cu urechile lor adevărul pe care ți l-am spus în silă.

Ione se lăsă pe spate, cu fața mai albă decît coloanele de care se sprijinea să nu cadă.

— Te asigur că m-a jignit, m-a iritat să-ți aud numele purtat astfel din gură în gură ca al unei dansatoare. M-am grăbit să te caut azi-dimineață și să te previn. L-am găsit aici pe Glaucus. M-a tulburat și n-am putut să mă stăpînesc. N-am reușit să-mi ascund sentimentele. Ba chiar am fost nepoliticos în prezența ta. Vei putea oare să-ți ierți prietenul, Ione ?

Ione îi întinse mîna, dar nu răspunse.

— Nu te mai gîndi la asta, spuse el. Consideră că a fost o voce care te-a prevenit de cîtă prudență e nevoie în poziția ta. De altfel nu te poate atinge nici pentru o clipă, căci o asemenea frivolitate nu trebuie să fie onorată nici cu un singur gînd de-al tău, Ione. Aceste insulte rănesc numai cînd vin de la o persoană iubită. Cel pe care mîndra Ione va binevoi să-l iubească va fi cu totul altfel.

— Iubire ! murmură Ione cu un rîs isteric. Chiar așa ! Nu-i lipsit de interes să observi cum în acele timpuri îndepărtate și sub un sistem social complet diferit de cel

modern, aceleași mici cauze care acționează atât de des și astăzi tulburau și întrerupeau cursul iubirii. Aceeași gelozie inventivă, aceeași calomnie șireată, aceeași răspîndire dibace și meșteșugită de bîrfe meschine care reușesc și în timpurile prezente să cîrme legăturile celei mai sincere iubiri și să contracareze cursul aparent propice al circumstanțelor. Se spune că un pește cît de mic care se agăță de chila unei bărci îi poate întrerupe înaintarea în apele cele mai liniștite. Așa e și cu marile pasiuni ale omenirii. Am picta incorect viața dacă într-o perioadă care abundă de romantism, și de un romantism pe care îl folosim din plin, n-am descrie și mecanismul acelor surse triviale și domestice de răutate pe care le vedem acționînd zi de zi în casele și inimile noastre. Și tocmai datorită acestor mărunte intrigi ale vieții ne găsim și în trecut la noi acasă.

Egipteanul se folosise cu multă viclenie de slăbiciunea lui Ione, înfigînd cu dibăcie sulița înveninată în orgoliul ei. Își imagina că a oprit astfel ceea ce, știind perioada scurtă de cînd îl cunoscuse pe Glaucus, spera că nu-i decît un capriciu. Grăbindu-se să schimbe subiectul, aduse vorba de fratele ei. Conversația lor nu dură mult. Plecă hotărît să o viziteze zilnic și să o supravegheze.

O dată cu umbra lui dispăru și orgoliul, cel care le face pe femei să-și disimuleze sentimentele, și mîndra Ione, victimă predestinată, izbucni în lacrimi pasionate.

Capitolul VII

VIATA VESELĂ DIN POMPEI.

O COPIE ÎN MINIATURĂ A BĂILOR ROMANE

Cînd Glaucus plecă de la Ione, i se părea că zboară. La întîlnirea de care tocmai se bucurase, înțelesese clar, pentru prima dată, că iubirea nu-i era nedorită și nu va rămîne nerăsplătită. Speranța îl umplea de o fericire pentru care cerul și pămîntul păreau prea strîmte ca să-i poată da frîu liber. Nebănuind ce dușman primejdios lăsase în urmă, dădu uitării nu numai ironiile lui, dar chiar și faptul că exista. Glaucus trecea pe străzile vesele fredonînd cîntecul melodios pe care Ione îl ascultase atât de atentă.

Întră pe strada Fortunei, cu trotuarul ei înalt, unde casele pictate pe dinafară aveau ușile deschise, îngăduind să se vadă frescele strălucitoare din interior. Strada era împodobită la fiecare din capete cu un arc de triumf. Când tinărul ajunsese în fața templului Fortunei, porticul acelui prea frumos sanctuar (despre care se bănuiește că a fost ridicat de cineva din familia lui Cicero, poate chiar de oratorul însuși) dădea o notă de demnitate și distincție unei scene care, altfel, ar fi fost mai mult strălucitoare decât maiestasă. Acest templu era unul dintre cele mai frumoase exemple de arhitectură romană. Altarul zeiței fusese ridicat pe un podium destul de impunător, între două rânduri de trepte care duceau spre o platformă. De la platformă, un alt șir de trepte ducea la portic, de ale cărui coloane canelate atârnavă ghirlande de flori alese. La ambele extremități ale templului erau statui de factură greacă. La mică distanță se înălța arcul de triumf, încoronat cu o statuie ecvestră a lui Caligula, avînd pe laturi trofee de bronz. În spațiul din fața templului se adunase o mulțime însofletită, unii stînd pe bănci și discutînd politica imperiului, alții vorbind despre apropiatele spectacole din amfiteatru. Un grup de tineri lăuda frumusețea unei fete. Altul critica ultima piesă de teatru, un grup mai înaintat în vîrstă discuta despre posibilitățile comerțului cu Alexandria. Printre ei se observau negustori îmbrăcați în costume orientale care, cu veșminte largi și ciudate, cu papuci pictați și împodobiți cu geme și cu o mină serioasă și reținută, ofereau un contrast viu față de siluetele îmbrăcate în tunici și gesturile animate ale italienilor. Căci această populație nerăbdătoare și exuberantă avea, ca și astăzi, încă un limbaj în afara celui vorbit, un limbaj din semne și gesturi cît se poate de eficace. Descendenții lor l-au păstrat și doctorul Jorio a scris o lucrare foarte amuzantă despre acest gen de gesticulație hieroglifică.

Trecînd agale prin mulțime, Glaucus se află curînd în mijlocul unui grup vesel de prieteni.

— O ! exclamă Sallust. E un *lustrum*¹ de cînd nu te-am mai văzut.

¹ Cinci ani (lat.).

— Și cum l-ai petrecut ? Ce bucate noi ai mai descoperit ?

— M-am dedicat științei, răspunse Sallust, și am făcut câteva experiențe cu nutrirea peștilor nouă-ochi. Mărturisesc că am pierdut speranța să-i aduc la perfecțiunea pe care au atins-o strămoșii noștri romani.

— Bietul de tine ! Și de ce ?

Sallust îi răspunse oftînd :

— Pentru că nu mai este permis de lege să dai peștilor de mîncare cîte un sclav. Adesea sînt tentat să mă lipsesc de un *carptor*¹ foarte gras pe care îl am și, păcălindu-l, să-i dau brînci în bazin. Ce delicioasă savoare uleioasă ar da peștilor. Dar sclavii nu mai sînt sclavi în ziua de astăzi și nu mai împărtășesc interesele stăpînilor — deși Davus s-ar distruge pe sine ca să-mi facă mie plăcere.

— Ce mai e nou pe la Roma ? întrebă Lepidus, apropiindu-se agale.

— Împăratul le-a oferit senatorilor o cină de zile mari, răspunse Sallust.

— E om bun, afirmă Lepidus. Se spune că nu lasă pe nimeni să plece fără să-i îndeplinească rugămintea.

— Poate mi-ar îngădui să ucid un sclav pentru peștii din bazinul meu, spuse serios Sallust.

— S-ar putea, replică Glaucus, căci cel ce face un serviciu unui roman îl face întotdeauna pe spinarea altuia. Fii sigur că pentru fiecare surîs pe care l-a provocat Titus au plîns o sută de ochi.

— Trăiască Titus ! strigă Pansa care, trecînd cu un aer important prin mulțime, auzise numele împăratului. A promis să-l facă pe fratele meu chestor, căci și-a mîncat averea.

— Și acum vrea să se îmbogățească pe seama poporului, spuse Glaucus.

— Întocmai, zise Pansa.

— Ceea ce înseamnă că și poporul e bun la ceva, rîse Glaucus.

— Chiar așa, replică Pansa. Trebuie să plec să văd de *aerarium*² ; are nevoie de o mică reparație.

¹ Sclav care tăia cărnurile (lat.).

² Tezaur public, visterie (lat.).

Urmat de un lung șir de clienți care se deosebeau de restul mulțimii prin togele pe care le purtau (căci togele, cândva semnul unui cetățean liber, erau acum emblema servilității față de un patron), edilul plecă dându-și ifose.

— Bietul Pansa, spuse Lepidus. Nu are niciodată timp să se distreze. Mulțumesc cerului că nu sînt edil.

— Ce mai faci, Glaucus ? Vesel ca întotdeauna ? spuse Clodius, alăturîndu-se grupului.

— Ai venit să-i aduci jertfe Fortunei ? întrebă Sallust.

— Îi aduc jertfe seară de seară, replică jucătorul.

— Nu mă îndoiesc. Nimeni nu a făcut atîtea victime.

— Pe Hercule ! Asta-i bună ! strigă Glaucus rîzînd.

— Ești rău ca un cîine, Sallust, spuse Clodius supărat. Tot timpul îți arăți colții.

— S-ar putea să fiu rău ca un cîine, de vreme ce mîna mea are baftă de cîine¹ de cîte ori joc cu tine.

— Hai, tăceți, spuse Glaucus, luînd un trandafir de la o florăreasă care se afla lîngă ei.

— Trandafirul e simbolul tăcerii, comentă Sallust. Dar mie nu-mi place să-l văd pe masă decît la cină.

— Fiindcă veni vorba, Diomed dă un banchet săptămîna viitoare. Ești ivitat, Glaucus ?

— Da. Am primit o invitație azi-dimineață.

— Și eu, spuse Sallust, scoțînd un/papirus pătrat din centură. Văd că ne invită cu o oră mai devreme ca de obicei, semn că va da o masă fastuoasă.

— O ! E bogat asemeni lui Cressus, spuse Clodius, și lista lui de bucate e nesfîrșită ca o epopee.

— Hai să mergem la baie, îl întrerupse Glaucus. La ora asta toată lumea e acolo. Iar Fulvius, pe care îl admirați atît de mult, o să ne citească ultima lui odă.

Tinerii acceptară propunerea imediat și porniră spre băi. Deși termele, sau băile publice, fuseseră construite mai mult pentru cetățenii săraci decît pentru cei bogați (aceștia avînd băi în propria lor casă), o mulțime de oameni de toate rangurile se folosea de ele, fiind locul preferat pentru conversație și acea indolentă trîndăveală atît de dragă celor veseli și nepăsători. Băile din Pompei se deose-

¹ Joc de cuvinte ; la jocul cu zarurile, lovitura „cîinelui“ era zarul cel mai prost.

beau ca plan de construcție de termele mari și complicate de la Roma. Se pare, de fapt, că în fiecare oraș al imperiului arhitectura băilor publice prezenta ușoare modificări. Acest lucru îi uimește pe specialiști, de parcă înaintea secolului nouăsprezece arhitectura și moda nu-și aveau capriciile lor. Grupul nostru intră pe poarta principală de pe strada Fortunei. În aripa porticului sătea îngrijitorul băilor cu două cutii în față, una pentru banii pe care îi încasa, alta pentru biletele pe care le distribuia. În lungul pereților porticului erau banchete pe care se îngrămădiseră oameni de toate categoriile, în timp ce alții, după cum le fusese prescris de către medici, se plimbau vioi în sus și în jos, oprindu-se din când în când să privească nenumăratele anunțuri de spectacole, jocuri, vânzări, expoziții, pictate sau scrise pe ziduri. Subiectul general de conversație era spectacolul care urma să aibă loc în amfiteatru. Fiecare nou venit era asaltat de un grup nerăbdător să știe dacă Pompeiul a avut norocul să facă rost de vreun criminal monstruos, de vreun caz fericit de sacrilegiu sau omor care ar fi îngăduit edililor să trimită un om între fălcile leului. Toate celelalte spectacole mai obișnuite păreau banale și insipide în comparație cu posibilitatea unui asemenea eveniment.

— După părerea mea, spuse un bărbat vesel care era bijutier, cred că împăratul, dacă e atât de bun cum se spune, ne-ar putea da un evreu.

— De ce nu unul din noua sectă de nazareni ? spuse un filozof. Eu nu sînt crud, dar un ateu care îl reneagă chiar pe Iupiter nu merită milă.

— Omul poate crede în cîți zei vrea, spuse bijutierul, dar să renegi toți zeii e monstruos.

— Îmi închipui totuși, luă cuvîntul Glaucus, că acești oameni nu sînt complet atei. Mi s-a spus că și ei cred într-un zeu, ba chiar într-o viață viitoare.

— Te înșeli, dragă Glaucus, îl contrazise filozoful. Am stat de vorbă cu ei. Mi-au rîs în față cînd le-am vorbit de Pluton și Hades.

— O, zei ! exclamă îngrozit bijutierul, există astfel de mizerabili la Pompei ?

— Știu că sînt cîțiva. Dar se întîlnesc atît de tainic încît e imposibil să descoperi care sînt.

Pe cînd Glaucus se îndepărta, un sculptor entuziasmat de arta sa îl urmărit cu privirea și exclamă :

— O, dacă l-am putea trimite în arenă ! Țasta zic și eu model pentru noi ! Ce mădulare ! Ce cap ! Ar trebui să fie gladiator. Ce subiect... ce subiect demn de arta noastră. De ce nu-l dăm pe el leului ?

Între timp Fulvius, poetul pe care romanii l-au declarat nemuritor, dar despre care fără povestea aceasta vremurile noastre nepăsătoare n-ar fi auzit niciodată, se repezi spre Glaucus.

— O, dragul meu atenian, dragă Glaucus, ai venit să-mi asculți oda ? Ce onoare ! Tu, un grec pentru care însăși limba de fiecare zi e o poezie. Cum să-ți mulțumesc ? Oda mea nu-i decît un fleac, dar dacă o să-ți fie pe plac, poate mă vei prezenta lui Titus. O, Glaucus, un poet fără patron e ca o amforă fără etichetă. Vinul poate fi bun, dar nu-l laudă nimeni. Și ce spune Pitagora ? Tămîie pentru zei, iar pentru om laude. Un patron deci este preotul poetului, îi procură tămîie și mai ales credincioși.

— Dar tot Pompeiul e patronul tău și fiecare portic un altar întru lauda ta.

— O, bieții pompeieni, sînt foarte amabili. Le place să onoreze talentul. Dar nu sînt decît cetățenii unui oraș mic. *Spero meliora* !¹

— Desigur. Cît timp nu ascultăm poemul tău e vreme pierdută.

În acel moment, vreo douăzeci de persoane năvăliră din băi în portic. Un sclav care stătea la ușa unui mic coridor îi lăsă să intre pe poet, pe Glaucus și un grup de prieteni ai bardului.

— Ce loc sărăcăcios e ăsta în comparație cu termele romane, spuse Lepidus disprețuitor.

— Totuși plafonul nu-i lipsit de gust, remarcă Glaucus, arătînd stelele presărate pe tavan, căci era într-o stare de spirit în care îi plăcea orice.

Lepidus ridică din umeri, dar era prea moleșit să-l contrazică.

¹ Sper ceva mai bun (lat.).

Intrară într-o cameră destul de spațioasă care servea drept *apodyterium* (adică locul unde cei veniți la baie se pregăteau pentru abluțiunile lor somptuoase). Plafonul boltit, care se sprijinea pe o cornișă strălucind de picturi multicolore grotesti, era împărțit în panouri albe, mărginite de un roșu intens. Părdoaseala imaculată era acoperită cu mozaic alb și de-a lungul pereților erau așezate bănci pentru odihnă. Camera nu avea numărul mare de ferestre spațioase pe care Vitruvius le atribuie mărețului său *frigidarium*¹. Pompeienilor, ca tuturor italienilor din sud, le plăcea să evite lumina cerului lor arzător și imaginația lor iubitoare de plăceri asocia ideea de lux cu întunericul. Doar două ferestre de sticlă² îngăduiau să pătrundă o rază blândă și slabă, iar peretele pe care se afla plasată una dintre ferestre era împodobit cu un relief mare reprezentând căderea titanilor. Aici se așează Fulvius cu un aer important și publicul se strînse în jurul lui îndemnîndu-l să-și înceapă recitarea.

Poetul nu se lăsă mult rugat. Scoase din vestă un sul de papirus și după ce tuși de trei ori, atît pentru a-și dreg glasul cît și pentru a cere linște, începu acea odă minunată din care, spre marea rușine a autorului acestei povestiri, n-a putut fi descoperit nici un vers.

După aplauzele de care s-a bucurat, era fără îndoială demnă de faimă. Glaucus fu singurul dintre ascultători care nu găsi că depășeșete cele mai bune ode ale lui Horațiu.

Poemul odată sfîrșit, cei care nu făceau decît baie rece începură să se dezbrace. Își agățară veșmintele în cirlige fixate de perete și primind halate lungi de la sclavii proprii sau ai termelor, conform condiției lor, se retraseră în grațioasa clădire circulară care există încă și face de rușine pe nespălații de astăzi din sud.

Cei mai rafinați intrară printr-o altă ușă în *tepidarium*³, loc încălzit pînă la o temperatură agreabilă, dato-

¹ Sală de baie cu apă rece, loc de răcorire (lat.).

² Descoperirile din Pompei au corectat greșeala pe care arheologii o făceau de mult, că romanii nu cunoșteau ferestrele de sticlă. Este adevărat că nu erau răspîndite în locuințele claselor de jos sau de mijloc. (N.A.)

³ Camera unde se făcea baia cu apă caldută (lat.).

rată, în parte, unei sobe mobile, dar, în special, ridicării unei bucăți din pardoseală, pe sub care treceau conductele caloriferelor din *laconicum*¹.

Unii dintre ei, după ce se dezbrăcară, rămaseră un timp să se bucure de căldura artificială din aer. Această cameră, cum cerea importanța pe care o avea în procesul lung al înbăierii, era împodobită mai bogat și mai minulos decât celelalte. Plafonul boltit era sculptat și pictat cu măiestrie. Ferestrele înalte, din sticlă mată, nu lăsau să intre decât niște raze anemice. Sub cornișele impunătoare se aflau șiruri de figuri masive, sculptate îndrăzneț. Pereții purpurii străluceau, pardoseala era pavată cu mozaic alb. Clienții obișnuiți, oameni ce se scăldau de șapte ori pe zi, lîncezeau într-o stare de moleșală, nemișcați și tăcuți, înainte sau (mai ales) după baie. Cîteva dintre aceste victime ale sănătății întoarseră niște priviri apatice spre noii veniți, dînd din cap cînd recunoșteau un prieten, dar, evitînd efortul unei conversații.

De aici grupul se despărțea, conform preferințelor personale. Unii mergeau spre *sudatorium*, care corespundea băilor noastre de aburi, și de acolo la baia caldă, alții, mai obișnuiți cu mișcarea și în stare să se lipsească de o oboseală obținută atît de ieftin, treceau direct la *calidarium* sau baia caldă.

Pentru a completa descrierea și a da cititorului o imagine exactă a acestui lux principal al anticilor, îl vom întovărăși pe Lepidus care urma, în mod regulat, întregul proces, cu excepția băii reci, care în ultima vreme se demodase. După ce se încălzise treptat în *tepidarium*, pașii ușori ai elegantului pompeian se îndreptară spre *sudatorium*. Aici îl las pe cititor să-și imagineze singur cursul normal al băii de abur, întovărășită de emanații puternic parfumate. După această operație, omul nostru trecu în mîna sclavilor care îl însoțeau întotdeauna la baie și îi înlăturau broboanele de sudoare cu un fel de răzătoare despre care (pentru că veni vorba) un călător modern a declarat cu gravitate că se folosea pentru a îndepărta

¹ Camera pentru baia de aburi (lat.).

murdăria, dar nu exista nici o urmă de murdărie pe pielea celor care frecventau băile. De aici, mai răcorit, trecu în baia cu apă în care se turnau din belșug parfumuri. Ieșind apoi pe partea opusă a încăperii, un duș răcoritor îi stropi capul și trupul. Înfășurându-se într-un halat ușor, se duse din nou în *tepidarium*, unde îl găsi pe Glaucus, pe care nu-l întâlnise în *sudatorium*. Și aici începea partea cea mai plăcută și mai extravagantă a băii. Sclavii își ungeau stăpînii cu uleiuri rare aduse din toate părțile lumii și păstrate în sticlule de aur, alabastru sau cristal, încrustate cu pietre prețioase. Numărul sticlulelor de acest fel folosite de cei bogați ar putea umple un volum întreg, în special dacă e tipărit de o editură la modă : *amaracinum*, *megalium*, *nardum*,¹ — *omne quod exit in „um“*². În acest timp, din camera alăturată se auzea o muzică discretă. Și astfel, cei care foloseau baia cu moderație, răcoriți și refăcuți de agreabila ceremonie, discutau cu tot zelul și vigoarea unei reîntîlniri.

— Binecuvîntat fie cel care a inventat băile, exclamă Glaucus, întinzîndu-se pe una dintre banchetele de bronz (acoperite pe atunci cu perne) pe care vizitatorul o vede și astăzi la Pompei în același *tepidarium*. Fie el Hercule sau Bacchus, merită să fie zeificat.

— Dar povestește-mi, spuse un cetățean corpulent care gemea și gîfîia în timpul masajului, povestește-mi, Glaucus... afurisită să-ți fie mîna, sclavule, nu așa tare !... povestește-mi... au ! au ! Sînt băile de la Roma chiar așa de grozave ?

Glaucus se întoarce și-l recunosc, cu oarecare greutate, pe Diomed. Obrajii îi erau inflamați și roșii în urma transpirației și a masajului la care fusese tocmai supus.

— Îmi închipui că sînt mult mai frumoase decît acestea. Înăbușindu-și un zîmbet, Glaucus răspunse :

— Imaginează-ți tot Pompeiul transformat în băi și-ți vei face o imagine a măreției termelor imperiale din Roma. Dar numai în ce privește dimensiunea. Imagi-

¹ *Amaracinum* — ulei de măghiran ; *megalium* — pomadă fină ; *nardum* — parfum de nard (lat.).

² Tot ceea ce se termină în „um“ (lat.).

nează-ți toate amuzamentele minții și ale corpului, enumeră toate jocurile inventate de strămoșii noștri, toate operele scrise de greci și de romani, închipuie-ți terenuri pentru toate acele jocuri, admiratori pentru toate acele opere, mai adăugă băi dintre cele mai mari, clădiri dintre cele mai complicate. Presară printre ele grădini, teatre, galerii, școli. Închipuiește-ți, într-un cuvânt, un oraș al zeilor, alcătuit numai din palate și edificii publice și îți vei face o vagă idee despre splendoarea termelor din Roma.

— Pe Hercule ! strigă Diomed, holbînd ochii. Păi unui om i-ar trebui toată viața să facă numai baie.

— La Roma se întîmplă adesea așa, replică grav Glaucus. Sînt mulți care trăiesc numai la baie. Se duc de cum se deschid ușile și rămîn pînă la închidere. S-ar părea că nu cunosc nimic din restul Romei, că disprețuiesc oricare alt mod de viață.

— Pe Pollux ! Mă uimești !

— Chiar și cei care nu fac decît trei băi pe zi reușesc să-și umple viața cu această îndeletnicire. Fac puțină mișcare pe terenul de joc cu mingea, sau prin galerii, ca să se pregătească pentru prima baie, după care merg la teatru să se răcorească. Își iau dejunul sub copaci și se gîndesc la cea de a doua baie. Pînă cînd e pregătită, se face și digestia dejunului. După a doua baie se duc într-un peristil să audă recitînd vreun poet nou, sau la bibliotecă să picotească deasupra unui vechi. Apoi vine cina, făcînd și ea parte tot din baie, căci ei consideră termele drept locul cel mai bun pentru a conversa cu prietenii.

— Pe Hercule ! Dar sînt și la Pompei unii care îi imită.

— Da, și fără să aibă scuza lor. Marii amatori de plăceri ai termelor la Roma sînt fericiți. Nu văd decît fast și splendoare. Ignoră părțile mizere ale orașului, nu știu că există pe lume sărăcie. Natura le surîde tot timpul, încruntîndu-se numai la sfîrșit, cînd îi trimite să se scalde în Cocytus ¹. Crede-mă, ei sînt unicii voștri filozofi adevărați.

În vreme ce Glaucus vorbea astfel, Lepidus, cu ochii închiși și respirația abia perceptibilă, se supunea tuturor operațiunilor rituale, neîngăduind servitorilor săi să omită

¹ Rîu în infern.

nici una. După parfumuri și uleiuri, îl pudrără cu o pulbere abundentă răcoritoare, pe care o îndepărtară apoi cu su-prafața netedă a unei pietre ponce și, în sfârșit, îl îmbră-cară, nu cu hainele în care venise, ci cu altele mai festive, *synthesis*, din respect pentru ceremonia care urma : cina — deși, după ora la care avea loc (la trei după-amiază, după felul cum se măsoară astăzi timpul), ar fi mai corect s-o numim prînz. Abia atunci deschise ochii și dădu semne de viață.

Cu un căscat lung, Sallust dovedi că și el mai era în viață.

— E timpul cinei, spuse epicurianul. Glaucus, și tu, Lepidus, veniți să cinați cu mine.

— Amintiți-vă că sînteți invitați toți trei la mine acasă săptămîna viitoare, strigă Diomed, care era teribil de mîndru să cunoască oameni din înalta societate.

— Da, da, ne amintim, îl asigură Sallust, sediul me-moriei este fără îndoială în stomac.

Ieșind apoi, printr-o încăpere cu aer mai rece, în stradă, galanții noștri de odinioară închideau ceremonia băii pom-peiene.

Capitolul VIII

ARBACES ARUNCĂ ZARUL MĂSLUIT ȘI CÎȘTIGĂ PARTIDA

Întinericul serii se lăsa peste orașul agitat cînd Apecide porni spre casa egipteanului. Evita străzile mai luminoase și populate, mergînd cu capul în piept și brațele încru-cișate sub pelerină. Înfățișarea lui severă și obrazul ofilit contrastau izbitor cu frunțile nepăsătoare și aerul animat al celor care treceau pe lîngă el.

Într-un tîrziu, un om cu aspect mai grav și cumpătat, după ce trecuse de două ori prin dreptul lui, privindu-l curios dar și cu îndoială, îl atinse pe umăr.

— Apecide, spuse el, făcînd iute cu mîna semnul crucii.

— Tu ești, nazareeanule ? întrebă preotul, pălînd și mai tare. Ce dorești ?

— Nu vreau să-ți întrerup gândurile, îl asigură străinul. Dar ultima dată când ne-am întâlnit păreai mai bucuros că mă vezi.

— Și acum îmi pare bine că te văd, Olintus. Dar sînt trist și obosit și în seara aceasta nu sînt în stare să vorbesc cu tine despre ceea ce te interesează atît de mult.

— Biată inimă rătăcită ! spuse Olintus cu înflăcărare amară. Spui că ești trist și obosit și fugi tocmai de izvoarele care înprospătează și vindecă.

— O, pămîntule ! strigă tînărul preot, lovindu-se cu pasiune în piept. În ce parte să-mi îndrept ochii ca să văd adevăratul Olimp ? Unde locuiesc zeii tăi ? Să dau crezare acestui om, după care nici unul dintre cei pe care strămoșii mei i-au adorat atîtea veacuri n-au ființă sau nume ? Să dărim ca pe o blasfemie și o profanare tocmai altarele pe care le-am socotit cele mai sacre ? Sau să gîndesc și eu ca Arbaces ? Ce să fac ?

Tăcu și se îndepărtă grăbit, cu nerăbdarea unui om care încearcă să scape de el însuși. Dar nazareeanul, una dintre acele ființe tenace, viguroase și entuziaste, eră din categoria oamenilor făcuți să convertească deoarece sînt obișnuiți să îndure. Pe oamenii de tipul acesta nimic nu-i descurajează, nimic nu-i supără. În ardoarea credinței lor, sînt inspirați și inspiră. Pasiunea lor e fructul rațiunii, dar instrumentul pe care îl folosesc e pasiunea. Își fac drum cu forța în inimile oamenilor, dînd impresia că nu apelează decît la judecata lor. Nimic nu-i mai contagios decît entuziasmul, adevăratul simbol al legendei lui Orfeu : mișcă pietrele, farmecă animalele. Entuziasmul este geniul sincerității și adevărul nu învinge fără el.

Olintus nu-i îngădui lui Apecidé să scape atît de ușor. Îl ajunsese din urmă și-i vorbi astfel :

— Nu sînt mirat, Apecide, că te tulbur, că fac să se cutremure toate convingerile din mintea ta. Știu că ești cuprins de îndoială, aruncat de ici-colo în oceanul imens al incertitudinii și al ignoranței. Nu mă miră, dar ai, te rog, puțină răbdare cu mine. Veghează și te roagă. Întu-nericul se va risipi, furtuna va înceta și Domnul însuși va pași peste valurile domolite, cum s-a întîmplat odinioară pe mările Galileii. Religia noastră e strictă în cerințele

ei, dar infinit de generoasă în daruri. Te tulbură pentru o clipă, dar te răsplătește cu nemurirea.

— Asemenea făgăduieli, replică Apecide ursuz, sînt șiretlicuri prin care omul este veșnic amăgit. Cît de minunate au fost cele care m-au adus la templul zeiței Isis.

— Întreabă-ți rațiunea, răspunse Olintus. Poate fi bună o religie care calcă peste orice morală ? Ți se spune să te închini zeilor. Care sînt zeii tăi, după propria ta părere ? Care sînt faptele lor, atributele divinității lor ? Nu-ți sînt reprezentați toți ca cei mai mîrșavi criminali ? Și totuși ți se cere să-i slujești ca pe niște divinități. Iupiter însuși e un paricid și un corupt. Iar ce sînt zeii mai mici decît niște imitatori ai viciilor sale ? Ți se spune să nu ucizi, dar te închini unor ucigași. Ți se spune să nu înșeli și te rogi unui zeu adulter. Chiar dacă-ți va părea prea sublim noul zeu, prea nedeslușit pentru reprezentările umane, pentru contactul emoționant dintre creator și creatură pe care se sprijină inimile slabe, contemplă-l în fiul său care a devenit muritor ca și noi. În el se unește morala cea mai austeră cu afecțiunea cea mai gingașă.

Dar Apecide, nefiind încă pregătit să renunțe la aceea credință pentru care sacrificase atît de mult și obsedat de promisiunile egipteanului, se smulse din încheștarea lui și, simțind nevoia unui efort ca să învingă nehotărîrea pe care elocința creștinului începuse să o deștepte în mintea sa înfierbîntată, își adună mantia și se îndepărtă cu o grabă care sfida urmărirea.

Obosit și cu sufletul la gură, ajunse într-o parte retrasă a orașului, în fața casei izolate a egipteanului. Pe cînd aștepta să-și vină în fire, luna ieși dintr-un nor argintiu și luminează din plin zidurile misterioasei locuințe.

Nu era nici o altă casă în apropiere. O viță posomorîtă și deasă acoperea partea din față a clădirii, iar în spate se întindea un crîng cu arbori înalți care dormeau în lumina melancolică a lunii. În depărtare se vedea conturul vag al munților, printre ei și creasta pașnică a Vezuviului care nu era pe vremea aceea atît de măreață cum apare acum călătorului.

Apecide trecu pe sub vița boltită și ajunse la porticul înalt. În fața lui, de ambele părți ale treptelor, veghea cîte un sfinx egiptean, iar lumina lunii făcea și mai grav

calmul acelor trăsături armonioase și impasibile în care sculptorii aceluia tip de înțelepciune uniseră frumusețea cu solemnitatea. La jumătatea lor, scările erau întinse de frunzișul unei aloe, iar umbra unui palmier oriental își apleca ramurile lungi și neclintite peste o parte din suprafața de marmură a treptelor.

În liniștea aceluia loc și în înfățișarea stranie a sfincșilor era ceva care înfioră singele preotului de o teamă nelămurită și bizară. Ar fi dorit să audă măcar ecoul pașilor săi tăcuți pe când urca spre prag.

Bătu în ușa deasupra căreia era săpată o inscripție cu caractere necunoscute. Ușa se deschise fără zgomot și un sclav etiopian, fără să salute sau să pună vreo întrebare, îi făcu semn să intre.

Holul larg era luminat de candelabre înalte din bronz sculptat; pereții, acoperiți cu hieroglife mari în culori sumbre, erau în contrast straniu cu tonurile vii și formele grațioase care decorau locuințele locuitorilor Italiei. În hol, un sclav care, deși nu era african, era mult mai închis la culoare decât meridionalii, veni să-l întâmpine.

— Îl caut pe Arbaces, spuse preotul, conștient că-i tremură vocea. Sclavul își plecă în tăcere capul și conducându-l pe niște scări înguste, traversară mai multe camere în care tot frumusețea gravă și gânditoare a sfinxului îl impresionă mai mult pe preot. În cele din urmă, într-o cameră slab luminată, se găsi în prezența egipteanului.

Arbaces stătea în fața unei mese mici pe care erau împrăștiate mai multe suluri de papirus, scrise cu aceleași litere ca și inscripția de la intrarea casei. Alături se afla un mic tripod pentru tămâie din care fumul se ridica încet. Și un glob mare pe care erau desenate semnele cerului. Pe altă masă se aflau câteva instrumente cu forme curioase și stranii, a căror întrebuintare îi era necunoscută lui Apecide. Fundul camerei era ascuns de o perdea, iar geamul lunguieț din plafon lăsa să pătrundă razele lunii care se uneau melancolic cu lumina uniciei lămpi aprinse.

— Stai jos, Apecide, spuse egipteanul, fără să se ridice. Tinăru-l să asculte.

— Mă întrebi, reluă Arbaces, după o scurtă pauză în care părea absorbit în gânduri, mă întrebi sau ai dori să mă întrebi despre cele mai teribile taine pe care sufletul

omenesc le poate cuprinde. Vrei să dezleg pentru tine enigma vieții. Aflîndu-ne ca niște copii în întuneric și numai pentru puțin timp, în existența noastră obscură și limitată, plăsmuim năluciri în întunecime. Gîndurile noastre cînd cad înspăimîntate în noi înșine, cînd se aruncă disperate în noaptea fără călăuză, încercînd să-i pătrundă misterul. Cu mîini neputincioase dibuim ca orbii, încoace și încolo, de teamă să nu ne împiedicăm de vreo primejdie ascunsă. Necunoscîndu-ne limitele, ori simțim cum ne sufocă, ori le vedem că se întind la infinit, topindu-se în eternitate. În această stare, unica înțelepciune constă în a găsi răspunsul la două întrebări : în ce trebuie să credem și ce trebuie să respingem. Vrei să-ți dau eu cele două răspunsuri ?

Apecede consimți înclinînd capul.

— Omul trebuie să creadă în ceva, reluă egipteanul, cu un ton trist. Trebuie să-și pună speranța în ceva. E deci firesc pentru natura umană să te simți pierdut și înfricoșat cînd vezi scufundîndu-se acel ceva în care ai fost învățat să-ți pui credința. Plutești într-o mare de incertitudini, o mare mohorîtă și fără țărm ; strigi după ajutor, cauți o scîndură de care să te agăți, un liman oricît de nedeșlășit și îndepărtat la care să ajungi. Ei bine, ascultă. N-ai uitat discuția noastră de astăzi ?

— S-o uit ? !

— Ți-am destăinuit că zeitățile pentru care fumegă atîtea altare sînt doar născociri. Ți-am mărturisit că riturile și ceremoniile noastre sînt niște mascarade care amăgesc gloatele pentru propriul lor bine. Ți-am explicat că pe aceste iluzii se bazează raporturile sociale, armonia lumii, puterea celor înțelepți. Că această putere stă în supunerea vulgului. Să continuăm deci cu aceste salutare iluzii. O dată ce omul trebuie să aibă o credință, să o continuăm pe cea învățată de la părinți, pe care tradiția o sanctifică și o întărește. Să căutăm un crez spiritual pentru noi, cei ale căror simțuri sînt superioare mulțimii, lăsînd celorlalți suportul care pentru noi s-a sfărîmat. Așa e înțelept, caritabil.

— Spune mai departe.

— Hotărînd deci să lăsăm intacte vechile pietre de hotar pentru cei pe care sîntem pe cale să-i abandonăm, să ne încingem șoldurile și să pornim spre noi culmi ale credinței. Leapădă de îndată din amintirea ta, din gîndurile tale, toate cele în care ai crezut. Imaginează-ți mîntea ca pe un papirus gol, nescris încă, gata să primească primele însemnări. Privește lumea din jurul tău. Observă ordinea, regularitatea, concepția după care a fost făcută. Cineva trebuie să o fi plăsmuit. Creația presupune un creator. Cu această certitudine atingem pentru prima dată țărmlul. Dar cine este creatorul ? Un zeu, strigi tu. Așteaptă. Fără denumiri confuze și provocatoare de confuzii. Pe cel ce a creat lumea noi nu-l cunoaștem decît prin atributele sale : putere și invariabilitate. O regularitate severă, zdrobitoare, neînduplecată, care nu ține seamă de cazurile individuale. Se rostogolește înainte, strivind, distrugînd, arzînd, fără să-i pese cîte inimi rătăcite, desprinse din totalitate, cad și se pîrjolesc sub roțile ei. Îmbinarea răului cu binele — existența suferinței și a crimei — a nedumerit pe înțelepți în toate timpurile. Aceștia au născocit un zeu. Presupuneau că-i binevoitor. Dar atunci, de unde venea răul ? De ce îl îngăduia, ba mai mult, el îl inventase și-l continua ? Ca să dea o explicație, persanii au imaginat un al doilea spirit, rău din fire, într-o luptă continuă cu zeul binelui. În sumbrul și năpraznicul Typhon, egiptenii și-au imaginat și ei un demon similar. Greșeală grosolană care ne buimăcește și mai mult. Nebunie născută din iluzia deșartă care face dintr-o forță necunoscută o ființă umană, palpabilă și întrupată. Care îmbracă invizibilul cu natura celor ce sînt vizibile. Nu. Hai să dăm acestui creator un nume care să nu stîrnească confuzie prin asociații de idei și misterul se va limpezi. Acest nume să fie NECESITATEA. Necesitatea, spun grecii, constrînge pe zei. De ce pe zei ? Mijlocirea lor devine inutilă. Să ne lipsim imediat de ei. Necesitatea dirijează tot ceea ce vedem. Forța și regularitatea sînt trăsăturile ei specifice. Ce vrei mai mult ? Nu se știe nimic : dacă este eternă, dacă ne împinge pe noi, creațiile sale, la o nouă existență după acel întuneric pe care îl numim moarte — nu putem ști. Să lăsăm deci această forță străveche, nevăzută și insondabilă

și să ne oprim la cea care, în ochii noștri, este marele executant al funcțiunilor ei. Despre aceasta putem spune ceva mai mult. O putem studia mai bine. Se află jur împrejurul nostru și numele ei este NATURA. Eroarea învățaților a fost să-și îndrepte cercetările spre atributele Necesității, unde totul este beznă și tăcere. Dacă și le-ar fi limitat la Natură, câte cunoștințe am fi putut acumula pînă acum ! În acest domeniu, răbdarea, studiul nu sînt niciodată folosite în zadar. Vedem ceea ce explorăm : mintea noastră urcă scara concretă a cauzei și efectului. Natura este marele agent al universului și Necesitatea îi impune legile după care acționează și ne înzestrează cu puterea de a o examina. Ea constă în curiozitate și memorie. Îmbinate, dau rațiunea și duse la perfecțiune, știința. Și acum, cu ajutorul acestor facultăți, examinez ineputabila Natură. Studiez pămîntul, aerul, oceanul, cerul și descopăr că există între ele o legătură mistică : luna atrage mara, aerul menține pămîntul și este mediul propice vieții și al sensului lucrurilor. Prin cunoașterea stelelor, măsurăm limitele pămîntului, împărțim timpul în epoci. Lumina lor palidă ne călăuzește în abisurile trecutului, iar din solemna lor știință descifrăm destinele viitorului. Astfel, fără să știm ce este Necesitatea, îi cunoaștem cel puțin legile. Și din această religie, căci este o religie, ce morală putem, în consecință, trage ? Eu cred în două zeități : Natura și Necesitatea. Ador pe cea de a doua venerînd-o, iar pe prima prin investigații. Ce morală mă învață religia mea ? Următoarea : soarele strălucește pentru bucuria multora, dar unora le poate dăuna. Noaptea pogoară somnul peste mulțime, dar ocrotește și crima, o dată cu odihna. Pădurile împodobesc pămîntul, dar adăpostesc șarpele și leul. Oceanul susține mii de corăbii, dar pe cîte una o scufundă. Natura acționează pentru binele general, nu universal, iar Necesitatea își urmează grăbită cursul ei teribil. Aceasta este morala factorilor înfricoșători ai acestei lumi și este și morala mea, care sînt creația lor. Conservînd iluziile riturilor, deoarece sînt folositoare mulțimii, voi împărtăși oamenilor meșteșugurile pe care le descopăr, științele pe care le pun la punct, accelerînd avansarea civilizației. Astfel slujesc masele, mă

supun legii generale, pun în practică morala predicată de natură. În ce mă privește, pretind să fiu o excepție. O pretind pentru înțelepți, admitînd că acțiunile mele individuale nu înseamnă nimic în marea balanță dintre bine și rău. Că roadele cunoștințelor mele pot aduce o binefacere mai mare maselor decît pot dorințele mele să abată răul asupra cîtorva, căci cunoștințele mele se pot extinde pînă în regiunile cele mai îndepărtate dînd demnitate umană unor națiuni nenăscute încă. Lumii îi dau știința, iar mie libertatea. Aduc lumină în viața altora și mă bucur de viața mea. Da, înțelepciunea noastră este eternă, dar viața ne e scurtă. Cît durează, să profităm cît mai mult de ea. Lasă-ți tinerețea în voia plăcerilor și simțurile în a voluptății. Curînd vine ora cînd cupa de vin se sparge și ghirlandele nu mai înfloresc. Bucură-te cît mai poți. Rămîi, o Apecide, discipolul și urmașul meu. Te voi învăța mecanismele naturii, tainele ei cele mai ascunse și mai stranii, știința pe care proștii o numesc magie, cît și misterele formidabile ale astrelor. Cu ele îți vei îndeplini datoria față de mase. Prin ele îți vei ilumina rasa. Dar te voi călăuzi și spre plăceri la care vulgul nici măcar nu visează. Îți vei închina ziua oamenilor, dar vei îngădui să-ți aparțină dulcea noapte.

Abia sfîrșise egipteanul să vorbească, cînd, de peste tot din jurul lor, se înalță cea mai gingașă muzică pe care a inventat-o Lydia sau a desăvîrșit-o Ionia. Îți inunda pe neașteptate simțurile cu un rîu de sunete, stîrnindu-le și subjugîndu-le. Părea cîntecul spiritelor nevăzute pe care îl auzeau poate păstorii în epoca de aur, plutind prin văile Tesaliei sau în poienile meridionale din Pafos. Pe buzele tremurătoare ale lui Apecide pieriră cuvintele care năvăliseră ca să răspundă sofismelor egipteanului. Simțea că ar fi o profanare să întrerupă acel șuvoi fermecat. Susceptibilitatea firii sale emotive, gingășia și ardoarea din taințele sufletului său grec erau legănate și învinse de surpriză. Căzu pe scaun, cu buzele întredeschise și urechea însetată, în timp ce un cor de voci blînde și armonioase, ca cele care au trezit-o pe Psyche în palatul iubirii, intonă următorul cîntec :

Pe-al râului Cefis țarm umbros
O voce în văzduh vibrînd răsună,
Iar rozele-nfloresc și mai frumos
Și-n cuiburi porumbei grăbiți s-adună.

Împrăștiind petale de mărgean
Orele-ascultă strînse laolaltă
De la naiada Egle pîn la Pan
Pămîntu-ntr-un suspin vrăjit tresaltă.

«Eu sînt iubirea și puterea ei,
Zîmbind revărs lumină tuturora.
Născut cu Chaos printre primii zei,
Cu sărutări trezesc blînd Aurora.

Ale mele-s stelele, sclipind cu dor
Priviți, sînt ochii mei ce luminează
Și luna e a mea, pe-al ei păstor
Endymion cum doarme îl veghează.

Și florile-s ale mele. De Zefir
Iubită violeta, trandafirul
Și fulgerul ce-n mai e-n plin delir
Și visul care treaz își țese firul.

Iubiți și voi! Oriunde v-ați uita
Iubirea se revarsă-aici sub soare
Căci valul țarmul pare a-l săruta
Iar vîntul se tot cuibărește-n mare.

Vă-nvață totul să iubiți! » și-n cer
Spunînd acestea, vocea se topește
Și trestiile, riul, toate cer
Iubire, chiar și codrul lin șoptește.

Pe cînd vocile se stingeau, egipteanul îl prinse de mînă și-l conduse, uluit, amețit, împotrivindu-se încă, spre draperia din fundul încăperii. Și iată, în spatele perdelei

păreau că scînteiază mii de stele strălucitoare. Vălul pînă atunci întunecat era iluminat acum de focurile acelea care îl făceau de un albastru gingaș ca cerul, un cer aidoma celui care, în nopțile de iunie, strălucea peste izvoarele Castaliei¹. Ici-colo erau pictați nori trandafirii și diafani, printre care zîbeau, datorită măiestriei pictorilor, chipuri de o frumusețe divină, sau se odihneau forme demne de visurile lui Fidias și Apelles. Stelele care țintuiau azurul transparent se roteau iute, strălucind, în timp ce muzica se înălța din nou într-un ritm mai viu și mai aerian, imitînd parcă melodia veselă a stelelor.

— O ! Ce minune e asta, Arbaces ? exclamă Apecide cu voce tremurătoare. După ce ai renegat zei, ești pe punctul de a mi-i dezvălui...

— Plăcerile lor, îl întrerupse Arbaces, cu un ton atît de diferit de vocea lui obișnuită, rece și liniștită, încît Apecide tresări gîndind că însuși egipteanul s-a transformat. Și iată, pe cînd se apropiau de draperie, izbucni o altă melodie, pasionată, puternică și triumfătoare. La sunetul acela, vălul se despărți în două, se desfăcu, păru să se risipească în aer și o scenă pe care orice sibarit ar fi fost gelos apăru în fața privirii uimite a tînărului. De cealaltă parte se afla o sală de banchet spațioasă, cu nenumărate lumini care străluceau, răspîndind în aerul cald miros de tămîie, de iasomie, violete și mirt. Tot ce poate fi extras din cele mai parfumate flori, din cele mai scumpe mirodenii, părea concentrat într-o esență inefabilă și ambroziacă. De coloanele zvelte atîrnau draperii albe, decorate cu stele de aur. La extremitățile încăperii, două fîntîni aruncau în sus stropi fini care, prinzînd razele luminii trandafirii, străluceau ca nenumărate diamante. Cînd cei doi intrară, în centru se ridică încet, din podea, la sunetul unei orchestre invizibile, o masă acoperită cu toate bunătățile pe care fantezia le-a dedicat vreodată simțurilor. Vase din acel material dispărut, de Myrrhina, transparent și viu colorat, erau încărcate cu flori exotice din răsărit. Divanele din jurul mesei erau acoperite cu tapiserii albastre și aurii. Din niște tuburi ascunse în plafonul boltit cădeau, răcorind aerul, stropi al căror parfum

¹ Fîntînă pe Parnas, consacrată muzelor și lui Apollo.

rivaliza cu al lămpilor, de parcă spiritul undelor și al focului se întreceau în a oferi miresmele cele mai minunate. Apoi, de după draperiile imaculate, ieșiră niște siluete ca cele pe care le contempla Adonis, culcat în brațele lui Venus. Unele purtând flori, altele lire, îl înconjurară pe tînăr și-i îndrumară pașii spre masa bogată, înlănțuindu-l cu ghirlandele trandafirii. Pămîntul, noțiunea de pămînt dispăru din sufletul lui Apeceide. Își închipuia că visează și-și ținu respirația ca să nu se trezească prea curînd. Beția simțurilor, în voia cărora nu se lăsase pînă atunci, făcea să-i bată febril pulsul și-i tulbura privirea amețită și uimită. Și pe cînd stătea astfel, uluit și pierdut, se auzi încă o dată muzica fermecată, dar într-un ritm vesel și bahic.

ANACREONTICĂ

*În vinele viței de vie
Fierbe singele ei, bunul vin.
În cupa iubirii să fie
Un filtru și mai divin !
Spumegînd,
Strălucind,
Ca lumina chipului tău senin.*

*Umple paharul pînă sus !
Strugurele-i cheia anume
Dăruită nouă de Bacchus
Să ne elibereze de lume
Bea ! Bea !
Ne poate vedea
Numai lampa și ea nu se spune.*

*Bea, în timp ce în ochii tăi
Un nectar și mai dulce tot caut ;
Surîzînd spre al vinului zeu,
Cu-n suspin, tu m-ai fermecat.
Stai lîngă mine,
Mi-e sete de tine,
Te sorb din priviri neîncetat !*

Cînd se termină cîntecul, un grup de trei fete, înlănțuite cu ghirlande de flori înstelate, imitînd grațiile pe care le-ar

fi făcut de rușine, înaintă spre el. Lunecau în ritmul unui dans ionic, asemănător cu cel al nereidelor în lumina lunii, pe țarmurile galbene ale mării Egee, sau cu cel dansat de slujitoarele Venerei la nunta fiului ei ¹ cu Psyche.

Ăpropiindu-se de el, îi puseră cununi pe cap. Cea mai tânără dintre fete, îngenunchiind, îi oferi cupa în care spumega și scliffea vinul de Lesbos. Tânărul nu mai opuse rezistență. Apucă cupa ametoitoare, cu sîngele gonindu-i prin vine și căzu pe sînul nimfei care stătea alături de el. Întorcînd privirea spre Arbaces, pe care îl uitase în vîrtejul emoțiilor, îl văzu așezat sub un baldachin, la capătul mesei, privindu-l cu un zîmbet încurajator. Dar nu-l văzu ca pînă atunci, cu îmbrăcăminte sobră, îndoliată, cu fruntea gînditoare și severă. O mantie albă, încărcată de aur și pietre prețioase, îi scînteia pe trup. O tiară de trandafiri albi care alternau cu smaralde și rubine îi încununa pletele negre. Părea, ca și Ulise, că a cucerit gloria unei a doua tinereți. Trăsăturile lui, din gînditoare, deveniseră frumoase și domina splendorile din jurul său cu bunăvoința relaxată și radioasă a unui zeu din Olimp.

— Bea, ospătează-te, iubește, discipolul meu, îl îndemnă el. Nu te rușina că ești pasionat și tânăr. Ceea ce ești, o simți în vine. Ceea ce vei fi, privește !

Îi indică o firidă și ochii lui Apecide, urmărindu-i gestul, văzură pe un pedestal, între statuia lui Bacchus și a Venerei, forma unui schelet.

— Nu tresări, reluă egipteanul. Acest oaspete prietenos ne previne doar cît de scurtă e viața. De pe buzele lui aud o voce care ne îndeamnă să ne distrăm.

Pe cînd vorbea, cîteva nimfe înconjurară statuia, depuseră coroane pe pedestal și, pe cînd cupele erau golite și reumplute pe masa strălucitoare, intonară următorul cîntec :

IMNURI BAHICE PENTRU IMAGINEA MORTII

*Tu, ce-ai iubit și-ai petrecut cu noi
Și-acum te afli-n țara gazdei sumbre,
De-ți poți trimite gîndul înapoi
De la funestul rîu, de printre umbre,
Dăc-amintirea ta*

¹ Cupidon.

Spre cer poate zbura,
Uită o clipă lumea de apoi.
Vino să plîngi plăcerile pierdute
Și flori să pui la templul ruinat,
Care palat ți-a fost și unde sute
De roze sufletul ți-au încîntat.
Vino s-ascuți, de vrei,
Sunetul citerei
Cînd noaptea-ntunecă zilele mute.“

În momentul acela înaintă alt grup, schimbînd melodia
într-una mai rapidă și mai veselă :

O, moarte, pe al tău țărîm hain
Toți vom pleca.
Fă barca s-alunece lin
Pe apa ta.
Și ora cînd ne va sosi
Ca să cădem
Cu flori și cîntece vom ști
S-o întîmpinăm.

Oprindu-se pentru o clipă, nimfele cu picioare de argint
își reluară dansul din ce în ce mai repede.

Prea-i scurtă viața, s-o trăim
Și-n cupa tinereții
Găsi-vom, dacă o sorbim,
Iubirea, perla vieții.

Se apropie un al treilea grup, purtînd cupe înpumate
pe care le vărsă, cu libații, pe altarul ciudat. Și încă o
dată, rar și solemn, se înălță o altă melodie :

Binevenit ne ești și tu,
Oaspete întunecat.
Nici unul nu-ți vom spune nu
Cînd floarea s-a uscat.
Te salutăm, macabru musafir.
Drept ai din plin primit să fii
Oricînd, căci noi cei vîi
La urmă, în lăcașul tău,
Ne-om ospăta mereu,

Pe țărnuț trist și nedorit.
Dar nimeni nu-i grăbit.
Spiritu posomorît,
Rămâi macabru musafir.

În momentul acela, fata care stătea alături de Apecide
începu brusc să cînte :

Destinul nostru pe pămînt
E încă bun. Aleargă
Zburînd, departe de mormînt
Ora ce ne e dragă.
Dulce e cupă, tot așa
De dulce ți-e privirea,
Spre tine zbor, iubita mea,
Să-mi caut fericirea.
La pieptul tău mă cuibăresc,
Cum fac doi porumbei,
O clipă să mă odihnesc,
Ține-mă strîns, de vrei.
Să mă trezești, te rog, apoi
Cu glas blînd și supus
Și să-mi șoptești că pentru noi
Soarele n-a apus.
Că torța noastră nu s-a stins
Și focul dragostei e-aprins.

Capitolul I

O TAVERNĂ LA POMPEI ȘI ELITA RINGULUI CLASIC

Să ne mutăm acum într-o mahala a orașului Pompei în care nu locuiau privilegiații, ci favoriții și victimele lor, o Alsatia¹ a unui oraș antic, frecventată de gladiatori și bătauși de profesie, haimanale, săraci, oameni sălbatici și nerușinați.

În pragul unei încăperi spațioase, care dădea direct într-o uliță îngustă și aglomerată, se oprise un grup de oameni. Mușchii lor de oțel, gîtul scurt, herculean și ținuta temerară, nepăsătoare, indicau pe campionii arenei. Pe un raft, în fața prăvăliei, erau înșirate ulcioare cu vin și ulei, iar deasupra, fixată de perete, se afla o pictură grosolană reprezentînd gladiatori care beau. Iată cît este de veche și venerabilă tradiția firmelor. În interiorul camerei se aflau mese mici, aranjate cam ca într-o ospătărie modernă, în jurul cărora stăteau mai multe grupuri. Unii beau, alții jucau zaruri, iar alții un joc mai complicat numit *duodecim scripta* pe care anumiți cercetători inexacti l-au confundat cu șahul, deși seamănă mai degrabă cu tablele și se juca de obicei, deși nu întotdeauna, cu ajutorul zarului. Erau primele ore ale dimineții și acel timp nepotrivit indică poate mai bine decît orice indolența caracteristică acestor trîntori de tavernă. În ciuda cartierului și a tipului de oameni care îl locuiau, nu se observa

¹ Alsatia este denumirea unei părți din cartierul White Friars din Londra, unde în secolele XVI—XVII își găseau refugiu datornicii și criminalii.

totuși mizeria și murdăria specifică unui asemenea loc într-un oraș modern. Firea veselă a pompeienilor, care încercau să-și bucure simțurile chiar atunci când neglijau mintea, era simbolizată prin culorile țipătoare ce decorau pereții și formele ciudate, dar nu lipsite de eleganță, ale lămpilor, cupelor și chiar ale ustensilelor obișnuite.

— Pe Pollux ! exclamă unul dintre gladiatori, sprijinit de zidul de lângă prag. Vinul pe care ni-l vinzi tu, bătrîne Silenus, — vorbind, bătu pe spate un personaj trupez — ar preface în apă singele oricui.

Omul căruia i se adresase, ale cărui brațe goale, șort alb și șervet agățat neglijent la cingătoare arătau că este stăpînul tavernei, intrase în toamna vieții. Era încă destul de spătos și zdravăn ca să facă de rușine chiar pe tinerii vînjoși din jurul său, doar că mușchii îi erau năpădiți de grăsime, obrații umflați și puhavi, iar burta proeminentă lăsa în umbră pieptul larg și masiv de deasupra.

— N-o mai face pe fanfaronul mojie cu mine, mormăi uriașul hangiu, cu un mîrîit de tigru iritat. Vinul meu e prea bun pentru un hoit ce o să măture foarte curînd țărîna din *spoliarium* ¹.

— N-ai decît să crîncănești, corb bătrîn ! replică gladiatorul, rîzînd disprețuitor. Ai să te spînzuri de ciudă cînd ai să mă vezi cîștigînd cununa de palmier. Și cînd am să capăt premiul în amfiteatru, și-i sigur că-l capăt, primul meu jurămînt față de Hercule o să fie să mă lepăd de tine și de băuturile tale scîrboase pentru totdeauna.

— Ia ascultați-l ! Ascultați-l pe modestul nostru Pyrgopolinices ². A slujit cu siguranță sub Bombomáchides Cluninstarîdysarchides ³, strigă cîrciumarul. Auziți-l, Sporus, Niger, Tetraide, se fălește c-o să vă ia premiul. Și, pe toți zeii ! Un singur braț de al vostru poate să-l sufoc, sau n-am eu habar ce-i arena !

Gladiatorul rîpostă, înroșindu-se de furie :

— Antrenorul nostru (*lanista*) e de altă părere.

— Și ce ar putea spune împotriva mea, îngîmfatule Lidon ? întrebă Tetraide, încruntîndu-se.

¹ Locul unde erau tirîți morții sau cei grav răniți în arenă (lat.).

² Personaj din comedia lui Plaut, *Miles gloriosus* (*Soldatul fanfaron*).

³ Citat din Plaut, *Miles gloriosus*, act. I.

— Sau a mea, care am învins în cincisprezece lupte ? zise uriaşul Niger, păşind mîndru spre gladiator.

— Sau a mea, mormăi Sporus, cu ochii scăpărînd scînteii.

Lidon răspunse încrucişîndu-şi braţele şi privindu-şi rivalii cu un aer insolent de sfidare :

— Se apropie ceasul întrecerilor. Păstraţi-vă pentru atunci îndrăzneala.

— Chiar aşa, spuse posac amfitrionul. Şi dacă am să las degetul mare în jos ca să te cruţe, fie ca Parcele să-mi taie firul.

— Frîghia, vrei să spui, îl luă în rîs Lidon. Uite aici un sesterţ să-ţi cumperi una.

Titanicul hangiu luă mîna întinsă spre el şi o strînse ca într-o menghină, făcînd să ţîşnească sîngele prin vîrfurile degetelor şi să împrăste hainele celor din preajmă. Toţi izbucniră într-un rîs sălbatic.

— Te învăţ eu minte, ţîngău lăudăros, s-o faci pe macedoneanul cu mine. Nu ai de-a face cu un persan pricăjit, ţi-o garantez. Păi, omule ! N-am luptat eu douăzeci de ani în arenă fără să cobor braţele ¹ o singură dată ? N-am primit bastonul chiar din mîna *editorului* ² în semn de victorie şi învoirea să mă retrag pe lauri ? Am ajuns eu oare să-mi dea lecţii un ţînc ?

Spunînd acestea, aruncă cu dispreţ mîna pe care o ţinea. Gladiatorul îndurase strînsoarea feroce la care fusese supus fără să-i tresară un muşchi, cu aceeaşi faţă zîmbitoare cu care luase mai înainte în zefiea reputaţia circiumarului. Dar de îndată ce i se eliberă mîna, se ghemui o clipă ca o pisică sălbatică — puteai să vezi zburîndu-i-se părul din cap şi din barbă — şi apoi, cu un tipăt furios şi strident, sări la gîtul uriaşului cu atîta elan, încît, mare şi voinic cum era, îl făcu să-şi piardă echilibrul şi să cadă jos, cu un bubuit ca de stîncă ce se rostogoleşte. Cruntul său adversar i se prăvăli deasupra. Dacă hangiuul nostru ar mai fi rămas trei minute în poziţia aceea n-ar mai fi avut poate nevoie de funia pe care Lidon i-o recomandase atît de amabil. Dar, avertizată de zgomotul căderii, o femeie, care pînă atunci stătuse într-o altă cameră,

¹ Gest prin care gladiatorul se recunoştea învins.

² Persoana care finanţa jocurile (lat.).

dădu buzna pe câmpul de bătaie să-i vină în ajutor. Acest nou aliat putea să se măsoare cu însuși gladiatorul, înaltă și slabă cum era și cu niște brațe în stare să ofere și altceva decât mîngieri. De fapt, blînda tovarășă a lui Burbo cîreiu-marul luptase ea însăși în arenă¹, ba chiar sub ochii împăratului. Burbo însuși, Burbo cel invincibil, ceda din cînd în cînd ramura de palmier gingașei lui Stratonice. Fără alte arme decât cele cu care o înzestraseră natura, de îndată ce văzu pericolul iminent care-i amenința jumătatea mai slabă, suava creatură se năpusti asupra gladiatorului și, incolăcîndu-i în jurul taliei brațele lungi ca niște șerpi, îl ridică printr-o smucitură bruscă de pe trupul soțului ei, lăsîndu-i doar mîinile înfipse în gîtul inamicului. Arăta întocmai ca un cîine în brațele unui rîndaș furios care, trăgîndu-l de labele din spate, l-a scos dintr-o luptă cu un rival căzut; jumătatea din aer, pasivă și inofensivă, și cealaltă jumătate, capul, dinții, ochii, ghearele, înfundate, înrădăcinate parcă în inamicul răsturnat și vlăguit. Între timp, gladiatorii băuți, ghiftuiți și însetați de sînge, se înghesuiau încîntați în jurul combatanților. Cu nările dilatate, rînjind, sorbeau din ochi gîtul înșîngerat al unuia și ghearele înfipse ale celuilalt.

— *Habet!*² *Habet!* strigau ei chiuind și frecîndu-și mîinile puternice:

— *Non habet*, mincinoșilor! N-am încasat-o, urla hangiu, smucîndu-se brusc din mîinile ucigase și ridicîndu-se în picioare cu sufletul la gură, gîfîind sfîșiat și înșîngerat și înfruntînd privirile aprinse ale combatantului care, scrișnind din dinți și zăpăcit, dar cu o uitătură disprețuitoare, se zbătea în încleștarea vînjoasei amazoane.

— *Vre joc cîstit*, strigau gladiatorii. Unu la unu.

Înconjurîndu-i, încercau s-o despartă pe amabila cîreiu-mărească de curtenitorul ei oaspete.

Dar Lidon, rușinat de poziția sa, sforțîndu-se zadarnic să scape din încleștarea voinicei, își strecură mîna în cîngătoare și scoase un pumnal. Privirea îi era atît de amenințătoare și lama scliffea atît de tare, înecî Stratonice, obișnuită

¹ Nu numai femeile din popor luptau uneori în amfiteatru, ci și doamne nobile participau la aceste pașnice întreceri. (N. A.).

² A încasat-o! (lat.).

numai cu stilul de luptă pe care noi, modernii, îl numim pugilism, se retrase speriată.

— O, zei ! strigă ea. Ticălosul are arme ascunse. Asta-i cinstit ? Asta-i treabă de om cumsecade și de gladiator ? Zău că nu ! Mi-e silă de asemenea oameni.

Întoarce cu dispreț spatele gladiatorului și se grăbi să-și examineze soțul.

Dar acesta, obișnuit cu asemenea exerciții fizice cum e obișnuit un bulldog englez să lupte cu un rival mai slab, își venise în fire. Nuanța violetă păli de pe suprafața stacojie a obrajilor, venele de pe frunte reveniră la dimensiunea lor normală. Se scutură cu un mormăit mulțumit, bucuros că se mai afla încă în viață și-și privi inamicul din cap pînă în picioare, cu un aer mai aprobator decît cata-dixise pînă atunci.

— Pe Castor ! spuse el. Ești mai solid decît credeam. Văd că ai merit și virtute. Dă mîna aici, eroule !

— Bravo, Burbo ! îl aplaudară gladiatorii. Bun pînă în măduva oaselor. Dă-i mîna, Lidon !

— Nici gînd ! exclamă gladiatorul. Acum că i-am gustat sîngele, vreau să i-l beau pe tot.

— Pe Hercule ! ripostă hangiu, cîtuși de puțin impresionat. Astea sînt sentimente demne de un gladiator. Vezi ce face din om antrenamentul bun ? O fiară ce nu poate fi mai feroasă !

— O fiară ? Măi netotule ! Fiarele-s fleac pe lîngă noi ! strigă Tetriade.

— Ei bine, spuse Stratonice, care își netezea părul și-și aranja rochia. Acum că sînteți iar prieteni, vă sfătuiesc să fiți liniștiți și cuminți, căci niște tineri nobili, patronii și susținătorii voștri, au trimis vorbă că vin să vă vadă. Vor să vă privească mai pe îndelete înainte să hotărască prinsorile pentru lupta cea mare din amfiteatru. Întotdeauna vin la mine acasă în acest scop, căci știu că nu primim decît pe cei mai buni gladiatori din Pompei. Societatea noastră, zeii să fie lăudați, e foarte selectă.

— Ei, da ! o completă Burbo, bînd dintr-un pocal sau, mai degrabă, o căldare cu vin. Unul care a cîștigat atîția lauri ca mine nu poate încuraja decît pe cei mai buni. Lidon, bea băiete ! Fie să ajungi și tu la vîrsta mea onorabilă.

— Vino încoace, spuse Stratonice, trăgîndu-și drăgăstoasă soțul de ureche cu una dintre acele mîngîieri descrise atît de drăguț de Tibul¹. Vino încoace !

— Nu așa de tare, lupoaico ! Ești mai rea decît gladiatorul ! mormăiră falcile uriașe ale lui Burbo.

— Ssst ! îi șopti ea. Chiar acum a intrat Calenus travestit, pe ușa din dos. Să sperăm că a adus sesterții.

— Grozav ! Mă duc la el. Între timp, fii cu ochii în patru la pocale și la socoteli. Vezi să nu te înșele, nevastă. Sînt ei eroi, dar și pungași înrăiți. Cacus² era nimic pe lîngă ei.

— Nu-mi purta de grijă, netotule ! fu răspunsul afectuos al soției sale și Burbo, mulțumindu-se cu blînda asigurare, traversă camera și intră în *penetralia*³ locuinței sale.

— Deci domnișorii vin să ne admire mușchii, spuse Nîger. Cine a trimis să te vestească ?

— Lepidus. Îl aduce cu el pe Clodius, cel mai priceput în prinsori din tot Pompeiul și pe grecul ăla tînăr, pe Glaucus.

— Pun rămășag pe douăzeci de sesterți că pe mine pariază Clodius. Tu ce zici, Lidon ?

— Ba pe mine, îl contrazise Lidon.

— Ba pe mine, mormăi Sporus.

— Proștilor ! Credeți voi că ar putea să prefere pe un altul în locul lui Nîger ? spuse atletul, indicîndu-și astfel, cu modestie, numele.

— Bine, bine, spuse Stratonice, dînd gaură unei amfore uriașe destinată clienților care se așezaseră acum în fața unei mese. Mari și viteji, cum vă credeți toți, care dintre voi se oferă să lupte cu leul din Numidia, în caz că n-o să se găsească vreun răufăcător ca să vă scutească pe voi de alegere ?

— Eu, care am scăpat din brațele tale, voinică Stratonice, cred că n-aș păți nimic dacă aș înfrunta leul.

— Dar spune-mi, luă vorba Tetriade, unde ți-e sclava aceea drăguță, fata oarbă cu ochi strălucitori ? N-am mai văzut-o de multă vreme.

¹ Aluzie ironică la *Elegiile* lui Tibul.

² Fiul lui Vulcan. Simbol al hoților.

³ Camerele din interiorul casei (lat.).

— O, e prea plăpîndă pentru tine, fiu al lui Neptun¹, spuse gazda. Ba chiar aş crede că-i prea gingaşă pentru noi. O trimitem în oraş să vîndă flori şi să cînte doamnelor. Aduce mai mulţi bani decît servindu-te pe tine. Afară de asta, are adesea alte treburi, dar s-o lăsăm baltă !

— Alte treburi, se miră Niger. Dar e prea tînără pentru aşa ceva.

— Linişte, brută, spuse Stratonicee. Crezi că nu există alt joc decît cel corintic. Dacă Nidia ar avea de două ori vîrsta pe care o are, tot pentru Vesta² ar fi potrivită, sărăcuţa !

— Ascultă, Stratonice, spuse Lidon. Cum ai ajuns să ai o sclavă atît de gingaşă şi delicată ? Ar fi mai potrivită să servească o matroană bogată din Roma decît pe tine.

— Asta-i drept, recunosc Stratonice, şi într-o bună zi am să mă îmbogăţesc vînzînd-o. Cum am ajuns s-o am pe Nidia, mă întrebi ?

— Întocmai.

— Ei uite, sclava mea, Stafila... Ți-aduci aminte de Stafila, Niger ?

— Sigur că da. O fată cu mîini mari şi faţa ca o mască comică. Cum aş putea s-o uit, pe Pluton, pe care fără îndoială îl slujeşte acum.

— Gura, ticălosule ! Ei bine, Stafila a murit, ceea ce pentru mine a fost o mare pierdere. M-am dus la tîrg să cumpăr altă sclavă. Dar se scumpiseră grozav de cînd o cumpărasem pe Stafila şi bani aveam puţini. Eram gata, gata să plec, amărîtă, cînd un negustor m-a tras de haină. „Cucoană“ mi-a spus el. „Vrei să cumperi ieftin o sclavă ? Am eu o fată de vînzare. Adevărat chilipir ! E ea, ce-i drept, cam mărunţică, aproape o fetiţă. Dar e iute şi liniştită, ascultătoare şi deşteaptă. Cîntă frumos şi-i de neam bun, crede-mă.“

„Din ce ţară ?“ am întrebat eu. „Din Tesalia“. Eu ştiam că cele din Tesalia sînt deştepte şi blinde. I-am spus dar că vreau să văd copila. Am găsit-o întocmai cum o vedeţi, doar un pic mai mică. Părea răbdătoare şi

¹ Expresia „fiu al lui Neptun“ desemna un individ turbulent şi fioros.

² Fiica lui Saturn şi a lui Ops, zeita focului şi a căminului.

destul de resemnată, cu mâinile încrucișate pe piept și ochii în pământ. Am întrebat de preț. Era modest și am cumpărat-o pe loc. Negustorul mi-a adus-o acasă și a dispărut într-o clipită. Și acum, dragii mei, închipuiți-vă uimirea mea când am văzut că-i oarbă. Mare hoț, negustorul ăla ! Am alergat la magistrat, dar pungașul o și ștersese din Pompei. N-am avut încotro și m-am întors acasă supărată foc, fiți siguri ! Și biata fată a simțit-o pe pielea ei. Dar nu era de vină că era oarbă, așa fusese de la naștere. Cu timpul ne-am obișnuit cu târgul încheiat. Nu avea forța Stafilei, e drept, și nu prea era de folos prin casă, dar curînd a început să se descurce prin oraș de parcă ar fi avut ochii lui Argus. Și în dimineața când a adus acasă o mînă de sesterti pe care spunea că i-a cîștigat vînzînd niște flori adunate din biata noastră grădină, am zis că ne-au trimis-o zeii. De atunci am lăsat-o să plece cînd vrea, cu coșul plin de flori pe care le împletește în ghirlande, cum e obiceiul în Tesalia și care sînt pe gustul cavalerilor. S-ar părea că bogătașii au îndrăgit-o, căci îi plătesc întotdeauna mai mult decît oricărei florărese, iar ea aduce toți banii acasă, ceea ce nu ar face alți sclavi. Așa că muncesc singură acum, dar din cîștigurile ei am să-mi pot cumpăra în curînd o altă Stafilă. Negustorul din Tesalia a furat, cu siguranță, fetița de la niște părinți cu stare. În afară de dibăcia de a împleti ghirlande, cîntă din gură și se acompaniază la cîteră. Și asta aduce bani, iar mai tîrziu... dar asta-i un secret !

— Ce înseamnă „asta-i un secret“ ? strigă Lidon. Te-ai prefăcut în sfinx ?

— În sfinx, nu ! De ce în sfinx ?

— Lasă fleacurile, cucoană și adă carnea. Mi-e foame ! spuse Sporus nerăbdător.

— Și mie, i se alătură Niger cel crunt, ascuțindu-și cuțitul în palmă.

Amazoana păși semeț spre bucătărie, de unde se întoarse cu o tavă încărcată cu bucăți mari de carne, pe jumătate crude, cu care și atunci, ca și astăzi, campionii arenei credeau că-și pot menține vigoarea și cruzimea. Se năpustiră asupra mesei cu ochi de lupi înfometați. Carnea

dispăru, vinul curgea în valuri. Să lăsăm acum pe aceste importante personaje ale antichității și să urmărim pașii lui Burbo.

Capitolul II

DOUĂ PERSONAJE VALOROASE

În vremurile străvechi ale Romei, profesiunea de sacerdot nu era bănoasă, dar onorabilă. Interzisă plebeilor, era îmbrățișată de cei mai nobili cetățeni. Mai târziu, dar cu mult înaintea perioadei la care ne referim aici, fu accesibilă tuturor categoriilor sociale, în special cînd nu era vorba de preoți dedicați religiei în general, ci doar consacrați unui anumit zeu. La început, demnitatea de preot al lui Iupiter (*Flamen Dialis*) — care era însoțit de un lictor și putea să intre în senat — fusese rezervată numai patricienilor, ulterior însă, au avut acces la ea și plebeii. Zeii mai puțin naționali și nu atît de onorați erau sluiți de obicei de preoți plebei. Și cum se întîmplă în prezent cu unii romano-catolici care intră în cîte un ordin călugăresc, mulți îmbrățișau această profesiune nu atît din evlavie ci îmboldiți de calculele sărăciei.

Astfel Calenus, preotul lui Isis, era de origine umilă. Rudele sale, deși nu chiar părinții săi, erau liberi. Primise o educație bunișoară, ba chiar tatăl său îi lăsase o mică moștenire pe care se grăbise s-o cheltuiască. Alesese preoția ca pe un ultim remediu împotriva necazurilor sale. Oricare ar fi fost retribuția statului pentru acea meserie sacră — în momentul acela era probabil mică —, slujitorii unui templu popular nu se puteau plînge de avantajele îndeletnicirii lor. Nu există meserie mai rentabilă decît cele care profită de superstițiile mulțimii.

Calenus nu mai avea decît o rudă la Pompei și acesta era Burbo. Numeroase legături misterioase și compromițătoare, mai puternice decît legăturile de sînge, uneau inimile și interesele lor. Adesca, preotul lui Isis, deghizat, pleca pe furiș de la presupusa austeritate a devoțiunilor

sale, furișându-se prin ușa din dos în casa gladiatorului în retragere. Om infam, atât prin vicii, cât și prin meserie, era bucuros să arunce și ultima zdreanță a unei ipocrizii care, dacă n-ar fi fost impusă de avariție — pasiunea lui dominantă —, nu se potrivea unei naturi prea brutale chiar și pentru a parodia virtutea.

Înfășurat într-o mantie largă care începuse să fie la modă la romani pe măsură ce se abandona toga, cu trupul ascuns între faldurile largi și cu un fel de glugă care îi acoperea la fel de bine obrazul, Calenus stătea acum în cămăruța tainică ce servea drept depozit de vin și de unde un mic coridor ducea la ușa din spate, nelipsită aproape la nici o casă din Pompei.

În fața lui stătea Burbo cel zdravăn, atent să numere pe măsuta care îi despărțea grămăjoara de monede pe care preotul o vărsase atunci din pungă. Pungile erau la fel de folosite ca și acum, cu diferența că de obicei erau mai pline.

— Vezi, spuse Calenus, te plătim gras și ar trebui să-mi fii recunoscător că ți-am propus o afacere atât de avantajoasă.

— Ți sînt, vere, ți sînt, îl asigură Burbo afectuos, băgînd banii într-un săculeț de piele pe care îl vîrî sub centură, închizînd catarama astfel încît să-i strîngă talia voluminoasă mai mult decît era nevoie în timpul îndeletnicirilor sale domestice.

— Și pe Isis, Nisis, Pisis sau orice altă zeitate o mai fi în Egipt, micuța mea Nidia e o adevărată Hesperidă, e pentru mine o grădină de aur.

— Cîntă bine și se acompaniază ca o muză, afirmă Calenus. Acestea sînt virtuți pe care patronul meu le plătește cu dărnicie.

— E un zeu, exclamă entuziasmat Burbo. Cine-i bogat și generos merită să fie adorat. Hai și bea un pahar de vin, dragă prietene și povestește-mi mai pe îndelete ce face fata acolo. E speriată. Vorbește despre un jurămînt, dar nu dezvăluie nimic.

— Nici eu, pe mîna mea dreaptă. Și eu am depus un jurămînt teribil de taină.

— Jurămînt ? ! Ce-i ăla jurămînt la niște oameni ca noi ?

— Ei da ! Aşa-i cu jurămintele obişnuite. Dar, ăsta !... Spunînd acestea, vinjosul preot se cutremură.

— Totuşi, continuă el, dînd pe gît o cupă cu vin ne-amestecat, îţi mărturisesc că nu mi-e groază atît de jurămint, cît de răzbunarea celui care mi l-a cerut. E vrăjitor. Ar afla pînă şi de la lună dacă aş îndrăzni să mă destăinuiesc ei. Să nu mai vorbim de asta. Pe Pollux ! Oricît de formidabile i-ar fi ospetele la care iau şi eu parte, nu mă simt niciodată chiar la largul meu cu el. Vezi tu, dragă băiete, prefer o oră veselă cu tine şi cu o fată simplă, naivă, voioasă, ca cele pe care le întîlnesc în cămăruţa asta — afumată cum e —, decît nopţi întregi de orgii grandioase.

— Chiar aşa ! Atunci, mîine noapte, dacă vor zeii, tragem un chef tihnit.

— Cu mare plăcere, consimţi preotul, frecîndu-şi mîinile şi apropiindu-se de masă.

În clipa aceea auziră un mic zgomot la uşă, ca şi cum cineva ar fi pipăit clanţa. Preotul îşi trase gluga pe cap.

— Nu-i decît oarba, şopti hangiul, în timp ce Nidia deschise uşa şi intră în casă.

— Hei, fetiço, ce mai faci ? Eşti trasă la faţă. Te-ai ţinut pînă tîrziu de petreceri. Lasă, nu-i nimic. Aşa-i tinereţea, spuse Burbo încurajator.

Fata nu-i răspunse. Se lăsă să cadă pe un scaun cu un aer istovit. Se înroşea şi apoi pălea, bătea nervoasă în podea, cu piciorul ei mic, apoi îşi înălţă brusc capul şi spuse cu voce hotărîtă :

— Stăpîne, poţi să mă laşi flămîndă dacă vrei, poţi să mă baţi, să mă ameninţi cu moartea, dar eu nu mă mai duc în locul acela necurat.

— Ce spui, nebuno ? ! strigă furios Burbo, cu sprînce-nele grele unindu-i-se ameninţător deasupra ochilor crunţi şi injectaţi. Te răzvrăteşti ? Ia seama !

— Ți-am spus-o, zise biata fată, încrucişîndu-şi mîinile pe piept.

— Ia te uită, ruşinoasa, dulcea vestală, nu mai vrea să meargă. Foarte bine, te ducem pe sus.

— Am să scol oraşul cu ţipetele mele, ameninţă ea cu vehemenţă şi sîngele i se ridică la frunte.

— Avem noi grijă și de asta. Ți punem căluș în gură.
— Atunci zeii să se îndure de mine ! spuse Nidia sculându-se. Am să mă plîng magistraților.
— Adu-ți aminte de jurămint, se auzi o voce cavernoasă, cînd interveni pentru prima dată Calenus în discuție.

La aceste cuvinte, un tremur scutură trupul nefericitei copile.

— Nenorocita de mine ! strigă ea, împreunîndu-și mâinile și izbucnind în suspine violente.

Nu știm dacă glasul pasionat al suferinței o aduse pe blînda Stratonice la fața locului, dar oricum, în momentul acela silueta ei slută apăru în odaie.

— Ce s-a întîmplat ? Ce i-ai făcut sclavei mele, brută ? se răsti la Burbo.

— Potolește-te, femeie, spuse el pe un ton morocănos, dar și intimidat. Vrei cingători noi și haine frumoase, nu-i așa ? Atunci vezi de sclava asta a ta, altfel o să aștepți mult și bine. *Vae capiti tuo*, vai de capul tău, nenorocito !

— Ce s-a întîmplat ? întrebă scorpia, privind de la unul la altul.

Nidia, mînată de un impuls, se dezlipi de peretele de care stătuse sprijinită și se aruncă la picioarele lui Stratonice. Îi cuprinse genunchii și privi în sus, spre ea, cu ochii aceea orbi, dar înduioșători.

— O, stăpîna mea, suspină fata, tu ești femeie, ai avut surori, ai fost tînără ca și mine, înțelege-mă. Nu vreau să mai merg la petrecerile acelea groaznice.

— Prostii, spuse cotoroanța, smucind fata în sus de una din mîinile ei delicate, ce nu erau făcute pentru o muncă mai aspră decît impletitul florilor, plăcerea și meseria ei. Fandoselile astea nu sînt pentru o sclavă !

— Ascultă aici, spuse Burbo, scoțîndu-și punga și făcînd să zăngănească conținutul. Ți place muzica asta, femeie ? Dacă nu-ți domesticești mînza cu hățuri strînse, n-o s-o mai auzi.

— Fata e obosită, spuse Stratonice, făcînd semn lui Calenus. O să fie mai ascultătoare cînd o să ai din nou nevoie de ea.

— Tu ! Tu ! Cine-i aici ? strigă Nidia, rotîndu-și ochii prin cameră cu o privire atît de înspăimîntată, încît Calenus se ridică alarmat de pe scaun.

— Cu astfel de ochi, trebuie să vadă, murmură el.

— Cine-i aici ? Vorbește, în numele cerului ! Dacă ați fi orbi ca mine, n-ați fi așa de cruzi, spuse ea, izbucnind din nou în lacrimi.

— Ia-o de aici, porunci Burbo nerăbdător. Nu-mi plac smiorcăielile.

— Vino, îi porunci Stratonice, împingînd-o pe biata copilă de umeri.

Nidia se feri cu un aer căruia hotărîrea îi dădea demnitate.

— Ascultă-mă, spuse ea. Te-am servit cu credință. Eu, care am fost crescută... O, mamă, biata mea mamă ! Dacă ai fi știut că am să ajung aici !

Își șterse lacrimile și continuă :

— Poruncește-mi orice altceva și am să te ascult. Dar ți-o spun acum, știind că ești aspră, severă și neiertătoare. Ți-o spun că eu acolo nu mai merg. Și dacă mă duceți cu forța, am să implor milă chiar de la pretor. Asta am avut de spus. Fiți martori, zei, jur !

Ochii scorpiei aruncau văpăi. Cu o mîină apucă fata de păr și o ridică pe cealaltă, formidabila ei mîină dreaptă, a cărei lovitură, cît de ușoară, părea în stare să zdrobească trupul fragil și delicat ce tremura în strînsoarea ei. Acest gînd păru să-i treacă și ei prin cap, căci renunță să lovească, își schimbă intenția și tîrînd-o pe Nidia lîngă perete, luă dintr-un cîrlig o funie folosită des, din păcate, în acest scop, iar în clipa următoare strigătele și vaietele cumplite ale fetei oarbe răsunară în toată casa.

Capitolul III

GLAUCUS FACE O CUMPĂRĂTURĂ
CARE ÎL VA COSTA SCUMP

— Hei, voinicii mei ! strigă Lepidus, plecîndu-și capul ca să între pe ușa joasă a casei lui Burbo. Am venit să vedem care dintre voi face mai multă cinste antrenorului său.

Gladiatorii se ridicară de la masă, dînd astfel respectul cîvenit celor trei tineri cunoscuți ca fiind printre cei mai veseli și mai bogați din Pompei și ale căror voci răspîndeau faima lor în amfiteatru.

— Ce animale frumoase, spuse Clodius lui Glaucus, demni de a fi gladiatori.

— Păcat că nu sînt soldați, replică Glaucus.

Era ciudat să-l vezi pe Lepidus, atît de delicat și mof-turos, încît o rază de soare la un ospăț părea să-l orbească, iar la baie, o pală de aer amenința să-l răstoarne ; în care natură părea torsionată, deviată de la orice impuls și contrafăcută în ceva dubios, prin efeminare și artificiu, era ciudat să-l vezi acum pe Lepidus plin de nerăbdare și energie, atingînd umerii lați ai gladiatorilor cu mîna lui albă ca de fată, pipăind mușchii lor vînjoși de oțel, pierdut în admirație pentru acea virilitate pe care o viață întreagă se străduise s-o izgonească din el însuși.

Tot astfel vedem în zilele noastre trepădușii fără barbă de prin saloanele Londrei înghesuindu-se în jurul eroilor de *Fivescourt*¹. Tot așa îi admiră, îi cercetează și se gîndesc la pariuri, iar noi putem urmări cum se întîlnesc într-un grup grotesc și totuși melancolic cele două extreme ale societății civilizate : patronii plăcerii și sclavii ei. Cei mai netrebnici dintre sclavi, sălbatici și totodată mercenari, care își prostituează forța, cum fac unele femei cu frumusețea. Bestii umane, dar mai feroce decît animalele, căci acestea cel puțin nu se sfîșie pentru bani.

— Ei, Niger, cum vrei să lupți ? întrebă Lepidus. Și cu cine ?

— M-a provocat Sporus, răspunse uriașul încrunțat. O să ne bîtem, sper, pînă la moarte.

— Bineînțeles, mormăi Sporus scăpărînd din ochii lui mici. El cu spada, eu cu plasa și tridentul. O să fie ceva de pomină. Sper ca supraviețuitorul să primească destul ca să mențină demnitatea coroanei.

— N-ai grijă, îi umplem noi punga, dragul meu Hector, spuse Clodius, stai să vîd. Tu te bați cu Niger. Glaucus, un pariu ! Eu îl susțin pe Niger.

¹ Un fel de rugby (engl.).

— Ce ți-am spus ! strigă Niger triumfător. Nobilul Clodius mă cunoaște, socotește-te de pe acum mort, dragă Sporus.

Clodius își scoase tăblița.

— Pariem ? Zece mii de sesterți. Ce zici ?

— Așa să fie, acceptă Glaucus. Dar pe cine mai avem aici ? Nu l-am văzut încă pe voinicul ăsta.

Privea spre Lidon ale cărui mădulare erau mai subțiri decît ale camarazilor săi și al cărui chip avea o grație, chiar o noblețe nedistrusă încă de meseria lui.

— E Lidon. Un copilandru care pînă acum s-a antrenat numai cu spada de lemn, spuse Niger cu un aer condescendent. Dar are stofă în el și l-a provocat pe Tetraide.

— El m-a provocat pe mine, îl corectă Lidon. Eu am primit.

— Și cum vă luptați ? întrebă Lepidus. Eu aș zice să mai aștepți puțin, băiete, pînă să te măsoari cu Tetraide.

Lidon zîmbi disprețuitor.

— E cetățean sau sclav ? se interesează Clodius.

— Cetățean. Aici toți sîntem cetățeni, zise Niger.

— Întinde-ți, te rog, brațul, Lidon, spuse Lepidus cu aere de cunoscător.

Privind cu înțeles spre confrății săi, gladiatorul înținse un braț care, deși nu avea grosimea uriașă a brațelor celorlalți, era înzestrat cu o simetrie a proporțiilor perfectă și mușchi atît de puternici, încît cei trei vizitatori își exprimară într-un glas admirația.

— Ei, da, băiete ! Și care îți este arma ? întrebă Clodius, cîu tăblița în mînă.

— Ne luptăm la început cu cestul¹. Apoi, dacă rămînem amîndoi în viață, cu săbiile, replică Tetraide tăios și cu privirea tulbure de invidie.

— Cu cestul ? exclamă Glaucus. Aici greșești, Lidon. Cestul e folosit în Grecia. Îl cunosc bine. Ar fi trebuit să te pui pe îngrășat. Ești prea slab pentru o astfel de armă. Evită cestul.

— Nu pot, răspunse Lidon.

¹. Un fel de mănușă de piele, armată cu plumb și fier, de care se serveau atleții din antichitate în lupta pugilistică.

— Și de ce ?

— V-am spus. Pentru că m-a provocat.

— Dar nu te obligă la o anumită armă.

— Mă obligă onoarea mea, îi întoarce vorba mîndrul Lidon.

— Pariez pe Tetraide, doi la unu la cest, spuse Clodius. Accepți, Lepidus ? Pariu egal la spadă.

— Nici măcar cu trei la unu nu m-aș prinde, spuse Lepidus. Lidon nu rezistă pînă la spadă. Ești tu prea amabil.

— Tu ce spui, Glaucus ?

— Accept avantajul de trei la unu.

— Zece mii de sesterți la treizeci ?

— Da.

Clodius înscrise pariul pe tăbliță.

— Iartă-mă, nobilul meu patron, șopti Lidon către Glaucus. Cît crezi că va câștiga învingătorul ?

— Cît ? Păi cam vreo șapte mii.

— Ești sigur că-i atît de mult ?

— Cel puțin. Dar să-ți fie rușine ! Un grec s-ar gîndi la onoare, nu la bani. Voi, italienii, sînteți în toate italieni ?

O roșeață acoperi obrăjii bronzăți ai gladiatorului.

— Nu mă nedreptăți, nobile Glaucus. Mă gîndesc la amîndouă, dar nu m-aș fi făcut gladiator dacă nu era vorba de bani.

— Josnicie ! N-ai decît să cazi. Un avar nu poate fi erou.

— Nu sînt avar, spuse Lidon semeț și se retrase în celălalt capăt al camerei.

— Dar nu-l văd pe Burbo. Unde-i Burbo ? Trebuie să vorbesc cu el, strigă Clodius.

— E acolo, înăuntru, îl informă Niger, arătînd spre ușa din fund.

— Și Stratonice ? Fata noastră curajoasă, unde e ? întrebă Lepidus.

— Păi a fost aici puțin înainte de sosirea voastră. A auzit de dincolo ceva ce a supărat-o și a dispărut. Pe Pollux ! Bătrînul Burbo și-o fi adus vreo fată în camera din spate. Am auzit strigînd o voce de femeie. Bătrîna e geloasă ca Iunona.

— Grozav ! exclamă rîzînd Lepidus. Clodius, hai să ne înfruptăm din cucerirea lui Iupiter. Poate a prins vreo Ledă.

În clipa aceea, un urlet de durere și spaimă îi făcu pe toți să tresară.

— Cruță-mă, cruță-mă. Nu-s decît un copil. Sînt oarbă. Nu-s și așa destul de oropsită ?

— O, Pallas ! Recunosc vocea ! E biata mea floră-reasă ! exclamă Glaucus și se repezi în direcția de unde venea strigătul.

Împinse ușa. O văzu pe Nidia zvîrcolindu-se în strînsoarea scorpiei infuriate. Funia, pătată deja cu sînge, ridicată în aer, fu brusc oprită.

— Furie ! strigă Glaucus și cu mîna stîngă o smulse pe Nidia din strînsoarea ei. Cum îndrăznești să te porți astfel cu o fată ? Cu cineva de același sex cu tine ! Un copil ! Draga mea Nidia, biata mea fetiță !

— Ești tu ? E Glaucus ? strigă fata cu vocea schimbată de emoție. Lacrimile i se opriră pe obraji. Zîmbi. Se lipi de pieptul lui, sărutîndu-i mîntaua de care se agățase.

— Cum îndrăznești, străin neobrăzat, să te amesteci între o femeie liberă și sclava ei ? Pe toți zeii ! În ciuda tunicii tale și a parfumurilor tale scîrboase, mă îndoiesc că ești cetățean roman, tinerele !

— Las-o mai moale, hangîto, spuse Clodius, care intrase împreună cu Lepidus. Este prietenul meu și mi-e ca un frate. Trebuie pus la adăpost de limba ta, dulcețo. Plouă cu pietre !

— Dă-mi sclava înapoi, strigă scorpia, apucîndu-l pe grec de piept.

— Nici dacă ți-ar veni în ajutor toate surorile tale, Furiile, răspunse Glaucus. Nu-ți fie teamă, draga mea Nidia. Un atenian nu părăsește niciodată pe cineva la nevoie.

— Hei ! exclamă Burbo, ridicîndu-se în silă. Ce atîta zarvă pentru o sclavă ? Lasă-l pe tînărul domn în pace, nevastă ! Lasă-l să plece ! În cinstea lui, s-o cruțăm de data accasta pe neobrăzată.

Vorbînd astfel, își trase sau, mai bine zis, își tîrî din apropierea lui Glaucus sălbatica tovarășă de viață.

— Parcă mai era un om aici cînd am intrat ? observă Clodius.

— A plecat.

Preotul lui Isis considerase că-i momentul să-și ia tîlpășița.

— A fost un prieten de al meu. Vine să mai bea cîte un pahar cu mine. Om liniștit ; nu-i place asemenea zarvă, spuse Burbo degăjat. Dar pleacă, copilă ! O să-i rupi domnului tunica dacă te agăți așa de ea. Du-te. Te-am iertat.

— O, nu mă părăsi, strigă Nidia, stringîndu-se și mai tare lîngă atenian.

Mișcat de situația ei disperată, de rugămințile pe care i le adresa, de nenumăratele și emoționatele ei calități, grecul se așază pe unul din scaunele grosolane. O luă pe genunchi, îi șterse singele de pe umeri cu părul lui lung, îi sărută lacrimile de pe obraz, îi șopti mii de vorbe dulci dintre cele prin care alinăm suferința unui copil. Era atît de frumos îndeplinindu-și blînda sarcină de consolare, încît pînă și inima aspră a lui Stratonice fu mișcată. Prezența lui părea să răspîndească lumină chiar în cotlonul acela ordinar și obscen. Tînărul frumos, în plină glorie, părea simbolul fericiților de pe pămînt mîngîind pe un dezmoștenit.

— Ia uite ! Cine și-ar fi închipuit că Nidia noastră cea oarbă poate fi atît de onorată, spuse femeia ștergîndu-și fruntea înfierbîntată.

Glaucus privi în sus, spre Burbo și-i vorbi astfel :

— Este sclava ta. Cîntă bine, se pricepe să îngrijească florile. Aș vrea să dăruiesc o astfel de sclavă unei doamne. Vrei să mi-o vinzi ?

Pe cînd vorbea, simți cum tot trupul bieteii fete fre-măta de bucurie. Se ridică în picioare, își îndepărtă părul din ochi și privi în jos de parcă, vai, ar fi putut să vadă.

— S-o vînd pe Nidia ? Asta nu ! spuse Stratonice.

Nidia căzu la loc, cu un lung suspin.

— Prostii ! exclamă Clodius autoritar. Trebuie să faci asta pentru mine. Nu vă dați seama, omule, femeie ! Dacă mă ofensați, vă paște ruina. Nu-i Burbo clientul rudei

mele, Pansa ? Nu sînt eu oracolul amfiteatrului și al eroilor săi ? E destul să rostesc un cuvînt ca să vi se spargă ulcioarele de vin și să nu mai puteți vinde. Glaucus, sclava îți aparține.

Burbo, vădit încurcat, își scărpină capul lui uriaș.

— Fata valorează pentru mine cît greutatea ei în aur.

— Fixează prețul. Sînt bogat, spuse Glaucus.

Italianii antici erau ca și cei moderni : gata să-ți vîndă orice. Cu atît mai mult o biată copilă oarbă.

— Am plătit șase mii de sesterți pe ea. Acum valorează douăsprezece, mormăi Stratonice.

— Îți dau douăzeci. Să mergem de îndată la magistrat și apoi la mine acasă după bani.

— N-aș fi vîndut-o nici pentru o sută de mii. Dar, ca să-i fiu pe plac nobilului Clodius..., se văită Burbo. Și te rog, vorbește cu Pansa pentru funcția de *designator*¹ la amfiteatru, nobile Clodius. Mi s-ar potrivi foarte bine.

— O s-o capeți, spuse Clodius cu voce tare, șoptindu-i apoi lui Burbo : Grecul ăsta te poate îmbogăți. Banii i se scurg printre degete ca printr-o sită. Însemnează-ți cu cretă albă ziua de azi, dragul meu Priam.

— *An dabis ?*² rosti Glaucus întrebarea formată pentru vînzare și cumpărare.

— *Dabitur*³, răspunse Burbo.

— Merg deci cu tine... cu tine ! Ce fericire ! murmură Nidia.

— Chiar așa, drăguța mea. Și de acum înainte, cea mai grea sarcină pe care o vei avea va fi să cînți imnuri grecești celei mai frumoase doamne din Pompei.

Fata sări în picioare. Chipul ei, atît de radios cu o clipă în urmă, suferi o schimbare. Suspină adînc și apoi, luîndu-i din nou mîna, spuse :

— Credeam că urmează să merg la tine acasă.

— Pentru moment, da. Dar hai, vino ! Ne pierdem timpul !

¹ Cel care aranja ordinea jocurilor în amfiteatru (lat.).

² O vei da ? (lat.).

³ Va fi dată (lat.).

Ionie era una dintre acele personalități strălucite cu care ne întâlnim o dată sau de două ori în viață și care îmbină cele mai rare calități pămîntești: inteligența și frumusețea. Toți cei înzestrați cu daruri intelectuale superioare sînt conștienți de ele. Alianța dintre modestie și merit e foarte frumoasă, dar vălul mult admiratei modestii, cînd meritul e mare, nu ascunde posesorului dimensiunea lui. Tocmai conștiința mîndră a anumitor calități ce nu pot fi dezvăluite lumii de rînd dă geniului aerul acela timid, retras, preocupat, care te uimește și te încîntă.

Ionie deci era conștinetă de inteligența ei. Dar cu aceea fermecătoare suplete care aparține de drept femeilor, posedă acea calitate pe care o cunoșteau atît de puține spirite înrudite din sexul mai puțin maleabil. Știa să-și plieze și să-și modeleze intelectul ei grațios după toți cei care-i stăteau în preajmă. Fîntîna scînteietoare își revărsa apele peste maluri, peșteri și flori. Împrespăta, suridea, uimea pretutindeni. Purta cu grație acea mîndrie care este rezultatul firesc al superiorității și care în pieptul ei se concentra în independență. Își continua astfel drumul luminos și solitar. Nu ceruse nici unei matroane mai în vîrstă să o dirijeze sau să o călăuzească. Înainta de una singură în lumina purității ei intelectuale. Nu dădea ascultare nici unei convenții tiranice și arbitrare. Își modela obiceiurile după propria ei voință, dar o făcea cu atîta delicatețe și cu o grație atît de feminină, evitînd eroarea, încît nu puteai spune că a încălcat obiceiurile, ci că le domină. Bogăția însușirilor ei era nepuizabilă. Înfrumuseța indeletnicirile cele mai banale. Un cuvînt, o părere de a ei păreau magice. Iubind-o, intrai într-o lume nouă, lăsați în urmă acest pămînt obosit și banal. Te aflai într-un univers în care ochii tăi priveau totul printr-un vâl fermecat. În prezența ei aveai senzația pe care ți-o dă o muzică încîntătoare. Erai copleșit de acel sentiment atît de puțin pămîntesc pe care muzica îl inspiră cel mai bine. Acea beție care pu-

rifică și înaltă, care cuprinde, e drept, simțurile, dar le dă aureolă de suflet.

Era făcută deci să domine și să fascineze firile mai puțin obișnuite și mai îndrăznețe. A o iubi însemna să unești două pasiuni : dragostea și ambiția. Adorînd-o, te înălțai. Nu era de mirare că înlănțuise și subjugase complet sufletul misterios dar înflăcărat al egipteanului, bărbat în care sălășluiau cele mai aprige pasiuni. Fusesec captivat atît de frumusețea, cît și de sufletul ei.

Deosebit și el de lumea obișnuită, Arbaces admira acea îndrăzneală de caracter care o făcea să se retragă solitară din viața obișnuită. Nu vedea, sau refuza să vadă, că izolarea ei o îndepărta mai mult de el decît de mulțime. Singurătatea lui era deosebită de a ei cum sînt doi poli opuși, cum e ziua de noapte. El era solitar prin viciile sale sumbre și grave, ea prin fantezie și prin puritatea virtuții.

Dacă nu era straniu faptul că îl captivase pe egiptean, cu atît era mai de așteptat să cucerească, pe cît de brusc, pe atît de irevocabil, inima deschisă și însorită a atenianului. Exuberanța unui temperament care părea țesut din raze de lumină îl împinsese pe Glaucus spre distracții. Rătăcind, irosindu-și timpul, nu dădea ascultare unor înclinații corupte, ~~or~~ doar vocii voioase a tinereții și sănătății lui. Arunca lumina firii sale în toate abisurile și cavernele prin care rătăcea. Imaginația îl orbea, dar inima nu-i era coruptă. Mult mai perspicace decît îl considerau amicii, observa cum încercau să profite de averea și tinerețea sa. Dar disprețuia bogăția, găsind-o necesară doar ca să se distreze, iar tinerețea era cea care îl lega prin simpatii de ceilalți. Simțea, e drept, un impuls spre gânduri mai nobile și scopuri mai înalte decît de a se complăce în petreceri. Dar lumea era pentru el o imensă închisoare al cărei temnicer imperial era suveranul de la Roma. Aceleași calități care în zilele libere ale Atenei l-ar fi făcut ambițios, în robia patrici sale îl făceau inactiv și indolent. Căci într-o civilizație nefirească și pompoasă, tot ce era ambiție nobilă era interzis, se reducea, în cadrul unei curți despotice și luxoase, la o întrecere în lingușire și vicleșuguri. Îmbogățirea devenise unica ambiție. Oamenii doreau pretoriate și provincii numai ca

să poată prăda, iar guvernul nu era decît un pretext pentru jaf. Numai în statele mici gloria e activă și pură ; cu cît e mai strîns cercul, cu atît e mai înfocat patriotismul. În statele mici opinia publică este concentrată și puternică. Toți ochii îți citesc faptele. Motivele publice sînt amestecate cu interesele tale personale. Fiecare punct din sfera ta restrînsă este încărcat cu forme ce-ți sînt familiare încă din copilărie. Aplauzele cetățenilor sînt ca mîngîierile prietenilor. Dar în statele mari, orașul nu-i decît curtea. Provinciile, necunoscute ție, cu obiceiuri, ba poate și cu o limbă străină, nu-ți pot trezi patriotismul, strămoșii populației lor nu sînt și ai tăi. La curte, dorești favoruri în loc de glorie. Departe de ea, opinia publică dispăre pentru tine și interesul personal nu mai are contragreutate.

Răsfrînte astfel asupra lor înșile, calitățile predominante ale lui Glaucus nu se puteau manifesta decît în imaginația debordantă care da noblețe plăcerii și poezie gîndului. Trîndăvia i se părea mai puțin demnă de dispreț decît competiția cu paraziții și sclavii și dacă nu putea înnobilă ambiția, putea cel puțin să dea rafinament luxului. Dar tot ce era mai bun, mai luminos în sufletul său se trezi de îndată ce o cunoscă pe Ione. Iată un imperiu demn de a fi cucerit de semizeii. O glorie pe care exaltațiile urît mirositoare ale unei societăți viciate nu o puteau murdări și întuneca. Astfel iubirea, în toate timpurile și în toate țările, găsește spațiu să-și înalțe altarul ei de aur. Și spuneți-mi dacă poate exista, chiar în epocile cele mai favorabile gloriei, un triumf mai înălțător și mai emoționat decît cucerirea unei inimi nobile.

Poate pentru că era inspirat de aceste sentimente în prezența lui Ione, idilele lui erau mai strălucite, sufletul său ardea mai viu și mai vizibil. Dacă era firesc s-o iubească, era tot atît de firesc ca ea să-i întoarcă pasiunea. Tînăr, strălucitor, elocvent, îndrăgostit și atenian, pentru fată era ca o întrupare a poeziei țării tatălui ei. Nu păreau ființe dintr-o lume ale cărei elemente sînt lupta și necazul, ci fructele unei sărbători a naturii, atît de radioasă și proaspătă le era tîneretea, frumusețea și iubirea. Nelalocul lor pe acest pămînt brutal de toate zilele, apar-

Înceau de drept epocii saturniene, viselor semizeului și ale nimfei. Părea că toată poezia vieții se aduna și se hrănea în ei și că în inimile lor fuseseră concentrate ultimele raze ale soarelui din Delos și din Grecia.

Dar dacă Ione era independentă în felul cum își organiza viața, în aceeași măsură era susceptibilă și ușor de alarmat în orgoliul modestiei ei. Calomnia egipteanului fusese bazată pe o cunoaștere profundă a firii ei. Povestea despre vulgaritatea și grosolănia lui Glaucus o rănise din plin. O resimți ca o muștrare pentru comportarea și felul ei de viață și, mai ales, ca o pedeapsă pentru iubirea ei. Simțea, pentru prima dată, cât de ușor cedase acelei iubiri. Se înroși de rușine gândindu-se la slăbiciunea a cărei dimensiune era uimită ea însăși să o constate. Își imagina că tocmai această slăbiciune a atras asupra ei disprețul lui Glaucus. Îndura cea mai amară suferință a unui caracter nobil : umilința. Și totuși, în iubirea ei, nu suferea poate mai puțin decît în orgoliu. Dacă într-un moment murmură reproșuri adresate lui Glaucus, renunța la el, îl ura aproape, în momentul următor izbucnea în lacrimi pasionate, inima cedînd duioșiei și, în mîhnirea ei, suspina disperată : „Mă disprețuiește — nu mă iubește !“

Din clipa în care o lăsase egipteanul, se retrăsese în camera cea mai izolată, concediasse slujnicele, refuza să primească mulțimea de prieteni care îi asedia ușa. Glaucus fu exclus împreună cu restul. Se întreba, dar nu ghicea de ce. Nu-i atribui nici o clipă lui Ione, regina lui, zeița lui, capriciile femeiești de care se plîng fără încetare poezii iubirii din Italia. O considera, în mîndria ei inocentă, mai presus de toate artificiiile făcute să chinuiească. Era tulburat, dar speranțele nu-i erau umbrite, căci știa că iubește și este iubit. Ce altceva și-ar fi putut dori ca talisman care să alunge teama ?

În plină noapte, cînd străzile erau tăcute și numai luna, din înaltul cerului, îi urmărea închinarea, se furișa la templul inimii lui, casa ei, și-i făcea curte după tradiția frumoasă a țării sale. Îi acoperea pragul cu ghirlande bogate în care fiecare floare vorbea despre dulcea lui pa-

timă. Fermeca lungă noapte de vară cu sunetele luthului¹ lidian și cu vîrsuri țesute la inspirația momentului.

Dar fereastra de sus nu se deschidea. Nici un surîs nu sporea sfințenia aerului catifelat al nopții. Nu știa dacă versul său era binevenit și mărturisirile lui ascultate.

Totuși Ione nu dormea, nici nu se ferea să-l audă. Melodiile duioase se înălțau pînă la camera ei, o alinau și o cucureau. Cît timp le asculta nu mai da crezare calomniilor, dar cînd, în cele din urmă, cîntecul înceta și pașii se îndepărtau, vraja se risipea și în amărăciunea suflului ei aproape că interpreta această delicată măgulire drept un nou afront.

Am spus că nu primea pe nimeni, dar exista o excepție, o persoană care nu era niciodată respinsă, exercitînd asupra faptelor și casei fetei ceva din autoritatea unui părinte. Arbaces pretindea să fie scutit de toată eticheta respectată de ceilalți. Îi trecea pragul cu dezinvoltură unuia care se știe privilegiat și la el acasă. Pătrundea în singurătatea ei cu un aer liniștit și fără să se scuze, pîrînd să considere acest drept ca natural. În ciuda caracterului ei independent, egipteanul reușise să exercite asupra conștiinței fetei o autoritate secretă și puternică. Ione nu putea să i se sustragă. Dorea uneori să o facă, dar nu reușea să lupte efectiv împotriva ei. Era fascinată de privirea lui de șarpe. Ō bloca, o domina cu magia acelei minți obișnuită de mult timp să intimideze și să subjuge. Ignorînd complet adevăratul său caracter și dragostea lui tăinuită, simțea pentru el respectul pe care inteligența o poartă înțelepciunii și virtutea, sanctității. Îl considera ca pe unul dintre filozofii antici care pătrunsese misterele cunoașterii abținîndu-se de la pasiunile semenilor săi. Mai că nu-l considera ființă pămîntească, cum era ea însăși, ci un oracol misterios și totodată sacru. Nu-l iubea, dar îi trezea teamă. Prezența lui nu-i făcea plăcere; o indispucea chiar cînd era fericită. Cu firea lui rece și arogantă, îi părea o culme care aruncă umbră asupra soarelui. Dar nici nu-i trecea prin cap să-i interzică vizitele. Rămînea pasivă sub influența pe care o avea

¹ Vechi instrument muzical cu coarde, asemănător lăutei.

asupra ei. Nu simțea repulsie, ci un sentiment asemănător cu paralizia pe care ți-o dă spaima.

Cît despre Arbaces, era hotărît acum să recurgă la toate șiretlicurile ca să intre în posesia acelei comori pe care o rîvnea cu atîta ardoare. Era vesel și exaltat de cucerirea fratelui ei. Din seara în care Apecide căzuse în vraja voluptoasă a petrecerii pe care am descris-o, simțea că dominația sa asupra tînărului preot e triumfătoare și asigurată. Știa că nu există victimă mai ascultătoare decît un tînăr pasionat care se abandonează pentru prima dată beției simțurilor.

De fapt, în dimineața următoare, cînd Apecide și-a revenit din somnul adînc care urmasese acelui delir de uimire și plăcere, se simțise rușinat, speriat, îngrozit. În urechi îi răsunau jurămintele de austeritate și celibat. Cum putea fi potolită setea lui de sfințenie la un izvor atît de prozaic? Dar Arbaces era un bun cunoscător al metodei prin care să-și consolideze cucerirea. De la magiile plăcerii îl condusese imediat la cele ale științei sale misterioase. Dezvălui în fața ochilor său uimiți tainele de inițiere în sumbra filozofie de pe Nil. Taine smulse stelelor și temerara alchimie care, în zilele acelea, cînd însăși rațiunea nu era decît creația imaginației, putea trece ușor drept știința unei magii divine. În ochii tineri ai preotului, Arbaces părea o ființă superioară muritorilor, înzestrată cu talente supranaturale. Dorința intensă, chinuitoare pentru o cunoaștere care nu-i pămîntească, aprinsă din copilărie în inima sa, fu într-atît de captivată, încît reuși să-i stăpînească cele mai elementare simțuri. Se dăruie astfel îndeletnicirilor care implică cele două pasiuni dominante ale omului: plăcerea și cunoașterea. Îi repugna să creadă că un om atît de înțelept poate greși, că cineva atît de seneț se poate coborî la înșelăciune. Încurcat în itele obscure ale eticii metafizice, se agăța de scuza prin care egipteanul transforma viciul în virtute. Mîndria lui era destul de flatată văzînd că Arbaces a binevoit să-l considere egal cu sine, să-l dispenseze de legile care înlănțuiau mulțimea, să și-l facă partaș atît la studiile sale mistice, cît și în fascinanta sa solitudine. Lecțiile sobre ale celui crez la care încercase Olintus să-l convertească fuseseră șterse din memorie de năvala noilor

pasiuni. Iar egipteanul, care cunoștea elementele credinței creștine și căruia elevul îi mărturisise fără întârziere ce înrîurire avuseseră asupra lui, căuta, cu dibăcie, să risipească impresia, folosind raționamente cînd sarcastice, cînd serioase.

„Această credință, spusese el, nu-i decît o imitație după una dintre numeroasele alegorii născocite demult de tot de preoții noștri. Observă, continuase el, arătînd spre un sul cu hieroglife, observă în aceste semne antice originea trinității creștine. Și aici sînt trei zei — divinitatea, spiritul și fiul. Observă că epitetul fiului este *mîntuitorul*, iar semnul prin care sînt indicate atributele sale omenestii este crucea. Vezi și legenda mistică a lui Osiris : a fost mort, a stat în mormînt și săvîrșind astfel un act solemn de ispășire, s-a sculat din morți. Cu povestea aceasta am intenționat doar să prezentăm o alegorie pornită de la reprezentarea naturii și evoluția cerurilor eterne. Popoarele credule care ignorau ce înseamnă alegoriile au găsit în ele material pentru religie. Au ajuns pînă în cîmpiile întinse ale Indiei. S-au amestecat în speculațiile vizionare ale grecilor, devenind tot mai grosolane și mai materiale pe măsură ce se îndepărtau de negurile originii lor antice. În credința cea nouă, alegoria a luat formă umană și palpabilă, iar credincioșii din Galileea sînt doar imitatorii inconștienți ai uneia dintre superstițiile de pe Nil.“

Acesta a fost ultimul argument care l-a convins definitiv pe preot. Ca noi toți, simțea nevoia de a crede în ceva. În cele din urmă, acceptă din tot sufletul și cu tragere de inimă credința pe care i-o băga în cap Arbaces și pe care indulgența față de patimile omenestii, satisfacerea vanității, seducția plăcerii cooperau să o confirme și să o facă îmbietoare.

O dată ce această cucerire fusese obținută atît de lesne, egipteanul putea acum să se dedice pe de-a-ntregul urmării unui scop mult mai prețios și mai dificil. Considera succesul avut cu fratele drept un semn de triumf și asupra surorii.

O văzuse pe Ione în ziua care urmasse orgiei la care am asistat și cînd îi otrăvise mintea împotriva rivalului său. O revăzu și a doua zi și în ziua următoare. De fiecare dată,

cu o dibăcie de maestru, își dăduse toată silința să-i adîncească resentimentele împotriva lui Glaucus, dar mai ales să o pregătească pentru impresiile pe care intenționa să i le imprime. Mîndra copilă avea grijă să ascundă suferința prin care trecea. Orgoliul feminin e capabil de o ipocrizie care înșală omul cel mai perspicace, și-l păcălește pe cel mai viclean. Dar și Arbaces avea destulă experiență ca să nu insiste asupra unui subiect care simțea că e mai prudent să-l trateze ca lipsit de importanță. Știa că stăruind prea mult asupra defectelor unui rival, n-ar fi reușit decît să-i mărească prestigiul în ochii unei iubite. Cea mai chibzuită atitudine este să nu urăști cu glas tare, nici să condamni cu prea multă vehemență, ci să-ți înjosești adversarul cu indiferență voită, ca și cum nici nu ți-ar trece prin minte că un asemenea individ poate fi iubit. Totul este să ascunzi rana primită de propriul tău orgoliu și, pe nesimțite, să-l alarmezi pe al celei care este arbitrul destinului tău. În toate timpurile, aceasta va fi tactica celui care stăpînește știința inimii femeii. Tot așa proceda și egipteanul.

Nu mai reveni deci la supoziții în legătură cu Glaucus. Îi menționa numele, dar nu mai des decît pe al lui Clodius și Lepidus. Se prefăcea că-i clasează pe toți împreună, ca pe o specie inferioară și efemeră, o specie care nu putea învidia fluturii decît pentru inocența și grația lor. Uneori făcea ușoare aluzii la niște orgii imaginare, spunînd că au participat și ei. Alteori îi menționa ca fiind la antipodul acelor firi nobile și spirituale printre care se număra și Ione. Orbit în mod sigur de mîndria lui Ione și poate și de a lui, nici nu visa că ea a și început să-l iubească pe Glaucus. Îi era doar teamă că fata a simțit pentru el freamătul primelor emoții care duc la iubire. Pe ascuns, cînd cugeta la tinerețea, farmecul și inteligența scilpitoare ale rivalului pe care pretindea că îl disprețuiește, scrișnea din dinți de furie și gelozie.

În cea de a patra zi după cea în care se încheie cartea precedentă, Arbaces stătea alături de Ione.

— Porți vălul și acasă ? întrebă egipteanul. Nu-i drept față de cei pe care îi onorezi cu prietenia ta.

Ione, care își aruncase vălul peste obraz ca să-și ascundă ochii înroșiți de plîns, răspunse :

— Pentru Arbaces, care privește numai spiritul, ce importanță are faptul că fața e ascunsă ?

— Într-adevăr ! Privesc doar spiritul, replică egipteanul. Arată-ți chipul, căci acolo îl voi vedea.

— Aerul din Pompei te face să devii galant, spuse Ione pe un ton fals de veselie.

— Crezi, frumoasă Ione, că numai la Pompei am învățat să te prețuiesc ?

Vocea egipteanului tremura. Se opri o clipă, ca apoi să continue :

— Există o iubire care nu-i apanajul celor necugetați și tineri. O iubire care nu vede cu ochii, nu aude cu urechile și în care sufletul este îndrăgostit de alt suflet. Concetățeanul strămoșilor tăi, Platon cel crescut în peșteră, visa la o astfel de iubire. Urmașii săi au căutat să-l imite. Dar e o iubire ce nu are ecou în mulțime. O iubire ce poate fi concepută numai de spiritele înalte și nobile. Nu are nimic în comun cu simpatiile și legăturile de afecțiune ale vulgului. Nu-i repugnă ridurile și n-o oprește lipsa de frumusețe a trăsăturilor. Cere tinerețe, e adevărat, dar tinerețe în prospețimea emoțiilor. Cere frumusețe, e adevărat, dar frumusețea gândului și a spiritului. O astfel de iubire, draga mea Ione, poate fi un dar demn să-ți fie oferit de cineva sobru și rece. Sobru și rece mă consideri tu ; aceasta este deci iubirea pe care îndrăznesc să o aștern la altarul tău. Poți s-o accepți fără să roșești.

— Și numele ei e prietenie, ripostă Ione.

Răspunsul ei era inocent, dar suna ca un reproș al cuiva conștient de intențiile celui care vorbise.

— Prietenie ? spuse Arbaces cu vehemență. Nu ! Acest cuvânt e folosit prea des ca să poată fi aplicat unui sentiment atât de sacru. Prietenie ! N-are decît să lege pe imbecili și desfrînați. E legătura ce unește inimile frivole ale unui Glaucus și unui Clodius. Prietenie ! O, nu ! Aceasta e o afecțiune pămîntească bazată pe deprinderi vulgare și simpatii sordide. Sentimentul de care îți vorbesc e împrumutat de la stele ¹. Împărtășește acel dor mistic și inefabil pe care îl simțim privind la ele. Arde, dar purifică. Este lampa de gaz dintr-un vas de alabastru, degajînd arome

¹ Platon. (N. A.)

parfumate, dar iluminînd numai prin vasele cele mai pure. Nu. Nu-i iubire și nu-i prietenie ceea ce simte Arbaces pentru Ione. Nu încerca să-i dai un nume. Pămîntul nu are nume pentru acest sentiment, nu ține de pămînt. De ce să-l înjosim prin epitete și asociații lumești ?

Arbaces nu se aventurase încă niciodată atît de departe. Pipăia terenul pas cu pas. Știa că se exprimă într-un limbaj care, dacă în epoca noastră de platonism artificial nu ar suna echivoc în auzul unei femei frumoase, pentru acele timpuri era straniu și nefamiliar. Nu i se putea atribui o idee precisă și-i îngăduia să avanseze sau să se retragă în mod imperceptibil, cum cerea momentul, cum îl încuraja speranța sau îl împiedica teama. Ione tremura fără să știe de ce. Vălul îi acoperea chipul și-i ascundea o expresie care l-ar fi descurajat pe egiptean. De fapt, nu-i displicuse niciodată atît de mult. Modulațiile armonioase ale celei mai convingătoare voci care a disimulat vreodată intenții necinstite îi răsunau discordant în ureche. Întregul ei suflet era plin de imaginea lui Glaucus. Orice intonație tandră din partea altcuiva o revolta și o umplea de spaimă. Și totuși, nici nu bănuia că sub cuvintele lui Arbaces stătea la pîndă o pasiune mai arzătoare decît platonismul exprimat de el. Credea că e sincer cînd vorbea doar de afecțiunea și simpatia sufletului. Dar oare această afecțiune și simpatie nu făceau și ele parte din sentimentele pe care le avea pentru Glaucus ? Și cum putea să se apropie alt pas decît al său de sanctuarul inimii ei ?

Nerăbdătoare să schimbe subiectul, răspunse deci cu vocea rece și indiferentă :

— Oricine ar fi cel pe care Arbaces îl onorează cu stima, este normal ca înalta lui înțelepciune să coloreze simțămîntul cu propriile lui gânduri. E natural ca pricte-nia lui să fie mai pură decît a celorlalți, ale căror îndeletniciri și greșeli nu binevoiește să le împărtășească. Dar spune-mi, Arbaces, nu l-ai văzut pe fratele meu în ultima vreme ? N-a mai fost pe la mine de cîteva zile și cînd l-am văzut ultima dată purtarea lui m-a tulburat și m-a îngrijorat mult. Mi-e teamă că a fost prea grăbit în alegerea severă pe care a făcut-o și că regretă un pas irevocabil.

— Fii liniștită, Ione, răspunse egipteanul. E adevărat că în urmă cu puțin timp era tulburat și trist. Îl impresu-

raseră acele îndoieli care este firesc să obsedeze un temperament atât de înfocat, dispus să oscileze mereu între surescitare și depresiune. Dar în nelinștea și disprețul lui a recurs la mine. L-a căutat pe cel care îl înțelege și îl iubește. I-am potolit spiritul, i-am înlăturat îndoielile, l-am condus de pe pragul înțelepciunii, în templul ei și acum, în fața măreției zeiței, sufletul i s-a potolit și alinat. Nu-ți fie teamă, nu va mai regreta. Cei care i se încredințează lui Arbaces nu regretă niciodată.

— Sînt într-adevăr bucuroasă, exclamă Ione. Dragul meu frate ! Sînt fericită că-i mulțumit.

Conversația abordă apoi subiecte mai ușoare. Egipteanul se sili să placă, binevoi chiar să fie amuzant. Varietatea cunoștințelor sale îi permitea să îmbogățească și să lumineze orice subiect. Ione, uitînd impresia dezagreabilă făcută de cuvintele sale anterioare, fu antrenată, în ciuda tristeții, de farmecul lui intelectual. Comportarea și limbajul ei nu mai fură rezervate. Arbaces, care atîta aștepta, se grăbi să profite de ocazie și spuse :

— N-ai văzut niciodată interiorul casei mele. Poate ți-ar face plăcere s-o vizitezi. Sînt cîteva încăperi care ți-ar putea ilustra ceva ce m-ai rugat de multe ori să-ți descriu : cum arăta o casă egipteană. Proporțiile sărăcicioase și reduse ale arhitecturii romane nu-ți vor permite să-ți faci o idee despre forța masivă, spațiul vast, splendoarea gigantică a palatelor din Teba și Memfis. Dar există cîte ceva, ici-colo, care ar putea fi un indiciu despre această antică civilizație care a umanizat lumea. Dedică deci prietenului grav al tinereții tale una dintre serile luminoase de vară și îngăduie-mi să mă laud că vila mea tristă a fost onorată de prezența mult admiratei Ione.

Ignorînd cît de pîngărită era acea casă și ce pericol o așteaptă, Ione acceptă de îndată propunerea. Hotărîră vizita pentru seara următoare. Egipteanul, calm în aparență, dar cu inima bătîndu-i sălbatic de o bucurie necurată, plecă. Abia ieșise cînd fu anunțată o altă vizită. Dar să ne reîntoarcem la Glaucus.

SĂRMANA BROASCĂ ȚESTOASĂ. NOI SCHIMBĂRI
PENTRU NIDIA

Soarele dimineții lumina grădina mică și parfumată, înconjurată de peristilul casei atenianului. El stătea lungit, trist și neliniștit, pe iarba moale din *viridarium*. Un mic baldachin, întins deasupra, îl ferea de razele fierbinți ale soarelui de vară.

Cînd frumoasa locuință a fost dezgropată, s-a găsit în grădină carapacea unei broaște țestoase care viețuise acolo.¹ Acest animal, bizară verigă a creației, căruia natura pare să-i fi refuzat toate bucuriile în afara unei contemplări pasive și visătoare a vieții, fusese oaspetele locului cu mulți ani înainte de a-l fi cumpărat Glaucus. Ani atît de mulți, încît depășeau memoria omului și căroră tradiția le indica o dată aproape incredibilă. Casa fusese construită și reconstruită, proprietarii ei s-au perindat dintr-un loc într-altul, generațiile au înflorit și au decăzut, dar broasca țestoasă continua să-și tîrască existența ei lentă și egoistă. La cutremurul care cu șaisprezece ani în urmă distrusese multe construcții publice ale orașului și gonise cetățenii speriați, casa locuită acum de Glaucus fusese foarte zdruncinată. Proprietarii o părăsiseră pentru multe zile. La reîntoarcere, curățind ruinele îngrămădite în grădină, au regăsit broasca țestoasă neatinsă și înconștientă de dezastrul din jurul ei. Ai fi zis că sîngele ei plăcid și mișcărilor imperceptibile erau înzestrate cu o viață magică. Și totuși, nu era atît de inactivă cum părea. Străbătea cu regularitate același drum monoton. Centimetru cu centimetru, traversa mica orbită a domeniului ei, avînd nevoie de cîteva luni ca să facă turul complet. Era un călător neobosit, broasca aceea țestoasă! Cu răbdare și trudă înfăptuia călătoria proiectată, fără să manifeste nici un interes pentru cele din jur: adevărat filozof concentrat asupra lui însuși. Era ceva măreț în egoismul ei solitar. Soarele în care se scălda, apa cu care era stropită zilnic,

¹ Nu știu dacă se mai păstrează, (sper că da), dar carapacea unei broaște țestoase a fost găsită în casa care în această carte îi este atribuită lui Glaucus. (N. A.)

aerul pe care îl inhala imperceptibil, în climatul acela plăcut, nu o tulburau. Se acoperea cu propria ei carapace ca sfintii cu evlavie, ca filozofii cu înțelepciunea, ca îndrăgostiții cu speranța.

Insensibilă la șocurile și modificările timpului, era un simbol al timpului însuși : lent, regulat, permanent, nepăsător la pasiunile care fremătau împrejur, la uzura și lacrimile muritorilor. Sărmana broască țestoasă ! Doăr erupțiile vulcanice, convulsiile pământului crăpat i-au putut stinge scînteia molcomă. Moartea inexorabilă care nu cruțăa nici gloria nici frumusețea trecea nepăsătoare pe lîngă o vietate pentru care a muri însemna o schimbare atît de neînsemnată.

Grecul nostru, iute și plin de viață, simțea prin contrast curiozitate și afecțiune pentru creatura aceea. Petrecea ore în șir ca s-o urmărească cum înaintează tîrîndu-se și să-i interpreteze mecanismul. La bucurie o disprețuia, iar la tristețe o invidia.

Lungit acum pe pajiște, contempla grămăjoara întunecată care înainta părăind că nu se mișcă și murmura pentru sine :

„Vulturul a lăsat să-i cadă o piatră din gheare vrînd să-ți crape carapacea. Piatră a spart capul unui poet. Aceasta-i alegoria destinului. Sărmană viețuitoare ! Ai avut și tu un tată și o mamă. Poate, cu veacuri în urmă, ai avut și un tovarăș. Te-au iubit oare părinții, sau tu pe ei ? Sîngele tău încet circula mai vioi cînd te plimbai alături de soție ? Erai capabil de afecțiune ? Te întristai dacă era departe de tine ? Simțeau cînd era prezentă ? Ce n-aș da să cunosc povestea pieptului tău închis în carapace, să arunc o privire în mecanismul palidelor tale dorințe, să observ diferența cît firul de păr care separă supărarea de bucuria ta. Și totuși, cred că dacă Ione ar fi aici, ai ști și tu. Ai simți venirea ei ca pe un soare mai vesel. Te pizmuiesc acum pentru că n-ai habar că e departe. Iar eu, o, de aș fi și eu ca tine, în intervalele cînd nu o văd ! Cîte îndoieli nu mă cuprind, cîte presentimente ! De ce nu mă primește ? Au trecut zile întregi de cînd nu i-am mai auzit vocea. E pentru prima dată că viața mi se pare searbădă. Mă simt aidoma cuiva care a fost lăsat singur

la un banchet, cu luminile stinse și florile ofilite. O, Ione, dacă ai ști cum te ador !“

Glaucus fu întrerupt din această reverie de îndrăgostit de intrarea Nidiei. Înainta cu pasul ei ușor dar prudent pe marmura din încăpere. Ieși din portic și se opri lângă florile care mărgineau grădina. Ținea stropitoarea în mână și uda plantele însetate care păreau că se învioresc la apropierea ei. Se apleca să le miroasă, le atinge cu o mângiere sfioasă, le pipăia tulpina să simtă dacă vreo frunză ofilită sau vreo insectă nu le pătează frumusețea. Și cum trecea de la floare la floare, cu expresia serioasă și tinerească, mișcându-se cu grație, nu-ți puteai imagina o slujitoare mai potrivită pentru zeița grădinii.

— Nidia, copila mea ! o strigă Glaucus.

La auzul glasului său se opri să-l asculte, îmbujorându-se și cu respirația tăiată. Cu buzele întredeschise, cu fața întoarsă în direcția sunetului, puse jos stropitoarea și se grăbi spre el. Era minunat s-o urmărești cum își croiește fără greș drumul, în întuneric, printre flori, apropiindu-se pe calea cea mai scurtă de noul ei stăpîn.

— Nidia, reluă Glaucus, mângîindu-i blînd părul lung și frumos. De trei zile ești sub protecția zeilor casei mele. Ți-au surîs ? Ești fericită ?

— O, atît de fericită, suspină sclava.

— Și acum, continuă Glaucus, că ți-ai mai revenit din amintirile triste ale situației tale anterioare și te-au îmbrăcat (fi atinse tunica brodată) cu haine mai potrivite trupului tău delicat, acum, fetița mea dragă, că te-ai obișnuit cu o fericire pe care rog zeii să ți-o orotească pentru totdeauna, vreau să-ți cer un serviciu.

— O, ce-aș putea face pentru tine ? exclamă Nidia, împreunîndu-și mîinile.

— Ascultă, spuse Glaucus. Tinără cum ești, îmi vei fi confidentă. Ai auzit vreodată numele de Ione ?

Fata oarbă, cu respirația tăiată, păli ca una dintre statuile care străluceau spre ei din peristil și răspunse cu un efort, după un moment de pauză :

— Da, am auzit că e din Neapole și că e frumoasă.

— Frumoasă ! Frumusețea ei întunecă lumina zilei. Din Neapole ? E de origine greacă. Numai Grecia poate da o asemenea frumusețe. Nidia, o iubesc.

— Mi-am închipuit, răspunse calm fata.

— O iubesc și tu va trebui să i-o spui. Intenționez să te trimit la ea. Ferice de tine ! Ai să intri la ea în cameră, ai să sorbi muzica glasului ei, ai să te scalzi în aerul însorit al prezenței ei.

— Cum ? Cum ? Vrei să mă alungi de la tine ?

— Te duci la Ione, ripostă Glaucus pe un ton care părea să spună „Ce-ai putea să dorești mai mult ?“.

Nidia izbucni în lacrimi. Ridicându-se, Glaucus o trase spre sine, mângiind-o afectuos ca un frate.

— Fetița mea scumpă, Nidia, plîngi pentru că nu cunoști fericirea care te așteaptă. E nobilă, e blîndă ca briza primăverii. Va fi ca o soră pentru tine, atît de blîndă e. Va prețui calitățile tale fermecătoare, va îndrăgi mai mult ca oricine grația ta simplă, căci se aseamănă cu a ei. Tot mai plîngi, prostuță mică ? Eu nu te oblig, draga mea. Nu vrei să-mi faci acest serviciu ?

— Foarte bine. Dacă-ți pot fi de folos, poruncește. Uite, nu mai plîng. Sînt liniștită.

— Așa te vreau, Nidia mea, spuse grecul, sărutîndu-i mîna. Du-te deci la ea. Dacă te dezamăgește bunătatea ei, dacă vei crede că m-am înșelat, întoarce-te aici cînd dorești. Eu nu te dau nimănui. Te împrumut doar. Casa mea îți va fi totdeauna refugiu, draga mea. O, de ar putea adăposti pe toți cei abandonați și nefericiți ! Dar dacă-i adevărat ceea ce-mi șoptește inima, te voi lua curînd, din nou, copilul meu. Casa mea și a lui Ione va fi doar una și tu vei rămîne întotdeauna cu noi doi.

Un fior străbătu trupul delicat al fetei oarbe, dar nu mai plîngea. Se resemnase.

— Du-te deci, Nidia, la casa lui Ione. Îți voi arăta drumul. Du-i cele mai frumoase flori pe care le poți culege. Am să-ți dau un vas în care să le pui. Iartă-mă dacă nu-i destul de prețios. Ia cu tine și luthul pe care ți l-am dăruit ieri și al cărei spirit fermecat știi atît de bine să-l trezești. Îi vei mai da și această scrisoare, în care, după sute de încercări, am așternut cîte ceva din gîndurile mele. Urechea ta să prindă fiecare accent, fiecare modulație a vocii ei, ca să-mi spună, cînd ne vom întîlni din nou, dacă muzica ei trebuie să mă încînte sau să mă descurajeze. De cîteva zile, Nidia, n-am mai fost primit de Ione. E ceva miste-

rios în această excludere. Sînt chinuit de îndoieli și temeri. Încearcă să înțelegi, căci ești deșteaptă și afecțiunea pe care mi-o porți îți va ascuți înzecit perspicacitatea, află cauza acestei răceli. Vorbește-i de mine cît poți de des. Numele meu să-ți stea mereu pe buze. Nu-i spune deschis că o iubesc, dar las-o să înțeleagă. Vezi dacă suspină cînd îi vorbești, dacă-ți răspunde. Iar dacă te dojenește, vezi pe ce ton o face. Fii prietena mea, pledează în favoarea mea. În felul acesta, vei răsplăti imens puținul pe care l-am făcut pentru tine. Înțelegi, Nidia ? Ești încă un copil. Am spus mai mult decît poți tu înțelege ?

— Nu.

— Și o să mă ajuți ?

— Da.

— Vino la mine după ce ai cules florile ca să-ți dau vasul de care ți-am vorbit. Caută-mă în camera Ledei. Nu mai ești tristă acum, draga mea ?

— Glaucus, nu sînt decît o sclavă. Ce înseamnă pentru mine tristețea sau bucuria ?

— Ce spui ? Nu, Nidia, fii liberă. Îți dau libertatea. Bucură-te cum vrei de ea și iartă-mă că am contat pe dorința ta de a mă servi.

— Te-am ofensat ! Aș da tot ce poate oferi libertatea numai ca să nu te jignesc. Ești păzitorul meu, salvatorul, ocrotitorul meu. Iart-o pe biata fată oarbă ! Nu se va întrista nici cînd te părăsește, dacă astfel contribuie la fericirea ta.

— Zeii să binecuvinteze inima ta recunoscătoare ! spuse Glaucus adînc mișcat. Neștiutor de focul pe care îl ațîța, îi sărută de mai multe ori fruntea.

— M-ai iertat, întrebă Nidia, și n-o să-mi mai vorbești de libertate ? Fericirea mea e să-ți fiu sclavă. Ai promis să nu mă dai altcuiva.

— Am promis.

— Și acum mă duc să culeg florile.

În tăcere, Nidia luă din mîna lui Glaucus vasul prețios ornăt cu pietre scumpe, în care florile se întreceau una pe alta în tonuri și miresme. Primi fără lacrimi ultimele sale povește. Cînd glasul lui tăcu, mai așteptă o clipă. Nu se încumeta să-i răspundă. Îi căută mîna, i-o ridică la buze,

își trase vâlul peste obraz și plecă. În prag se mai opri o dată, întinse miinile spre el și murmură :

— Trei zile fericite ! Am cunoscut zile de negrăită încântare de când am trecut peste tine, prag binecuvîntat. Pacea mea rămîne cu tine chiar cînd voi fi plecată. Dar acum inima mea se rupe de lîngă tine și unicul cuvînt pe care mi-l spune e... mori !

Capitolul VI

FRUMOASA FERICITĂ ȘI SCLAVA OARBĂ

Un sclav intră în camera lui Ione : un mesager din partea lui Glaucus dorea să fie primit.

Ione ezită o clipă.

— E o fată oarbă, spuse sclavul. Nu vrea să-și încredințeze solia altcuiva decît ție.

Josnică e inima care nu respectă suferința ! Cum auzi că-i oarbă, Ione simți că-i cu neputință să-i dea un răspuns rece. Glaucus alesese un sol care era cu adevărat sacru ; un sol care nu putea fi respins.

— Ce dorește de la mine ? Ce mesaj îmi poate trimite ? Inima lui Ione bătea mai repede. Perdeaua din dreptul ușii fu dată la o parte. Un pas ușor și fără ecou călcă pe marmură ; Nidia, condusă de una dintre slujitoare, intră cu darul ei prețios.

Se opri o clipă, ascultînd parcă un sunet care s-o îndrumeze.

— Nu va binevoi, spuse ea cu voce dulce și slabă, nobila Ione să vorbească, ca să știu unde să-mi îndrept pașii pierduți în noapte și să-mi pot pune ofranda la picioarele ei ?

— Frumoasă copilă, spuse mișcată Ione, cu voce mîngietoare, nu te mai necăji să traversezi pardoselele astea lunecoase, însoțitoarea mea îmi va purta ceea ce dorești să-mi oferi.

Făcu semn servitoarei să ia vasul.

— Nu pot da aceste flori nimănui decît ție, se împotrivi fata.

Conducându-se după ureche, merse încet la locul unde stătea Ione și când ajunsese în fața ei, îngenunche și-i oferi vasul.

Ione i-l luă din mână și-l puse pe masa de alături. Ridică apoi fata și vru să o așeze pe canapea, dar Nidia se opuse cu modestie.

— Nu mi-am împlinit încă misiunea, spuse ea și scoase din tunică scrisoarea lui Glaucus. Aceasta te va lămuri poate de ce cel care m-a trimis a ales un sol atât de nedemn de Ione.

Napolitana luă scrisoarea cu o mână al cărei tremur nu scăpă Nidiei, făcînd-o să suspine. Stătea cu brațele încrucișate și ochii aplecați în fața siluetei mîndre și maiestroase a lui Ione, nu mai puțin mîndră ea însăși, în atitudinea ei supusă. Ione făcu un semn cu mîna și însoțitoarele se retraseră. Privi din nou la tînăra sclavă cu mirare și milă. Îndepărtîndu-se apoi puțin de ea, deschise și citi următoarea scrisoare :

„Glaucus îi urează lui Ione mai mult decît îndrăznește să rostească. E bolnavă oare Ione ? Slujitoarele ei m-au asigurat că nu și m-am bucurat. A jignit-o cumva Glaucus pe Ione ? O, această întrebare nu le-o mai pot adresa lor. De cinci zile am fost izgonit de lîngă tine. A mai strălucit soarele ? Nu-mi dau seama. A mai surîs cerul ? Nu pentru mine. Ione este soarele și cerul meu. Te-am ofensat ? Sînt prea îndrăzneț ? Trebuie să spun în scris ceea ce buzele mele n-au îndrăznit încă să rostească. Vai ! În absența ta simt și mai mult farmecul prin care m-ai subjugat. Și absența ta care mă privează de bucurie îmi dă curaj. Nu vrei să mă vezi. Ai alungat și pe obișnuiții adulatori care se îngrămădesc în jurul tău. Poți oare să mă confunzi cu ei ? Nu-i cu puțință. Știi prea bine că nu fac parte dintre ei, că nu sînt făcut din același lut cu ei. Și chiar de aș fi făcut din cel mai umil pămînt, parfumul trandafirului m-a pătruns, spiritul tău a intrat în mine să mă înmiresmeze; să mă sanctifice, să mă inspire. M-au ponegрит față de tine ? N-o să le dai crezare. Chiar de mi-ar spune oracolul din Delfi că nu ești demnă, nu l-aș crede. Sînt oare mai puțin neîncrezător decît tine ? Îmi amintesc de ultima

noastră întâlnire. Oda pe care ți-am cîntat-o. Privirea cu care mi-ai răspuns. Oricît te-ai ascunde, Ione, ceva s-a aprins între noi și privirea noastră a mărturisit-o, deși buzele au rămas mute. Binevoiește să mă vezi, să mă ascuți și apoi, îndepărtează-mă, dacă vrei. Nu intenționez să-ți spun atît de curînd că iubesc. Dar cuvintele îmi năvălesc din inimă, își caută drum. Primește-mi, te rog, omagiul și jurămintele. Ne-am întîlnit prima oară la altarul zeiței Pallas ; n-ô să ne întîlnim în fața unui altar mai blînd și mai vechi ?

Frumoasă, adorată Ione ! Tinerețea mea înfierbîntată și sîngele meu atenian m-au călăuzit greșit și m-au ademenit, dar rătăcirile m-au învățat cel puțin să apreciez odihna — limanul pe care l-am atins. Atîrn hainele mele ude de altarul zeului mării. Am scăpat de naufragiu. Te-am găsit pe tine, Ione. Binevoiește să mă vezi. Ești blîndă cu străinii, să fii oare mai puțin îngăduitoare cu cei ce vin din propria ta țară ? Aștept răspunsul tău. Primește florile pe care ți le trimit ; dulcea lor suflare cunoaște o limbă mai elocventă decît cuvintele. Au de la soare parfumul pe care îl răspîndesc. Sînt simbolul iubirii care primește și răsplătește înzecit. Simbolul inimii care ți-a băut razele și-ți datorează germenul comorilor pe care le oferă zîmbetului tău. Ți le trimit printr-o fată pe care o vei primi de dragul ei, dacă nu pentru mine. Și ea e străină, ca și noi. Cenușa strămoșilor ei se odihnește sub un cer mai luminos. Dar, mai puțin norocoasă decît noi, e oarbă. Și e sclavă. Sărmana Nidia, cerîndu-ți permisiunea să rămîna pe lîngă tine, mă străduiesc, pe cît se poate, să îndrept cruzimea naturii și a destinului. E blîndă, ageră și ascultătoare. E talentată la muzică și cîntec și-i o adevărată Chloris¹ pentru flori. Ea speră, Ione, că o vei iubi. De nu va fi așa, trimite-o înapoi la mine.

Încă un cuvînt — îngăduie-mi să fiu îndrăzneț, Ione! De ce ai o părere atît de bună despre egipteanul acela întunecat ? Nu are aerul că ar fi cîstit. Noi, grecii, învățăm din leagăn să cunoaștem oamenii. Nu sîntem mai puțin profunzi pentru că nu arborăm o mină sumbră.

¹ Zeița florilor la grecii antici. (N. A.)

Buzele noastre zîmbesc, dar ochii ne sînt serioși ; observă, notează, studiază. Arbaces nu este omul în care să te încrezi. Nu cumva a fost el cel care m-a nedreptățit față de tine ? Bănuiesc aceasta deoarece v-am lăsat împreună. Ai văzut cum l-a iritat prezența mea ? De atunci nu mă mai primești. Nu crede nimic din ce îți spune împotriva mea. Dar dacă totuși crezi, anunță-mă deîndată. Atîta măcar îi datorează Ione lui Glaucus. Rămii cu bine. Scri-soarea aceasta îți atinge mîna. Va fi mai norocoasă decît autorul ei. Încă o dată, rămii cu bine.“

Citind această scrisoare, Ione avu impresia că i s-a ridicat o ceață de pe ochi. Care se presupunea că ar fi vina lui Glaucus ? Că nu iubește cu adevărat. Acum, direct și în termeni care nu lăsau nici o îndoială, își mărturisea iubirea. Din acel moment își redobîndi din plin puterea. Inima ei o mustra la fiecare cuvînt afectuos din scrisoarea atît de plină de pasiune, romantică și convingătoare. Și ea se îndoise de loialitatea lui, dăduse crezare altuia. Nu-i lăsase nici măcar dreptul pe care îl are orice inculpat : de a ști pentru ce este învinuit, ca să se poată apăra. Lacrimile îi curgeau pe obraji. Sărută scrisoarea. O puse în sîn. Întorcîndu-se spre Nidia, care rămăsese în același loc, spuse :

— Vrei să te așezi, fetița mea, în timp ce scriu un răspuns la această scrisoare ?

— Deci îi răspunzi, spuse Nidia, cu răceală. Atunci, sclavul care m-a însoțit îi va duce scrisoarea.

— Iar tu rămii cu mine. Crede-mă, serviciul tău va fi ușor.

Nidia își plecă capul.

— Cum te numești, draga mea ?

— Mi se spune Nidia.

— Patria ta ?

— Țara Olimpului. Tesafia.

— O dată ce sîntem pe jumătate compatrioate, vei fi prietena mea, spuse mîngîietor Ione. Între timp, te rog, nu mai sta pe marmura aceea rece... Așa ! Acum că te-ai așezat, pot să te las cîteva clipe.

„Ione, salutîndu-l pe Glaucus. Vino la mine, Glaucus. Vino mîine. Am fost poate nedreaptă cu tine. Dar, cel puțin, îți voi spune de ce ai fost învinovățit. Să nu-ți mai fie teamă de acum de egiptean. Să nu-ți mai fie teamă de nimeni. Tu spui că ai mărturisit prea mult. Dar vai, în cuvintele acestea grăbite, am făcut și eu același lucru. Rămii cu bine !“

Cînd Ione se reîntoarce cu scrisoarea pe care nici nu îndrăzni s-o recitească (vai, binecunoscuta grabă, binecunoscuta timiditate a iubirii !), Nidia se ridică de pe scaun.

— I-ai scris lui Glaucus ?

— Da.

— Și o să-i mulțumească mesagerului care îi duce scrisoarea ?

Ione uită că fata e oarbă. Se înroși toată și tăcu. Nidia adăugă pe un ton mai calm :

— Vreau să spun că un cuvînt rece din partea ta îl va întrista. Cea mai mică bunăvoință îl va bucura. În primul caz, trimite sclavul să-i ducă răspunsul. În cel dîn urmă, lasă-mă pe mine. Mă reîntorc diseară.

— De ce vrei să fii purtătorul scrisorii mele ? întrebă Ione evaziv.

— E deci așa, exclamă Nidia. Dar cum ar putea fi altfel ? Cine poate fi rău cu Glaucus ?

— Copila mea, spuse Ione, pe un ton ceva mai rezervat, vorbești cu multă căldură. Glaucus deci e bun în ochii tăi ?

— Nobilă Ione, pentru mine Glaucus este ceea ce nu au fost nici soarta nici zeii : un prieten.

Tristețea plină de demnitate cu care Nidia rosti aceste cuvinte simple o mișcă. Aplecîndu-se, o sărută.

— Ești recunoscătoare. Asta-i o calitate. De ce să mă sfiesc să spun că Glaucus e demn de recunoștința ta ? Du-te, Nidia și du-i tu însăși scrisoarea. Dar întoarce-te dîn nou. Dacă sînt plecată de acasă la întoarcerea ta, cum s-ar putea să fiu în seara asta, camera ta va fi pregătită alături de a mea. Nidia, eu nu am o soră. Vrei să fii sora mea ?

Tesaliana sărută mîna lui Ione și apoi spuse, puțin stînjinită :

— Pot să-ți cer o favoare ?

— Nu-mi poți cere nimic ce nu ți-aș da.

— Mi se spune că ești mai frumoasă decît ființele de pe pămînt. Dar vai, eu nu pot să văd ceea ce bucură lumea. Îngăduie-mi să-mi trec mîna peste fața ta. Acesta-i singurul meu mijloc de a judeca frumusețea și de obicei nu mă înșel.

Nu așteptă răspunsul. Pe cînd vorbea, își trecu ușor și încet mîna peste chipul plecat și pe jumătate întors al lui Ione, chip pe care o singură imagine din lume îl poate încă descrie și reaminti : statuia mutilată, dar totuși admirabilă, din orașul ei natal, Neapole. Acel chip din Paros alături de care toată frumusețea Venerei florentine pare săracă și pămîntească. Chipul ei atît de armonios, plin de inteligență, de tinerețe, de suflet, i-a făcut pe cercetătorii moderni să presupună că o reprezintă pe Psyche ¹.

Atingerea întîrzie peste părul împletit și fruntea netedă, peste obrajii fini și catifelați, buzele minunat desenate, gîtul alb ca de lebădă.

— Acum știu că ești foarte frumoasă, spuse fata. Voi putea să-ți evoc pentru totdeauna imaginea în întunericul meu.

Cînd Nidia plecă, Ione căzu într-o visare adîncă și minunată. Deci Glaucus o iubea. O mărturisise. Da ! O iubea ! Citi din nou prețioasa lui confesiune. Se oprea la fiecare cuvînt, săruta fiecare rînd. Nu se întreba de ce fusese calomniat, era însă sigură că fusese. Se mira că a putut crede chiar și o silabă împotriva lui. Se întreba cum de reușise egipteanul să-și exercite puterea împotriva lui Glaucus. Simți cum o trec fiori reci recitînd avertismentul lui în privința lui Arbaces și teama secretă pe care o simțea față de ființa aceea sumbră se transformă în groază. Fu trezită din aceste gînduri de slujnicele ei care veniră să o vestească că a sosit ora fixată pentru vizita la Arbaces. Tresări. Uitase promisiunea făcută. Prima ei pornire fu să renunțe. A doua, să-și rîdă de propria ei teamă : nu era el prietenul cel mai vechi pe

¹ Resturile minunate ale statuii astfel numite din Muzeul Borbonico. Fața acestei statui, prin expresia și trăsăturile ei, este tot ce am moștenit mai frumos de la sculptorii antici. (N. A.)

care îl avea ? Se grăbi să-și pună podoabele obișnuite la rochie și, nehotărîtă dacă să-l întrebe pe egiptean mai îndeaproape despre acuzațiile aduse lui Glaucus, sau să aștepte să vorbească mai întâi cu Glaucus însuși, fără să dea vreun nume, despre învinuirea ce i-a fost adusă, porni spre casa întunecată a lui Arbaces.

Capitolul VII

IONE PRINSĂ ÎN LAȚ. ȘOARECELE ÎNCEARCĂ SĂ ROADĂ PLASA

— O, scumpă Nidia, exclamă Glaucus, citind scrisoarea lui Ione, solul înveșmîntat în albul cel mai alb care a trecut vreodată între pămînt și cer ! Cum aș putea să-ți mulțumesc ?

— Sînt răsplătită, spuse sărmana fată.

— Mîine ! Mîine ! Cum să fac să treacă orele pînă atunci ?

Îndrăgostitul nu o lăsă pe Nidia să-i scape, deși ea încercase de mai multe ori să iasă din cameră. O făcu să-i repete de nenumărate ori fiecare silabă a conversației scurte pe care o avusese cu Ione. De zeci de ori, uitînd de nenorocirea fetei, o întrebă cum arăta și ce expresie avea iubita lui. Apoi, cerîndu-și iertare, o rugă să ia de la început povestirea întreruptă astfel de el. Orele, atît de dureroase pentru Nidia, trecură repede și plăcut pentru el și cînd seara începu să se lase, o trimise înapoi la Ione, cu o nouă scrisoare și flori proaspete. Abia plecase cînd Clodius, cu cîțiva dintre veseli săi amici, năvăliră peste el. Îl tachinară pentru că stătuse retras toată ziua și nu trecuse pe la locurile obișnuite. Îl invită să-i însoțească prin orașul însuflețit care zi și noapte oferea distracții variate. Pe atunci, ca și acum, în sud (căci cred că nici o altă țară nu a păstrat mai bine obiceiurile, pierzînd mai mult măreția), plăcerea cea mai mare a italienilor era să se adune seara. Sub porticurile templelor sau sub boschetele care întretaiau străzile, ascultau muzică, istorisirile vreunui povestitor plin de

fantezie, salutau răsăritul lunii cu libații de vin și cîntece.

Glaucus era prea fericit ca să nu fie sociabil. Dorea să-și cheltuiască în vreun fel excesul de bucurie care îl copleșea. Acceptă cu voie bună propunerea amicilor săi și rîzînd, porniră toți la plimbare prin aglomerația străzilor bine iluminate.

Între timp Nidia ajunsese din nou la casa lui Ione care plecase într-o vizită. Întrebă fără mult interes unde era plecată. Răspunsul o uimi și o înspăimîntă.

— Acasă la Arbaces egipteanul ? Nu-i cu puțință !

— Ba-i adevărat, mititico, o asigură sclavul care îi răspunsese la întrebare. Îl cunoaște de mult pe egiptean.

„De mult ! O, zei ! Și totuși Glaucus o iubește !” își zise în sine ei Nidia, întrebînd apoi cu voce tare :

— Și l-a vizitat de multe ori pînă acum ?

— Niciodată pînă astăzi, o informă sclavul. Dacă toate zvonurile care circulă prin Pompei sînt adevărate, ar fi fost mai bine să nu se fi aventurat nici acum. Dar ea, biata mea stăpînă, nu știe nimic din cele ce ajung pînă la noi. Vorbele din vestibul nu pătrund în peristil¹.

— Niciodată pînă astăzi, repetă Nidia. Ești sigur ?

— Foarte sigur, frumușico. Dar ce-ți pasă ție de asta și ce ne pasă nouă ?

Nidia ezită o clipă, apoi, lăsînd florile ce-i fuseseră încredințate, îl strigă pe sclavul care o însoțea și plecă fără nici un cuvînt.

Abia cînd ajunsese la jumătatea drumului care ducea la casa lui Glaucus rupse tăcerea, murmurînd pentru sine :

„Nici nu-și imaginează. Nici nu-și poate imagina în ce pericol s-a aruncat. Proastă ce sînt ! Să o salvez ? Da. Pentru că îl iubesc pe Glaucus mai mult decît pe mine însămi.”

Cînd ajunsese la casa atenianului, află că plecase cu un grup de prieteni și nimeni nu știa încotro. Nu se va întoarce probabil înainte de miezul nopții.

Fata gemu. Căzu pe un scaun și își ascunse fața în palme, ca și cum și-ar fi adunat gîndurile. „Nu-i timp de

¹ Terențiu (N.A.).

pierdut“, își zise, ridicîndu-se. Se întoarse spre sclavul care o însoțise și îl întrebă :

— Nu știi dacă Ione are vreo rudă sau vreun prieten apropiat la Pompei ?

— Ei, pe Iupiter ! Proastă mai ești să mă întrebi așa ceva. Toată lumea știe că Ione are un frate care, deși e tânăr și bogat, a făcut nebunia, ți-o spun în taină, să se facă preot la Isis.

— Preot la Isis ? O, zei ! Cum îl cheamă ?

— Apecide.

— Îl cunosc, murmură Nidia. Așadar amîndoi, frate și soră, sînt pe cale de a cădea victime. Apecide ! Da, ăsta era numele pe care l-am auzit la... Cunoaște deci pericolul care o amenință pe sora lui. Mă duc la el.

După ce luă această hotărîre, se ridică și luîndu-și bastonul care îi călăuzea întotdeauna pașii, se grăbi înspre templul apropiat al zeiței Isis. Pînă să treacă sub protecția mărinimosului grec, bastonul acela fusese de ajuns să o conducă pe biata fată oarbă dintr-un capăt în celălalt al orașului Pompei. Fiecare stradă, fiecare colț din cartierele mai frecventate ale orașului îi erau familiare. Și cum cetățenii simțeau un respect pe jumătate superstițios pentru cei ce sufereau de infirmitatea ei, dădeau întotdeauna cale liberă pașilor ei sfioși. Biata fată, nici nu visa că în scurt timp faptul de a fi oarbă o va apăra și o va călăuzi mai sigur decît cei mai ageri ochi !

Dar de cînd trăia sub acoperișul lui Glaucus, acesta poruncise unui sclav să o însoțească tot timpul, pretutîndeni. Bietul amărit căruia i se încredințase această sarcină și care era cam dolofan, după ce făcuse de două ori drumul pînă la casa lui Ione și înapoi, se vedea acum condamnat la o a treia excursie (unde, numai zeii puteau să știe !). Alerga în urma ei plîngîndu-și soarta și asigurîndu-i solemn pe Castor și Pollux că oarba, după părerea lui, are și pantofii lui Mercur, pe lîngă infirmitatea lui Cupidon.

Nidia nu avea nevoie de ajutorul lui ca să-și găsească drumul spre templul popular al lui Isis. Spațiul din față era acum pustiu și nu o împiedica nimeni să ajungă lîngă locul sacru.

— Aici nu-i nimeni, spuse sclavul cel gras. Ce dorești, sau pe cine cauți ? Nu știi că preoții nu locuiesc în templu ?

— Strigă, spuse fata nerăbdătoare. Un flamin cel puțin stă întotdeauna, zi și noapte, de veghe la altarul zeiței.

Sclavul strigă zadarnic.

— Nu vezi pe nimeni ?

— Nu.

— N-ai dreptate. Aud un suspin. Uite-te mai bine.

Mirat și bombănind, sclavul își plimbă privirea de jur împrejur. În fața unui altar, ale cărui ruine mai sînt și azi îngrămădite pe acel loc, văzu o siluetă aplecată parcă în meditație.

— Văd pe cineva, spuse el. După hainele albe pare să fie preot.

— O, flamin al lui Isis ! strigă Nidia. Slujitor al celei mai străvechi zeițe, ascultă-mă !

— Cine mă cheamă ? întrebă o voce slabă și melancolică.

— Cineva care nu vine să împărtășească unuia dintre voi lucruri obișnuite. Nu vreau să întreb oracolele, ci să dau ceva de veste.

— Cu cine ai de vorbit ? Pleacă, nu-i ora potrivită ! Mă deranjezi. Noaptea e sacră zeilor și ziua oamenilor.

— Mi se pare că îți recunosc vocea. Ești cel pe care îl caut. Și totuși te-am auzit vorbind doar o singură dată. Nu ești preotul Apecide ?

— Da, eu sînt, răspunse preotul, ieșind din altar și apropiindu-se de balustradă.

— Tu ești ! Lăudați fie zeii !

Făcu un semn cu mîna sclavului să se îndepărteze. Acesta, închipuindu-și firește că numai vreo superstiție legată de salvarea lui Ione îi adusese la templu, o ascultă și se așează pe pămînt, puțin mai departe.

— Sssst ! spuse ea, vorbind încet și repede. Ești într-adevăr Apecide ?

— Dacă mă știi, îmi poți recunoaște chipul.

— Sînt oarbă. Văzul meu este în urechi și ele te-au recunoscut. Dar jură-mi că ești tu.

— Jur pe toți zeii, pe mîna mea dreaptă și pe lună.

— Vorbește încet... apleacă-te... dă-mi mîna. Îl cunoști pe Arbaces ? Ai depus flori la picioarele scheletului ? Oh, mîna ta e rece. Ascultă ! Ai depus jurămîntul acela înspăimîntător ?

— Cine ești și de unde vii, palidă fecioară ? întrebă speriat Apecide. Nu te cunosc. Capul meu nu s-a culcat pe sînul tău. Nu te-am mai văzut niciodată.

— Dar m-ai auzit cîntînd. N-are importanță ! Amin-tirile astea ne umplu pe amîndoi de rușine. Ascultă ! Ai o soră.

— Vorbește ! Vorbește ! Ce-i cu ea ?

— Cunoști banchetele scheletului, străine ? Îți place poate să iei parte la ele. Dar ți-ar face plăcere să fie de față și sora ta ? Ți-ar face plăcere să fie invitata lui Arbaces ?

— O, zei ! N-o să îndrăznească ! Dacă-ți bați joc de mine, fată, fie-ți teamă ! Am să-ți smulg mădulelele unul cîte unul !

— Spun adevărul și în timp ce eu vorbesc, Ione e în palatul lui Arbaces. Invitata lui pentru prima dată. Tu știi dacă-i pericol prima dată. Rămîi cu bine ! Mi-am făcut datoria.

— Stai ! Stai ! strigă preotul, trecîndu-și mîna palidă peste frunte. Dacă-i adevărat, ce-i de făcut ca să o salvăm ? S-ar putea să nu mă lase înăuntru. Nu cunosc labirintul locuinței aceleia complicate. O, Nemesis ! Sînt pe drept pedepsit.

— Dacă vrei să-mi fii tu călăuză și tovarăș, dau drumul sclavului. Am să te conduc la ușa secretă a casei și ai am să-ți șoptesc cuvîntul de trecere. Ia-ți o armă. S-ar putea să-ți folosească.

— Așteaptă o clipă, spuse Apecide.

Retrăgîndu-se într-una din chiliile de pe laturile templului, reveni imediat, înfășurat într-o pelerină largă, purtată mult pe vremea aceea de toate clasele sociale, pelerină care îi ascundea îmbrăcămintea sacră.

— Și acum, spuse el scrișnind din dinți, dacă Arbaces a îndrăznit să... dar nu poate să îndrăznească, nu poate ! De ce să-l bănuiesc ? Poate fi atît de ticălos ? Nu vreau să cred. Și totuși, sofist cum e ! Vrăjitor întunecat ! O,

zei, apărați-mă ! Dar există zei ? Ei da, există o zeiță, cel puțin, pe care o pot invoca : Răzbunarea.

Șoptind aceste gânduri incoerente, Apecide, urmat de însoțitoarea lui tăcută și oarbă, se grăbea pe cărările cele mai pustii spre casa egipteanului.

Sclavul căruia Nidia îi dăduse brusc drumul ridică din umeri, mormăi o rugăciune și porni bucuros spre camera lui de culcare.

Capitolul VIII

SOLITUDINEA ȘI MONOLOGUL EGIPTEANULUI. ANALIZA CARACTERULUI SĂU

Și acum va trebui să ne întoarcem din cursul povestirii noastre în urmă cu câteva ore. În zorii cenușii ai zilei pe care Glaucus o și însemnase cu alb, egipteanul veghea singur, în vârful turnului piramidal de lângă casa lui. Parapetul înalt din jur servea drept zid și împreună cu înălțimea edificiului și copacii întunecați ce încingeau vila îl fereau de ochii indiscreți ai curioșilor. În fața lui era o masă pe care se vedea un sul plin cu semne mistice. Sus stelele păleau, iar umbrele nopții se topeau pe crestele golașe ale munților. Doar peste Vezuviu rămânea un nor jos care de câteva zile se strângea tot mai întunecat și mai compact deasupra vârfului. Lupta dintre noapte și zi se vedea cel mai bine în largul mării calme ca un lac gigantic, îmbrățișată de țărmul care, acoperit cu verdeată și viță și strălucind ici-colo, unde se înălțau zidurile albe ale orașelor adormite, cobora spre valurile abia înfiorate.

Era ora cea mai sacră pentru știința îndrăzneată a egipteanului : arta de a citi în stele destinele noastre schimbătoare.

Își completase sulul, notase momentul și semnul și acum, sprijinit într-o mână, se abandonase gândurilor trezite de calculele făcute.

„Din nou mă avertizează stelele. Cu siguranță că mă pîndește o primejdie, spuse el încet, un pericol violent și neprevăzut. Stelele îmi repetă aceeași amenințare

batjocoritoare pe care, dacă nu greșesc cronicile noastre, i-o prevesteau cîndva lui Pirus¹, el, cel sortit să se lupte pentru toate și să nu se bucure de nimic — veșnic în atac, necîștigînd niciodată ceva — bătălii fără rezultat, lauri fără triumf, faimă fără succes. Învins, în cele din urmă, de propriile lui superstiții, ucis, ca un cîine, de o cărămidă aruncată de o femeie bătrînă. De fapt stelele mă flatează asemănîndu-mă cu acel maniac al războiului ; făgăduind zelului meu de a cunoaște aceleași rezultate pe care le-a avut ambiția lui nebună. Strădanii neîntrerupte, fără un țel sigūr, truda lui Sisif, muntele și piatra. Piatra ! Imagine sinistră ! Îmi spune că mă amenință o moarte cam ca a epirotului. Să mai privesc o dată. «Păzăște-te ! spun scînteietorii profeți. Cînd treci pe sub acoperișuri antice, sau ziduri asediate, sau stînci proeminente. O piatră aruncată de sus este încărcată de blestemele destinului împotriva ta.» Și nu mult după aceasta vine pericolul. Dar nu pot citi limpede ziua și ora. Ei bine, dacă clepsidra mi se golește, nisipul să-mi strălucească pînă la urmă. Și totuși, dacă scap de acest pericol — dacă scap — restul existenței mele va străluci luminos și limpede ca dîra razelor de lună în apă. Văd onoruri, fericire, succes — lucind deasupra fiecărui talaz al golfului întunecat în care trebuie să mă cufund la urmă. Cum oare, cu un asemenea destin de cealaltă parte a pericolului, să fiu răpus de el ? Sufletul meu îmi șoptește să sper. Trece senin peste ora proorocită. Se bucură de viitor. Curajul lui este de bun augūr. Dacă ar urma să pier atît de brusc și de curînd, moartea și-ar arunca umbra asupra mea și aș avea presentimentul de gheață al sfîrșitului. Sufletul meu ar reacționa prin tristețe și mîhnire la prevestirea lugubrului Orcus². Dar zîmbește, Mă asigură că am să scap.“

Sfîrșindu-și astfel monologul, egipteanul se ridică în mod involuntar. Traversă iute spațiul strîmt al terasei care avea drept plafon bolta înstelată și oprindu-se lîngă

¹ Pirus, regele Epirului, inamicul înverșunat al romanilor, căruia i se atribuie, după victoria de la Tusculum, cuvintele : „Încă o victorie ca aceasta și sînt pierdut“. (N. A.)

² Zeu al Infernului, identificat cu Pluton.

parapet, privi încă o dată spre cerul cenușiu și melancolic. Boarea zorilor palizi îi răcorea fruntea și, treptat, mintea lui își redobândea calmul lucid și firesc. Își întoarse privirea de la stele, în timp ce, una câte una, se retrăgeau în adâncurile cerului, îndreptându-și-o spre spațiul vast de dedesubt. În portul tăcut al orașului se înălțau nedeslușit catargele galerelor. Se potolise, în sfârșit, vuietul aceluia tîrg de opulență și activitate. Nici o lumină. Doar ici și colo, în fața coloanelor unui templu sau la porțile forului amuțit, răzbea lumina palidă și șovăielnică a dimineții. Din inima orașului amortit, care în curînd avea să vibreze de sute de patimi, nu se auzea nici un sunet. Șuvoaiele vieții nu curgeau ; stăteau zăvorțite sub gheața somnului. Din spațiul imens al amfiteatrului cu cercuri de scaune din piatră ridicate unul deasupra altuia, încolăcit și rotund ca un monstru adormit, se ridica o ceață subțire și fantomatică. Se aduna tot mai mohorîtă peste boschetele rare din preajmă. Orașul arăta așa cum apare astăzi, după trecerea solemnă a șaptesprezece secole, în ochii călătorului : *un oraș al morților* ¹.

Pînă și marea, marea aceea senină și fără flux, zăcea aproape la fel de tăcută, doar că din adîncul pieptului ei ieșea, atenuat de distanță, un murmur slab și regulat de parcă ar fi respirat. Arcuindu-se pînă departe, ca și cum ar fi întins brațele spre pămîntul verde și frumos, părea să strîngă inconștient la piept orașele care coborau pe tîrm, Stabiae ², Herculaneum și Pompei, acești copii preferați ai adîncului. „Dormiți !” exclamă egipteanul, privind încruntat spre orașe, mîndria și floarea Campaniei. „Dormiți ! De-ați dormi somnul morții, voi, ce sînteți acum bijuterii în coroana imperiului. Tot așa erau odinioară și orașele Nilului. Măreția lor a pierit. Dorm printre ruine. Palatele și templele au devenit morminte, șerpilor se încolăcesc prin iarba de pe străzi, șopîrlele se scaldă la soare în sălile pustii. Prin acea misterioasă țegă a naturii, care

¹ Cînd Sir Walter Scott a vizitat Pompeiul, împreună cu Sir William Geel, unica lui exclamație a fost : „Orașul morților. Orașul morților”. (N.A.)

² Stabiae nu mai era, de fapt, un oraș, dar mai era încă o stațiune cu vile ale bogaților. (N.A.)

umilește pe unul ca să înalțe pe altul, tu, mîndră Romă, ai crescut pe ruinele lor. Ai uzurpat gloria lui Sesostris¹ și a Semiramidei² iar acum, jefuitoare, te împodobești cu prada. Și pe acești sclavi ai triumfului tău pe care eu (ultimul fiu al unei monarhii uitate) îi privesc de sus, acești consumatori ai luxului și ai puterii tale omniprezente, îi blestem. Va veni timpul cînd Egiptul va fi răzbunat. Din casa de aur a lui Nero își vor face iesle caii barbarilor. Iar tu, care ai semănat vînt prin cuceririle tale, îți vei culege recolta în furtuna disperării.“ Pe cînd își încheia astfel proorocirea, pe care destinul a îndeplinit-o atît de cumplit, egipteanul părea cea mai sinistrală întrupare a răului augur ce a apărut vreodată în visul unui pictor sau al unui poet. Lumina dimineții, care aruncă paloare chiar pe un obraz frumos de tînar, dădea chipului său maiestuos și semeț o culoare de mormînt. Cu părul negru încadrîndu-i bogat fața, mantia întunecată ce flutura lungă și largă, brațul întins în sus, cu ochii scăpărînd de o bucurie sălbatică și fioroasă, părea jumătate profet, jumătate diavol.

Își întoarse privirea dinspre oraș și mare. În fața lui se întindeau viile și pășunile bogatului ținut Campania. Poarta și zidurile orașului vechi, în parte pelasgice, nu păreau să-i îngrădească întinderea. În toate direcțiile se vedeau vile și sate înaintînd pînă pe povîrnișul Vezuviului, care era mai puțin abrupt și înalt ca în prezent. Așa cum Roma însăși este clădită deasupra unui vulcan stins, cei din sud au populat cu aceeași nepăsare ținuturile verzi și îmbrăcate în viță de vie din jurul unui vulcan ale cărui flăcări le considerau stinse pentru totdeauna. De la poartă începea strada lungă a mormintelor, variate ca mărime și arhitectură, pe unde se poate ajunge și astăzi în oraș. Peste toate domina vîrfurile acoperite de nori al Munțului groazei, cînd cu umbre întunecate, cînd cu zone luminoase, dezvăluind peșterile acoperite cu mușchi și stîncile de lavă, martori ai incendiilor trecute și care

¹ Celebru faraon al Egiptului din a XII-a dinastie egipteană, care și-a întins regatul de la Mediterană pînă în India (1887—1850 î.e.n.).

² Regina legendară a Asiriei și Babilonului.

ar fi putut prevesti cele ce urmau să se întîmple : dar omul e orb.

Era greu să-ți închipui atunci și în acel loc cauzele datorită cărora tradițiile locale aveau o tonalitate atît de mohorîtă și sumbră. De ce în cîmpiile surîzătoare ce se întindeau pe mile întregi, pînă la Baiae și Misenum, poezii își imaginaseră poarta și pragul infernului : Acheronul și Stixul imaginat de ei. De ce în cîmpiile Phlegree ¹, care acum surîd sub vița de vie, și-au închipuit luptele zeilor și au presupus că îndrăzneții titani au încercat să înfrîngă cerul. Poate în acel pisc ars și bătut de vînturi fantezia tindea să creadă că descifrează semnele trăsnetului olimpic.

Dar nici vîrful zdrențuit al vulcanului stins, nici fertilitatea cîmpurilor în pantă, nici melancolica alee a mormintelor, nici vilele splendide ale unui popor rafinat și luxos nu opriră privirea egipteanului. De o parte a peisajului, muntele Vezuviu cobora spre cîmpie printr-o coamă îngustă și necultivată, întreruptă ici-colo de stînci colțuroase și păduri sălbatice. La poale se întindea o baltă mlăștinoasă și insalubră. Privirea atentă a lui Arbaces distinse conturul unei persoane care se mișca prin mlaștină, oprindu-se din cînd în cînd să-i smulgă produsele putrede.

Arbaces spuse tare :

— Iată că am un tovarăș în veghea mea nocturnă. A coborît vrăjitoarea Vezuviului. Și ea, cum s-ar putea să-și închipuie credulii, cultivă știința stelelor ? A murmurat vrăji necurate la lună sau (cum dovedesc opririle ei) culege ierburi rele din mocirla otrăvitoare. Trebuie să-l văd pe acest tovarăș de muncă. Cine se străduiește să cunoască știe că nici o știință nu-i demnă de dispreț. Demni de dispreț sînteți numai voi, creaturi grase și umflate, sclavi ai luxului, leneși în gîndire, voi care cultivați doar simțurile sterile și visați că acest teren sărac poate produce și mirtul și laurul. Nu, doar cel înțelept poate să se bucure. Doar nouă ne este îngăduită adevărata voluptate, cînd toate — sufletul, creierul, inventivitatea, experiența,

¹ Cîmpii arse. (N.A.)

gîndul, învățătura, imaginația — contribuie, ca niște rîuri, să îmbogățească marea simțurilor ! Ione !

Îndată ce pronunță acest cuvînt magic, gîndurile lui Arbaces luară o întorsătură mai profundă și mai intimă. Se opri. Își aținti privirea în pămînt. Zîmbi mulțumit o dată sau de două ori și apoi, coborînd din locul său de veghe ca să se îndrepte spre pat, murmură :

— Dacă moartea mă pîndește atît de aproape, voi putea spune cel puțin că am trăit. Ione va fi a mea !

Caracterul lui Arbaces consta dintr-o țesătură atît de încîlcită și complicată, încît pînă și mintea lui era uneori confuză și contradictorie. În el, descendentul unei dinastii stinse, produsul unui popor decăzut, ardea acel spirit al orgoliului nesatisfăcut, veșnică sursă de iritare pentru omul care, dotat cu o vigoare superioară majorității, se simte inexorabil exclus din sfera unde au strălucit strămoșii săi și la care, prin firea și nașterea sa, ar fi îndreptățit. Acest sentiment nu cunoaște îngăduința. Se războiește cu întreaga societate și vede un dușman în fiecare om. Dar acest sentiment nu era însoțit de tovarășul său obișnuit : sărăcia. Arbaces, la fel de bogat ca mulți nobili romani, își putea permite să-și satisfacă din plin pasiunile care nu-și găseau descărcare în activitate sau ambiție. Călătorind din loc în loc și văzînd mereu și pretutindeni Roma, în el crescuse enorm ura împotriva societății și gustul pentru plăcere. Se afla într-o vastă închisoare din care nu putea scăpa, dar pe care o putea transforma cel puțin într-un lăcaș al voluptății, într-un veritabil palat. Din timpuri străvechi egiptenii erau înclinați spre bucuriile simțurilor. Arbaces moștenise atît apetitul lor sexual, cît și văpaia imaginației ce poate scăpăra lumină în putreziciunea corupției. Dar la fel de nesociabil în distracții ca și în preocupările mai serioase, intolerant atît față de cei superiori cît și față de egalii săi, nu admitea în intimitate decît sclavi care participau docili la destrăbălări. Era stăpînul solitar al unui harem numeros. Dar se simțea condamnat la acea saturație, blestemul oamenilor al căror intelect este mult superior distracțiilor, și ceea ce fusese cîndva impulsul pasiunii, înghețase în convențiile obișnuinței. Din această deziluzie a simțurilor încercase să se ridice prin cultivarea științei. Dar cum scopul său nu

era să servească umanitatea, disprețuia cunoștințele practice și utile. Imaginația lui sumbră se complăcea să se avenge în cercetări mistice și obscure, întotdeauna fascinante pentru spiritele originale și singuraticе și spre care el era împins de orgoliul îndrăzneț al firii sale și de tradițiile misterioase ale patriei. Refuzînd să accepte crezurile confuze ale lumii păgîne, își pusese toată credința în puterea inteligenței omenești. Nu cunoștea (poate nu era nimeni în epoca aceea care să-și dea limpede seama) limitele impuse de natură descoperirilor noastre. O dată ce, cu cît te ridici mai sus în cunoaștere, cu atît ți-e dat să descoperi mai multe minuni, își imagina nu numai că natura opera miracole în cursul ei, dar că ar putea fi deviată din mersul ei obișnuit prin intervenția unui spirit dominator. Depășind limitele fixate de știință, se rătăcise într-o regiune de fantasme și visuri. De la adevărurile astronomiei, trecu la aberațiile astrologiei. De la tainele chimiei, se rătăci în labirintul fantomatic al magiei. Și sceptic în ce privește puterea zeilor, devenise sclavul unei încrederi oarbe în puterea omului.

Cultivarea magiei avea în acel timp o trecere neobișnuită la așa-zii înțelepți. Era de origine mai mult orientală. Străină de filozofia timpurie a grecilor, nu fusese acceptată de ei pînă cînd Ostanes¹, care însoțea armata lui Xerxes, nu a introdus în credințele simple ale Eladei concepțiile înalte ale lui Zoroastru². Sub împărații romani, acest cult a fost naturalizat la Roma (motiv gras pentru spiritul satiric a lui Iuvenal). Strîns legat de magie, cultul zeiței Isis fusese mijlocul de a răspîndi credința în vrăjitoria egipteană. Teurgia sau magia albă, cît și necromanția, magia neagră, aveau ambele mare trecere în primele secole ale erei creștine și miracolele lui Faust nu pot fi comparate cu cele ale lui Apollonios³. Regi, curteni și filozofi, tremurau toți în fața maeștrilor acelei științe de temut. Iar Arbaces nu era ultimul din această tagmă. Reputația și descoperirile sale erau cunoscute de

¹ Satrap persan.

² Numele grec al profetului persan Zarathustra, fondatorului zoroastrismului.

³ Apollonios din Tyane, unul dintre cei mai cunoscuți magicieni, filozof neopitagorician (sec. I e.n.).

toți cei care cultivau magia, ba chiar i-au supraviețuit. Dar vrăjitorii și filozofii nu-l știau sub numele său adevărat, necunoscut de altfel în Italia, căci „Arbaces“ nu era un nume adevărat egiptean, ci o denumire mediană care, în amestecul și lipsa de stabilitate a raselor antice, devenise obișnuită în țara Nilului. Existau diverse motive, pornite nu numai din mândrie, dar și din rațiuni politice (în tinerețe, conspirase împotriva supremației Romei) care îl făceau să-și ascundă numele adevărat și rangul. Magicienii nu-l cunoșteau sub numele împrumutat de la Mede, nici sub cel care în Egipt i-ar fi atestat originea regală. Primise de la ei, ca omagiu, o poreclă mistică. În Magna Grecia și în cîmpiile orientale, era supranumit „Hermes“, stăpînul „Cingătorii de foc“. Speculațiile lui subtile și lăudatele atribute de înțelepciune, culese în mai multe volume, au făcut parte dintre dovezile de „meșteșuguri necurate“ pe care convertiții la creștinism le-au ars, cu multă bucurie, dar și cu teamă, la Efes, lipsind posteritatea de mărturiile vicleniei sale diabolice.

Conștiința lui Arbaces era determinată numai de intelect și nu respecta nici o lege morală. Susținea că cel care poate să impună gloatei frîna legilor, poate, prin superioritatea inteligenței sale, să se ridice deasupra ei. „Dacă am harul de a impune legi, raționa el, nu am și dreptul să-mi dirijez propriile mele creații? Ba mai mult, nu am dreptul să strunesc, să evit, să disprețuiesc mașinațiile unor spirite inferioare mie?“ Și astfel, dacă era ticălos, își justifica ticăloșenia prin ceea ce ar fi trebuie să-l facă virtuos, și anume, aptitudinile sale superioare.

Majoritatea bărbaților au mai mult sau mai puțin pasiunea puterii. La Arbaces, această pasiune corespundea exact caracterului său. Nu era pasiunea de a avea o autoritate exterioară și brutală. Nu dorea purpură și panglici, emblema unei dominații vulgare. Cînd ambițiile tinereții sale au eșuat și au fost înfrînte, s-a instalat în locul lor disprețul. Orgoliul și disprețul pentru Roma, Roma care devenise sinonimă cu lumea (Roma cea măreață pe care o trata cu aceeași desconsiderație pe care Roma însăși o oferea cu dărnicie barbarilor), nu-i îngăduiseră să aspire

la guvernarea altora, căci aceasta l-ar fi transformat pe loc în instrumentul sau protejatul împăratului. El, fiul rasei nobile a lui Ramses, să execute ordinele altcuiva, să primească puterea de la un altul ! Numai ideea îl umplea de minie. Dar respingînd o ambiție care rîvnea la onoruri nominale, nutrea și mai mult ambiția de a domina inimile. Respectînd puterea minții ca pe cel mai înalt har pămîntesc, îi plăcea să simtă în el în mod palpabil acea putere, prin efectul pe care îl avea asupra tuturor celor care îi ieșeau în cale. De aceea era tot timpul în căutarea tinerilor pe care să-i fascineze și să-i domine. Îi plăcea să subjuge sufletele, să stăpînească un domeniu invizibil și imaterial. Dacă ar fi fost mai puțin senzual și mai puțin bogat, ar fi devenit poate fondatorul unei noi religii. Dar, în cazul său, energia îi era frînată de plăcere. Totuși, alături de înclinația lui destul de vagă pentru dominare morală (vanitate scumpă filozofilor), era posedat de un devotament neobișnuit și fanatic față de țara misterioasă pe care o stăpîniseră strămoșii săi. Deși nu credea în zeitățile ei, credea în alegoriile pe care le reprezentau (interpretîndu-le în felul său). Îi plăcea să păstreze viu cultul Egiptului, menținîndu-i astfel umbra și amintirea puterii. Încărca, în consecință, altarele lui Osiris și Isis cu ofrande regesti și se străduia să sporească rîndurile sacerdoților cu adepți noi și bogați. O dată ce victimile sale depuseseră jurămintul și deveniseră preoți, își alegea, de obicei, dintre ei tovarășii de distracții, în parte pentru că astfel era sigur că vor păstra taina, dar în parte pentru a-și confirma pentru sine puterea lui deosebită. Acesta a fost motivul comportării sale față de Apecide, sport, în acest caz, de pasiunea lui pentru Ione.

I se întîmplase rar să locuiască mai mult în același loc, dar pe măsură ce îmbătrînea, îl obosea emoția unor peisaje noi. Locuia în orașele încîntătoare ale Campaniei de o perioadă de timp atît de lungă, încît era surprins el însuși. De fapt, mîndria lui îl paraliza oarecum în alegerea reședinței. Conspirația lui eșuată îl împiedica să se întoarcă pe acele meleaguri fierbînti pe care le socotea de drept propria lui moștenire și care acum stăteau umile, inerte și decăzute sub aripile acvilei romane. Sufletul său răzvrătit ura Roma. Nu-i plăcea să rivalizeze în avere

cu favoriții curții și să se vadă aruncat într-o sărăcie comparativă de măreția impresionantă a curții imperiale. Orașele Campaniei îi ofereau tot ceea ce dorea firea lui : luxul unui climat inegalabil și rafinamentele pline de fantezie ale unei civilizații senzuale. Era scutit de a vedea averi ce o depășeau pe a sa, nu avea rivali și scăpase de supravegherea unei curți invidioase. Cît timp era bogat, nimeni nu-și băga nasul în treburile lui. Putea să-și urmeze calea sa întunecată, nestingherit și singur.

Este blestemul senzualilor de a nu iubi decît după ce plăcerile simțurilor încep să-și piardă savoarea. Tinerețea lor arzătoare se topește în nenumărate dorințe, inimile le sînt oboseite. Gonind astfel veșnic după dragoste și exagerîndu-i poate farmecul datorită imaginației sale neobosite, egipteanul își risipise anii de glorie fără să atingă obiectul dorințelor sale. Frumusețea de mîine urma în inima lui frumuseții de astăzi și, în căutarea substanței, îl tulburau umbrele. Cînd cu doi ani în urmă o văzuse pe Ione, întîlnise pentru prima dată o fată pe care își imagina că ar putea-o iubi. Stătea atunci pe acea punte a vieții de unde omul vede clar în fața lui : de o parte, o tinerețe irosită, și de cealaltă, tenebrele bătrîneții care se apropie. E momentul cînd sîntem mai doritori decît oricînd să ne asigurăm, înainte de a fi prea tîrziu, de tot ceea ce am învățat să considerăm necesar pentru a ne bucura de viața a cărei jumătate mai bună a trecut.

Cu o seriozitate și o răbdare pe care, pînă atunci, nu le dedicase plăcerilor sale, Arbaces pornise să cucerească inima lui Ione. Nu se mulțumea să iubească ; dorea să fie iubit. Cu această speranță veghease cum înflorește tinerețea frumoasei napolitane și cunoscînd influența pe care o are spiritul asupra celor învățați să-și cultive mintea, contribuise la formarea intelectuală și instruirea lui Ione, în speranța de a o face în stare să aprecieze ceea ce, după părerea lui, era demn de afecțiune : o personalitate care, oricît de vinovată și pervertită, era bogată prin elementele ei de forță și măreție originală. Cînd constată că-i recunoaște această personalitate, îi îngădui, ba, chiar o încurajă să se amestece printre indolenții partizani ai plăcerii, convins că sufletul ei deprins cu excepționalul îi va simți lipsa și că, făcînd comparație cu ceilalți, va în-

văta să-l iubească. Uitase că, precum floarea soarelui se îndreaptă spre soare, tinereţea se îndreaptă tot spre tinereţe, pînă cînd gelozia stîrnită de Glaucus îl împinse să-şi recunoască brusc greşeala. Din acel moment, deşi nu intuise, precum am văzut, cît de mare era pericolul, pasiunea sa stăpînită îndelung se lansă într-o pornire mai aprigă şi mai tumultuoasă. Nimic nu aţîta mai iute focul iubirii decît o scinteie din neliniştea geloziei. Arde cu o flacără violentă şi nestăpînită. Dă uitării blîndeţea. Pune capăt tandreţii, preia ceva din intensitatea şi vehe-menţa urii.

Arbaces hotărî să nu mai piardă timp cu pregătiri prudente dar periculoase. Să pună o barieră irevocabilă între el şi rivalii săi. Hotărî să o posede pe Ione. Este drept că dragostea lui, cultivată atîta timp şi hrănită cu speranţe mai pure decît ale pasiunii, nu s-ar fi mulţumit doar cu acest fapt. Rîvnea după inima şi spiritul lui Ione nu mai puţin decît după frumuseţea ei. Dar îşi închipuia că, o dată ce o va separa printr-un delict temerar de restul lumii — uniţi printr-o legătură irevocabilă —, Ione va fi minată să-şi concentreze gîndurile asupra lui ; prin abilitate îşi va întregi cucerirea şi, cum s-a întîmplat cu romanii şi sabinele, un imperiu obţinut prin forţă va fi cimentat pe căi mai blînde... Această hotărîre fusese întărită de credinţa sa în profeţiile stelelor. De mult îi prezisese că anul în curs, ba mai exact chiar, că luna aceea va fi o perioadă de dezastru care îi va pune în pericol chiar viaţa. Era ameninţat de o dată sigură şi apropiată. Hotărîse să-şi îngrămădească pe catafalc, asemenea monarhilor, tot ce era mai preţios sufletului său. Vorba lui, dacă trebuia să moară, era hotărît să simtă că a trăit şi că Ione îi aparţinuse.

Capitolul IX

CE PĂTEŞTE IONE ÎN CASA LUI ARBACES.

PRIMELE SEMNE ALE MÎNIEI DUŞMANULUI DE TEMUT

Cînd Ione intră în holul spaţios al casei egipteanului, aceeaşi teamă care îl cuprinsese pe fratele ei puse stăpînire şi pe ea. Ca şi el, avu senzaţia de ceva ameninţător

și de rău augur în chipurile neclintite și melancolice ale acelor înfiorători monștri tebani ale căror trăsături semețe și nepăsătoare erau redată atât de bine de marmură :

*Privirea înțeleaptă de-a veacurilor zbor
Și-al veșniciei suflet gândind în ochii lor.*

Etiopianul înalt zîmbi deschizîndu-i ușa și-i făcu semn să intre. La jumătatea holului, fu întîmpinată de însuși Arbaces, în haine festive, sclipind de bijuterii. Deși afară era încă ziuă, în vilă, conform obiceiurilor celor care trăiau în lux, era întuneric și lămpile aruncau lumina lor calmă și parfumată peste dușumelele bogate și tavanele de fildeș.

— Frumoasă Ione, spuse Arbaces, aplecîndu-se ca să-i atingă mîna, tu ești cea care ai eclipsat ziua. Ochii tăi luminează aceste încăperi și respirația ta le umple cu parfum.

— Nu trebuie să-mi vorbești astfel, spuse Ione surîzînd. Uîți că tu m-ai învățat să nu-mi placă aceste grațioase măguliri. M-ai instruit suficient ca să disprețuiesc adulările. Vrei ca eleva să uite lecția ?

Era ceva atât de sincer și fermecător în comportarea lui Ione, pe cînd vorbea astfel, încît egipteanul se simți mai îndrăgostit ca oricînd și mai dispus să repete jignirea pe care i-o adusese. Îi dădu repede un răspuns vesel, grăbindu-se să schimbe conversația.

O conduse prin diversele încăperi ale casei sale care, în ochii ei, neobișnuiți cu alte splendori în afara eleganței fine a orașelor din Campania, păreau să conțină comorile lumii.

Pereții erau acoperiți cu picturi de o valoare inestimabilă. Lămpile luminau statui din cele mai nobile epoci ale Greciei. Scrinuri cu bijuterii, fiecare un giuvaer în sine, umpleau spațiile dintre coloane. Pragurile și ușile erau din lemn prețios. Aurul și bijuteriile păreau risipite peste tot. Uneori erau singuri în aceste camere, alteori mergeau printre șiruri tăcute de sclavi care, îngenunchind la trecerea ei, îi ofereau brățări, colane, pietre prețioase ; egipteanul o ruga zădarnic să le primească.

— Am auzit adesea, spuse ea uimită, că ești bogat. Dar nici n-am visat că ai o avere atât de mare.

— De-aș putea să o transform toată într-o coroană pe care să o pun pe fruntea asta ca zăpada.

— Vai, greutatea ei m-ar strivi. Aș fi o a doua Tarpeia¹, replică rîzînd Ione.

— Să nu disprețuiești bogăția, Ione ! Cine nu-i bogat nu știe ce poate oferi viața. Aurul este marele magician al pămîntului. Ne îndeplinește visele. Ne dă putere de zei. A-l poseda este ceva măreț, ceva sublim. Este cel mai puternic și totuși cel mai supus dintre sclavii noștri.

Vicleanul Arbaces încerca să ia ochii tinerei napolitane cu comorile și elocvența sa. Încerca să trezească în ea dorința de a fi stăpînă peste ceea ce vedea. Spera că va confunda averea cu posesorul ei, că farmecul bogăției sale se va reflecta asupra lui însuși. Între timp, Ione se simțea stîngenită de complimentele care ieșeau de pe acele buze care pînă nu de mult păreau să disprețuiască omagiile obișnuite adresate frumuseții. Cu un tact delicat, specific femeilor, căuta să parzeze săgețile țintite dinadins și să schimbe vorba sau să ia în glumă înțelesul cuvintelor lui înflăcărate. Nimic pe lume nu-i mai atrăgător decît acest gen de apărare. Are farmecul vrăjitorului african care pretinde că alungă vînturile cu o pană.

Egipteanul era amețit și subjugat de grația ei mai mult chiar decît de frumusețe. Cu greu își stăpînea emoțiile. Vai ! Pana avea putere numai asupra brizelor de vară. Ar fi o jucărie pentru un uragan.

Pe cînd se aflau într-o sală înconjurată cu draperii albe și argintii, egipteanul bătu brusc din palme și, ca prin farmec, se ridică din dușumea o masă de ospăț. În același timp, se înalță la picioarele fetei un divan, sau mai degrabă un tron cu baldachin roșu și tot atunci, de dincolo de perdele, se revărsă o muzică suavă.

Arbaces se așeză la picioarele lui Ione și cîțiva copii, frumoși ca niște amorași, îi serviră la masă.

Cînd terminară cina, muzica deveni lină și potolită și Arbaces se adresă astfel frumoasei lui invitate :

— În lumea asta sumbră și nesigură, n-ai aspirat niciodată, draga mea elevă, să privești de cealaltă parte ? N-ai dorit să înlături vîlul viitorului și să contempli, pe țăr-

¹ Fiica lui Tarpeius, comandantul fortăreței romane, a deschis porțile fortăreței ca să intre sabinii de care a fost apoi ucisă (N.A.)

murile destinului, umbrele celor ce vor fi ? Căci nu numai trecutul își are nălucile lui. Fiecare eveniment care urmează să aibă loc își are fantoma, umbra lui. Când vine ora, viața o lasă să intre, umbra se întruchipează și umblă prin lume. Astfel, în lumea de dincolo de mormînt, există întotdeauna doi oaspeți invizibili și spirituali : ce va fi și ce a fost. Dacă prin cunoașterea noastră putem pătrunde în acel tărîm, vedem și una și alta și aflăm, cum am aflat eu, nu numai misterele morților, dar și destinul celor vii.

— Cum ai aflat tu ? Poate cunoașterea să ajungă atît de departe ?

— Vrei să-mi pui la încercare știința, Ione, și să contempli destinul care te așteaptă ? E un spectacol mai emoționant decît cele ale lui Eschil. L-am pregătit pentru tine, dacă dorești să vezi umbrele jucîndu-și rolul.

Fata se înfioră. Se gîndi la Glaucus și suspină tremurînd. Vor fi destinele lor unite ? Sceptică și totodată încrezătoare, impresionată și alarmată de cuvintele ciudatului ei amfitrion, răspunse după cîteva momente de tăcere :

— Ar putea fi teribil, înspămîntător. Cunoașterea viitorului ar putea să arunce amărăciune asupra prezentului.

— N-ai teamă, Ione. Eu însumi am privit soarta care te așteaptă. Spiritele viitorului tău se desfată în grădina Eliseului. Printre narcise și trandafiri, împletesc ghirlandele dulcelui tău destin. Soarta, atît de aspră cu alții, țese pentru tine doar fericire și dragoste. Vrei deci să vii și să-ți privești destinul ca să te poți bucura de pe acum ?

Inima lui Ione murmură din nou „Glaucus“. Cu voce abia perceptibilă, își dădu consimțămîntul. Egipteanul se ridică și, apucînd-o de mînă ca să o conducă, traversă sala de banchet. Perdelele dispărură ca prin farmec și muzica izbucni mai tare și mai veselă. Trecură pe lîngă o colonadă alături de care un șir de fîntîni își aruncau în sus apa parfumată. Pe niște trepte largi și comode, coborîră în grădină. Se lăsase seara. Luna era sus, pe cer și florile gingașe care dorm ziua și umplu cu parfum aerul nopții se deschideau în lungul aleilor ce șerpuiau printre boschetele luminate de stele. Sau, adunate în

coșuri, păreau niște ofrande la picioarele numeroaselor statui ce străluceau în calea celor doi.

— Unde mă duci, Arbaces ? întrebă, mirată, Ione.

— Doar pînă acolo, răspunse el, indicînd un mic edificiu care se afla la capătul aleii. E un templu dedicat Parcelor — ritul nostru are nevoie de locul acesta venerat.

Trecură printr-un culoar îngust, la capătul căruia atîrna o perdea neagră. Arbaces o ridică. Intrînd, Ione se găsi într-un întuneric de nepătruns.

— Nu-ți fie teamă, o liniști egipteanul, se va face îndată lumină.

În timp ce vorbea, o lumină blîndă și caldă se răspîndi treptat în jurul lor. Pe măsură ce cuprindea cu privirea obiectele, Ione își dădu seama că se află într-o cameră nu prea mare, înconjurată de perdele negre. Alături de ea se afla un divan cu draperii de aceeași culoare. În centrul odăii era un mic altar pe care se afla un tripod de bronz. Alături, pe o coloană înaltă de granit, stătea un cap imens din marmură foarte neagră, reprezentînd, cum putu să observe după cununa din spice de grîu care îi încercuia fruntea, pe marea zeiță egipteană. Arbaces se opri în fața altarului. Își depusese ghirlanda și părea că toarnă în tripod conținutul unui vas de bronz. Pe neașteptate, țîșni o flacără albastră, vie, violentă și neregulată. Egipteanul se retrase alături de Ione și murmură cîteva cuvinte într-o limbă necunoscută ei. Perdeaua din spatele altarului tremură desfăcîndu-se încet și, prin deschizătură, Ione zări un peisaj nedeslușit care treptat, pe cînd îl privea, devenea tot mai luminos și clar. Văzu limpede copaci, rîuri și cîmpii și toată încîntătoarea varietate a unui pămînt mănos. În cele din urmă, o umbră confuză lunecă și se opri în fața ei. Încetul cu încetul, aceeași vrajă care făcuse să apară peisajul, îi dădu umbrei formă și consistență. Ione se recunoscă pe sine însăși.

Apoi peisajul din spatele apariției se șterse și fu urmat de imaginea unui palat somptuos. În centrul unei săli se înălța un tron înconjurat de formele vagi ale sclavilor și ale gărzii, iar o mînă palidă ținea deasupra tronului ceva ca o diademă.

Și iată că apără un nou personaj, înfășurat din cap pînă în picioare într-o mantie întunecată. Chipul îi era as-

cuns. Ingenunche la picioarele umbrei care o reprezenta pe Ione. Îi cuprinse mîna. Arăta spre tron, ca și cum ar fi invitat-o să se urce.

Inima napolitanei bătea cu violență.

— Vrei ca umbra să se descopere ? murmură o voce alături de ea, vocea lui Arbaces.

— O, da ! șopti Ione.

Arbaces ridică mîna. Fantoma păru că-și aruncă mantia și Ione scoase un țipăt. Era însuși Arbaces îngenucheat în fața ei.

— Acesta este adevăratul tău destin, îi șopti din nou la ureche egipteanul. Ești sortită să fii mireasa lui Arbaces.

Ione tresări. Cortina căzu peste scena fantastică și Arbaces însuși, cel adevărat, cel viu, se afla la picioarele ei.

— O, Ione, exclamă el privind-o pătimaș. Ascultă pe cel care de mult se luptă zadarnic cu iubirea. Te ador. Parcele nu mint : ești sortită să fii a mea. Am răscolit toată lumea și nu am găsit pe nimeni ca tine. Din tinerețe oftez după cineva asemeni ție. Te visam înainte de a te fi cunoscut. M-am deșteptat și te-am privit. Nu te îndepărta de mine, Ione ! Nu mă crede cel pe care l-ai văzut pînă acum. Nu sînt ființa rece, nepăsătoare și ursuză cum păream să fiu. Nici o femeie nu a avut vreodată un iubit atît de devotat, atît de pasionat cum voi fi eu pentru Ione. Nu te zbate în îmbrățișarea mea. Uite, îți las mîna. Retrageți-o, dacă vrei. Bine, fie și așa. Dar nu mă respinge, Ione, nu te pripi să mă respingi. Gîndește-te ce putere ai asupra celui pe care îl poți transforma astfel. Eu, care n-am îngenucheat nicicînd în fața unui muritor, îngenuchez în fața ta. Eu, care am poruncit destinului, mi-l primesc pe al meu de la tine. Nu tremura, Ione ! Ești regina mea, zeița mea ! Fii mircasa mea. Orice dorință pe care o poți formula îți va fi îndeplinită. Lumea întreagă îți va sta la picioare : fastul, puterea, luxul îți vor fi sclavi. Arbaces nu va avea altă ambiție decît mîndria de a te asculta. Întoarce-ți privirea spre mine, Ione, revarsă-ți surîsul asupra mea. Sufletul meu e întunecat cînd îi este ascuns chipul tău. Luminează-mă, soarele meu, cerul meu, lumina ochilor mei. Ione, Ione, nu-mi respinge iubirea !

Singură și la discreția aceluia om ciudat și de temut, Ione nu era încă înspăimântată. Respectul cu care îi vorbea, blîndețea vocii lui îi dădeau încredere. Se simțea protejată de propria ei puritate. Dar era tulburată, uluită. Abia după cîteva momente dobîndi puterea de a-i răspunde.

— Ridică-te, Arbaces, îi spuse în cele din urmă, dîndu-i încă o dată mîna pe care se grăbi să și-o retragă, cînd simți apăsarea arzătoare a buzelor sale. Ridică-te și dacă vorbești serios, dacă spusele tale sînt sincere...

— Dacă ? o întrerupse el cu tandrețe.

— Ei bine, atunci, ascultă-mă. Mi-ai fost tutore, prieten, mentor. Nu eram pregătită pentru ce mi-ai dezvăluit. Nu crede, continuă ea repede, văzîndu-i ochii scînteind de ardoarea pasiunii, că disprețuiesc, că nu mă mișcă, că nu mă simt onorată de acest omagiu. Dar spune-mi, poți să mă asculți liniștit ?

— Da, chiar dacă cuvintele tale sînt fulgere și m-ar putea distruge.

— Iubesc pe altcineva, spuse Ione îmbujorîndu-se, dar cu vocea fermă.

— Pe zei, pe infern ! strigă Arbaces, ridicîndu-se cît era de înalt. Nu cuteza să-mi spui așa ceva, să-ți bați joc de mine. Nu-i cu puțință. Pe cine ai văzut ? Pe cine ai cunoscut ? O, Ione ! E o născocire, un șiretlic femeiesc ca să cîștigi timp. Te-am surprins, te-am speriat. Fă ce vrei cu mine, spune-mi că nu mă iubești, dar nu că iubești pe un altul.

— Vai, începu Ione, dar apoi, îngrozită de violența lui bruscă și neașteptată, izbucni în lacrimi.

Arbaces veni mai aproape. Răsufălărea lui îi ardea obrazul. O prinse în brațe. Se zvîrcoli să scape din îmbrățișarea lui. Lupta făcu să-i cadă o tăbliță din sîn. Arbaces o văzu și o ridică. Era scrisoarea primită în dimineața aceea de la Glaucus. Ione căzu pe divan, moartă de spaimă.

Ochii lui Arbaces parcurseră în grabă cele scrise. Fata nu îndrăzneă să-și ridice privirea spre el. Nu observă paloarea care i se așternuse pe obraz, nici fruntea încruntată, nici tremurul buzelor și nici convulsiile care îi cutremurau pieptul. Citi scrisoarea pînă la capăt și apoi,

pe cînd tăblița îi cădea din mîină, spuse, prefăcîndu-se calm.

— Îl iubești pe omul care a scris scrisoarea ?

Ione suspină fără să răspundă.

— Vorbește ! strigă el.

— Pe el, pe el !

— Și numele ? E scris aici. Numele lui e Glaucus.

Ione, încleștîndu-și mîinile, privi în jur, căutînd parcă ajutor.

— Ascultă ce-ți spun, zise Arbaces, coborînd vocea pînă la murmur. Ai să mergi mai degrabă în mormînt decît în brațele lui. Cum ? Îți închipui că Arbaces o să tolereze un rival ca prăpăditul acela de grec ? Crezi că a vegheat cum se coace fructul ca să-l cedeze altuia ? Te înșeli, drăguțo ! Ești a mea ! Toată ! Numai a mea ! Și deci... deci te iau și vei fi a mea.

Vorbind astfel, o prinse pe Ione în brațe și în strînsura lui sălbatică era o pornire nu atît de iubire, cît de răzbunare.

Dar disperarea îi dădea fetei forțe supraomenești. Se smulse iar de lîngă el, alergă spre ușă și reuși aproape să tragă perdeaua. Arbaces o prinse. Fata scăpă din nou și, epuizată, căzu, cu un strigăt, la picioarele coloanei pe care era așezat capul zeiței egiptene. Arbaces se opri un moment, ca să-și recapete parcă suflarea și apoi se năpusti asupra prăzii.

În clipa aceea, perdeaua fu înlăturată cu violență și egipteanul simți pe umăr o mîină puternică și violentă. Se răsuci. Văzu ochii scăpărători ai lui Glaucus și chipul ofilit, dar amenințător al lui Apecide.

— Ce Furii v-au trimis aici ? mormăi el, privind de la unul la altul.

— Até¹, răspunse Glaucus și tăbări asupra egipteanului. Între timp, Apecide își ridică sora care își pierduse cunoștința, dar forțele lui epuizate de truda îndelungată a minții nu-i îngăduiră să o scoată afară, deși era ușoară și delicată. O așază deci pe divan și se postă în fața ei, cu un pumnal scos din teacă, urmărind încăierarea dintre Glaucus și egiptean, gata să-și înfigă arma în pieptul lui Ar-

¹ Zeița răzbunării.

baces dacă acesta ieșea învingător. Nu există pe lume nimic mai teribil decât lupta forțelor brute, fără alte arme decât cele pe care natura le pune la dispoziția miniei. Cei doi combatanți erau strâns încheștați. Cu capul pe spate, ochii scăpărători, mușchii încordați, vinele umflate, buzele întredeschise, strângînd din dinți, fiecare căuta cu mîna beregata adversarului. Amîndoi erau de o forță care ieșea din comun, erau împinși de o vrăjmășie nestăpînită. Se încolăceau, se răsuceau, lunecau clătînîndu-se dintr-o parte în cealaltă a spațiului strîmt, scoțînd strigăte de ură și răzbunare. Se găseau cînd în fața altarului, cînd la picioarele coloanei unde începuse lupta. Se despărțiră în sfîrșit, ca să-și tragă sufletul, Arbaces sprijinit de coloană, Glaucus la cîțiva pași de el.

— O, antică zeiță ! exclamă Arbaces, cuprinzînd coloana și înălțîndu-și ochii spre imaginea sacră pe care o susținea. Ocrotește-ți alesul ! Revarsă-ți răzbunarea asupra acestui netrebnic urmaș al unei credințe fără viitor care, cu o nelegiuită violență, îți profanează lăcașul de odihnă și-ți atacă slujitorul.

Pe cînd vorbea, trăsăturile largi și nemișcate ale zeiței păsură brusc că se însuflețesc. Prin marmura neagră, ca printr-un vâl transparent, străbătu o undă luminoasă de un roșu aprins. În jurul capului scăpărare scînteii palide de lumină. Ochii deveniră două globuri înfricoșătoare de foc și păreau să fixeze cu o minie distrugătoare și irezistibilă chipul grecului. Uimit și înfricoșat de neașteptatul răspuns mistic la rugăciunea adversarului său și pradă superstițiilor ereditare ale rasei sale, Glaucus păli în fața transformării stranii și teribile a marmurei. Genunchii i se înmuiară și, cuprins de panică, rămase consternat, uluit și fără putere în fața dușmanului. Arbaces nu-i lăsă timp să-și revină din stupeoare.

— Mori, ticălosule ! strigă el cu voce de tunet, sărînd asupra grecului. Mama cea atotputernică vrea să fii jertfit astfel !

Luat astfel prin surprindere, în spaima lui superstițioasă, grecul își pierdu echilibrul — podeaua de marmură fiind netedă ca sticla —, lunecă și căzu. Arbaces își puse piciorul pe pieptul inamicului doborât. Apecide, ca urmare a profesiunii sale sacre, cît și a cunoașterii lui Arbaces,

era obișnuit să nu se încradă în intervențiile miraculoase, de aceea nu împărtășise spaima tovarășului său. Se repezi cu pumnalul fulgerînd în aer. Dar egipteanul, atent, îi prinse brațul și, răsucindu-l cu mîna sa puternică, smulse arma din strînsoarea slabă a preotului. O lovitură violentă îl culcă la pămînt. Cu un chiot puternic de bucurie, Arbaces înălță pumnalul. Glaucus își contempla destinul iminent fără să clipească, cu resemnarea austeră și disprețuitoare a unui gladiator căzut. Dar în momentul acela teribil, podcaua începu să se clatine sub ei cu zvîcnituri repezi și spasmodice. Un spirit mai puternic decît al egipteanului se pusese în mișcare. O forță gigantică și zdrobitoare, în fața căreia toată pasiunea și șiretlicurile lui cădeau brusc în neputință. Demonul înfricoșător al cutremurului se trezise și se scutura bătîndu-și joc de impostorii magiei, ca și de vehemența mîinii omenеști. Ca un titan sub o grămadă de munți, trezit din somnul de ani, se agita în culcușul chinuit, iar peșterile de dedesubt gemcau și tremurau sub mișcarea mădularilor sale. În culmea răzbunării și a puterii, încrezutul semizeu simți, umilit, că-i doar din lut. Un zgomot surd și răgușit se ridica din pămînt. Perdelele camerei tremurau ca suflata de furtună. Altarul se mișca, tripodul se balansa și deasupra locului unde se desfășurase înfruntarea, coloana, tremurînd, se înclina într-o parte și în alta. Capul negru al zeiței se clătină și căzu de pe pedestal și, cum egipteanul sta aplecat peste presupusa lui victimă, bucata de marmură îl lovi drept între umeri. Ca suflarea morții, izbitura îl doborî pe loc, neînsuflețit, nemișcat, mut, zdrobit în aparență de însăși divinitatea pe care fără pietate o invocase.

— Pămîntul și-a cruțat copiii, spuse Glaucus și se ridică clătînîndu-se. Binecuvîntată să fie această groaznică convulsie. Să preamărim providența zeilor.

Îl ajută pe Apecide să se ridice, apoi răsuci capul lui Arbaces. Părea cuprins de încheștarea morții. De pe buze, sîngele îi curgea pe hainele scînteietoare. Căzu greu din brațele lui Glaucus, iar șuvoiul roșu se prelingea încet pe marmură. Pămîntul li se cutremură din nou sub picioare, silindu-i să se țină unul de altul. Zguduitura încetă la fel de brusc cum începuse, dar ei nu mai zăboviră.

Glaucus o ridică cu ușurință pe Ione în brațe și fugiră din locul acela necurat. Îndată ce ajunseră în grădina, întâlniră grupuri dezordonate de femei și sclavi, alergând în toate părțile, în haine sărbătorești și strălucitoare, contrastând ridicol cu teroarea sumbră a acelei ore. Nu păreau să dea nici o atenție străinilor, fiind prea absorbiți de propriile lor temeri. După șaisprezece ani de liniște, pământul acela aprins și trădător amenința din nou să-l distrugă. Nu se auzea decât un strigăt : „Cutremurul ! Cutremurul !“ Trecând netulburați prin mijlocul lor, Ape-cide și tovarășii săi, fără să pătrundă în casă, coborîră în grabă pe o alee, trecură printr-o porțiță deschisă și acolo, așezată pe o moviliță umbrită de verdele întunecat al frunzelor de aloe, luna cădea peste silueta ghemuită a fetei oarbe care plîngea amarnic.

Capitolul I

FORUL DIN POMPEI. PRIMELE INSTRUMENTE RUDIMENTARE CU AJUTORUL CĂRORA A FOST FASONATĂ NOUA ERĂ A LUMII

- Era pe la amiază și forul mișună de oameni, unii activi, alții trîndavi. Oamenii din orașele Italiei, în acele vremuri, ca și astăzi la Paris, își petreceau mai tot timpul afară din casă; edificiile publice, forul, galeriile, băile și chiar templele puteau fi considerate adevăratul lor cămin. Nu-i de mirare că își împodobeau atît de somptuos locurile preferate de întîlnire. Simțeau pentru ele o afecțiune de proprietar, pe lîngă mîndria cetățenească. În vremea aceea, forul din Pompei era, într-adevăr, plin de animație. Pe pavajul vast, format din dale mari de marmură, stăteau adunate mai multe grupuri discutînd în modul acela energic, în care fiecare cuvînt este însoțit de un gest, caracteristic și astăzi populației meridionale. Pe o parte a coloanelor, în spatele a șapte tarabe, stăteau zarafii, cu grămezi lucitoare în față, înconjurați de negustori și marinari în costume diferite. Bărbați în togi¹ ample treceau grăbiți spre un edificiu impunător unde magistrații împărțeau dreptatea. Erau avocații, vioi, vorbăreți, puși pe glume și pe calambururi, cum îi vezi și astăzi la Westminster. În centru, pe pedestale, se înălțau statui dintre care, cea mai impunătoare era a lui

¹ Căci avocații și clienții lor, cînd își asistau patronii, au continuat să poarte toga și după ce nu a mai fost folosită de ceilalți cetățeni. (N.A.)

Cicero. În jurul curții se înșira o colonadă dorică, regulată și simetrică. În acel loc, mai multe persoane sosite de vreme pentru cine știe ce afaceri, luau mica gustare de dimineață, cum obișnuiesc italienii, vorbind cu pasiune despre cutremurul din noaptea precedentă, pe cînd își înmuiau bucățile de pîine în ceștile cu vin diluat. În același spațiu deschis, mici negustori își exercitau meseria. Unul arăta panglici unei frumoase venite de la țară. Un altul își lăuda încălțăminte fața de un țaran corpulent. Un al treilea, la o tarabă-bufet, atît de obișnuită și astăzi în orașele italiene, potolea multe guri flămînde cu plăcinte scoase din micul lui cuptor ambulant, în timp ce — contrast tipic al felului cum se îmbinau pe atunci îndeltnicirile zgomotoase cu cele intelectuale — în imediată apropiere, un magistru explica elevilor săi atenți elementele gramaticii latine ¹. Și galeria de deasupra porticului, unde te urcai pe o mică scară de lemn, era plină de lume, dar cum aici se duceau tratativele cele mai importante, grupurile erau liniștite și serioase.

Din cînd în cînd, mulțimea de jos se dădea respectuos la o parte și făcea loc vreunui senator care se grăbea spre templul lui Iupiter (care ocupa în întregime o latură a forului), salutînd cu condescendență ostentativă vreun prieten sau client pe care îl recunoștea. Printre costumele vii ale claselor mai înstărite, se vedeau staturile robuste ale țăranilor din vecinătate croindu-și drum spre grînarele publice. Din templu aveai priveliștea arcului de triumf și a străzii lungi de dincolo de el, roind de oameni. Dintr-o nișă a arcului țîșnea o fîntînă arteziană, ce scînteia vesel în soare. Deasupra cornișei, în contrast cu cerul senin de vară, se înălța statuia ecvestră de bronz a lui Caligula. Dincolo de tarabele zarafilor se zărea clădirea numită acum panteon. Cîțiva pompeieni mai săraci treceau prin vestibulul mic, prin care se pătrundea în interior, cu coșuri sub brațe, îngrămădindu-se spre platforma plasată între două coloane unde erau expuse pentru vînzare alimentele rămase după sacrificiile sacerdoților.

¹ În muzeul din Neapole se află o pictură mai puțin cunoscută, reprezentînd o parte a forului din Pompei, cum arăta pe vremea aceea, căreia îi sînt îndatorat pentru descrierea prezentă. (N.A.)

Intr-unul dintre edificiile publice cîțiva muncitori lucrau la coloane și, din cînd în cînd, zgomotul activității lor se înălța deasupra zumzetului mulțimii. *Acele coloane au rămas neterminate pînă în ziua de azi.*

În total deci, nimic nu putea întrece varietatea de costume, de clase sociale, de comportări, de ocupații, de obiceiuri ale acelei mulțimi. Nici mișcarea, veselia, animația, vitalitatea care se revărsa în jur. Puteai să vezi miiriadele de dovezi ale unei civilizații febrile în care plăcerea și comerțul, lenea și munca, avariția și ambiția își amestecau într-un vîrtej unic șuvoaiele lor pestrițe, învolburate și totuși armonioase.

În fața treptelor templului lui Iupiter stătea un om de vreo cincizeci de ani, cu brațele încrucișate și fruntea încruntată și disprețuitoare. Îmbrăcămintea îi era extrem de simplă, nu atît datorită materialului, ci prin absența tuturor acelor podoabe purtate de pompeienii din toate clasele sociale, atît de dragul aspectului, dar mai ales pentru că erau modelele în forme considerate cît mai eficiente pentru respingerea asalturilor magiei și influenței deochiului. Fruntea îi era înaltă și pleșuvă. Cele cîteva șuvițe rămase spre ceafă erau ascunse de un fel de glugă prinsă de manție, care putea fi ridicată sau coborîtă după plac și care acum era ridicată pe jumătate ca să-l ferească de soare. Culoarea veșmîntului său era maronie, nuanță nu prea iubită de pompeieni și toate adaosurile roșii și violete erau excluse cu grijă. De centură purta agățat un mic recipient pentru cerneală, un *stilus* și tăblițe de o dimensiune neobișnuită. De remarcat era faptul că nu avea pungă, accesoriu aproape indispensabil al centurii, chiar cînd se întîmpla să fie goală.

Pompeienii, veseli și egoiști, nu prea aveau obiceiul să-și piardă timpul observînd acțiunile concetățenilor lor. Dar pe buzele și în ochii acelui spectator care contempla cum urcă procesiunea pe treptele templului era ceva atît de amar și disprețuitor, încît nu se putea să nu atragă atenția.

— Cine-i cinicul acela ? întrebă un negustor pe un coleg bijutier.

— E Olintus, îl informă bijutierul. Un nazareean bine cunoscut.

Negustorul se cutremură.

— Sectă periculoasă, șopti el înfricoșat. Se spune că, de câte ori se întîlnesc noaptea, își încep ceremonia ucigînd un nou născut. Propovăduiesc pînă și comunitatea bunurilor, ticăloșii. Comunitatea bunurilor ! Ce s-ar întîmpla cu negustorii sau bijutierii dacă vin ideile astea la modă ?

— Adevăr grăiești, spuse bijutierul. Și apoi, nu poartă podoabe. Bombănesc și blestemă cînd văd un șarpe și la Pompei toate ornamentele sînt șerpuitoare.

— Ia uitați-vă, le atrase atenția un al treilea care făcea vase de bronz, cu cît dispreț privește nazareeanul eucernica procesiune de sacrificiu. Bolborosește cu siguranță blesteme împotriva templului. Închipuie-ți, Celcinius, că tipul ăsta, trecînd ieri prin fața prăvăliei mele și văzîndu-mă lucrînd la o statuie a Minervei, mi-a spus încruntîndu-se că dacă ar fi fost din marmură, ar fi spart-o. Dar bronzul e prea dur pentru el. „Să spargi o zeiță ?“ am exclamat eu. „Zeiță ?“ replică ateul. „E un demon. Un duh rău.“ S-a îndepărtat apoi blestemînd. Cum să înduri așa ceva ? Nu-i de mirare că pămîntul s-a cutremurat atît de groaznic noaptea trecută, dornic să alunge ateul de la sînul lui. Ateu, zic eu ? Și mai rău ! E unul ce-și bate joc de artele frumoase. Vai de noi, cei ce lucrăm în bronz, dacă niște oameni ca ăsta și-ar impune legile în societatea noastră.

— Ei sînt incendiatorii care au ars Roma în timpul lui Nero, gemu bijutierul.

În timp ce acestea erau observațiile prietenești provocate de înfățișarea și credința nazareeanului, Olintus deveni conștient de efectul pe care îl avusese apariția lui. Își roti ochii și observă chipurile atente ale mulțimii care se adunase, șoptind și privindu-l. După ce îi fixă o clipă cu o expresie mai întîi de sfidare și apoi de compasiune, se înfășură în mantie și plecă murmurînd deslușit :

— Idolatri păcăliți ! Vai de voi ! Cum o să întîmpinați ziua de apoi ?

Pe cînd se îndepărta cu pași repezi de mulțime spre o ieșire mai puțin aglomerată a forului, simți ațintită asupra sa o privire gravă, pe care nu întîrzie să o recunoască.

Înfășurat într-o pelerină care ascundea în parte veșmîntul său sacru, tînărul Apecide îl urmărea cu privirea pe discipolul credinței noi și misterioase la care cîndva fusese aproape convertit.

„O fi și el un impostor, cu felul lui atît de simplu de a trăi, de a se comporta ? O fi făcînd și el, ca Arbaces, din austeritate o mantie pentru senzualism ? Vălul zeiței Vesta să ascundă vicii de prostituată ?”

Obişnuit să frecventeze oameni din toate clasele sociale și îmbinînd entuziasmul credinței cu o cunoaștere profundă a semenilor săi, Olintus intui, după înfățișare, ceva din cele ce se petreceau în sufletul sacerdotului. Întîmpină examenul la care îl supunea Apecide cu o privire neșovăitoare, plină de o candoare senină și deschisă.

— Pace ție, spuse creștinul, salutîndu-l pe Apecide.

— Pace, repetă sacerdotul cu o voce atît de abătută, încît lui Olintus i se făcu milă.

— În această urare, explică Olintus, se îmbină toate cele bune. Fără virtute nu poți avea pace. Pacea se reazemă de pămînt, aidoma curcubeului, dar arcu ei se cufundă în cer. Cerul îl scaldă în nuanțe de lumină. Țîșnește printre lacrimi și nori. E un reflex al soarelui. O garanție de liniște. Semnul unui mare legămînt între om și cer. Pacea asta, tinere, este zîmbetul sufletului. O emanație a sferei îndepărtată de lumina nemuritoare. Pace ție !

— Vai, mie ! începu Apecide, dar își dădu seama de privirile curioase ale trecătorilor, doritori să afle care poate fi subiectul de conversație între faimosul nazareean și un preot al lui Isis. Se opri brusc, apoi adăugă cu voce scăzută :

— Nu-i ăsta locul potrivit să stăm de vorbă. Am să te urmez pînă la malul fluviului. Știu acolo o cărare care, de obicei, la ora asta e pustie.

Olintus încuviință înclinînd capul și o porni la drum cu pas grăbit dar cu ochiul atent și ager. Din cînd în cînd, schimba o privire cu înțeles cu cîte un trecător a cărui îmbrăcăminte indica de obicei că aparține claselor mai umile. Căci, din acest punct de vedere, noua credință era ca și toate celelalte revoluții, chiar și mai puțin importante : sămînța de muștar se afla în inima celor de jos.

Șuvoiul imens care și-a revărsat apoi apele tumultuoase peste orașele și palatele lumii a izvorit umil dintre colibele sărăciei și ale muncii.

Capitolul II

PLIMBARE DE DUPĂ-AMIAZĂ PE MĂRILE CAMPANIEI

— Spune-mi, Glaucus, zise Ione, în timp ce alunecau cu barca în josul apelor învolburate ale Sarnului, cum de ai venit cu Apecide să mă salvezi de omul acela îngrozitor ?

— Întreab-o pe Nidia, răspunse atenianul, arătînd spre fata oarbă care stătea puțin mai departe de ei, aplecată gînditoare spre liră. Ei trebuie să-i mulțumești, nu nouă. Se pare că a venit acasă la mine și, negăsindu-mă, l-a căutat pe fratele tău la templu. El a însoțit-o la Arbaces. În drum m-au întîlnit și pe mine, în tovărășia unor prieteni cu care plecasem să mă plimb, simțindu-mă bine dispus datorită frumoasei tale scrisori. Urechea fină a Nidiei mi-a recunoscut vocea ; cîteva cuvinte mi-au fost de ajuns ca să-i însoțesc. N-am explicat prietenilor de ce îi părăsesc. Cum le-aș fi putut spune că-i vorba de tine, știindu-i limbuți și dornici de bîrfă ? Nidia ne-a dus la porțița din grădină, prin care am ieșit apoi cu tine. Am intrat și tocmai ne pregăteam să pătrundem în casa aceea blestemată, cînd, din altă direcție, te-am auzit strigînd. Restul îl știi.

Ione se înroși toată. Își ridică ochii spre Glaucus, făcîndu-l să înțeleagă, din priviri, toată recunoștința pe care nu reușea să și-o exprime.

— Vino aici, dragă Nidia, spuse ea cu afecțiune. Ți-am spus că ai să fii sora și prietena mea. Ești mult mai mult decît atît. Ești salvatoarea mea.

— N-am făcut nimic, răspunse Nidia rece.

— O, am uitat, reluă Ione. Trebuie să vin eu la tine.

Trecînd printre bănci, se apropie de locul unde ședea Nidia și, cuprinzînd-o în brațe, îi acoperi obrajii cu sărutări.

În dimineața aceea, Nidia era mai palidă decît de obicei, dar supunîndu-se îmbrățișărilor frumoasei napolitane, chipul ei deveni și mai tras și mai galben.

— Dar cum ai putut, Nidia, șopti Ione, să ghicești atît de precis pericolul care mă amenința ? Știai ceva despre egiptean ?

— Da, îi cunoșteam viciile.

— Cum așa ?

— Nobilă Ione, am fost sclava unor oameni vicioși. Cei pe care îi slujeam erau protejații lui.

— Ai mai fost la el în casă, o dată ce cunoșteai atît de bine intrărea secretă ?

— I-am cîntat lui Arbaces din liră, răspunse, stingherită, tesaliana.

— Și ai scăpat de blestematul de care ai salvat-o pe Ione ? Întrebă napolitana cu vocea atît de joasă încît nu o putea auzi și Glaucus.

— Nobilă Ione, eu nu am frumusețe, nici situație. Sînt o copilă, sînt o sclavă oarbă. Cei amăriți nu au de ce să se teamă.

Nidia dăde răspunsul ei umil pe un ton atît de îndurerat, mîndru și indignat, încît Ione simți că, insistînd, nu făcea decît să o rănească. Rămase tăcută, în timp ce barca plutea acum pe mare.

— Mărturisește că am avut dreptate, Ione, spuse Glaucus, convingîndu-te să nu pierzi o după-amiază atît de frumoasă în casă. Recunoaște că am avut dreptate !

— Ai avut dreptate, Glaucus, spuse brusc Nidia.

— Copila asta scumpă vorbește pentru tine, spuse atenianul. Dar îngăduie-mi să mă mut în fața ta, sau barca noastră o să se răstoarne.

Spunînd acestea, se așeză exact în fața lui Ione și aplecîndu-se înainte, își imagina că nu vîntul de primăvară ci suflarea ei răspîndește atîta mireasmă pe mare.

— Trebuie să-mi spui, reluă Glaucus, de ce poarta casei tale mi-a fost închisă atîta timp.

— Să nu ne mai gîndim la asta, spuse iute Ione. Mi-am aplecat urechea la ceca ce era, acum știu bine, o calomnie răutăcioasă.

— Și cel ce mă vorbea de rău era egipteanul ?

Tăcerca fetei confirmă bănuiala.

— Motivele lui sînt destul de evidente.

— Nu-mi mai vorbi de el, îl rugă Ione, acoperindu-și fața cu mîinile ca să alunge parcă și gîndurile despre el.

— Poate a și ajuns pe malurile domolului Stix, reluă Glaucus, deși, în acest caz, am fi auzit de moartea lui. Aș zice că fratele tău resimte încă influența sumbră a sufletului său posomorît. Cînd am ajuns astă-noapte la casa ta, m-a părăsit brusc. Nu va binevoi niciodată să-mi fie prieten ?

— Îl roade o grijă tainică, răspunse Ione cu tristețe. De l-am putea face să-și uite de sine. Să ne unim forțele pentru acest țel caritabil.

— Va fi fratele meu, o asigură grecul.

— Ce liniștiți, spuse Ione scuturîndu-se de tristețea în care o cufundase gîndul la Apecide, ce liniștiți par că se odihnesc norii pe cer. Și totuși mi-ai spus, căci eu însămî n-am simțit nimic, că pămîntul s-a cutremurat sub noi ieri-noapte. De la cutremurul cel mare de acum șaisprezece ani, se spune că nu a mai fost altul atît de violent. Pămîntul pe care trăim nutrește încă ceva teribil și misterios. Și regatul lui Pluton, ce se întinde sub cîmpurile noastre arse, pare despîcat de zguduiți invizibile. Tu n-ai simțit cutremurul, Nidia, acolo unde ședea ieri-noapte ? De frica lui ai început să plîngi ?

— Am simțit pămîntul mișcîndu-se și ridicîndu-se sub mine, asemeni unui șarpe monstruos, răspunse Nidia, dar, cum nu vedeam nimic, nu mi-a fost frică. Mi-am închipuit că zguduirea era o vrajă a egipteanului. Se spune că are puteri asupra elementelor.

— Tu ești din Tesalia, dragă Nidia, zise Glaucus, și ai un drept național să crezi în magie.

— Magie ? Cine se îndoiește de ea ? exclamă Nidia simplu. Poate tu ?

— Pînă ieri-noapte, cînd o minune vrăjitoarească m-a înspăimîntat într-adevăr, nu credeam în altă magie decît în cea a dragostei, spuse Glaucus cu emoție în voce și cu ochii ațintiți asupra lui Ione.

— Ah ! exclamă Nidia cu un fior și, în mod mecanic, scoase din liră cîteva note plăcute. Sunetul se potrivea cu liniștea apelor și cu tăcerea însoțită a după-amiezii.

— Cîntă-ne ceva, Nidia dragă, spuse Glaucus. Cîntă-ne unul dintre cîntecele tale vechi tesaliene. Cu sau fără far-mece, cum dorești, numai să fie de dragoste.

— De dragoste, repetă Nidia, ridicîndu-și ochii mari și rătăciți care-l făceau pe cel ce-i vedea să tresară de milă amestecată cu teamă. Nu te puteai obișnui deloc cu ei. Părea ciudat ca niște pupile atît de negre și arzătoare să nu cunoască lumina zilei. Cînd te fixau cu o intensitate misterioasă, cînd erau neliniștiți și tulburați, încît întîlnin-du-i aveau aceeași senzație vagă, de supranatural, ce te cuprinde în prezența nebunilor. A celor care, avînd o viață exterioară ca a noastră, mai au o viață înăuntrul vieții, diferită, de nepătruns.

— Vrei să cînt despre iubire ? îl întrebă pe Glaucus, fixîndu-și ochii ei morți asupra lui.

— Da, răspunse el, coborîndu-și privirea.

Fata se îndepărtă puțin de brațul lui Ione, care încă o mai înconjura, de parcă gestul afectuos ar fi jenat-o. Punîndu-și pe genunchi instrumentul ușor și grațios, cîntă, după un scurt preludiu, versurile următoare :

CÎNTECUL DE DRAGOSTE AL NIDIEI

*O rază și vîntul stingher
Iubesc cu același dor
Trandafirul care și el
Cuprins e de amor.*

*Vîntul umil nu-i socotit
Un suflet c-ar avea,
În timp ce soarele-i iubit,
Pe el nimeni nu-l vrea.*

*Iubirea-ți s-o mărturisești,
Tu, rază, ți-e ușor :
Nu ai decît să strălucești
Și-ai spus-o tuturor.*

*Dar calea ca și tu să-ți spui
Iubirea, vînt pribeag,
E, suspinînd în preajma lui,
Să mori lîngă cel drag.*

— Ce cîntec trist, copilă dragă, spuse Glaucus. Tine-
rețea ta nu simte încă decît umbra întunecată a iubirii. Dar
în noi trezește cu totul alte porniri cînd izbucnește și ne
luminează.

— Cînt cum am învățat, spuse Nidia suspinînd.

— Atunci maestrul tău a fost nefericit în dragoste. În-
cearcă o melodie mai veselă. Ba nu, copila mea, dă-mi mie
instrumentul.

Oferindu-i lira, mîna Nidiei o atinse pe a lui și la atin-
gerea aceea ușoară, pieptul îi tresăltă și obrazul i se îm-
bujoră. Ione și Glaucus, absorbiți unul de altul, nu obser-
vară acele semne ale unei emoții stranii și premature care
frămîntau o inimă hrănită cu iluzii și lipsită de speranță.

Imensă, albastră și luminoasă, în fața lor se întindea
marea liniștită, la fel de frumoasă ca astăzi, după șapte-
sprezece secole, cînd o privesc unduindu-se pe aceleași
țărături divine. O, climă, care tot ne mai tulburi cu blînda
vrajă a lui Circe ! Care ne modelezi pe nesimțite, misterios,
în armonie cu tine însăși ! Alungi gîndul unei munci
austere, vocea ambițiilor arzătoare, străduințele și tumultul
vieții. Ne îmbeți cu visuri dulci ce ne robesc, poruncind
firii noastre să tînjească după cele ce sînt mai puțin
pămîntești și astfel, aerul însuși ne inspiră dorul și setea
de iubire. Cine te vizitează pare să lase în urmă pămîntul
cu asprele lui griji și să intre, printr-o poartă de fildeș,
pe Tărîmul Visului. Ai crede că orele tinere și surîzătoare
ale prezentului — orele, copiii lui Saturn, care-i devoră cu
nesaț — au fost smulse din încheștarea lui. Trecutul, vii-
torul sînt uitate. Ne bucurăm numai de clipa în care res-
pirăm. Floare a grădinilor lumii, izvor de încîntare, Italie,
Italie ! Frumoasă, binecuvîntată Campanie ! Proști au
mai fost titanii dacă, trăind într-un asemenea loc, luptau
pentru un alt rai. Dacă natura a intenționat să ofere
prin tine vieții noastre de trudă o vacanță perpetuă, cine
nu ar suspina de dorul de a trăi aici întotdeauna, nemai-
cerînd nimic, nemaisperînd nimic, cît timp cerurile stră-
lucesc deasupra lui, marea îi scînteiază la picioare, iar
aerul îi aduce zvon parfumat de violete și portocale ?
Inima i s-ar resemna să bată doar pentru o singură emoție
și ar găsi acele buze, acei ochi care o amăgesc să creadă

(o, vanitatea vanităților !) că dragostea e în stare să desfidă legile existenței și să devină eternă.

Deci în acel climat, pe acele mări, atenianul privea lung chipul care s-ar fi potrivit unei nimfe, spiritul locului. Minca din ochi trandafirii schimbători ai delicatului obraz, mai fericit decît poți fi în viața cea de toate zilele, iubind și știindu-te iubit.

Cînd se evocă pasiuni omenești din timpuri străvechi, însăși trecerea timpului sporește interesul. Ne place să recunoaștem în noi veriga ce unește epocile cele mai îndepărtate. Oamenii, națiuni, tradiții pier, iubirile sînt nemuritoare. Ele unesc prin simpatie generațiile neîntrerupte. Trecutul trăiește din nou cînd îi contemplăm emoțiile, trăiește în emoțiile noastre. Ceea ce a fost este veșnic. E darul magic care reînvie morții, care reînsuflește pulberea de pe mormintele uitate. El nu stă în dibăcia autorului, ci chiar în inima cititorului.

Căutînd zadarnic ochii lui Ione care, cînd aplecați, cînd ferindu-se, îi evitau pe ai lui, atenianul, cu voce joasă și dulce, își exprima astfel sentimentele inspirate de gînduri mai senine decît cele din cîntecul Nidiei :

CÎNTECUL LUI GLAUCUS

*Precum barca plutește pe mare ușor,
Peste-adîncul iubirii ce-ți port, călător
Lunecînd fără teamă, în spațiu pierdut,
Este sufletul meu de cînd te-a cunoscut.
Îți reflectă oceanul surîs și tristețe
Și în nopte-ai tăi ochi îndrumează
Aștrii Castor și Pollux, cînd ei, cu blîndețe,
Marinarii pe mări îi veghează.
Să se-afunde, se poate, de trec nori pe sus,
Barca mea ce de farul iubirii e nespus
De legată, căci viața i-e zîmbetul tău ;
Încruntarea, furtuna ce-o-mpinge în hău.
Dar mai bine să pier cît e încă senin
Dacă timpul te poate vreodată schimba.
Ca să plîng fericirea trecută-i destin
Mult prea trist. Mor mai bine cît ești înc-a mea.*

În timp ce ultimile cuvinte ale cîntecului tremurau peste mare, Ione înălță ochii întîlnindu-i pe ai iubitului ei. O, fericită Nidia, fericită în nenorocirea ta care te scutește de a vedea privirea fascinată și vrăjită care spunea atît de mult, făcînd din ochi vocea sufletului, promițînd imposibilitatea unei schimbări.

Fără să poată prinde privirea, tesaliana i-a ghicit înțelesul din tăcerea, din suspinele lor. Își apăsă tare mîinile pe piept, vrînd parcă să înăbușe gîndurile amare de gelozie. Apoi, nemaiputînd îndura tăcerea, începu grăbită să vorbească :

— La urma urmei, spuse ea, nu-i cine știe ce vesel nici cîntecul tău, Glaucus.

— Și totuși asta mi-a fost intenția cînd ți-am luat lira, drăguț. Poate fericirea nu ne îngăduie să fim veseli.

— Ce ciudat, spuse Ione, schimbînd subiectul care o tulbura, deși o încînta în același timp. În ultimele zile, norul acela a atîrnat nemișcat deasupra Vezuviului. Nu chiar nemișcat, căci uneori și-a schimbat forma. Acum îmi pare că arată ca un uriaș cu un braț întins deasupra orașului. Vezi și tu asemănarea sau e numai fantezia mea ?

— O văd și eu, frumoasa mea Ione. E uimitor de clar. Uriașul pare așezat pe fruntea muntelui și diversele nuanțe ale norului par să formeze o mantie albă care unduiește pe pieptul și membrele lui uriașe. Pare să privească, cu un chip sever, la orașul de jos. Să indice cu mîna, cum spuneai, frumoasele lui străzi și să-și ridice celălalt braț (observi și tu ?) spre înaltul cerului. Seamănă cu fantoma unui titan urzind împotriva lumii frumoase pe care a pierdut-o. Plin de regret pentru trecut, dar și cu o vagă amenințare pentru viitor.

— Poate fi vreo legătură între muntele acela și cutremurul de ieri-noapte ? Se spune că în urmă cu secole, a scos foc ca și Etna. Poate că în interior flăcările stau la pîndă și se frămîntă.

— E cu putință, zise Glaucus gînditor.

— Spuneai că nu-ți vine să crezi în magie, intră și Nidia brusc în vorbă. Am auzit că printre peșterile pîrjolite din munte locuiește o vrăjitoare puternică, iar norul acela poate fi umbra întunecată a diavolului, sfătuitoarea ei.

— Ești plină de romantismul Tesaliei tale de baștină, spuse Glaucus. Ciudat amestec de judecată și superstiții contradictorii.

— Toți sîntem superstițioși în întuneric, replică Nidia. Spune-mi, Glaucus, continuă ea după o scurtă pauză. Oamenii frumoși se aseamănă între ei ? Se spune că ești frumos și tot așa și Ione. Fețele voastre sînt la fel ? Îmi închipui că nu, dar așa ar trebui să fie.

— Cum îți trece prin cap să o nedreptățești atît de tare pe Ione ? răspunse Glaucus rîzînd. Vai, nu ne asemănăm așa cum se întîmplă uneori cu cei urîți sau cu cei frumoși. Părul lui Ione e întunecat, al meu e blond. Ochii lui Ione sînt... ce culoare au, Ione ? Nu-i pot vedea. Privește-mă. Să fie negri ? Nu ! Sînt prea luminoși. Să fie albaștri ? Nu ! Sînt prea adînci. Se schimbă cu fiecare rază de soare. Nu știu ce culoare au. Ai mei, dragă Nidia, sînt cenușii și strălucesc numai cînd îi luminează Ione. Obrajii lui Ione sînt...

— Nu pricep nici un cuvînt din descrierea ta, îl întrerupse Nidia prost dispusă. Înțeleg doar că nu vă asemanați și mă bucur.

— De ce, Nidia ? întrebă Ione.

Nidia se înroși puțin, apoi răspunse rece :

— Pentru că mi-am închipuit întotdeauna că vă deosebiți și-mi face plăcere să știu că am dreptate.

— Cu ce ți-ai închipuit că seamănă Glaucus ? întrebă blînd Ione.

— Cu muzica, răspunse Nidia, privind în jos.

„Ai dreptate“, gîndi Ione.

— Și ce asemănare i-ai atribuit lui Ione ?

— N-aș putea spune încă, răspunse fata oarbă. O cunosc de prea puțin timp ca să-i găsesc o asemuire și un semn pentru presupunerile mele.

— Am să-ți spun eu atunci, spuse Glaucus cu pasiune. E ca soarele care încălzește, ca valul care răcorește.

— Dar soarele uneori te arde și valul te îneacă, remarcă Nidia.

— Să luăm atunci trandafirii ăștia, spuse Glaucus. Parfumul lor te face să te gîndești la Ione.

— Vai, mie ! Trandafirii se vor ofili, interveni Ione cochetă.

Își petreceau orele vorbind astfel. Îndrăgostiții, conștiinți numai de splendoarea și surîsul iubirii. Fata oarbă, simțindu-i tenebrele și tortura, violența geloziei și suferința.

Și cum pluteau așa înainte, Glaucus luă din nou lira și, cu o mână distrată, făcu să răsunе corzile într-o melodie de o frumusețe atît de dezlănțuită și veselă, încît chiar și Nidia fu trezită din reveria ei și scoase un strigăt de admirație.

— Vezi tu, copila mea, spuse Glaucus, mai pot încă salva ritmurile muzicii de dragoste și n-am avut dreptate spunînd că fericirea nu cunoaște veselia. Ascultă, Nidia ! Ascultă, dragă Ione !

NAȘTEREA IUBIRII ¹

*Ca o stea pe a cerului mare
Ca un vis dulce-n somn unduit
A Iubirii întruchipare
Din adîncul vrăjit s-a ivit
Și în insula Cipru văzduhul ²
Fericit surîdea, privind duhul
Care atunci a ieșit și-a prins viață.
Sevă vie mustea în verdeață
Și-n pămîntul ferice pe care
S-a-nălțat acea blîndă-ntrupare.*

Glorie ție !

*Dedesubt un abis neîntrerupt,
Pe deasupra bolta cerească
În tăcere au recunoscut
Că Iubirea urma să se nască.*

Tu, lin zefir !

*Tu veneai pe aripioare argintii
Din lăcașul tău îndepărtat
Mîngîind buclele-i aurii
Amuțind pe-al ei sîn legănat.
Pe nisip așteptau mînă-n mînă
Anotimpuri urînd bun venit*

¹ Inspirată după o pictură a lui Venus ieșind din mare, găsită la Pompei și care se află acum în muzeul din Neapole. (N. A.)

² Conform mitologiei antice, Venus a ieșit din mare în apropierea insulei Cipru și a fost împinsă pe insulă de zefir. (N. A.)

Pe pămîntul, zeiță divină,
Peste care de-atunci ai domnit.
Cum se-așază-n genunchi, perlă pare
În scoica ei ce plutește pe mare.
Mădularele lungi, delicate,
Sînul alb și obrazul frumos
De al scoicii roz colorate
Par cuprinse de un gînd mai sfios.
Navigînd încet mai departe
Peste apele adînci, zbuciumate,
Te slăvim cum lumina împarte
Slavă fiicei ei adorate.

Glorie ție !

Ai tăi sîntem de azi înainte
Nici o frunză pe țarmul fierbinte,
Nici un val, nici un suspin măcar
De sub cerul fără hotar
N-o să-ți scape. E al tău pe vecie.

O, tu, dragostea mea minunată,
Cînd privirea-mi în ochii tăi cată
Că se naște observ cu mirare
Înc-o dată iubirea din mare.
A lăsat scoica ei renumită
Și-n pleoapa ta sidefie
Parc-o văd cum stă cuibărită
Ea, zeița noastră cea vie.
Vine iar ca din mare iubirea,
Ochiul meu cînd îți prinde privirea.

Vine. O, vine,

Vine-n sufletul meu iar iubirea,
Ochiul meu îți prinde privirea.

Capitolul III

ADUNAREA

Următ de Apccide, nazareeanul ajunsese la țarmul fluviului Sarn, redus astăzi la un rîuleț meschin, dar care pe atunci curgea vesel spre mare, purtînd nenumărate vase

și reflectînd în undele lui grădinile, viile, palatele și templele din Pompei. Lăsînd în urmă partea mai zgomotoasă și frecventată a țărmului, Olintus își îndreptă pașii spre o cărare care șerpuia printre copaci umbroși, la cîțiva pași de rîu. În timpul serii era unul dintre locurile preferate de întîlnire ale pompeienilor, dar în toiul căldurilor și al ocupațiilor de peste zi nu era vizitată decît de copii, cîțiva poeți gînditori și rari filozofi adînciți în discuții. La capătul cel mai îndepărtat de fluviu, tufișuri dese de cimișir alternau cu arbori al căror frunziș mai delicat era tăiat în mii de forme stranii, uneori reprezentînd fauni și satiri, alteori piramide egiptene sau litere care compuneau numele vreunui cetățean de vază, deosebit de popular. Deci lipsa de gust e tot atît de veche ca și bunul gust și ne-gustorii pensionari din Hackney și Paddington, acum un secol, nu-și imaginau poate că tisele lor torturate și cimișirii sculptați își trag modelul din cea mai rafinată perioadă a antichității romane : grădinile din Pompei și vilele pretențiosului Pliniu.

Cu soarele de amiază care cădea perpendicular pe frunzele arse, locul era pustiu cu desăvîrșire. Nici un alt trecător, cu excepția lui Olintus și a preotului, nu tulbura singurătatea. Se așezară pe una dintre băncile plasate la intervale egale printre arbori, cu fața spre briza ușoară ce bătea leneș dinspre rîul ale cărui unde dansau și scînteiau. Pereche bizară și contrastantă : adeptul credinței celei mai noi și sacerdotul cultului celui mai vechi din lume.

— De cînd m-ai părăsit atît de brusc, spuse Olintus, te-ai simțit fericit ? Inima ta și-a găsit mulțumirea sub veșmintele acestea preoțești ? Tînjind mereu după vocea lui Dumnezeu, ai auzit-o consolidîndu-te în șoaptă prin oracolele lui Isis ? Suspinul ăsta, fața ta întoarsă îmi dau răspunsul pe care sufletul meu l-a prevăzut.

— Vai, răspunse trist Apecide, vezi în fața ta un om nenorocit și disperat. Din copilărie am cultivat un vis despre virtute. Am invidiat sfințenia celor care, în peșteri sau în temple singurate, erau primiți în compania ființelor supraomenești. Mi-am consumat zilele cu dorințe vagi și arzătoare, nopțile cu viziuni amăgitoare dar solemne. Sedus de profețiile mistice ale unui impostor, am îmbrăcat aceste haine. Sufletul meu (ți-o mărturisesc), sufletul meu s-a

revoltat de cele văzute și la care am fost sortit să particip. Căutînd adevărul, am devenit doar slujitorul minciunii. În seara în care ne-am întîlnit ultima dată eram exaltat de speranțe trezite de același impostor, pe care ar fi trebuit să-l cunosc atunci mai bine. Am... n-are importanță, n-are importanță, ajunge atît, am adăugat sperjurul și păcatul la nesăbuiță și durere. Acum vîlul de pe ochi mi s-a destrămat pentru totdeauna. Văd un ticălos în locul unui semizeu căruiua îi dădeam ascultare. Pămîntul se întunecă sub privirea mea. Mă aflu în abisul cel mai profund al întunericului. Nu mai știu dacă sînt zei acolo sus. Dacă nu sîntem doar fiii întîmplării. Dacă după acest prezent limitat și melancolic nu e nimic sau există un după aceea. Vorbește-mi de credința ta. Risipește-mi aceste îndoieli, dacă ești într-adevăr în stare.

— Nu mă miră, răspunse Olintus, că ai păcătuit astfel și că ești atît de sceptic. Acum optzeci de ani nu era nimic care să-l asigure pe om că există un Dumnezeu sau un viitor sigur și bine definit dincolo de mormînt. Dar pentru cel care are urechi de auzit au fost proclamate legi noi — un rai, un adevărat Olimp s-a revelat celui ce are ochi ca să vadă. Ia seama și ascultă.

Și cu toată seriozitatea unui adevărat credincios, plin de zel apostolic, Olintus i-a expus lui Apeceide făgăduințele Scripturii. A vorbit mai întîi despre suferințele și minunile lui Christos. Plîngea povestindu-i. A trecut apoi la slăvirea înălțării Mîntuitorului, la prezicerile limpezi ale Apocalipsului. I-a descris raiul neprihănit și spiritual promis celor virtuoși, flăcările și chinurile care îi amenință pe păcătoși.

Îndoielile care au încolțit mai tîrziu în mintea gînditorilor în legătură cu sacrificiul făcut de Dumnezeu pentru om nu erau aceleași cu ale unui păgîn din primele timpuri. Aceștia erau obișnuiți să creadă că zeii au locuit pe pămînt, luînd chipul omului, că au împărtășit pasiunile, eforturile, nefericirile oamenilor. Ce altceva au fost muncile fiului Alcmeniei ¹, în ale cărui altare fumea pe atunci tămîia din nenumărate orașe, decît truda rasei omenești ? Și marele Apollo doric nu a ispășit un păcat mistic coborînd în mormînt ? Divinitățile cerului fuseseră legislatori sau bine-

¹ Hercule.

făcători pe pământ și recunoștința dusesse la cult. Deci unui păgin nu i se părea nici nou, nici ciudat faptul că Christos a fost trimis din cer, că un nemuritor și-a luat înveliș de muritor și a gustat amarul morții. Dar scopul pentru care s-a străduit și a suferit i s-a părut lui Apecide mult mai glorios decât cel care făcuse zeii vechi să viziteze lumea și să treacă porțile morții. Nu era oare demn de zeu să coboare în văile acelea sumbre ca să risipească norii adunați deasupra muntelui întunecat de dincolo, să satisfacă îndoielile înțelepților, să transforme speculațiile în certitudine, să indice prin exemplul său regulile vieții, să rezolve prin revelație, enigma morții și să aducă dovezi că sufletul nu tinjește în zadar când visează la nemurire ? Cum nimic nu e mai ademenitor pentru mândria și speranțele omului decât credința într-o viață viitoare, tot astfel nimic nu putea fi mai vag și mai confuz decât ideile înțelepților păgini despre acest subiect mistic. Apecide știa deja că filozofii nu aveau aceeași credință cu mascele. Chiar dacă mărturiseau în taină o credință într-o forță divină, considerau înțelept să nu o împărtășească poporului. Învățase că sacerdoții înșiși ridiculizau ceea ce predicau oamenilor, că ideile câtorva și cele ale mulțimii nu erau aceleași. În credința cea nouă i se părea totuși că filozoful, preotul și poporul, cei care expun religia și cei care o urmează erau de acord. Nu se comenta, nu se discuta despre nemurire. Se vorbea de ea ca despre ceva sigur. Splendoarea făgăduielii îl uluia, consolarea ei îl alina. Căci primii convertiți la credința creștină au fost păcătoșii. Mulți dintre părinții creștinismului și dintre martirii lui au fost oameni care simțiseră amărăciunea viciului și deci nu erau tentați să abandoneze de dragul lui drumul unei vieți austere și intransigente. Toate certitudinile acestei credințe tămăduitoare îndemnau la pocăință. Se potriveau foarte bine unui spirit rănit și suferind. Însăși remușcarea pe care o simțea Apecide pentru excesele lui recente îl făcea să încline spre o credință care găsea că remușcarea e sfântă și vorbea despre bucuriile cerului pentru păcătosul pocăit.

— Vino, spuse Olintus, observînd ce înrîurire au avut vorbele lui. Vino la casa umilă unde ne întîlnim, un grup mic și ales. Ascultă rugăciunile noastre, observă sinceritatea lacrimilor noastre de căință. Alătură-te sacrificiului

nostru simplu — fără victime, fără ghirlande, doar gânduri neprihănite pe altarul inimii. Florile pe care le punem noi acolo sînt nepieritoare. Vor înflori deasupra noastră cînd nu vom mai fi. Ba ne vor întovărăși dincolo de mormînt, vor răsări sub picioarele noastre, în rai, ne vor delecta cu parfum etern, pentru că fiind ale sufletului, fac parte din natura lui. Aceste ofrande sînt ispitele învinse și păcatul de care ne-am căit. Vino, hai, vino ! Nu mai pierde nici o clipă. Pregătește-te pentru călătoria lungă și măreață de la întuneric la lumină, de la durere la fericire, de la putreziciune la nemurire. Azi e ziua Fiului Domnului, o zi deosebită pentru rugăciunile noastre. Deși ne adunăm de obicei noaptea, cîțiva dintre noi s-au adunat de pe acum. Ce bucurie, ce triumf va însemna pentru noi dacă putem aduce la turma sfîntă un miel rătăcit !

Cu inima lui curată, lui Apecide i se părea ceva nespus de generos în spiritul de convertire care îl anima pe Olintus, un spirit care își găsea bucuria în fericirea altora, încercînd să-și facă tovarăși pentru eternitate. Fu mișcat, imblînzit și subjugat. Nu se afla într-o stare care să îndure singurătatea. Curiozitatea îl făcea nerăbdător să asiste la acele rituri despre care circulau zvonuri obscure și contradictorii. Ezită un moment, își privi hainele, se gîndi la Arbaces, se cutremură de silă, ridică privirea spre fruntea înaltă a lui Olintus. Se înfășură în mantie, astfel încît să-și ascundă hainele și spuse :

— Călăuzește-mă. Te urmez.

Olintus îi strînse fericit mîna, apoi, coborînd pe malul rîului, strigă înspre o barcă care se afla mereu acolo. Se urcară. O tendă întinsă peste capetele lor ca să-i apere de soare îi proteja și de privirile indiscrete. Pluteau repede peste valuri. Dintr-o ambarcațiune care trecea pe lîngă ei se auzea o muzică plăcută, iar prora era împodobită cu flori. Barca luneca spre mare.

— Tot astfel, spuse Olintus trist, inconștienți și veseli în iluziile lor, adepții luxului navighează pe marele ocean de furtună și naufragiu. Noi trecem pe lîngă ei tăcuți și neobservați ca să ajungem la țarm.

Apecide, ridicînd ochii, zări printr-o deschidere a tendei unul din chipurile celor din barca cea veselă. Era chipul lui Ione. Îndrăgostiții plecau în plimbarea la care am

asistat. Preotul suspină și se lăsă să cadă din nou pe bancă. Traseră la mal într-o suburbie unde un șir de căsuțe sărăcicioase coborau pînă la țarm. Dădură drumul bărcii, coborîră și porniră printr-un labirint de ulicioare ca să ajungă, în cele din urmă, la ușa închisă a unei locuințe ceva mai îndepărtată decît celelalte. Olintus bătu de trei ori. Ușa fu deschisă și reînchisă și, urmîndu-și călăuza, Apeceide trecu pragul.

Traversară un *atrium* gol și ajunseră lîngă o cameră potrivit de mare, care, la închiderea ușii, era lumînată doar de o mică fereastră așezată chiar deasupra intrării. Oprindu-se în prag și bătînd în ușă, Olintus spuse :

— Pace vouă !

O voce din interior întrebă :

— Pace cui ?

— Credincioșilor, răspunse Olintus și ușa se deschise.

Într-un semicerc erau așezate vreo douăsprezece persoane tăcute, părădind adîncite în gînduri, în fața unui crucifix de lemn, cioplit rudimentar. Ridică ochii la intrarea lui Olintus, fără să vorbească. Acesta, înainte de a li se adresa, îngenunche și, după buzele care i se mișcau și ochii ațîntiți spre crucifix, Apeceide înțelese că se roagă în gînd. Ritualul odată îndeplinit, Olintus se întoarse spre adunare :

— Fraților, spuse el. Să nu vă mirați că vedeți printre noi un preot al lui Isis. A trăit printre orbi, dar Sfîntul spirit s-a pogorît asupra lui. Dorește să vadă, să audă și să înțeleagă.

— Așa să fie, spuse unul dintre ei.

Apeceide văzu că cel care vorbise era un tînăr de vîrsta lui, la fel de istovît și palid, cu o privire care, ca și a lui, exprima neliniștile și frămîntările unei minți active.

— Așa să fie, repetă o a doua voce și cel care vorbea era un om în floarea bărbăției. Tenul bronzat și trăsăturile asiatice arătau că e fiu al Siriei. În tinerețe fusese hoț.

— Așa să fie, spuse și o a treia voce.

Sacerdotul, întorcîndu-se să vadă cine vorbește, se trezi în fața unui bătrîn cu barba albă pe care îl recunoscu. Era un sclav al bogatului Diomed.

— Așa să fie, repetară în cor ceilalți oameni.

În afară de doi dintre ei, erau cu toții, evident, din pătura de jos. Cei doi, observă Apecide, erau un ofițer de gardă și un negustor din Alexandria.

— Noi, îi vorbi Olintus, nu te obligăm să păstrezi taina. Nu-ți cerem nici un jurământ (cum ar face unii frați de ai noștri mai slabi) că nu ne vei trăda. E adevărat că nu există o lege precisă împotriva noastră. Dar mulțimea, mai sălbatică decât conducătorii ei, este însetată de sângele nostru. Tot așa, fraților, când Pilat ezita, poporul a început să strige : „Christos pe cruce !” Dar nu ești obligat să ne aperi. Nu ! Trădează-ne mulțimii, dacă vrei, acuză-ne, denunță-ne calomniază-ne. Sîntem mai presus de moarte. Vom păși veseli spre bîrlogul leului și spre instrumentele de tortură. Putem zdrobi sub tălpi tenebrele mormîntului și ceea ce pentru un criminal înseamnă moarte, pentru un creștin e veșnicie.

Un murmur grav de aprobare trecu prin adunare.

— Vino între noi ca observator, poate vei rămîne. Religia noastră ? Iat-o ! Crucea aceea e unica noastră imagine. Pergamentul acela cuprinde toate misterele din Cere și Eleusis. Morala noastră ? E însăși viața noastră. Am fost cu toții păcătoși. Acum cine ne poate aduce vreo vină ? Prin botez, ne-am purificat de trecut. Apropie-te, Medon, se adresează el bătrînului sclav care ceruse cuvîntul. Tu ești singurul dintre noi care nu ești liber. Dar în ceruri, tu, cel din urmă, vei fi cel dintîi. Tot așa te considerăm și noi. Desfă-ți sulul, citește și explică.

Ar fi inutil pentru noi să urmărim lectura lui Medon și comentariile adunării. Optsprezece secole ne-au lăsat puțin de adăugat la cunoașterea Scripturii, sau a vieții lui Christos. Și puțin am putea înțelege din îndoielile care treceau prin mintea unui sacerdot păgîn și n-am avea nici ce învăța din răspunsurile primite de la niște oameni fără educație, primitivi și simpli, conștienți doar că erau mai importanți decât păreau.

Un fapt a mișcat adînc pe napolitan : cînd s-a sfîrșit lectura, s-a auzit o bătaie ușoară în ușă. S-a cerut cuvîntul de ordine, s-a răspuns, ușa s-a deschis și doi copii, cel mai mare avînd vreo șapte ani, au intrat sfioși. Erau copiii stăpînului casei, sirianul cel smead și voinic care își pe-

trecuse tinerețea în jafuri și vărsări de sânge. Cel mai în vîrstă dintre cei prezenți (bătrînul sclav) întinse brațele spre ei. Copiii se refugiară la pieptul lui și figura lui aspră se luminează de un zîmbet în timp ce-i mîngîia. Și atunci oamenii aceia pasionați și temerari, crescuți în greutăți, bătuți de vînturile aspre ale vieții, oameni de o dîrzenie de nezdruccinat, hotărîți să înfrunte întreaga lume, pregătiți să sufere tortura și înarmați pentru moarte, oamenii aceia, în contrast total cu nervii delicați, inimile ușoare și fragilitatea înduioșătoare a copilăriei, se strînseseră în jurul copilașilor, descrețindu-și fruntea, iar buzele lor, care abia se mai zăreau din cauza bărbilor, erau gata să suridă cald și ocrotitor. Apoi bătrînul își deschise sulul și-i puse pe copii să repete după el frumoasa rugăciune dedicată Domnului. Le vorbi în cuvinte simple despre iubirea Domnului pentru cei mici, spunîndu-le că nici o vrăbiuță nu cade fără ca el să vadă. Acest obicei de a iniția pe copii a fost prețuit în biserica primitivă, în amintirea cuvintelor : „Lăsați copiii să vină la mine“. A fost poate originea superstiției defăimătoare care impută nazareenilor crima pe care aceștia, cînd au învins, o atribuiau evreilor, și anume, că atrăgeau copiii la rituri odioase în cursul cărora erau sacrificați în taină.

Pînă una alta, severul părinte pocăit părea că simte în fața nevinovăției copiilor o revenire la viața lui anterioară păcatului. Urmărea cu privire gravă mișcarea buzelor fragede. Zimbea în timp ce ei repetau, cu chipul liniștit și cuminte, cuvintele sfinte. Cînd lecția luă sfîrșit și ei se repeziră ușurați și veseli pe genunchii lui, îi strînseseră la piept și-i sărută de mai multe ori, în timp ce lacrimile îi curgeau pe obraji. Lacrimi al căror izvor era cu neputință de aflat, atît erau de amestecate cu bucurie și tristețe, cu pocăință și speranță, regret pentru sine însuși și iubire pentru ei.

Această scenă, cum am spus, l-a mișcat în mod deosebit pe Apecide.

În momentul acela, o ușă interioară se deschise încetîșor și în cameră intră un bărbat foarte bătrîn, sprijinindu-se într-un toiag. La apariția lui, toți se sculară în picioare. Pe fiecare chip se citea o expresie de respect

profund și afectuos. Apecide, privindu-l, se simți atras spre el de o simpatie irezistibilă.

— Copiii mei, Domnul fie cu voi, spuse bătrînul, întinzînd brațele.

Pe cînd vorbea, copiii se repezîră să-i cuprindă genunchii. Se așeză și ei și se cuibăriră, cu dragoste, la piept. Era frumos să vezi unite astfel extremele vieții, cele două rîulețe care abia țîșniseră din izvor și fluviul maiestos lunecînd spre oceanul eternității. Așa cum lumina amurgului pare să unească pămîntul cu cerul, făcînd contururile lor abia vizibile, de parcă la orizont se confundă vîrfurile dure ale munților cu cerul, astfel părea că surîsul acela binevoitor al bătrînului pune o aureolă pe fețele tuturor celor din jur, că topește caracteristicile marcate de vîrstele diferite și că radiază asupra copilăriei și a maturității lumina acelui cer în care atît de curînd trebuia să dispară și să se piardă.

— Părinte, spuse Olintus, privește ! Un străin la adunarea noastră. Un nou miel adus la turmă.

— Să-l binecuvîntez, spuse bătrînul. Grupul se dădu de o parte. Apecide se apropie de el ca mînat de instinct. Căzu în genunchi. Bătrînul îi puse mîinile pe cap și-l binecuvîntă, dar nu cu voce tare. Pe cînd buzele i se mișcau, ochii îi erau ațintiți în sus și lacrimile, acele lacrimi pe care le varsă oamenii buni numai în speranța fericirii altora, îi curgeau pe obraji.

Copiii stăteau de ambele laturi ale convertitului. Inima lui era ca a lor, devenise unul dintre ei, pentru a intra în împărăția cerului.

Capitolul IV

TORENTUL IUBIRII CURGE... ÎNCOTRO ?

Zilele sînt ca anii în iubirea celor tineri, cînd nu există între inimile lor nici o barieră, nici un obstacol. Cînd soarele strălucește și viața se scurge senină. Cînd dragostea lor e înfloritoare și mărturisită. Ione nu mai ascundea de Glaucus afecțiunea pe care i-o purta și nu vorbeau decît despre iubirea lor. Peste extazul prezentului, spe-

ranțele străluceau ca cerul deasupra grădinilor primăverii. Cu gândurile lor încrezătoare ajungeau pînă departe pe fluviul timpului, desenau harta destinului care îi aștepta, revărsau asupra zilei de mîine lumina de azi. În tinerețea inimii lor, părea că grijile, schimbările și moartea sînt lucruri necunoscute. Poate se iubeau atît de mult deoarece condițiile lumii nu-i dădeau lui Glaucus alt țel și altă dorință decît iubirea. Căci pentru atenian nu existau alte lucruri spre care să-l tragă inima, cum se întîmplă în țările libere. Patria lui nu-l invita să ia parte la frămîntările vieții publice. Ambiția nu contrabalansa iubirea. Și de aceea numai iubirea domnea peste intențiile și proiectele lor. Trăind în epoca de fier, își imaginau că sînt în epoca de aur, sortiți să existe doar pentru iubire.

Pentru observatorul superficial pe care îl interesează numai caracterele puternice și colorate intens, amîndoi îndrăgostiții ar putea să pară neînsemnați și banali. Cititorul își imaginează uneori că personajele descrise cu trăsăturile voit atenuate sînt lipsite de caracter. Poate că nedreptățesc firea adevărată a celor două personaje nepictînd în culori mai vii întreaga lor personalitate. Dar insistînd atît de mult asupra existenței lor luminoase și lipsite de griji, ca a păsărelelor, sînt influențat aproape fără să-mi dau seama de anticiparea schimbărilor care îi așteaptă și pentru care erau atît de puțin pregătiți. Tocmai ușurința și veselia vieții lor prezenta un contrast atît de izbitor cu greutățile destinului lor iminent. Căci furtuna e mai puțin de temut pentru stejarul fără fructe și flori, a cărui inimă aspră și colțuroasă i se potrivește, decît pentru ramurile delicate de mirt și ciorchinii aurii de struguri.

Luna august trecuse în bună parte. Căsătoria era fixată pentru luna următoare și pragul casei lui Glaucus era deja împodobit cu ghirlande, iar el făcea în fiecare seară, la ușa lui Ione, libații bogate. Încetase de a exista pentru prietenii lui veseli. Dimineața, își amăgeau amîndoi orele înSORITE cîntînd. Seara, evitau locurile aglomerate și făceau plimbări pe apă sau de-a lungul cîmpurilor fertile și acoperite cu viță care se întindeau sub fatalul munte Vezuyiu. Pămîntul nu se mai cutremura. Pompeienii, plini de viață, uitaseră că fuseseră preveniți de soarta teribilă care îi aștepta. Glaucus, în orgoliul ini-

mii lui de păgîn, credea că acel cutremur fusese intervenția zeilor, nu atît pentru salvarea lui, ci a lui Ione. Oferi deci jertfe de recunoștință la templele religiei sale și chiar altarul lui Isis fu acoperit cu ghirlandele lui votive. Cît despre minunea marmurei animate, se rușina de efectul pe care îl avusese asupra lui. Considera că fusese acționată de puterea magică a egipteanului, dar finalul îl convinsese că nu era semnul mîniei unei zeițe.

Despre Arbaces știa doar că mai trăiește. Țintuit la pat de dureri, își revenea încet din efectul șocului pe care îl suportase. Îi lăsa în pace pe îndrăgostiți, dar numai pentru a pune la cale ceasul și metoda răzbunării.

Atît dimineața, acasă la Ione, cît și în plimbările de seară, Nidia era însoțitoarea lor constantă și, adesea, unică. Nici nu ghiceau măcar focul tainic care o mistuia. Libertatea cu care se amesteca în conversația lor, capriciile și toanele ei erau tratate cu indulgență, datorită recunoștinței pentru ceea ce făcuse și milei inspirate de nenorocirea ei. Poate interesul afectuos pe care i-l purtau era provocat tocmai de firea ei bizară și capricioasă, de trecerea neașteptată de la violență la blîndețe, de amestecul de ignoranță și agerime, de vulgaritate și delicatețe, de contrastul dintre toanele de copil și calmul mîndru de femeie. Deși refuza să accepte eliberarea, i se îngăduia tot timpul să fie liberă. Mergea unde dorea, nu puneau nici o frînă vorbelor și faptelor ei. Soarta ei amară și susceptibilitatea pe care o avea față de orice rană le trezea aceeași milă și indulgență înțeleghătoare pe care o simte o mamă pentru un copil bolnav și răsfățat. Nu le venea să-și impună autoritatea nici cînd își imaginau că este spre binele ei. Nidia profita de aceasta, refuzînd ca sclavul lui Glaucus să o mai însoțească. Cu toiagul ei subțire cu care își călăuzea pașii, mergea, ca și pe vremea cînd nu era protejată, pe străzile pline de lume. Era uimitor să observi cît de repede și cu cîtă dexteritate se strecura prin mulțime ferindu-se de orice pericol și reușind să-și găsească drumul ei întunecat printre cele mai încurcate ulițe ale orașului. Dar plăcerea ei cea mai mare era tot aceea de a vizita cei cîțiva metri de teren care formau grădina lui Glaucus, de a îngriji florile care, cel puțin, îi răsplăteau dragostea. Uneori pătrundea în camera lui și căuta să intre

în vorbă cu el, dar conversația lui Glaucus tindea să se învîrtească în jurul unui singur subiect, Ione. Tot ea îi punea capăt brusc de cele mai multe ori. Numele iubitei pe buzele lui Glaucus îi producea o suferință de neîndurat. Adeseori regreta serviciul adus lui Ione. Dacă ar fi căzut, își spunea în sinea ei, Glaucus nu ar mai fi iubit-o. Tot felul de gînduri sumbre îi înfiorau pieptul.

În elanul ei de generozitate nu prevăzuse încercările care o așteptau. Nu fusese încă prezentă la întîlnirile îndrăgostiților. Nu auzise voca tînărului, atît de blîndă cînd vorbea cu ea, devenind cu mult mai dulce cînd se adresa iubitei. Lovitura care îi zdrobise inima, faptul că Glaucus o iubea pe Ione, îi produsese la început un fel de amorțeală dureroasă. Treptat, gelozia ei luă o formă mai sălbatică și mai aprigă, semăna a ură și chema răzbur-narca. Așa cum vîntul nu face decît să agîte frunza verde de pe ramură, în timp ce pe cea căzută jos, ofilită și uscată, lovită și călcată pînă cînd seva și viața i-au pierit, o ridică val-vîrtej, purtînd-o de ici-colo, fără oprire și fără odihnă, astfel pentru cei fericiți și plini de speranțe iubirea nu poartă pe aripi decît proștețime, violența ei e doar un joc. Dar inima care a căzut de pe tulpina verde a vieții, care-i fără nădejde, care nu mai are putere în fibre, e răsucită și ruptă de același vînt care abia îi mîngîie surorile. Nu are ram de care să se țină, e aruncată din loc în loc pînă cînd vîntul o lasă zdrobită în noroi pentru totdeauna.

Copilăria singuratică a Nidiei îi asprise prematur caracterul. Poate odioasele scene de desfrîu prin care trecuse, în aparență nevătămătoare, îi maturizaseră pasiunile, deși nu-i mînjiseră puritatea. Pentru moment, orgiile lui Burbo au putut doar să o dezguste, banchetele egipteanului să o înspăimînte. Dar vînturile care trec neobservate pe deasupra pămîntului lasă semințe în urma lor. Așa cum întunericul favorizează imaginația, orbirea contribuisese poate să alimenteze cu vedenii stranii și delirante iubirea sărmanei fete. Vocea lui Glaucus a fost prima care i-a răsunit melodios în urechi. Bunătatea lui îi impresionase adînc sufletul. Cînd cu un an în urmă grecul plecase din Pompei, strînsese ca pe o comoară în inimă fiecare cuvînt rostit de el. De fiecare dată cînd i se

spunea că prietenul și protectorul sărmanei fete oarbe era cel mai strălucit și mai frumos dintre tinerii veseli din Pompei, simțea un orgoliu plăcut să-i cultive amintirea. Chiar sarcina pe care și-o luase de a-i îngriji florile o ajutase să-l păstreze în minte. Îl asocia cu tot ce găsea ea că-i mai frumos. Când refuzase să spună ce imagine îi trezește Ione, o făcuse în parte poate și din cauză că tot ce era luminos și blînd în natură fusese deja asociat, în gîndul ei, cu Glaucus. Dacă vreunul dintre cititorii mei a iubit la o vîrstă de care acum ar surîde amintindu-și, o vîrstă la care fantezia predomină rațiunea, să ne spună dacă acea iubire, printre toate deliciile ei stranii și complicate, n-a fost mai mult decît toate pasiunile sale de mai tîrziu susceptibilă la gelozie. Nu caut aici cauza. Știu că se petrece de obicei astfel.

Cînd Glaucus se întoarse la Pompei, Nidia avea un an în plus. Acest an, cu durerile, cu singurătatea, cu încercările lui, îi dezvoltase mult mintea și sufletul. Cînd atenianul, fără să-și dea seama, o strînsese la piept, considerînd-o atît ca vîrstă cît și ca suflet un copil, cînd îi sărutase obrazul catifelat și-și încolăcise brațele în jurul trupului ei tremurător, Nidia simțise brusc, ca printr-o revelație, că sentimentul pe care îl nutrea de mult, cu nevinovăție, era iubire. Fusese sortită să fie eliberată de Glaucus. Să-și găsească adăpost sub acoperișul lui, să respire, doar pentru scurt răstimp, același aer cu el și apoi, la primul avînt al miilor de emoții, fericirii, recunoștinței ce i se revărsau din inimă, să afle că el iubește pe altcineva ; să fie trimisă la acel cineva ca mesager, ca slujitor al iubirii. Să simtă în același timp că nu înseamnă nimic, că nu va însemna nimic, niciodată, pentru cel care era totul pentru ea, acest fapt mintea ei tînră nu-l acceptase încă. Nu-i de mirare că în sufletul ei romantic și pasionat toate elementele s-au ciocnit discordant. Căci dacă iubirea era mai presus de toate, nu era iubire ceea ce se născuse din cele mai sfînte și dulci emoții ale ei ? Uneori se îngrozea la gîndul că Glaucus i-ar putea descoperi secretul. Alteori se indigna că nu i-l bănuiește. Era un semn de dispreț. Cum putea el să-și imagineze că ea avea atîta îndrăzneală ? Sentimentele ei pentru Ione fluctuau oră de oră. Cînd o iubea pentru că și el o iubea,

cînd o ura din aceleași motiv. Erau momente în care și-ar fi ucis neștiutoarea stăpînă. Momente cînd și-ar fi dat viața pentru ea. Aceste cumpbite și istovitoare succesiuni de emoții nu puteau fi suportate îndelung. Sănătatea i se subrezise, deși ea nu-și dădea seama. Obrajii îi păliră, pasul îi deveni șovăielnic, adesea o podîdea plînsul, care o ușura tot mai puțin. Într-o dimineată, cînd se îndeletnicea cu ocupația ei obișnuită în grădina atenianului, îl găsi pe Glaucus sub coloanele peristilului, cu un negustor din oraș. Alegea bijuterii pentru logodnica sa. Îi aranjase deja apartamentul. Bijuteriile pe care le cumpăraseră în ziua aceea erau puse și ele înăuntru. N-au fost destinate să împodobească vreodată trupul grațios al lui Ione. Se pot vedea pînă în ziua de astăzi printre comorile dezgropate la Pompei, la muzeul din Neapole¹.

— Vino aici, Nidia. Lasă jos vasul și apropie-te. Pri-mește lanțul acesta de la mine. Stai, uite că ți l-am pus. Nu-i așa, Servilius, că i se potrivește ?

— Minunat, răspunse negustorul, căci și pe atunci bijutierii erau oameni binecrescuți și lingușitori. Dar cînd cerceii aceștia vor străluci la urechile nobilei Ione, atunci, pe Bacchus, vei vedea dacă arta mea nu adaugă nimic frumuseții.

— Ione ? repetă Nidia, care pînă atunci acceptase cu surîsuri și îmbujorări darul lui Glaucus.

— Da, răspunse atenianul, jucîndu-se distrat cu nesfematele. Aleg un dar pentru Ione, dar nu găsesc nimic demn de ea.

În timp ce vorbea, rămase uluit de un gest brusc al Nidiei. Își smulse lanțul de la gît și-l aruncă.

— Ce înseamnă asta ? Cum, Nidia, nu-ți place ? Te-am ofensat ?

— Te porți cu mine întotdeauna cum te-ai purta cu o sclavă și cu o copilă, izbucni tesaliana, cu pieptul tresărind de suspine nestăpînite și plecă în colțul cel mai îndepărtat al grădinii.

Glaucus nu încercă să o urmeze sau să o împace. Era jignit. Continuă să privească bijuteriile și să le comen-

¹ În casă au fost găsite mai multe brățări, colane și bijuterii. (N.A.).

teze. Critica una, lăuda alta și, în cele din urmă, fu convins de negustor să le cumpere pe toate, metoda cea mai sigură pentru un îndrăgostit și o metodă pe care oricine ar trebui să o adopte, cu condiția să aibă o Ione.

Cînd termină de cumpărat și bijutierul plecă, se retrase la el în cameră, se îmbracă, se sui în trăsură și plecă la Ione. Nu se mai gîndi la fata oarbă și la faptul că îl jignise, uitase și una și alta.

Petrecu dimineața cu frumoasa lui napolitană, de acolo se duse la baie, cină (dacă, așa cum am mai spus, e corect să traducem astfel *coena* romanilor de la ora trei) singur în oraș, căci la Pompei erau restaurante. Se întoarse acasă să se schimbe înainte de a pleca iar la Ione, traversă peristilul, dar, cu mintea absorbită și ochi absenți de îndrăgostit, nu o observă pe biata oarbă ghemuită exact în locul unde o lăsase. Deși el nu o văzu, urechea ei îi recunoscuse îndată pasul. Număraseră clipele pînă la întoarcerea lui. Abia intrase în camera lui preferată care dădea în peristil și se așezase visător pe pat, cînd simți că cineva îi atinge cu teamă mantia. Întorcîndu-se, o văzu pe Nidia îngenuncheată în fața lui și oferindu-i un buchet de flori, dar de împăcare delicat și potrivit. Din ochii ațintiți fără să vadă spre ai săi șiroiau lacrimi.

— Te-am jignit, spuse ea suspinînd, și pentru prima dată. Mai bine mor decît să-ți pricinuiesc o clipă de neplăcere. Spune-mi că mă ierți. Uite, am luat lanțul, mi l-am pus, n-am să mă despart niciodată de el. E darul tău.

— Nidia dragă, răspunse Glaucus, ridicînd-o și sărutîndu-î fruntea. Nu te mai gîndi la asta. De ce te-ai infuriat așa, deodată ? Nu pot ghici motivul.

— Nu mă întreba, răspunse ea, aprinzîndu-se la față. Sînt plină de defecte și de toane. Sînt doar un copil, cum spui tu așa de des. Poți să te aștepti de la un copil să-ți motiveze fiecare prostie ?

— Bine, draguțo, dar în curînd n-o să mai fii copil și dacă vrei să ne purtăm cu tine ca și cum ai fi femeie, trebuie să înveți să-ți stăpînești pornirile acestea bizare și izbucnirile de furie. Nu o lua drept dojană. Ți-o spun spre binele tău.

— E adevărat, recunosc Nidia. Trebuie să învăț să mă stăpînesc. Să mă ascund. Să-mi înăbuș inima. Asta-i sarcina și datoria femeii. S-ar părea că virtutea ei cea mai mare este ipocrizia.

— Stăpînirea de sine nu este ipocrizie, draga mea. Dimpotrivă, e o virtute necesară atît bărbatului, cît și femeii. Este adevărata togă senatorială ; semnul distinctiv al demnității pe care o acoperă.

— Stăpînire de sine ! Mereu stăpînire de sine ! Bine, bine, ai dreptate. Cînd te ascult, gîndurile mele cele mai nestăpînite se calmează și devin blînde și mă cuprind o dulce pace. Sfătuiește-mă, călăuzește-mă mereu, protectorul meu.

— Inima ta afectuoasă îți va fi cea mai bună călăuză, Nidia, cînd vei învăța să-i disciplinezi sentimentele.

— Asta nu se va întîmpla niciodată, suspină fata ștergîndu-și lacrimile.

— Nu spune așa. Cel mai greu e începutul.

— M-am străduit de atîtea ori, răspunse Nidia cu nevinovăție. Dar tu, mentorul meu, găsești că-i atît de ușor să te înfrînezi ? Poți să ascunzi, sau măcar să disciplinezi iubirea ta pentru Ione ?

— Iubirea, draga mea, e cu totul altceva, spuse tînărul preceptor.

— Mi-am închipuit, zîmbi Nidia melancolic. Glaucus, vrei să iei florile mele ? Fă ce vrei cu ele. Poți să i le dai lui Ione, adăugă ea cu o ușoară ezitare.

— Nu, Nidia, răspunse blînd Glaucus, ghicind o undă de gelozie în vorbele ei, deși o lua drept gelozia unui copil ușuratic și susceptibil. Nu dau florile tale frumoase nimă-nui. Așază-te aici și împletește din ele o cunună. Am să o port diseară. Nu va fi prima pe care degetele astea au împletit-o pentru mine.

Încîntată, biata fata se așeză lingă Glaucus. Scoase din cîngătoare un ghem cu ață sau, mai degrabă, o panglică subțire de diverse culori folosită la împletitul ghirlandelor pe care (fiind vorba de ocupația ei principală) o purta mereu cu sine. Începu repede și cu grație să-și îndeplinească sarcina. Pe obrajii tineri, lacrimile se usca-seră și un slab surîs fericit îi juca pe buze. Ca un adevărat copil, se bucura numai de ora prezentă. Se împăcase cu

Glaucus. O iertase. Era alături și se juca cu părul ei mătăsos. Răsuflarea lui îi atingea obrazul. Ione, cruda Ione nu era acolo. Nimeni nu-i pretindea, cu nimeni nu împărțea atenția lui. Da ! Era fericită și putea să uite. Trăia una dintre puținele clipe ale vieții ei scurte și chinuite pe care dorea să o păstreze în amintire. Ca fluturile ademenit de soarele iernii care se scaldă puțin în lumina neașteptată, înainte ca vîntul să se trezească și să vină iar înghețul ca să-l distrugă, se odihnea și ea lângă o rază care, în comparație cu cerul obișnuit, era caldă. Și instinctul care ar fi trebuit să o prevină cît de puțin durează clipa, o îndemna doar să se bucure de ea.

— Ce bucle frumoase, spuse Glaucus. Îmi închipui că au fost cîndva încîntarea mamei tale.

Nidia suspină. Se părea că nu era născută sclavă. Dar evita să vorbească despre rudele ei ; dacă era sau nu de viță nobilă, nici protectorii ei și nimeni de pe acele țărături îndepărtate nu au știut-o vreodată. Copil al durerii și al misterului. A venit și a plecat ca acele păsări care ne intră pentru o clipă în cameră. O vedem fluturînd un timp sub ochii noștri, dar nu știm de unde a venit și spre care meleaguri zboară.

Nidia suspină și, după o scurtă pauză, fără să răspundă cuvintelor lui, zise :

— Nu împletesc prea mulți trandafiri în cunună, Glaucus ? Mi s-a spus că-i floarea ta preferată.

— Și așa să fie întotdeauna, draga mea, pentru cei care poartă în inimă poezia. E floarea iubirii, a sărbătorilor, e totodată floarea pe care o dedicăm tăcerii și morții. Înflorește pe frunțile noastre cît trăim, atîta timp cît viața merită trăită. Se scutură pe mormîntul nostru cînd nu mai sîntem.

— Ce n-aș da, spuse Nidia, ca în loc de această cunună trecătoare să pot lua firul vieții tale din mîinile sorții și să împletesc trandafiri în el.

— Drăguța mea, dorința ta e pe măsura vocii tot atît de potrivite pentru muzică. Te-ai exprimat în spiritul unui cîntec. Oricare mi-ar fi soarta, îți mulțumesc.

— Oricare ți-ar fi soarta ? Nu-ți este deja destinat tot ce-i bun și luminos ? Dorința mea a fost inutilă. Parcele vor fi la fel de blînde cu tine cum aș fi eu.

— Ar fi putut să nu fie așa, Nidia, dacă n-ar fi iubirea. Cît timp durează tinerețea poți să-ți mai uiți patria. Dar care atenian în plină maturitate, gîndindu-ne cum era Atena pe vremuri, se poate considera fericit știind-o decăzută și pentru totdeauna ?

— De ce pentru totdeauna ?

— Cenușa stinsă nu se mai poate aprinde și dragostea odată moartă nu mai poate reînvia. Tot așa poporul care și-a pierdut libertatea nu o mai poate recîștiga. Dar să nu mai vorbim despre lucrurile astea care nu se potrivesc cu tine.

— Cu mine ? Vai, greșești ! Și eu suspin după Grecia. Am fost legănată la picioarele Olimpului. Zeii au părăsit muntele, dar urmele lor se mai pot vedea, se mai văd în inimile celor care îi venerază. Se văd în frumusețea acelor meleaguri. Mi s-a spus că-s foarte frumoase și eu le-am simțit aerul, față de care și cel de aici e aspru. Cunosc soarele de acolo ; în comparație cu el, cerul de aici este rece. O, vorbește-mi despre Grecia. Sărmană, proastă cum sînt, te pot înțelege. Cred că dacă aș fi rămas pe acele tărîmuri, dacă aș fi fost o tînără grecoaică sortită să iubesc și să fiu iubită, eu însămi mi-aș fi înarmat iubitul pentru un alt Maraton, o nouă Plateea ¹. Da, mîna care acum împletește trandafirii ți-ar fi făcut cununa de măslin.

— Dacă ar putea veni o astfel de zi ! spuse Glaucus, molipsindu-se de entuziasmul tesalienei oarbe și ridicîndu-se pe jumătate. Dar nu, soarele a apus și noaptea ne îmbie numai la uitare. Uitînd, să ne înveselim. Împletește deci trandafirii.

Dar atenianul rosti ultimile cuvinte pe un ton de veselie forțată. Căzînd într-o visare melancolică, fu trezit peste cîteva minute de vocea Nidiei care cînta încet următoarele cuvinte învățate cîndva de la el :

APOLOGIA PLĂCERII

*Bravul erou neîntrecut,
Încununat cu laur,*

¹ Localitate în Grecia antică, în Beoția. Pe cîmpia de lingă Plateea, grecii, conduși de Pausanias, au obținut în 479 î.e.n. o victorie decisivă asupra armatei persane comandate de Mar-donios..

Doarme-n mormînt. Au trecut
Zilele vechi de aur.
Cine ar putea cuteza
Somnu-i sfînt a-l tulbura ?
Laurul i se cuvine ;
Lăsați-l să stea pe tulpine.
Dar acești trandafiri ce pălesc
Pentru toți, liberi, robi, înfloresc.

II

Dacă memoria lîngă mort șade
Avînd comoară doar un mormînt,
Dacă speranța, libertatea-s exilate,
Cu atît mai mult justificate sînt
Plăcerile. Cununi să împlețiți
Din trandafirii noștri așadar,
Nevolnici fii, de tați disprețuiți,
Ce v-au lăsat doar florile în dar.

III

Pe dealul solemn de la File,
Pe vîrful cărunt și tocit,
Pașii bravilor au amuțit.
Iar în inima tristă a lui Marte
Acel puls măreț nu mai bate
Care gloria-n sînge o purta.
De Glaucopis¹ abandonați
Ne-au uitat zeii supărați.
Dar rîurile șerpuiesc
Și cîntul argintiu îl însoțesc
Pasărea nopții ține luna trează
Iar albinele tot vizitează
Muntele Himet² în amiază.
Am căzut dar nimeni nu-i pierdut
Cîtă vreme să admire e în stare
Căci iubirea întîi s-a născut
Și tot ea cea din urmă dispăre.

¹ Ochi albaștri, epitet dat Minervei.

² Munte în Atica, celebru pentru mierea și marmura lui.

*Trandafiri în cunună împletește,
 Frumosul încă e al nostru !
 Cît curge rîul și cerul lucește,
 Frumosul încă e al nostru !
 Tot ce-i blînd și frumos și senin
 În poala zilei sau la al nopții sîn
 Sufletului nostru „Grecia“ îi șoptește
 Grijile alinîndu-i cînd pașnic vorbește.
 Împletește a străinului floare
 Ce-mi spune despre clipe de demult
 Și-a patriei mele răsufolare
 De pe buzele ei o ascult.*

Capitolul V

NIDIA O ÎNTILNEȘTE PE IULIA.
 CONVERSAȚIA DINTRE SORĂ ȘI FRATE

„Ce fericire pe Ione ! Să fie veșnic alături de Glaucus, să-i audă vocea ! Iar ea poate să-l și vadă !“

Așa își spunea fata oarbă, mergînd singură, în amurg, spre casa noii ei stăpîne, unde Glaucus plecase înaintea ei. O voce de femeie o scoase brusc din gîndurile ei.

— Unde te duci, florăreasă oarbă ? Nu-ți văd coșul sub braț. Ți-ai vîndut toate florile ?

Cea care o oprise astfel pe fată era o doamnă frumoasă; dar cu un aer îndrăzneț și obraznic. Era Iulia, fiica lui Diomed. Pe cînd vorbea, vîlul îi era pe jumătate ridicat. O însoțea Diomed însuși și un sclav care mergea în fața lor, purtînd un felinar. Negustorul și fiica lui se întorceau de la o cină oferită de un vecin.

— Nu-ți mai amintești vocea mea ? insistă Iulia. Sînt fiica lui Diomed cel bogat.

— O, iartă-mă, îmi amintesc vocea ta. Nu, nobilă Iulia, nu am flori de vînzare.

— Mi s-a spus că te-a cumpărat grecul cel frumos, Glaucus. E adevărat ?

— Sînt în slujba napolitanei Ione, răspunse evaziv Nidia.

— A ! Atunci e adevărat că...

— Hai, vino ! o întrerupse Diomed, cu mantia trasă în dreptul gurii. E o seară rece. Nu pot sta aici cît flecărești tu cu fața asta oarbă. Dacă vrei să vorbești cu ea, spune-i să vină acasă.

— Vino, copilă ! îi porunci Iulia, cu tonul cui va neobișnuit cu refuzul. Am multe să te întreb. Hai, vino !

— Nu pot în seara asta. E tîrziu. Trebuie să merg acasă. Eu nu sînt liberă, nobilă Iulia !

— Și ce ? O să te certe blînda ta stăpînă ? Ei, da. Nu mă îndoiesc că e o a doua Telestris¹. Atunci, vino mîine. Neapărat. Amintește-ți că-ți sînt de mult prietenă !

— Îți voi îndeplini dorința, răspunse Nidia.

Cum Diomed, nerăbdător, o chema din nou, Iulia fu nevoită să plece, fără să-i poată pune întrebarea cea mai importantă.

Dar să ne întoarcem la Ione. Între prima și cea de a doua întîlnire cu Glaucus nu se amuzase prea bine. Promise vizita fratelui ei. Nu se mai văzuseră din noaptea în care contribuisese și el s-o salveze de egiptean.

Preocupat de gîndurile lui, gînduri atît de serioase și profunde, tînărul preot nu o mai vizitase pe sora lui. Adevărul este că bărbații înzestrați cu o minte care veșnic tinjește după ceva suprapămîntesc nu par să fie făcuți pentru afecțiunile omenești. Trecuse mult timp de cînd Apecide nu mai căutase un schimb de gînduri cald și prietenos, dulcile mărturisiri care în prima tinerețe îl legaseră de Ione. Ione nu încetase totuși să-i regrete înstrăinarea pe care o atribuia sarcinilor acaparatoare ale seriosului ei frate. Adesea, în mijlocul radioaselor ei speranțe și a afecțiunii noi pentru logodnic, gîndindu-se la fruntea încrețită prematur a fratelui ei, la buzele care nu surîdeau, la trupul gîrbovit, suspina meditînd la faptul că slujirea zeilor aruncă o umbră foarte întunecată peste pămîntul ce l-au creat. Dar în ziua aceea, trăsăturile lui erau de un calm neobișnuit, iar ochii înfundați aveau o expresie atît de liniștită și senină, cum nu se mai întîmplase în ultimii

¹ Amazoană care figurează în legendele despre Alexandru cel Mare.

ani. Această îmbunătățire vizibilă era doar de moment. O liniște falsă pe care cea mai ușoară briză o putea tulbura.

— Zeii să te binecuvinteze, frate, spuse Ione îmbrățișându-l.

— Zeii ? Nu te exprima atât de vag. Poate există doar unul singur.

— Dragă frate !

— Și dacă totuși această credință a nazareeanului e adevărată, dacă Dumnezeu e suveran, unul, invizibil, singurul ? Iar aceste zeități nenumărate ale căror altare împinzesc pământul sînt doar demoni răuvoitori care caută să ne îndepărteze de la adevăr ? Ar putea fi așa, Ione !

— Vai de mine ! Cum am mai putea crede ? Și dacă am face-o, n-ar fi o credință foarte tristă ? Lumea asta frumoasă să fie locuită numai de oameni ? Munții și apele, toate să fie lipsite de nimfe ? E încântătoare și generoasă credința care face totul divin, care consacră cea mai umilă floare, face din orice briză slabă o șoaptă cerească. Vrei să tăgăduiești totul și să crezi că pământul e doar praf și țărînă ? Nu, Apecido. Credința noastră care populează universul cu zei e tot ce avem mai luminos în suflet.

Răspunsul lui Ione era același cu al oricărui om care credea în poezia mitologiei antice. Ne putem da seama din acest răspuns ce luptă aprigă și încăpățînată avea de dus creștinismul împotriva păgînilor. Superstițiile grațioase nu amuțeau niciodată. Cele mai banale fapte din viața de fiecare zi erau împletite cu ele. Făceau parte din viața însăși, așa cum florile se trag din *thyrsus*¹. Pentru orice se întîmpla recurgeau la zei. Fiecare cupă de vin era precedată de o libație. Pînă și ghirlandele de pe pragul casei erau dedicate unei divinități : strămoșii lor, zeificați și ei, erau larii care apărau vatra și casa. Credința în lari era atât de vie, încît, în țările unde a existat idolatrizarea nu a fost pînă astăzi complet dezrădăcinată. Și-a schimbat doar obiectul de cult. Mulțimea se roagă la un mare număr de sfinți, întocmai cum se ruga pe vremuri la un mare număr de zei. Lumea ascultă cu smerenie profețiile la altarul sfîntului Ianuaris sau sfîntului Ștefan, în loc de cele ale lui Isis și Apollo.

¹ Tulpină de plantă (lat.).

Dar primilor creștini, aceste superstiții nu le trezeau disprețul, ci groaza. Nu credeau, cu scepticismul pașnic al filozofilor, că zeii erau invenția preoților și nici nu credeau, ca poporul, conform unei tradiții istorice confuze, că aceștia fuseseră muritori ca și ei. Își imaginau că zeitățile păgâne sînt spirite nefaste. Transplantau în Italia și Grecia demonii sumbri din India și Orient. În Iupiter și Marte vedeau reprezentanții feroși ai lui Moloh¹ și Satan.

Apecide nu îmbrățișase oficial religia creștină, dar era pe punctul de a o face. Începuse să împărtășească doctrinele lui Olintus, își imagina că născocirile vesele ale păgînilor erau simboluri ale lui Satan. Răspunsul nevinovat și spontan dat de Ione îl cutremură. Se grăbi s-o contrazică cu atîta vehemență, dar atît de confuz, încît Ione, speriată de violența lui, se temu că și-a ieșit din minți.

— Vai, frățioare ! exclamă ea. Îndatoririle tale grele te-au zdruncinat. Vino la mine, frate dragă. Dă-mi mîna. Lasă-mă să-ți șterg fruntea umedă. Nu mă certa că nu înțeleg nimic. Fii sigur că Ione n-a vrut să te jignească.

— Ione, spuse Apecide, trăgînd-o spre el și privind-o afectuos. Cum aș putea să cred că trupul ăsta frumos, inima ta bună ar putea fi sortite chinurilor veșnice ?

— *Dii meliora !* Zeii să mă păzească ! exclamă fata, folosind fraza tradițională prin care contemporanii ei credeau că pot îndepărta o prevestire sinistră.

Cuvintele și, mai ales, superstiția pe care o implicau răniră auzul lui Apecide. Se ridică, mormăind ceva pentru sine, se întoarse să iasă, apoi, oprindu-se la jumătatea drumului, privi trist la Ione și își întinse brațele.

Ione se aruncă fericită la pieptul lui. O, sărută grav și apoi îi spuse :

— Adio, surioară ! Poate, cînd ne vom revedea, tu n-ai să mai însemni nimic pentru mine. Primește deci această îmbrățișare încă plină de toate gingașele amintiri ale copilăriei, cînd credința și speranța, obiceiurile, interesele, scopurile erau aceleași pentru noi. De acum înainte această legătură va fi ruptă.

¹ În religia fenicienilor, divinitate sîngeroasă căreia i se aduceau jertfe omenești, mai ales copii.

Cu aceste cuvinte ciudate ieși din casă. Aceasta era, într-adevăr, cea mai mare și cea mai grea încercare la care erau supuși creștinii primitivi. Odată convertiți, rupeau legăturile cele mai dragi. Nu se mai puteau asocia cu ființele ale căror fapte obișnuite, însoțite de formulele cele mai comune de exprimare, erau impregnate de idolatrie. Se cutremurau auzindu-se binecuvîntați în numele unei divinități care pentru ei purta numele de demon. Și totuși, această nenorocire era tăria lor. Despărțindu-i de restul lumii, îi unea între ei. Erau oameni de fier și legăturile care îi uneau erau și ele de fier.

Glaucus o găsi pe Ione în lacrimi, dar obținuse deja privilegiul dulce de a o consola. Reuși să scoată de la ea o relatare a discuției avute cu Apecide, dar din expunerea încîlcită a unui subiect confuz în sine, pentru cine nu era pregătit, nici el nu reuși să-și explice intențiile și semnificația comportării tînărului.

— Ai auzit vreodată ceva de acea credință a nazareenilor despre care vorbea fratele meu ?

— Am auzit adesea vorbindu-se despre adepții ei, răspunse Glaucus, dar nu știu nimic precis despre dogmele lor. Știu doar că în doctrina lor pare să existe ceva groaznic de rece și posomorît. Trăiesc separat de semenii lor. Se prefac scandalizați chiar și de simplul fapt că folosim ghirlande. Nu sînt deloc atrași de distracții. Rostesc amenințări groaznice despre sfîrșitul apropiat al lumii. Se pare că au adus credința asta a lor posomorîtă și austeră din peștera lui Trofoniu¹. Totuși, continuă Glaucus după o scurtă pauză, nu le lipsesc oameni de o mare forță și talent și au adepți chiar printre areopagiții din Atena. Îmi amintesc că l-am auzit pe tata vorbind de un oaspete ciudat, la Atena, cu mulți ani în urmă. Tatăl meu se afla în mijlocul unei mulțimi care se adunase pe una din străvechile noastre coline ca să asculte pe înțeleptul acela din Orient expunîndu-și doctrina. Soarele în asfințit, căci era seară, îl lumina pieziș, așa cum se înălța neclintit și autoritar. Ţărașul îi era obosit și brăzdat ca al celor care înfruntă atît nenorocirile cît și asperitățile diferitelor climate. Dar ochii îi străluceau de o flacără aproape nepămîntească.

¹ Divinitate care se credea că dă oracole într-o grotă de lîngă Lebodia, în Beoția.

Cînd a ridicat brațul să vorbească, avea măreția omului pătruns de spiritul unui zeu. „Oameni din Atena“, se zice că a spus, „am găsit la voi un altar cu această inscripție : *Zeului necunoscut*. Voi adorați fără să știți același Zeu pe care îl slujesc și eu. Necunoscut de voi pînă acum, vă va fi îndată revelat.“ Omul acela grav le-a spus apoi că acel mare creator al tuturor lucrurilor care își stabilise printre oameni triburile și lăcașurile sale, stăpîn al pămîntului și al cerului, nu sălășluiește în templele făcute de mîna omului. Prezența lui, spiritul lui se află în aerul pe care îl respirăm. Viața și ființa noastră sînt cu el. „Credeți voi, a strigat el, că cel invizibil este asemeni statuilor voastre de aur și marmură ? Credeți că are nevoie de jertfele voastre ?“ Apoi a vorbit despre niște timpuri groaznice care vor veni, la sfîrșitul pămîntului, de o reînviere a morților, dovada fiindu-i dată omului de învierea acelei ființe atotputernice a cărui religie o predică. Pe cînd vorbea astfel, murmurul îndelung stăpînit izbucni și filozofii care erau amestecați prin mulțime își exprimară disprețul lor înțelept. Puteai să vezi încruntarea plină de răceală a stoicului și rînjetul cinicului, iar epicurianul, ce nu credea nici măcar în elizeul nostru, aruncă o vorbă de duh și trecu zîmbind prin mulțime. Dar poporul, în adîncul inimii, era mișcat și emoționat. Tremurau fără să știe cauza, căci străinul avea vocea și măreția unui om căruia „zeul necunoscut“ îi poruncise să propovăduiască credința.

Ione asculta răpită, iar din seriozitatea și gravitatea povestitorului puteai ghici ce impresionat fusese el însuși la relatarea unuia din mulțimea care, pe colina lui Marte, auzise pentru prima oară propovăduindu-se noua credință.

Capitolul VI

PORTARUL. FATA. GLADIATORUL

Poarta casei lui Diomed era deschisă și Medon, bătrînul sclav, stătea lîngă scara pe care urcai în vilă. Locuința luxoasă a bogatului negustor din Pompei mai poate fi încă văzută chiar în afara porții cetății, la în-

ceputul străzii mormintelor. Era un cartier vesel, în ciuda morților. Pe partea opusă casei, dar cu câțiva metri mai aproape de poartă, se afla o tavernă spațioasă, unde se opreau adesea cei pe care afacerile sau distracția îi aducea la Pompei.

Pe drumul din fața hanului stăteau care, căruțe și trăsură, unele atunci sosite, altele pe punctul de a pleca. Din zgomotul și animația existentă vedeai că e un loc popular de întâlnire. În fața intrării, câțiva agricultori, așezați pe o bancă în jurul unei măsuțe circulare, vorbeau la o ceașcă matinală despre afacerile care îi priveau. Pe o parte a ușii era pictată, în culori proaspete, eterna tablă de șah. Pe acoperiș se întindea o terasă unde câțeva femei, soțiile agricultorilor amintiți, ședeau sau se aplecau peste balustradă, sporovăind cu prietenele de jos. Într-un intrînd, ceva mai retras, se afla o laviță acoperită, unde doi sau trei călători mai săraci se odihneau și își scuturau praful de pe haine. De cealaltă parte se întindea un spațiu deschis, la origine, loc de înmormîntare al unei populații mai vechi decît cetățenii din prezent ai Pompeiului, transformat într-un *ustrinum* sau loc unde se ard morții. Deasupra se ridica, în terase, orașul vesel, pe jumătate ascuns de arbori. Mormintele, cu formele lor grațioase și variate, florile și frunzele care le înconjurau, nu dădeau o notă de tristețe peisajului. Alături de poarta orașului, într-o mică nișă, stătea neclintită bine disciplinată santinela romană, iar soarele făcea să-i strălucească creasta șlefuită a coifului și lancea de care se sprijinea. Poarta era împărțită în trei arcade: cea din centru pentru vehicule, iar celelalte două pentru pietoni. Pe ambele părți se înălțau zidurile masive care înconjurau orașul, clădite, cîrpite, reparate în sute de epoci, de cîte ori războiul, timpul sau cutremurul zdruncinaseră zadarnica lor apărare. La intervale dese se înălțau turnurile pătrate, ale căror vîrfuri întrerupeau cu un pitoresc rustic linia regulată a zidurilor și contrastau cu clădirile albe moderne.

Drumul cotit care ducea de la Pompei la Herculaneum se pierdea din vedere printre vii, deasupra cărora se în-crunta, posomorît în măreția sa, Vezuviul.

— Ai auzit vestea, bătrîne Medon ? întrebă o tânără cu un ulcior în mână, oprindu-se la poarta lui Diomed ca să schimbe două vorbe cu sclavul, înainte de a se duce la hanul apropiat să-și umple vasul și să cocheteze cu călătorii.

— Vestea ! Care veste ? întrebă ursuz sclavul, ridicînd privirea din pămînt.

— Nu știi ce soi de oaspete a trecut azi-dimineață pe poartă, înainte să te fi trezit tu bine ?

— A, da, spuse indiferent sclavul.

— Da, da ! Un dar de la nobilul Pomponianus.

— Un dar ? Parcă vorbeai de un oaspete ?

— Și oaspete și dar. Află, prostule, că-i vorba de o frumusețe de tigru tînăr pentru jocurile viitoare din amfiteatru. Înțelege, Medon, ce bucurie ? Jur că n-o să mai dorm o clipă pînă nu-l văd. Se spune că are un urlet grozav !

— Sărmană proastă ! spuse Medon, trist și disprețuitor.

— Nu-mi spune mie proastă, mitocan bătrîn. Un tigru e ceva foarte frumos, mai ales dacă vom găsi pe careva să i-l dăm să-l mîncînce. Acum avem un leu și un tigru. Ia gîndește-te puțin, Medon ! Din lipsă de doi criminali poate o să fim siliți să-i vedem mîncîndu-se unul pe altul. Dar, ia stai ! Fiul tău e gladiator. E frumos și puternic. N-ai putea să-l convingi să se lupte cu tigrul ? Încearcă. Mi-ai face un mare serviciu. Ba mai mult, ar fi o binefacere pentru tot orașul.

— Pleacă de aici, spuse sclavul cu asprime. Vezi-ți de soarta rea care te așteaptă, în loc să trîncănești despre moartea bietului meu fiu.

— Soarta rea ? spuse speriată fata, privind grăbită în jur. Feriți-mă, zei. Vorbele să cadă asupra ta !

Vorbind, fata atinse un talisman legat la gît.

— Soarta mea rea ? Ce pericol mă paște pe mine ?

— Cutremurul de acum cîteva nopți nu a fost o prevestire ? N-a avut glas ? Nu ne-a spus tuturor : „Pre-gătiți-vă de moarte“ ? Se apropie sfîrșitul.

— Fleacuri, ripostă tînăra, aranjîndu-și faldurile tunicii. Vorbești și tu ca un nazareean. De parcă și tu ai fi de-al lor. N-am să mai flecăresc cu tine, cobe bătrînă. Te

faci din ce în ce mai rău. *Vale ! O, Hercule, trimite-ne un om pentru leu. Și încă unul pentru tigrul.*

*O, ce spectacol încântător !
Ce mare de lume, ce mult popor !
Privind spadasinii, demni fii ai Alcmenei,
Cum cot lângă cot își fac turul arenei,
Cît de voioși îi admiră cu toții.
Cînd stau încleștați ca în ghearele morții
Suflarea mulțimii pe loc se oprește.
O, ce mai spectacol și inima-ți crește !*

Cîntînd cu voce cristalină acest cîntec și ridicîndu-și tunică să o apere de praful străzii, tînăra se îndreptă spre hanul plin de lume.

„Sărmane fiu, gemu sclavul destul de tare, să fii măcelărit pentru de-alde ăștia ! Credință a lui Christos, te-aș adora din toată inima chiar și numai pentru groaza pe care ne-o inspiri de arenele astea sîngeroase !“

Capul bătrînului căzu abătut pe piept. Rămase tăcut și gînditor și, din cînd în cînd, își ștergea ochii cu marginea mîneții. Inima îi era lângă fiul său. Nu văzu silueta care se apropia dinspre poartă cu pasul repede și cu aerul impetuos și nepăsător. Nu-și ridică privirea pînă cînd noul venit nu se opri în fața lui și îl chemă cu voce blîndă :

— Tată !

— Băiete ! Lidon dragă ! Nu-mi vine să cred că ești tu, spuse bătrînul fericit. Tocmai la tine mă gîndeam.

— Îmi pare bine, dragă tată, spuse gladiatorul atîngînd cu respect genunchii și barba sclavului. Și în curînd poate am să fiu mereu cu tine, nu numai în gînd.

— Da, fiule, dar nu pe lumea asta, răspunse trist sclavul.

— O, tată, nu mai vorbi așa. Fii mai vesel, că eu așa mă simt. Sînt sigur că am să înving și apoi, cu aurul cîștigat, am să-ți cumpăr libertatea. Știi tată, acum cîteva zile și-a bătut joc de mine unul căruia mi-ar plăcea să-i spun adevărul, fiindcă-i mult mai generos decît ceilalți de seama lui. Nu-i roman, e din Atena. El m-a luat în zeflema că-s lacom de cîștig, cînd am întrebat care-i prețul victoriei. Vai, nu știa el ce-i în inima lui Lidon !

— Băiete, băiete, spuse bătrînul, urcînd încet scările ca să-și conducă fiul în mica lui cameră ce dădea în antreu (care, în această vilă, era peristilul, nu *atrium*-ul). Se mai poate încă vedea. E cea de a treia uşă pe dreapta după ce intri. (Prima se deschidea înspre scări, iar a doua acoperea doar un intrînd în care se afla o statuie de bronz.)

— Oricît de generoase, afectuoase şi pioase ar fi motivele tale, continuă Medon, cînd nu mai puteau fi auziţi, fapta ta e un păcat în sine. Îţi rişti viaţa pentru libertatea tatălui tău. Asta mai poate fi iertat. Dar preţul victoriei e sîngele altuia. Şi asta-i un păcat de moarte, păcat pe care nimic nu-l poate spăla. Renunţă ! Renunţă ! Mai bine rămîn sclav toată viaţa, decît să-mi cumperi libertatea cu preţul ăsta.

— Nu mai vorbi, tată ! Asta ai pescuit-o din credinţa aia a ta nouă, despre care nu vreau să-mi vorbeşti, căci zeii care mi-au dat forţa mi-au refuzat inteligenţa şi nu înţeleg nici un cuvînt din ceea ce tot îmi predici. Din credinţa asta nouă ţi se trag idei destul de curioase despre rău şi bine. Iartă-mă dacă te jignesc, dar gîndeşte-te şi tu. Dacă ai cunoaşte ticăloşii cu care mă însoţesc de dragul tău, ai zice că purific pămîntul înlăturînd măcar unul dintre ei. Bestii de pe buzele cărora curge sînge. Sălbatici, imorali pînă şi în curajul lor. Brutali, nemiloşi, nesimţiţi. Nici un simţămînt nu-i poate lega. E adevărat, nu ştiu ce-i frica, dar nu ştiu nici ce-i recunoştinţa, mila sau iubirea. Sînt făcuţi pentru meseria lor : să măcelărească fără milă, să moară fără teamă. Pot zeii tăi, oricare ar fi ei, să se mînie dacă te baţi cu unii ca ăştia şi pentru o cauză ca a mea ? O, tată ! Oricine ar fi cei ce ne privesc de sus din cer, nu pot vedea o îndatorire mai sacră decît sacrificiul oferit de mila unui fiu respectuos pentru bătrînul său părinte.

Bătrînul sclav, lipsit şi el de lumina cunoaşterii şi convertit de puţin timp la creştinism, nu ştia cu ce argumente să combată o asemenea ignoranţă care, deşi greşită, era atît de nobilă. Prima pornire fu să se arunce la pieptul fiului său. A doua să se îndepărteze, să-şi frîngă miinile şi, încercînd să-l mustre, vocea lui tremurătoare se pierdu în plîns.

— Și dacă, reluă Lidon, dacă zeul — căci tu îmi pare că recunoști doar unul — e chiar atât de binevoitor și milos cum zici, o să știe că tocmai credința ta în el m-a întărit în hotărîrea pentru care mă învinuiești.

— Cum ? Ce vrei să spui ?

— Tu știi că, fiind vîndut ca sclav în copilărie, am fost eliberat la Roma din dorința stăpînului meu căruia am avut norocul să-i plac. M-am grăbit să vin la Pompei să te văd. Te-am găsit, bătrîn și neputincios, purtînd jugul unui stăpîn pretențios și cu toane. Îmbrățișaseși, în ultima vreme, credința cea nouă și de atunci sclavia ta îți devenise de două ori mai grea de îndurat. Te-a lipsit de mîngîierea obișnuinței care ne împacă adesea cu ce-i mai rău. Nu mi te-ai plîns tu că ești silit să faci lucruri care nu-ți sînt grele ca sclav, dar care sînt păcate pentru un nazareean ? Nu mi-ai spus că ți se strînge inima de remușcare cînd trebuie să pui pînă și o firimitură de plăcintă în fața larilor care veghează acolo, în *impluvium* ? Că inima ți-e frîntă de o luptă neîntre ruptă. Nu mi-ai spus că atunci cînd torni vin în fața pragului, strigînd pe nume un zeu grec, te temi că atragi asupra ta niște pedepse mai ceva decît ale lui Tantal, o veșnicie de chinuri mai groaznice decît cele din cîmpurile lui Tartar ? Mi-ai spus asta sau nu ? M-am mirat. Nu te-am înțeles și, pe Hercule, nu te înțeleg nici acum. Dar sînt fiul tău și nu pot decît să te compătimesc și să te ajut. Doar nu puteam să te aud cum gemi, să fiu martor la groaza ta misterioasă, la suferința neîntre ruptă și să rămîn indiferent. Nu ! Pe zeii nemuritori ! M-a fulgerat un gînd ca o lumină din Olimp. Nu aveam bani, dar aveam forță și tinerețe. Erau daruri de la tine. Puteam să le vînd la rîndul meu pentru tine. Am aflat cu cît te pot răscumpara. Am aflat că un gladiator victorios primește de obicei un premiu de două ori mai mare. Am devenit gladiator. M-am însoțit cu oamenii accia blestemați, care-mi trezesc dispreț și silă. Le-am învățat meșteșugul. Binecuvîntate fie acele lecții ! Mă vor învăța să-mi eliberez tatăl.

— O, dacă l-ai auzi pe Olintus, suspină bătrînul din ce în ce mai mișcat de virtutea fiului său, dar tot atât de convins că intenția lui e o crimă.

— Am să ascult pe toată lumea, dacă vrei tu, reluă vesel gladiatorul, dar numai cînd vei fi liber. Sub propriul tău acoperiș, dragă tată, ai să poți să-mi tocești căpățîna asta proastă toată ziua și toată noaptea, dacă-ți face plăcere. Dacă ai ști ce loșor frumos am ochit pentru tine ! E una dintre cele nouă sute nouăzeci și nouă de prăvălioare ale bătrînei Iulia Felix, în partea însorită a orașului, unde în timpul zilei poți să stai în fața ușii, în vreme ce eu am să vînd ulei și vin în locul tău. Și apoi, dacă o să vrea Venus (și chiar dacă n-o să vrea, o dată ce nu-ți place numele ei, lui Lidon îi e toțuna), apoi spuneam, poate o să ai și o fiică să-ți îngrijească părul cărunt și ai să auzi voci subțirele care, stînd pe genunchii tăi, or să te strige : „tata lui Lidon“. O să fim atît de fericiți ! Premiul le poate cumpăra pe toate. Hai, veselește-te, te rog ! Și acum trebuie să plec. Timpul trece. *Lanista*¹ mă așteaptă. Hai, binecuvîntează-mă !

Lidon ieși din cămăruța întunecată a tatălui său și acum, vorbind însuflețit, dar în șoaptă, erau din nou în același loc unde vi l-am prezentat pe bătrînul portar.

— Fii bunecuvîntat ! Fii binecuvîntat ! Și fie ca Cel atotputernic care citește în toate inimile să vadă cît de nobilă e a ta și să-ți ierte greșeala.

Silueta înaltă a gladiatorului se îndepărtă iute. Ochii sclavului îi urmăreau pașii ușori, dar falnici, pînă nu-l mai zăriră. Căzînd apoi din nou în scaun, își aținti privirea în pămînt, stînd mut și neclintit ca de piatră. Dar inima lui ! În epoca noastră mai fericită, cine își poate închipui lupta și suferința ei ?

— Pot să intru ? întrebă o voce blîndă. Domnișoara Iulia e acasă ?

În mod mecanic, sclavul îi făcu semn să intre, dar cea care îl întrebase nu putea să vadă gestul. Repetă timid întrebarea, dar cu vocea mai ridicată.

— Nu ți-am spus ? zise ursuz sclavul. Intră !

— Mulțumesc, spuse trist vocea. Mișcat de tonul ei, Medon privi în sus și o recunoscu pe fata oarbă. Mîhnirea poartă simpatie nenorocirii. Se ridică și-i călăuzi

¹ Profesorul gladiatorilor (lat.).

pașii pînă la scara alăturată, pe care coborai în camerele Iuliei, și apoi chemă o sclavă să i-o încredințeze pe fata oarbă.

Capitolul VII

CAMERA DE TOALETĂ

A UNEI FRUMOASE DIN POMPEI.

CONVORBIRE IMPORTANTĂ ÎNTRE IULIA ȘI NIDIA

Eleganta Iulia stătea în odaia ei înconjurată de sclave. Ca și dormitorul alăturat, camera era mică dar mai spațioasă decît încăperile obișnuite destinate somnului, care erau atît de minuscule, chiar în cele mai frumoase case, încît puțini dintre cei ce nu le-au văzut pot să-și facă o idee în privința meschinelor colțișoare unde cetățenii din Pompei gîndeau că-i potrivit să-și petreacă noaptea. Dar, de fapt, patul la antici nu era obiectul acela de mister casnic, grav, serios și important cum e la noi. Patul însuși se asemena mult cu o sofa mică și îngustă, destul de ușor ca să fie transportat lesne, de ici-colo, de cel care îl ocupa. Era fără îndoială mutat tot timpul dintr-o cameră în alta, după țoanele locatarului¹ și după anotimp. Se întîmpla ca o parte a casei ticsită de oameni timp de o lună să fie evitată cu grijă luna viitoare. Exista printre italienii din vremea aceea o neobișnuită și stranie teamă de prea multă lumină. Camerele lor întunecoase care, la prima vedere, par rezultatul unei arhitecturi neglijente, erau efectul unui studiu elaborat. În porticuri și grădini, mai cochetau cu soarele, căci așa cerea gustul lor rafinat. În interioare însă, căutau de obicei răcoarea și umbra. În acel anotimp, camerele Iuliei se aflau în partea cea mai de jos a casei, chiar sub camera de primire și dădeau în grădina care se afla la același nivel. Numai ușa largă cu sticlă lăsa să intre razele dimineții, dar privirea ei, deprinsă cu întunericul, observa totuși exact care culori i se potriveau, ce nuanță delicată de roșu adăuga mai multă strălucire ochilor negri și mai multă prospețime tinerească obrazilor.

¹ „Ia-ți patul tău și umblă“, cum observă Sir William Gell, nu era o expresie metaforică. (N.A.)

Pe masa în fața căreia ședea se găsea o mică oglindă din oțel foarte șlefuit, în jurul căreia, într-o ordine precisă, erau înșirate fardurile și alifiile, parfumurile și vopselele, bijuteriile și pieptenii, panglicile și acele de aur, destinate toate să-i sporească atracția naturală cu ajutorul artei și cerințelor capricioase ale modei. Prin semiobscuritatea camerei, străluceau pereții acoperiți cu fresce uluitoare, conform gustului pompeian. În fața mesei și sub picioarele Iuliei se întindea un covor țesut în Orient. La îndemână, pe o altă masă, erau un lighean și un ulcior de argint, o lampă stinsă, lucrată cu mare măiestrie, în care artistul îl reprezenta pe Cupidon sub ramurile unui mirt, precum și un sul de papirus cu elegiile delicate ale lui Tibul. În fața ușii prin care se intra în *cubiculum* atârna o draperie brodată cu flori de aur. Iată cum arăta camera de toaletă a unei fete frumoase, în urmă cu optsprezece secole.

Frumoasa Iulia stătea sprijinită leneș de spătarul scaunului, în timp ce coafeza (*ornatrix*) așeza atentă, una peste alta, o grămadă de bucle mici, împletind cu îndemănare șuvițe false printre cele adevărate și ridicând pieptănătura la o asemenea înălțime, încît capul părea mai degrabă în centrul decît în vîrfurile corpului omenesc.

Tunica de culoarea ambrei, care îi puneă în relief părul negru și tenul de brunetă, atârna în falduri largi pînă la picioarele încălțate cu papuci legați cu panglici albe de gleznele fine. Cu vîrfurile întors puțin în sus, asemeni papucilor turcești, aceștia erau din purpură, brodați cu o mulțime de perle. O sclavă bătrînă, cunoscînd toate misterele gătelii stăpînei, stătea alături de coafeză, ținînd pe braț o centură lată și țintuită și dădea din cînd în cînd indicații artistei care construia edificiul de bucle, combinînd sfaturile cu lingușiri istețe, adresate Iuliei.

— Pune acul puțin mai la dreapta. Mai jos, toanto, nu vezi cît sînt de netede sprîncenele alea frumoase? Ai crede că o îmbraci pe Corina care are fața strîmbă. Acum pune florile. Nu, proasto, nu roșul ăla închis, doar nu alegi culori pentru obrazul palid al lui Cloris, numai florile cu tonuri foarte vii se potrivesc obrazului tinerei Iulia.

— Mai încet, striga stăpîna, bătînd violent în podea cu piciorul. Mă tragi de păr ! Doar nu smulgi buruieni !

— Tîmpito ! completă sclava bătrînă. Nu știi ce delicată e stăpîna ta ? Doar nu piepteni părul aspru ca de cal al văduvei Fulvia. Și acum, panglica. E bine așa. Frumoasă Iulia, privește în oglindă. Ai văzut vreodată ceva mai minunat ?

Cînd, după nenumărate comentarii, dificultăți și încercări, turnul complicat fu în sfîrșit gata, operația următoare era să se dea ochilor o privire galeșă, aplicîndu-se un praf întunecat pe pleoape și gene. O mică aluniță în formă de semilună, plasată dibaci lingă buzele trandafirii, atrăgea atenția asupra gropițelor și a dinților îngrijiți mai înainte cu toată măiestria, ca să le fie sporită strălucirea și albeața naturală.

O altă sclavă avea sarcina de a aranja bijuteriile : cercei din perle (cîte doi de fiecare ureche), brățări masive de aur, lanțul format de inele din același material, de care atîrna un talisman de cristal, catarama grațioasă de pe umărul stîng în care era montată o camee minunată, cordonul din panglică purpurie, brodat cu fire de aur și închizîndu-se prin doi șerpi încolăciți și, în sfîrșit, tot felul de inele, la fiecare din degetele albe și subțiri. Era gătita după ultima modă din Roma. Frumoasa Iulia aruncă o ultimă privire de vanitate satisfăcută și apoi, lăsîndu-se din nou pe scaun, ceru pe un ton indiferent unei tinere slave să-i citească stihuri de dragoste din Tibul. În timp ce lectura era în curs, o sclavă o introduse pe Nidia.

— *Salve*, Iulia, spuse florăreasa, oprindu-se la cîțiva pași de locul unde stătea Iulia și încrucișîndu-și mîinile pe piept. Ți-am ascultat porunca.

— Ai făcut foarte bine, răspunse Iulia. Poți să stai jos.

Una dintre slave așeză un scăunel lingă Iulia și Nidia se așeză.

Într-o tăcere stingheritoare, Iulia o fixă cîteva minute pe tesaliană. Făcu semn să fie lăsate singure și închise ușa. Ferindu-și apoi mecanic privirea de Nidia, căci uitase că este cu cineva care nu-i poate observa tulburarea, spuse :

— O servești pe napolitana Ione ?

— Stau acum cu ea.

— E atît de frumoasă precum se spune ?

— Nu ştiu, răspunse Nidia, cum aş putea eu să-mi dau seama ?

— A, trebuia să-mi aduc aminte. Dar ai urechi, dacă n-ai ochi. Celelalte sclave nu spun că-i frumoasă ? Cînd sclavele vorbesc între ele uită să-şi linguşească stăpîna.

— Ele spun că-i frumoasă !

— Hm ! Spun că-i înaltă ?

— Da.

— Tot aşa sînt şi eu. Părul negru ?

— Aşa am auzit.

— Ca şi mine. Şi Glaucus o vizitează des ?

— Zilnic, spuse Nidia, înăbuşindu-şi un suspin.

— Chiar zilnic ? ! O găseşte frumoasă ?

— Aşa cred, o dată ce se căsătoresc în curînd.

— Se căsătoresc ! strigă Iulia, pîlînd sub roşeaţa artificială a obrazului şi ridicîndu-se în picioare.

Nidia nu observă, bineînţeles, emoţia pe care o produseaseră vorbele ei. Iulia rămase mult timp tăcută, dar respiraţia agitată şi ochii scăpărători ar fi trădat orgoliul ei rănit cuiva care putea să vadă.

— Mi s-a spus că eşti din Tesalia, spuse ea, întrerupînd tăcerea.

— E adevărat.

— Tesalia e ţara farmecelor şi a vrăjitoriilor, a talismanelor şi a filtrelor de dragoste, spuse Iulia.

— A fost vestită întotdeauna pentru vrăjitoriile ei, răspunse Nidia timid.

— Şi nu cunoşti, tesaliană oarbă, nici un farmec de dragoste ?

— Eu ? spuse fata roşindu-se. Eu ? Cum aş putea ? Nu, sigur că nu.

— Păcat. Ți-aş fi dat aur destul ca să-ţi cumperi libertatea dacă erai mai ştiutoare.

— Dar ce ar putea-o face pe frumoasa şi bogata Iulia să pună o astfel de întrebare servitoarei ei ? Doar are

bani, tinerețe și frumusețe. Nu au acestea destul farmec ca să nu-i trebuiască și magia ?

— Au pentru toți, în afară de o singură persoană pe lume, răspunse Iulia cu trufie. S-ar părea că orbirea ta e molipsitoare. Și... dar nu are importanță !

— Și cine-i acea singură persoană ? întrebă Nidia iute.

— Nu-i Glaucus, răspunse Iulia, cu intenția de a ascunde adevărul, caracteristica sexului ei. Glaucus... nu !

Nidia respiră ușurată și, după o scurtă pauză, Iulia reîncepu :

— Vorbind despre Glaucus și amorul lui pentru napolitană, mi-am amintit de efectul descîntecelor de dragoste pe care, nu că știu ceva, sau că m-ar interesa, dar poate le-a folosit asupra lui. Fată oarbă, iubesc și — să ajungă Iulia să spună așa ceva ! — iubirea mea nu-i împărtășită. Asta mă umilește. Nu mă umilește, îmi rănește orgoliul. Aș vrea să-l văd la picioarele mele, nu ca să-l ridic, ci să-l refuz cu dispreț. Cînd mi s-a spus că ești tesaliană, m-am gîndit că poate, de mică, ai învățat tainele negre ale țării tale.

— Vai, nu ! murmură Nidia. De-ar fi așa !

— Ți-ar plăcea deci ? Îți mulțumesc și pentru asta. Dar spune-mi, tu auzi flecărelile sclavilor atrași de credințele astea. Oricînd gata să folosească descîntece pentru amorurile lor. N-ai auzit să fie prin oraș vreun vrăjitor din Orient care să știe ceea ce tu nu știi ? Nu un ghicitor în palmă mincinos, sau scamator de tîrg, ci un vrăjitor serios de prin India sau Egipt.

— Din Egipt ? Da, spuse Nidia cutremurîndu-se. Ce pompeian nu a auzit de Arbaces ?

— Arbaces ? Ai dreptate ! exclamă Iulia, bucuroasă că și-a amintit. Se spune că nu se pretează la toate meschinăriile și minciunile șarlatanilor. Că-i priceput în știința astrelor și în secretele anticei Nox¹. De ce n-ar fi și în ale dragostei ?

¹ Noaptea (lat.). Aici, în sensul de zeiță a nopții, adică a bolții cerești pe care se văd atît planetele cît și stelele fixe.

— Dacă există un vrăjitor în viață care-ți întrece pe toți ceilalți e, desigur, omul ăsta groaznic, vorbi Nidia, atingându-și între timp talismanul.

— Dar e prea bogat ca să prezică pe bani, continuă Iulia surizând. N-aș putea să-l vizitez ?

— Casa lui e funestă, când ești tânără și frumoasă, o preveni Nidia. Și apoi, am mai auzit spunându-se că se indeletnicește cu...

— O casă funestă ? se miră Iulia, auzind doar prima parte. Cum așa ?

— La orgiile pe care le dă el la miezul nopții, se zvonește că ar fi desfrîu și pîngărire.

— Pe Ceres și Pan și Cibeles ! Tu-mi trezești mai degrabă curiozitatea decît teama, exclamă pompeiana încăpățînată și răsfățată. Am să-l caut și am să-l întreb ce știe. Dacă în orgiile acelea e permisă iubirea, probabil că-i cunoaște tainele.

Nidia nu răspunse.

— Am să-l caut chiar azi. Ba chiar acum.

— La lumina zilei și în starea în care se găsește acum, nu riști prea mult, zise Nidia, cedînd unei dorințe tainice de a afla dacă întunecatul egiptean cunoaște farmecele care atrag și întăresc dragostea, despre care auzise atît de des.

— Și cine ar îndrăzni să o insulte pe fiica bogatului Diomed ? adăugă, mîndră, Iulia. Mă voi duce.

— Pot să te vizitez după aceea ca să aflu rezultatul ? întrebă Nidia nerăbdătoare.

— Dă-mi un sărut pentru interesul pe care îl porți onoarei mele, răspunse Iulia. Sigur că da. Deseară nu mîncăm acasă. Vino mîine la aceeași oră și o să afli totul. Poate voi avea nevoie de tine. Dar destul deocamdată. Stai, ia brățara asta pentru ideea pe care mi-ai dat-o. Dacă o servești pe Iulia, adu-ți aminte că e generoasă și recunoscătoare.

— Nu pot să-ți primesc darul, spuse Nidia, lăsînd deoparte brățara. Dar tânără cum sînt, nu am nevoie de plată ca să-i înțeleg pe cei care iubesc și... iubesc în zadar.

— Ce-mi spui ! Tu vorbești ca o femeie liberă și vei fi liberă. Adio !

IULIA ÎL CAUTĂ PE ARBACES. REZULTATELE
CONVERSAȚIEI

Arbaces stătea într-o cameră care se deschidea spre un fel de balcon, sau portic, orientat spre grădină. Obrajii îi erau palizi și scofilciți în urma suferinței îndurate, dar constituția lui de fier îl ajutase să-și revină din urmările mai grave ale accidentului care îi zădărniciise intențiile diabolice, chiar în momentul victoriei. Aerul parfumat ce-i adia pe frunte îi înviora simțurile istovite și, pentru prima oară, sângele îi circula mai în voie prin vinele slăbite.

„Prin urmare, gîndea el, furtuna sorții a izbucnit și a trecut. Răul care îmi amenința însăși viața și despre care știința mea m-a prevenit a avut loc — și eu trăiesc încă ! S-a adeverit prevestirea stelelor. Și acum îmi surîde cariera lungă, strălucită, prosperă, care mă aștepta dacă depășeam primejdia. Am depășit-o. Am învins ultimul pericol al destinului meu. Nu-mi rămîne decît să-mi prégătesc grădinile viitorului în liniște și fără temeri. Înainte de orice plăcere, chiar și de iubire, trebuie să vină răzbunarea ! Grecul acela care a stat în calea pasiunii mele, care mi-a distrus planurile, care și-a rîs de mine tocmai în clipa cînd cuțitul urma să se înfigă în venele lui blestемate, n-o să-mi scape a doua oară. Dar prin ce mijloc să mă răzbun ? Trebuie să mă gîndesc bine ! O, Ate, dacă ești într-adevăr zeiță, inspiră-mi o cale cît mai groaznică.“

Egipteanul se cufundă într-o meditație profundă care nu părea să ducă la nici un rezultat clar și satisfăcător. Se răsucea neliniștit, cîntărind un plan după altul și abandonîndu-le de îndată. De cîteva ori, lovindu-se în piept, gemu de dorul răzbunării și de neputința de a o îndeplini. Cum stătea astfel, pierdut în gînduri, un sclav intră timid în odaie.

O femeie care, după haine și după sclava ce o însoțea, părea de rang, aștepta jos și dorea să-l vadă.

— O femeie ? Inima începu să-i bată violent. E tînără ?

— Fața îi e ascunsă de vâl, dar trupul este zvelt și rotund ca al tinerelor.

— Las-o să intre, spuse egipteanul. O clipă inima lui vanitoasă visă că străina putea fi Ione.

O singură privire aruncată vizitatoarei care acum intra în cameră fu de ajuns ca să-i risipească iluzia. Era, ce-i drept, de aceeași înălțime cu Ione și poate de aceeași vîrstă. Era bine făcută și înfloritoare. Dar unde era grația aceea unduitoare care însoțea fiecare mișcare a inegalabilei Ione ? Finețea castă și simplitatea cu care era împodobită. Pasul demn și totuși timid. Prestanța feminină și modestă în același timp.

— Iartă-mă, dacă îmi vine greu să mă ridic, spuse Arbaces, privind-o pe străină. Sufăr în urma unei boli recente.

— Nu te deranja, vestite egiptean, răspunse Iulia, încercînd să ascundă teama pe care o simțea cu metoda facilă a lingușirii. Iată o femeie nenorocită care caută consolare în înțelepciunea ta !

— Apropie-te, frumoasă necunoscută și vorbește-mi fără teamă și fără rețineri.

Iulia se așază pe un scaun, alături de egiptean și privi uimită la camera a cărei splendoare rafinată și somptuoasă făcea să pălească bogata ornamentație a vilei tatălui ei. Privi cu teamă la inscripțiile hieroglifice de pe pereți, la imaginile misterioase din fiecare colț, la tripodul de lîngă ea și, mai ales, la înfățișarea gravă și impresionantă a lui Arbaces. O mantie albă lungă, ușoară ca un vâl, îi acoperea în parte pletele negre și cobora pînă la picioare. Fața, datorită palorii, era încă și mai izbitoare. Ochii negri și pătrunzători păreau să străbată prin vâlul care ocrotea obrazul fetei și să-i cerceteze secretele sufletului frivol și lipsit de gingășie.

— Ce te aduce, copilă, întrebă încet vocea lui profundă, în casa străinului venit din Orient ?

— Faima lui.

— În ce privință ? spuse el cu un mic zîmbet ciudat.

— Mă mai întrebi ? Tot Pompeiul nu vorbește decît despre înțelepciunea ta.

— Am adunat cîteva cunoștințe, asta-i adevărat, spuse Arbaces. Dar cum pot niște taine severe și sterile să intereseze urechea frumuseții ?

Cuvintele familiare de adulare o făceau pe Iulia să se simtă mai la largul ei.

— Nu zboară oare suferința, pentru alinare, la înțelepciune ? Iar cei a căror iubire nu-i împărtășită, nu sînt victimele preferate ale durerii ?

Arbaces exclamă :

— Cum poate dragostea neîmpărtășită să fie destinul unei ființe atît de frumoase, ale cărei proporții armonioase sînt vizibile chiar sub faldurile unei mantii elegante ? Fii bună, copilă, și ridică-ți vâlul ca să pot vedea cel puțin dacă chipul se potrivește cu frumusețea formelor.

Neavînd nimic împotriva, gata să-și etaleze farmecele și gîndindu-se că ar putea să-i trezească interes magicianului pentru soarta ei, Iulia, după o ușoară ezitare, își ridică vâlul dînd la iveală o frumusețe care, dacă nu ar fi fost prea fardată, putea fi într-adevăr atrăgătoare pentru privirile averse ale lui Arbaces.

— Vii la mine să-ți dau sfaturi pentru o iubire nefericită ? spuse el. Ei bine, întoarce-ți fața aceasta spre ingrat. Ce alt descîntec de dragoste pot să-ți dau ?

— O, lasă complimentele ! exclamă Iulia. Tocmai un descîntec de dragoste aștept de la măestria ta.

— Frumoasă necunoscută, spuse Arbaces puțin disprețuitor, descîntecele de dragoste nu fac parte dintre secretele pe care le-am descoperit, irosindu-mi uleiul lămpii pînă la miezul nopților.

— Așa este ? Atunci, te rog să mă ierți și rămii cu bine !

— Așteaptă, spuse Arbaces care, cu toată pasiunea lui pentru Ione, nu rămăsese indiferent la frumusețea vizitatoarei. Dacă s-ar fi bucurat de o sănătate mai înfloritoare ar fi încercat s-o consoleze pe frumoasa Iulia prin alte mijloace decît cele ale științei supranaturale.

— Așteaptă ! Deși îți mărturisesc că am lăsat filtrele și băuturile cu efect magic celor care se ocupă de așa ceva, în prima tinerețe nu eram chiar atît de nesimțitor la frumusețe încît să nu le folosesc în favoarea mea. Pot, cel puțin, să-ți dau un sfat, dacă ești sinceră cu mine. Spune-mi, mai întîi, dacă ești necăsătorită, așa cum te arată îmbrăcămintea.

— Da.

— Și nefiind binecuvîntată cu avere, vrei să atragi un pețitor bogat ?

— Sînt mai bogată decît cel care mă disprețuiește.

— Ciudat ! Foarte ciudat ! Și îl iubești pe cel care nu te iubește ?

— Nu știu dacă îl iubesc, răspuse Iulia mîndră. Dar știu că vreau să-mi înving rivala. Vreau să-l văd pe cel care mă respinge la picioarele mele. Vreau să o văd disprețuită, la rîndul ei, pe cea pe care o preferă.

— Ambiție firească la o femeie, spuse egipteanul, pe un ton prea grav ca să fie ironic. Te rog încă ceva, frumoasa mea, destăinuie-mi numele celui iubit. Să fie din Pompei și totuși să disprețuiască averea, chiar dacă-i orb la frumusețe ?

— E din Atena, răspuse Iulia, privind în jos.

— Cum ? strigă impetuos egipteanul, cu sîngele rîdîndu-i-se în obraji. Nu-i decît un atenian tînăr și nobil la Pompei. Poate fi Glaucus cel despre care vorbești ?

— O, nu mă trăda. Chiar așa îl cheamă.

Egipteanul se lăsă în scaun, fixînd cu o privire pierdută fața întoarsă a fetei negustorului și întrebîndu-se în sinea lui : oare conversația pe care pînă atunci o luase în glumă, amuzîndu-se de credulitatea și vanitatea vizitatoarei, nu i-ar fi putut da prilejul să se răzbune ?

— Văd că nu mă poți ajuta, spuse Iulia, jignită de lunga lui tăcere. Păstrează-mi, cel puțin, secretul. Din nou, rămîi cu bine !

— Copilă, spuse egipteanul pe un ton serios și grav. Cazul tău m-a înduioșat. Am să te ajut. Ascultă-mă. Eu nu m-am preocupat de aceste mistere mai puțin importante, dar cunosc pe cineva care le știe. La picioarele Vezuviului, la mai puțin de o leghe de oraș, locuiește o vrăjitoare pricepută care pe lună nouă a cules prin rouă ierburi ce au darul să înlănțuiască iubirea în cătușe eterne. Farmecele ei îți vor aduce iubitul la picioare. Caut-o și vorbește-i în numele lui Arbaces. Se teme de acest nume și îți va da băutura cea mai puternică.

— Vai, spuse Iulia. Nu cunosc drumul spre casa celei de care îmi vorbești. Calea, oricît ar fi ea de scurtă, e lungă pentru o fată care pleacă de acasă pe furiș. Dru-

mul e întrerupt de viță sălbatică și e periculos din cauza prăpăstiilor și a peșterilor. Ca să mă conducă, nu mă pot încrede unui străin. Reputația unei fete de rangul meu e ușor de pătat și, deși nu-mi pasă dacă se știe că îl iubesc pe Glaucus, nu vreau să se creadă că i-am obținut iubirea prin vrăji.

— Dacă mi-ai da trei zile, să mă mai înzdrăvenesc, spuse egipteanul, ridicându-se și umblînd — încercîndu-și parcă forțele, cu pașii încă neregulați și șovăielnici, te-aș însoți chiar eu. Va trebui să aștepti !

— Dar Glaucus urmează să se însoare foarte curînd cu napolitana aceea pe care o urăsc.

— Să se însoare ?

— Da, la începutul lunii viitoare.

— Atît de repede ? Ești bine informată ?

— Chiar de buzele sclavei ei.

— N-o s-o faci, strigă violent egipteanul. Nu-ți fie teamă. Îl vei avea pe Glaucus. Dar cînd vei obține băutura, cum poți să i-o dai ?

— Tata l-a invitat la un banchet, cred că împreună cu napolitana. Am să găsesc eu atunci ocazia să-l fac să o bea.

— Așa să fie, încuviință egipteanul, cu ochii scăpărînd de o bucurie atît de cruntă, încît Iulia, tremurînd, își aplecă privirea. Deci mîine seară poruncește să-ți vină lectica. Ai una la dispoziția ta ?

— Bineînțeles, răspunse Iulia, mîndră de bogăția ei.

— Poruncește să ți-o aducă. La două mile de oraș e un loc foarte frecventat de pompeienii bogați, căci are băi excelente și niște grădini frumoase. Prefă-te că mergi pînă acolo, unde mort-copt am să te întîlnesc la statuia lui Silenus, în dumbrava din marginea grădinii. Te conduc eu însumi la vrăjitoare. Așteptăm pînă cînd, o dată cu luceafărul serii, caprele păstorilor merg la culcare, ca să ne ascundă întinericul și nimeni să nu ne mai iasă în cale. Du-te acasă și nu te teme. Pe Hades ! Arbaces, magul din Egipt jură că Ione nu se va căsători niciodată cu Glaucus.

— Iar Glaucus va fi al meu, îl completează Iulia.

— Tu ai spus-o, răspunse Arbaces.

Iulia era cam înfricoșată de întîlnirea aceea riscantă, dar mînată de gelozie și ură împotriva rivalei, mai mult chiar decît de iubire, hotărî să se ducă.

Rămas singur, Arbaces izbucni :

— Stele strălucitoare care nu mințiți niciodată, ați și început să vă îndepliniți făgăduielile. Succes în dragoste și victorie asupra dușmanilor pentru tot restul vieții mele fericite. Chiar la ora cînd mintea mea nu reușea să găsească nici un fir călăuzitor spre răzbunare mi-ați trimis proasta asta frumoasă să mă îndrumeze. Făcu o pauză, adîncit în gînduri. Nu, reluă el cu vocea mai calmă, n-aș fi putut să-i dau eu însumi otrava, căci otravă va conține băutura. Urmărind cauza morții lui s-ar fi putut ajunge la poarta mea. Dar vrăjitoarea... e tocmai ce îmi trebuie. Ea e executanta planurilor mele.

Chemă pe unul dintre sclavi și îi porunci să o urmărească pe Iulia ca să-i afle numele și situația. Apoi ieși în portic. Cerul era senin, dar cunoscător cum era în semnele care prevestesc schimbarea vremii, observînd o masă de nori departe, la orizont, mișcată încet de vînt, știu că se pregătește furtuna.

„Asemeni răzbunării mele, își zise el, cerul e limpede, dar norii înaintează.“

Capitolul IX

O FURTUNĂ ÎN SUDUL ȚĂRII. PEȘTERA VRĂJITOAREI

Cînd căldura amiezii se mai potoli, Glaucus și Ione ieșiră să se bucure de aerul răcoros. În vremea aceea, romanii foloseau mai multe tipuri de trăsuri. Cea mai întrebuițată de cetățenii bogați, cînd nu trebuia să fie însoțiți în plimbările lor, era așa numita *biga*, descrisă la începutul acestei cărți. Cea destinată matroanelor se numea *carpentum* și avea de obicei două roți¹. Anticii mai foloseau și un fel de lectică, mai confortabilă decît cea modernă, prin faptul că te puteai lungi în voie, în loc să stai în capul oaselor și să fii zdruncinat. Mai era un alt tip de trăsură, folosită în călătorii și în excursii la țară. Era largă,

¹ Pentru sărbătorile publice și jocuri se folosea o trăsură mai luxoasă și mai scumpă numită *pilentum*, cu patru roți. (N. A.)

avea loc destul pentru trei sau patru persoane și o capotă care putea fi ridicată și coborâtă după voie. Deși foarte diferită ca formă de brișca modernă, era folosită în același scop. Îndrăgostiții, întovărășiți de o singură sclavă a lui Ione, foloseau pentru plimbarea lor un vehicul de acest fel. La vreo zece mile de oraș, se aflau pe atunci niște vechi ruine ale unui templu, evident grec. Cum Glaucus și Ione se interesau de tot ce era de origine greacă, hotărîseră să viziteze acele ruine. Într-acolo se îndreptau acum.

Drumul se întindea printre vii și livezi de măslini și apoi, cotind spre povârnișul Vezuviului, devenea din ce în ce mai accidentat. Catării înaintau încet și cu trudă, iar la fiecare luminiș al pădurii se vedeau peșterile acelea cenușii și sinistre care știrbeau stînca arsă, peșteri descrise de Strabon¹, dar care au dispărut în prezent. Soarele, coborînd spre apus, arunca umbre lungi peste munte. Fluierul păstorilor se mai auzea prin pădurile de fag și stejar. Uneori, zăreau pascănd pe dealuri căprițele grațioase, cu lînă mătăsoasă, coarne răsucite și ochi cenușii, strălucitori. Sub cerul Ausoniei², mai amintesc încă poezia pastorală a lui Maro³. Strugurii împurpurați de surîsul verii tîrzii străluceau pe ghirlandele arcuite care atîrnau din arbore în arbore. Deasupra lor, nori ușori pluteau atît de încet pe cerul senin, încît păreau aproape nemișcați. Pe partea dreaptă se vedea din cînd în cînd marea liniștită, pe suprafața căreia lunecau bărcuțe și pe care soarele o colora cu nenumărate nuanțe delicate.

— Cît e de frumos ! spuse Glaucus, aproape pe șoptite. Iată de ce numim pămîntul „mamă“. Cu cîtă dragoste și dreptate își revarsă binecuvîntările asupra tuturor fiilor ei. Chiar în locurile acestea aride pe care natura le-a lipsit de frumusețe, tot reușește să-și împartă zîmbetele. Ne-o dovedesc livezile și vița de vie încolăcită deasupra solului sterp și ars al vulcanului stins. La ora aceasta, într-un peisaj ca acesta, ne-am putea lesne imagina chipul unui faun, ivindu-se printre ghirlandele acelea verzi, iar în labirintul încîlcit al pădurii, am putea urmări

¹ Ilustru geograf și istoriograf din vremea împăraților August și Tiberiu.

² Nume dat Italiei de poeții și scriitorii antici.

³ Poetul Publius Vergilius Maro.

pașii nimfei muntelui. Dar nimfele au dispărut, frumoasa mea Ione, cînd ai fost tu creată.

Nu există pe lume lingușire egală cu a unui îndrăgostit căruia, în plenitudinea sentimentelor sale, nici nu i se pare exagerată. Exuberanța bizară și generoasă se epuizează prin propria ei revărsare.

Ajunseră la ruine. Le cercetară cu interesul cu care contemplăm întotdeauna vestigiile sacre dar și familiare ale propriei noastre origini. Întîrziară pînă cînd pe cerul trandafiriu apăru Hesperus¹. Întorcîndu-se spre casă, în amurg, erau mai tăcuți decît înainte, căci în întuneric și sub stele, dragostea lor împărtășită devenea apăsătoare.

Atunci furtuna prezisă de egiptean începu să înainteze spre ei. Un tunet îndepărtat îi preveni mai întîi de conflictul apropiat dintre elemente. Apoi nori întunecați năvăliră, în rînduri strînse, deasupra lor. Felul în care se dezlănțuiesc furtunile pe meleagurile acelea are ceva supranatural, putînd sugera unei minți primitive ideea intervenției zeilor. Cîteva picături mari căzură printre ramurile care atîrnau deasupra potecii. Apoi, cu o lumină orbitoare, un fulger coborî în zig-zag chiar în fața privirii lor și fu înghițit de întunericul care creștea.

— Mai repede, bunul meu *carrucarius*², strigă Glaucus. Furtuna se apropie cu pași repezi.

Sclavul îndemna catîrii care goneau pe drumul cu bolovani și hîrtoape. Norii se îndesau, tunetul bubuia din ce în ce mai aproape și ploaia răpăia tot mai violent.

— Ți-e teamă ? întrebă în șoaptă Glaucus care, sub pretextul furtunii, se apropiase mai mult de Ione.

— Cu tine nu, răspunse ea blînd.

În momentul acela, trăsura șubredă și prost concepută pentru uzul practic (cum era, cu toată forma lor grațioasă, o mare parte din invențiile acelor timpuri), se poticni de un trunchi căzut peste o groapă. Cum vizitiul, blestemînd, mîna caii mai tare ca să treacă de obstacol, o roată se desprinsese din ax și trăsura se răsturnă.

Sărind iute din vehicul, Glaucus se repezi să o ajute pe Ione care, din fericire, nu era rănită. Îndreptară trăsura

¹ Luceafărul de seară (lat.).

² Vizitiu (lat.).

cu destulă greutate și constatărea că nu le mai putea oferi nici un adăpost. Arcurile care fixau capota se rupseseră și ploaia bătea furioasă în interior.

Ce era de făcut în situația în care se aflau ? Mai era o distanță bună pînă în oraș, iar pe aproape nu părea să fie nici o casă și nici un ajutor.

— Cam la o milă depărtare, spuse sclavul, e un fierar. Aș putea să-l caut ca, cel puțin, să pună la loc roata trăsurii. Dar, pe Iupiter ! Cum mai bate ploaia ! Stăpîna mea o să fie udă leoarcă, pînă să mă întorc eu.

— Dă o fugă pînă acolo, spuse Glaucus. Între timp, trebuie să găsim un adăpost mai bun.

Drumul era umbrit de arbori și Glaucus o trase pe Ione sub cel mai mare. Se strădui, dezbrăcîndu-și propria lui mantie, s-o apere de ploaie, dar șuvoiul de apă cădea cu atîta furie, încît trecea prin orice îmbrăcăminte. Cînd Glaucus tocmai îi șoptea cuvinte de încurajare frumoasei lui protejate, trăsnetul lovi unul dintre copacii din imediata lor apropiere despicînd, cu zgomot asurzitor, trunchiul lui uriaș în două. Această întîmplare îi făcu să-și dea, îngroziiți, seama de pericolul care îi pîndea în adăpostul lor și Glaucus privi îngrijorat în jur, în căutarea unui loc mai sigur.

— Ne aflăm, spuse el, la jumătatea drumului spre Vezuviu. În stîncile acoperite cu vie trebuie să fie vreo peșteră, vreo grotă părăsită de nimfe, bună de adăpost. Ieși de sub copaci și privind spre munte, descoperi, prin întunericul care creștea, o lumină roșie licărind la distanță nu prea mare.

— Trebuie să vină de la vatra vreunui păstor, spuse el. Ne va călăuzi spre un adăpost primitiv. Vrei să rămîi aici în timp ce eu... dar nu... asta ar însemna să te las pe tine în pericol.

— Merg bucuroasă cu tine, spuse Ione. E loc deschis dar tot e mai bun decît adăpostul acesta trădător de sub ramuri. Cînd sprijinind-o, cînd purtînd-o în brațe, Glaucus, întovărășit de sclava înspăimîntată, înainta spre lumina care continua să ardă. În curînd nu mai fură sub cerul liber. Pașii li se împiedicau de vița sălbatică care ascundea la intervale neregulate raza călăuzitoare. Dar ploaia cădea în rafale dese și fulgerele erau tot mai

însămîntătoare. Se sileau să avanseze, sperînd că lumina nu-i va înșela și vor ajunge la vreo căsuță sau peșteră primitoare. Vița era tot mai încîlcită, lumina nu se mai vedea deloc, dar o cărăruie pe care pășeau anevoie, ajutați doar de fulgerele dese și lungi ale furtunii, îi purta în acea direcție. Ploaia se opri brusc. Stînci prăbușite și colțuroase de lavă arsă se ridicau posomorîte în fața lor, părăd și mai amenințătoare, sub descărcările care iluminau pămîntul negru și accidentat. Uneori, fulgerul întîrzie pe grămezile cenușii de zgură, acoperite în parte de mușchi și cioturi de lemn, ca și cum ar fi căutat în zadar un produs mai ales al pămîntului, mai demn de mînia lui. Alteori, lăsînd în întuneric partea aceea a scenei, un fulger enorm atîrna roșiatic deasupra mării și se arunca în adîncuri pînă cînd valurile păreau în flăcări. Lumina era atît de intensă, încît dezvăluia privirii conturul ferm al celor mai îndepărtate ondulații ale golfului, de la eternul Misenum, cu fruntea lui înaltă, pînă la minunatul Sorrentum cu dealuri uriașe în spate.

Îndrăgostiții se opriră uimiți și nesiguri cînd, în întunericul care domnea în intervalul dintre fulgere, văzură brusc în apropierea lor, dar ceva mai sus, lumina misterioasă. Un alt fulger, înroșind cerul și pămîntul, îi făcu să vadă clar locul unde se găseau. Nu eră nici o casă, dar acolo de unde venea lumina li se păru că văd, în adîncitura unei peșteri, conturul unei siluete omenești. Întunericul se reîntoarce, lumina, nemaipălînd sub focurile cerului, ardea din nou. Hotărîră să urce spre ea. Trebuiau să-și croiască drum în zig-zag printre bolovani enormi acoperiți de tufișuri sălbătice. Se apropiiau tot mai mult de lumină și, în cele din urmă, se aflară în fața gurii unui fel de grotă, formată din bucăți uriașe de rocă căzute pieziș unele peste altele. Aruncînd o privire în interior, amîndoi, parcă fără voie, se dădură înapoi înghețați de o frică superstițioasă.

În adîncul peșterii ardea un foc. Deasupra lui atîrna un mic ceaun. Pe o coloană înaltă și subțire de fier se afla o lampă rudimentară. Pe peretele la baza căruia ardea focul, atîrnau, puse la uscat, șiruri și șiruri de ierburi și buruieni. O vulpe, culcată în fața focului, privi la străini cu ochi strălucitori și roșii. Părul i se zburli și începu

să mîrîie printre dinți. În mijlocul peșterii se afla o statuie ciudată, cu trei capete, făcută din pămînt. Craniile erau, de fapt, adevărate și aparținuseră unui cîine, unui cal și unui mistreț. Un tripod scund stătea în fața acestei barbare reprezentări a popularei Hecate.

Dar nu din cauza stătuii le înghețase sîngele în vine, ci fiindcă o văzuseră pe cea care locuia acolo. În fața focului, cu trăsăturile luminate din plin, stătea o femeie de o vîrstă considerabilă. Poate că nici într-o altă țară nu se văd atîtea cotoroanțe ca în Italia. Nicăieri frumusețea nu se alterează atît de mult cu vîrsta, devenind ceva respingător de hidos. Dar bătrîna din fața lor nu era una dintre acele specimene de extremă urîtenie omenească. Dimpotrivă, chipul ei trăda rămășițele unor trăsături regulate, deși colțuroase. În timp ce ochii sticloși ai bătrînei, întorși spre ei, le întâlneau și le fascinau privirea, tinerii vedeau în apariția aceea de groază imaginea unui cadavru. Privirea stinsă, buzele vinete și zbîrcite, obrazul scofilcit, lațele cărunte de păr, pielea lividă și verzuie, toate păreau, pătate și alterate de mormînt.

— E moartă, murmură Glaucus.

— Nu. Se mișcă. E o stafie sau o fantomă, îngîimă Ione, ascunzîndu-se la pieptul atenianului.

— Să fugim ! Să fugim ! gemu sclava. E vrăjitoarea Vezuviului !

— Cine sînteți voi ? întrebă o voce cavernoasă. Și ce căutați aici ?

Glasul acela teribil și sinistru, potrivit-se perfect cu cea care vorbise, părea vocea unui călător descărnat de dincolo de Stix, și nu a unui muritor. Era de ajuns să o facă pe Ione să înfrunte din nou furia neabătută a furtunii, dar Glaucus, ezitînd, o ținu lîngă el.

— Sîntem călători prînși de furtună. Venim din orașul apropiat, spuse el. Am fost atrași aici de lumină. Căutăm un adăpost și căldura focului tău.

Pe cînd vorbea, vulpea se ridică de jos și înaintă spre ei, arătîndu-și colții într-un mîrîit amenințător.

— Jos, roabo ! spuse vrăjitoarea.

La sunetul vocii ei, animalul se lăsă imediat la pămînt ascunzîndu-și botul în blană, dar fixînd cu ochii vii și vigilenți pe cei care îi stricaseră liniștea.

— Veniți la foc, dacă vreți, spuse bătrîna, întorcîndu-se spre ei. La mine nu sînt binevenite ființele vii, în afară de bufniță, vulpe, broască și viperă. Nu vă pot spune deci bine ați venit, dar apropiați-vă de foc și fără asta. Să lăsăm politețea.

Limba în care li se adresa vrăjitoarea era o latină ciudată și barbară, cu multe cuvinte din dialecte mai vechi și mai aspre. Nu se mișcă de pe scaun, ci îl urmărea cu privirea dură pe Glaucus care, acum, îi scosese lui Ione mantia în care fusese înfășurată și, ajutînd-o să se așeze pe un butuc, unicul scaun la îndemînă, sufla în cărbuni ca să ardă cu flacăra. Sclava, încurajată de îndrăzneala stăpînilor, își scoase și ea *palla*¹ lungă și se strecură timidă în celălalt colț al vetrei.

— Mi-e teamă că te deranjăm, se auzi, împăciuitoare, vocea cristalină a lui Ione.

Vrăjitoarea nu răspunse. Părea că s-a trezit o clipă din morți ca să cadă din nou în somnul cel de veci.

— Spune-mi, zise ea brusc, după o lungă pauză. Sînteți frate și soră ?

— Nu, spuse Ione, înroșindu-se.

— Căsătoriți ?

— Nu sîntem, răspunse Glaucus.

— A, îndrăgostiți ! Ha ! ha ! ha ! și vrăjitoarea începu să rîdă atît de tare și prelung, încît trezi ecoul peșterii.

Lui Ione i se tăie respirația la ciudata veselie. Glaucus mormăi în grabă un descîntec de piază rea și sclava păli ca obrajii vrăjitoarei.

— De ce rîzi, cotoroanță bătrînă ? întrebă sever Glaucus, cînd termină descîntecul.

— Am rîs ? se miră baba cu un aer absent.

— E ramolită, șopti Glaucus, dar tocmai atunci prinse privirea bătrînei care îl fixa cu o lumină vie și răutăcioasă în ochi.

— Minți ! spuse ea brusc.

— Ești o gazdă cam nepoliticoasă, replică Glaucus.

— Taci, n-o provoca, Glaucus dragă, șopti Ione.

— Am să vă spun de ce am rîs cînd am înțeles că

¹ Pelerină (lat.).

sînteți îndrăgostiți. Am rîs pentru că e o plăcere, cînd ești bătrîn și veșted, să vezi două inimioare ca ale voastre și să știi că o să vină vremea cînd o să vă urîți. Da, n-o să vă mai puteți suferi. Ha ! ha ! ha !

Era acum rîndul lui Ione să se roage împotriva înspăimîntătoarei profeții.

— Zeii să se împotrivească, spuse ea. Dar, sărmană bătrînă, tu nu cunoști iubirea, căci altfel ai ști că nu se schimbă niciodată.

— Am fost și eu cîndva tînără, ce crezi ! răspunse fără întîrziere vrăjitoarea. Și iată-mă acum bătrînă și slută ca moartea. Cum arăt așa mi-e și inima.

Cu aceste cuvinte recăzu într-o tăcere înspăimîntătoare, ca și cum ar fi încetat să trăiască.

— Locuiești aici de mult ? întrebă Glaucus după o pauză, simțindu-se apăsător de tăcerea aceea îngrozitoare.

— Da, de mult.

— E o locuință foarte urîdă.

— Da, s-ar putea spune așa. Dedesubt e iadul, răspunse bătrîna, arătînd spre pămînt cu un deget numai piele și os. Și am să-ți spun un secret. Lucrurile posomorte de dedesubt pregătesc ceva teribil pentru voi, cei de deasupra. Pentru voi, cei tineri și descreierați și frumoși.

— Prevestești numai lucruri rele. Nu așa se cuvine să se poarte o gazdă. Și, în viitor, mai bine țin piept furtunii decît ospitalității tale.

— Ai face foarte bine. Nu trebuie să mă caute decît cei nenorociți.

— Și de ce nenorociții ? vru să știe atenianul.

— Sînt vrăjitoarea muntelui, răspunse ea cu un rînjit sinistru. Datoria mea e să dau speranță celor lipsiți de ea. Am un filtru pentru nefericiții în dragoste. Pentru avari am făgăduințe de comori. Pentru cei răi am o băutură de răzbunare. Pentru cei fericiți și buni nu am decît ce are și viața : blesteme. Nu mă mai tulbura !

Ursuza locuitoare a peșterii căzu într-o tăcere atît de încăpățînată și lugubră, încît Glaucus se forța în zadar să continue conversația. Nici din privire, nici prin vreo schimbare a expresiei nu dădea semn că îl aude. Dar, din fericire, furtuna, pe cît de violentă pe atît de scurtă, începu să se potolească. Ploaia cădea tot mai domol. În cele din

urmă, pe cînd norii se risipeau, luna ieși pe cerul violet și lumină din plin trista locuință. Nu strălucise aproape niciodată asupra unui grup mai demn de penelul unui pictor. Tînăra și frumoasa Ione, așezată lîngă focul primitiv. Iubitul ei, care uitase de prezența bătrînei, îi stătea la picioare, privind în sus, spre chipul fetei și șoptindu-i cuvinte dulci. Sclava, palidă și speriată, puțin mai la o parte și bătrîna cadaverică, cu ochii stinși, îndreptați asupra lor. Cele două ființe frumoase erau senine și neînfricate (tovărășia dragostei are această putere). Păreau veniți din altă lume în peștera întunecată și mizeră. Vulpea, din colțul ei, îi privea cu ochiul atent și ager. Întorcîndu-se spre vrăjitoare, Glaucus observă, chiar sub scaunul ei, privirea strălucitoare și capul cu creastă al unui șarpe mare. Poate culoarea vie a pelerinei lui Glaucus, aruncată peste umerii lui Ione, trezise mînia reptilei. Creasta începu să i se ridice și să lucească amenințătoare. Părea gata să sară asupra napolitanei. Cu repeziciune, Glaucus apucă un buștean aprîns pe jumătate din vatră. Înfuriat parcă de această mișcare, șarpele ieși din adăpost și, cu un sîsîit puternic, se ridică în coadă, ajungînd aproape la înălțimea grecului.

— Vrăjitoareo, strigă Glaucus, stăpînește-ți șarpele, dacă nu vrei să-l vezi mort.

— I s-a luat otrava, spuse bătrîna, trezită de amenințare.

Dar abia rostise aceste cuvinte, că reptila făcu un salt spre Glaucus. Sprinten și atent, grecul sări într-o parte, și, cu o lovitură dibace, dată drept în capul șarpelui, îl făcu să cadă zvîrcolindu-se pe cenușa focului.

Cotoroașta sări în picioare și-l înfruntă pe Glaucus cu o expresie care s-ar fi potrivit celei mai înverșunate Furii, atît era de aprigă și mînioasă. În ciuda înfățișării ei sinistre, tot mai păstra conturul și trăsăturile unei frumuseți trecute, fiind lipsită total de grotescul vulgar în care imaginația nordului a căutat izvorul terorii.

— Tu, spuse ea cu o voce joasă și lentă care contrasta cu expresia feței atît de rece și de calmă, tu, care ai găsit adăpost sub acoperișul meu și căldură la vatra mea, ai răsplătit binele cu răul. Ai lovit și poate ai ucis pe

cineva care mă iubea și care era al meu. Și nu numai afiț ; era o creatură mai sacră zeilor decât oricare alta și venerată de om¹. Ascultă-ți acum pedeapsa. Pe Lună, care e patroana vrăjitoarelor, pe Orcus, care e ocrotitorul miniei, te blestem și ești blestemat. Dragostea să ți se veștejească. Numele să-ți fie ponegrit. Diavoli să te pîndească. Inima să-ți ardă și să se pîrjolească. Și în ceasul din urmă să-ți aduci aminte de profeția vrăjitoarei Vezuviului. Iar tu, începu ea întorcîndu-se brusc spre Ione și ridicînd brațul drept.

În clipa aceea, Glaucus îi curmă, impetuos, vorbele.

— Taci, vrăjitoare, strigă el. Pe mine m-ai blestemat și eu mă încredințez zeilor. Te sfidez și te disprețuiesc. Dar rostește un singur cuvînt împotriva acestei fete și am să prefac blestemul de pe buzele tale scîrboase în suspinul morții. Păzește-te !

— Am și făcut-o, răspunse cotoroanța cu un rîs sălbatic, căci o dată cu tine am blestemat-o și pe cea care te iubește. Și mai mult. Am auzit buzele ei chemîndu-te în șoaptă și cunosc numele prin care să te arăt diavoliilor. Glaucus, ești condamnat !

Spunînd acestea, bătrîna întoarse spatele atenianului și îngenunchind alături de șarpele rănit, pe care îl scosese din vatră, nu-și mai întoarse fața spre ei.

— O, Glaucus, spuse foarte speriată Ione. Uite ce-am făcut ! Să plecăm în grabă de aici. Furtuna s-a potolit. Bună doamnă, iartă-l ! Retrage-ți blestemele. N-a vrut decât să se apere. Acceptă darul acesta de pace și retrage-ți cuvintele.

— Pleacă, spuse, amar, bătrîna. Pleacă ! Blestemul odată rostit, numai Parcele îl pot destrăma. Pleacă !

— Vîno, iubito ! spuse Glaucus nerăbdător. Crezi tu oare că zeii de sus sau de sub noi stau să asculte aiurelile neputincioasei ăștia ramolite ? Vîno !

Ecoul peșterii răsună puternic și prelung de rîsul înfricoșător al vrăjitoarei care nu catadixi să le mai răs-pundă.

¹ Romanii, ca de altfel toate popoarele antice, considerau șarpele sacru. Îl îmblînzeau și îl țineau în casă, mîncînd uneori cu el la masă, (N.A.)

Îndrăgostiții răsufară mai în voie cînd ieșiră din peșteră. Dar scena al cărei martor fusese și risul vrăjitoarei o obsedau pe Ione. Și chiar Glaucus părea coplesit de impresia pe care le-o făcuse. Furtuna se potolise. Din cînd în cînd, cite un tunet mai bubuia în depărtare, printre norii mai întunecați, sau un fulger trecător înfrunta măreția lunii. Ajunseră cu oarecare trudă la drumul unde vehiculul era gata reparat, iar vizitiul invoca gălăgios pe Hercule, cerînd să-i spună unde îi dispăruseră călătorii.

Glaucus se strădui în zadar să învioreze chipul abătut al lui Ione și abia dacă își redobîndi el însuși tonul optimist al firii sale vesele. În curînd ajunseră la porțile cetății. Cînd le fură deschise, o lectică purtată de sclavi le ieși în cale.

— E prea tîrziu ca să mai ieșiți, strigă santinela către cei din lectică.

— Ba nu, spuse o voce care îi făcu pe îndrăgostiți să tresară, căci o cunoșteau bine. Merg la vila lui Marco Polibio. Mă întorc în curînd. Sînt Arbaces egipteanul.

Cel care păzea poarta nu mai zise nimic și lectica trecu pe lîngă trăsura care îi purta pe îndrăgostiți.

— Arbaces la această oră și încă în convalescență ! De ce iese din cetate și unde se duce oare ? se miră Glaucus.

— Vai, mie ! gemu Ione și izbucni în lacrimi. Sufletul meu e tot mai apăsător de prevestirea nenorocirii. Apărați-mă, zei ! Sau, cel puțin, murmură în sinea ei, apărați-l pe Glaucus !

Capitolul X

STĂPÎNUL CINGĂTORII DE FOC ȘI FAVORITA LUI.
SOARTA ÎȘI SCRIE PROOROCIREA CU LITERE ROȘII. DAR
CINE O VA CITI ?

Arbaces așteaptă să treacă furtuna ca să pornească, ocrotit de întuneric, în căutarea vrăjitoarei Vezuviului. Purtat de cei mai credincioși sclavi ai săi, cărora obișnuia să li se încredințeze în expedițiile sale tainice, stătea lungit în lectică, îngăduind inimii sale violente să evoce

bucuria răzbunării și a dragostei biruitoare. Într-o călătorie scurtă ca aceea, sclavii avansau cu pasul puțin mai încet decât pasul obișnuit al catîrului și fură în curînd la începutul cărării înguste pe care îndrăgostiții nu avuseseră norocul să o descopere și care șerpuia printre vițele dese de vie, ducînd direct la locuința vrăjitoarei. Aici, Arbaces opri lectica și, poruncind sclavilor să o ascundă și să se ferească și ei de a fi văzuți de vreun trecător, porni singur, cu pași încă șovăielnici, sprijinindu-se de un baston, pe povîrîșul întunecat și abrupt.

Din cerul senin nu mai cădea pic de ploaie, iar apa se scurgea de pe vițele încărcate și ici-colo se aduna în băltoace prin crăpăturile și hîrtoapele drumului stîncos.

„Stranie pasiune pentru un filozof, gîndi Arbaces, să-l facă pe unul ca mine, abia sculat de pe patul morții și legănat, chiar atunci cînd e în plină sănătate, de trandafirii luxului, să o pornească noaptea pe o asemenea cărare. Dar pasiunea și răzbunarea odată dezlănțuite, pot face un Eliseu dintr-un Tartar.“

Senină și melancolică, luna lumina calea acestui drumet întunecat ogîndindu-se în fiecare băltoacă și adormind în umbra muntelui povîrînit. Vedea în fața lui aceeași lumină care călăuzise pașii presupuselor lui victime. Nemaifiind în contact cu norii negri, lumina strălucea mai puțin roșie și clară.

Cînd ajunse, în cele din urmă, la gura peșterii, se opri să-și tragă răsufierea și apoi, cu aerul său obișnuit, calm și maiestos, păși peste pragul sinistru.

Vulpea sări la intrarea noului venit și, printr-un urlet prelung, își vesti stăpîna că mai avea un oaspete.

Vrăjitoarea stătea în nemișcarea ei mohorîtă. La picioarele ei, pe un strat de buruieni uscate care îl ascundeau pe jumătate, zăcea șarpele rănit. Ochii agili ai egipteanului îi observă solzii sclipind în lumina reflectată de foc, pe cînd se zvîrcolea, ba contractîndu-se, ba lungindu-și inelele de durere și minie nepotolită.

— Jos, roabo, spuse vrăjitoarea ca și mai înainte vulpii și, ca și atunci, animalul se întinse pe jos, tăcut dar atent.

— Ridică-te, slujitoare a nopții și a lui Ereb¹ ! porunci Arbaces. Te salută un superior al științei tale. Ridică-te și privește-l !

La aceste cuvinte, scorpia își întoarse privirea către omul impunător, cercetîndu-i trăsăturile întunecate, în timp ce el stătea în fața ei, îmbrăcat în haine orientale, cu brațele încrucișate și fruntea calmă și dominatoare.

— Cine ești tu ? îl întrebă, de te consideri mai presus decît vrăjitoarea Cîmpiilor arse și fiica rasei dispărute a etruscilor ?

— Eu sînt cel de la care toți practicanții magiei de la nord la sud, de la răsărit la apus, de la Gange¹ și Nil pînă la văile Tesaliei, au avut de învățat.

— Nu-i decît un singur om pe aceste meleaguri, răspunse vrăjitoarea, pe care oamenii obișnuieți, necunoscînd însușirile lui înalte și faima lui tainică, îl numesc Arbaces egipteanul. Pentru noi, cei inițiați, care avem cunoștințe mai profunde, numele lui de drept este Hermes al Cingătorii de foc.

— Privește bine, spuse Arbaces. Eu sînt acela.

Pe cînd vorbea, își dădu la o parte mantia și lăsă să se vadă o cingătoare ca de foc ce îi ardea în jurul taliei, prinsă la mijloc cu o pafta pe care erau niște semne ce păreau aproape șterse și indescifrabile, dar care erau cunoscute vrăjitoarei. Se ridică grăbită și se aruncă la picioarele bărbatului.

— Am văzut deci, spuse ea cu voce umilă, pe stăpînul Cingătorii magice. Îngăduie să mă închin în fața ta.

— Ridică-te, spuse egipteanul. Am nevoie de tine.

Se așază pe aceeași buturugă pe care stătuse Ione și făcu semn vrăjitoarei să-l asculte.

— Spui că ești o fiică a triburilor străvechilor etrusci. Zidurile puternice ale cetăților construite de ei pe stîncă se mai încruntă încă la neamul de tîlhari care s-a făcut stăpîn pe vechiul lor regat. Aceste triburi veneau, în parte, din Grecia, în parte, erau exilate dintr-o țară mai fierbinte și mai veche. În orice caz, ca și mine, ești de

¹ Fiul Haosului și fratele Nopții, divinitate a infernului.

origine egipteană¹, deoarece stăpînii greci ai iloţilor. băştinaşi erau acei neastîmpăraţi fii pe care Nilul îi izgonise de la sînul lui. Prin urmare, vrăjitoareo, strămoşii tăi au jurat credinţă alor mei. Prin naştere şi măiestrie, eşti supusă lui Arbaces. Ascultă deci şi fă ce-ţi spun.

Bătrîna îşi aplecă fruntea.

— Oricare ar fi ramura magiei pe care o cultivăm, continuă Arbaces, sîntem uneori constrînşi să recurgem la mijloacele naturale pentru a ne atinge scopul. Inelul şi cristalul, cenuşa şi ierburile dau prevestiri sigure şi nici cele mai înalte taine ale lumii nu scutesc pe posesorul cingătorii de a folosi din cînd în cînd metode omenesti pentru scopuri omenesti. Ascultă ce-ţi spun. Eşti meşteră iscusită, cred, în tainele ierburilor otrăvitoare. Le cunoşti pe cele care curmă viaţa, care pîrjolesc şi usucă sufletul în citadela lui sau îngheaţă sîngele tînăr, astfel încît nici un soare nu-l mai poate dezgheţa. Îţi apreciez prea mult cunoştinţele ? Spune-mi adevărul.

— Prea puternice Hermes, posed într-adevăr aceste cunoştinţe. Binevoieşte să-ţi pleci privirea asupra trăsăturilor mele ca de cadavru sau de fantomă. Şi-au pierdut coloritul vieţii tot veghind acele ierburi ucigătoare care fierb zi şi noapte în cazanul de colo.

Pe cînd vrăjitoarea vorbea astfel, egipteanul se îndepărtă puţin preajma aceluia loc necurat şi nesănătos şi spuse :

— E bine că ai învăţat acea maximă de adîncă înţelepciune care spune să dispreţuieşti trupul ca să-ţi ascuţi mintea. Dar să revenim la sarcina ta. Mîine, o dată cu lumina stelelor, va veni la tine o fecioară vanitoasă şi îţi va cere un filtru de dragoste ca să atragă de la o alta nişte ochi care ar vrea să tînjească numai după ai ei. În loc de băutură, dă-i fecioarei una dintre otrăvurile cele mai puternice pe care le ai. Fă-l pe îndrăgostit să-şi soptească jurămintele umbrelor.

Vrăjitoarea se cutremură din cap pînă în picioare.

— Iartă-mă ! Iartă-mă, temute stăpîn, bolborosi ea, dar

¹ Etruscii erau celebri, după cum se ştie, pentru arta vrăjitoriei. Arbaces greşeşte afirmînd că sînt de origine egipteană, dar egiptenii îşi arogau originea tuturor neamurilor ilustre. (N.A.)

nu îndrăznesc să fac așa ceva. Aici, în oraș, legea e aspră. Mă vor prinde, mă vor ucide !

— La ce-ți folosesc atunci ierburile și băuturile, vrăjitoare timpită ce ești ? spuse Arbaces disprețuitor.

Bătrîna își acoperi cu mîna chipul înfricoșător.

— Cu ani în urmă, spuse ea, cu o voce care nu mai semăna cu a ei, atît era de blîndă și tînguitoare, nu eram ceea ce sînt astăzi. Iubeam și mă credeam iubită.

— Și ce legătură are iubirea ta cu poruncile mele ? o întrerupse Arbaces furios.

— Ai răbdare, reluă vrăjitoarea, te implor, ai răbdare. Iubeam ! O alta mai puțin frumoasă decît mine — da, pe Nemesis, mai puțin frumoasă — îmi ademeni și-mi luă alesul. Făceam parte din acel trib misterios de etrusci care cunoștea bine tainele magiei negre. Mama mea era și ea vrăjitoare. Împărtășea resentimentele fiicei-sale. Din propria ei mîină am primit filtrul care putea să-mi înapoieze iubitul și tot de la ea otrava care urma să-mi distrugă rivala. O, zdrobiți-mă, ziduri îngrozitoare ! Mîina mea tremurătoare confundă băuturile. Iubitul meu îmi căzu într-adevăr la picioare, dar mort, mort. De atunci, ce s-a ales din viața mea ? Am îmbătrînit brusc și mi-am închinat viața magiilor neamului meu. Mînată de o pornire irezistibilă, m-am condamnat eu singură la o groaznică penitență. Caut tot timpul cele mai periculoase ierburi. Pregătesc întruna otrăvurile. Îmi închipui că le voi da rivalei pe care o urăsc. Le pun în flacoane. Îmi fac iluzia că-i va preschimba frumusețea în pulbere și tot mă mai trezesc și văd trupul care se cutremură, spuma de pe buze, ochii sticloși ai dragului meu Aulus, ucis chiar de mine.

Mădularele ca de schelet ale bătrînei tremurau cuprinse de convulsii violente. Arbaces o privea cu ochi curioși, dar totuși disprețuitori.

„Și scheletul ăsta dezgustător mai are încă sentimente omenеști, gîndea el. Se ghemuiește deasupra cenușii ace-luiași foc care îl mistuie pe Arbaces. Așa sîntem toți ! Cît de mistică e legătura acestor pasiuni omenеști care unește pe cel mare cu cel mai umil.“

Păstră tăcerea pînă cînd ea își reveni în fire și începu să se legene pe scaun cu ochii sticloși, ațintiți pe flăcările din fața ei, pe cînd lacrimi grele i se rostogoleau pe obraji livizi.

— Povestea ta e într-adevăr tristă, spuse Arbaces. Dar asemenea simțăminte se potrivesc doar tinereții. Vîrsta trebuie să ne împietrească inima la tot ce n_u sîntem noi înșine. Așa cum fiecare an adaugă un strat cochiliei scoicii, ar trebui ca fiecare an să ne întărească și să ne protejeze inima. Nu te mai gîndi la nebuniile acelea și ascultă ce-ți spun. În numele răzbunării care ți-a fost scumpă, îți poruncesc să-mi dai ascultare. Te-am căutat pentru o răzbunare. Tînărul acela pe care doresc să-l mătur din drumul meu mi-a stat în cale, în ciuda vrăjilor. O creatură ce-i numai purpură și dantelă, numai priviri și zîmbete, fără suflet și minte, fără alt farmec decît cel al frumuseții. Să fie blestemat ! Insecta aceea, Glaucus, ți-o jur pe Orcus și pe Nemesis, trebuie să moară. Înfuriindu-se din ce în ce mai tare cu fiecare cuvînt rostit, uitînd de propria lui slăbiciune, de ciudata lui tovărășie, de tot ce nu era sete de răzbunare, egipteanul străbătea cu pași mari și repezi peștera întunecată.

— Glaucus ai spus, mărite stăpîne ? îl întrerupse vrăjitoarea. La acel nume, ochii ei scăpărară de resentimentele feroase pe care le trezesc chiar insultele neînsemnate în cei singuri și ocoliți.

— Da, așa se numește. Dar ce contează un nume ? De acum în trei zile vreau să nu mai fie purtat de cineva în viață.

— Ascultă-mă, spuse vrăjitoarea, desprinzîndu-se din scurta visare în care se pierduse după ultimile cuvinte ale egipteanului. Ascultă-mă, sînt roaba ta. Cruță-mă. Dacă îi dau fetei despre care vorbești ceva prin care ar distruge viața lui Glaucus, aș fi cu siguranță descoperită. Cei morți găsesc întotdeauna pe cineva care să-i răzbune. Ba mai mult. Dacă se va afla că m-ai vizitat, dacă se va cunoaște ura ta împotriva lui Glaucus, s-ar putea să ai și tu nevoie de toată magia ca să te aperi.

— Ce spui ? o întrerupse Arbaces, oprindu-se brusc. Ca o dovadă a pasiunii care orbește chiar și ochii cei mai pătrunzători, atunci, pentru prima dată, trecu prin

mintea lui, atît de prudentă de obicei, pericolul la care se expunea el însuși cu acea metodă de răzbunare.

— Dar dacă, reluă vrăjitoarea, în loc să-i dau ceva care oprește în loc inima, i-aș da ceva care usucă și va-tămă creierul ? O băutură care transformă pe cel ce a sorbit-o într-un neputincios în fața vieții, o creatură jalnică, smîntită. Care lovește bunul simț transformîndu-l în nerozie și care te ramolește de tînăr. Setea ta de răzbunare nu ar fi la fel de potolită ? Scopul la fel de atins ?

— O, vrăjitoareo ! Nu mai ești slujitoarea, ci sora, egala lui Arbaces. Cît de strălucită e inteligența femeii pînă și în răzbunare ! Asemenea soartă e o pedeapsă mult mai rafinată decît moartea.

— Și apoi, adăugă cotoroanța, încîntată de planul ei mîrșav, nu riscăm prea mult, deoarece victima noastră poate înnebuni din sute de motive pe care oamenii nu-și bat capul să le descopere. Se poate crede că a trecut printr-o vie și a văzut o nimfă¹, sau vița însăși poate să fi avut același efect. Da, da ! Nimeni nu cercetează prea mult asemenea întîmplări în care e posibil să se fi amestecat chiar zeii. Și să punem răul în față. Să zicem că se află că a fost un filtru de dragoste. Păi nebunia e un efect obișnuit al acestei băuturi. Pînă și frumoasa care i l-a dat se va consola cu această scuză. Puternice Hermes, ți-am fost ori nu de folos ?

— Ai să trăiești douăzeci de ani în plus pentru asta, răspunse Arbaces. Am să modific datele vieții tale, scrise pe fața palidă a stelelor. Nu-l vei servi degeaba pe stăpînul Cingătorii de foc. Și ia aceste scule de aur să-ți cioplești un adăpost mai cald în peștera asta mohorîtă. Un serviciu, făcut mie prețuiește mai mult decît o mie de prevestiri combinate cu ciurul și cu foarfecele pentru niște țărani proști.

Arbaces aruncă jos o pungă grea, al cărei clinchet răsună ca o muzică în urechea cotoroanței, deoarece îi zîmbea gîndul de a avea cu ce să-și procure niște înlesniri pe care le disprețuia.

¹ Conform unei superstiții din antichitate, cine vedea o nimfă înnebunea. (N.A.)

— Rămii cu bine, spuse Arbaces. Nu uita să urmărești stelele amestecînd băutura. Poți să te lauzi față de surorile tale, cînd vă întîlniți sub nuc¹, că Hermes egipteanul ți-e stăpîn și prieten. Ne revedem din nou mîine seară.

Nu mai întîrzie să asculte urările și mulțumirile vrăjitoarei. Ieși repede în noaptea luminată de lună și se grăbi să coboare muntele.

Zgripturoaica, care îl condusesese pînă în prag, rămase mult timp în gura peșterii, cu ochii ațintiți în urma lui. Lumina tristă a lunii scâldea trupul ei de fantomă și chipul de mort și așa cum ieșea dintre stînci, părea o umbră înzestrată într-adevăr cu puteri supranaturale care, la porțile mohorîte ale lui Orcus, chema în zadar pe cel plecat și tînjea să-l ajungă. Se întoarse apoi încet în peșteră, ridică gemînd punga grea, luă lampa de pe pedestal și se duse în colțul cel mai îndepărtat unde se căsca în fața ei o galerie sumbră, vizibilă numai de aproape, ascunsă fiind de colțuri ascuțite de stîncă. Înaintă cîțiva pași prin galeria întunecată care cobora parcă spre măruntaiele pămîntului și apoi, ridicînd un bolovan, își puse comoara într-o gaură unde, la lumina lămpii care îi dezvăluia secretele; se vedeau ascunse monede de diverse valori, smulse vizitatorilor ei creduli sau recunoscători.

— Îmi place să vă privesc ! spuse ea, adresîndu-se banilor, căci atunci cînd vă văd, îmi simt puterea. Am să mai am un adaos de douăzeci de ani să vă sporesc. O tu, mare Hermes !

Puse bolovanul la loc și mai înaintă cîțiva pași, oprindu-se apoi în fața unei crăpături adînci și neregulate. Aici, aplecîndu-te, puteai auzi zgomote îndepărtate, ciudate, bubuind surd. Din cînd în cînd, cu un răsunset puternic, hîriitor, care, pentru a folosi o imagine familiară și fidelă, semăna cu scrișnetul oțelului pe o roată, ieșeau valuri de fum negru și dens ce goneau în spirală prin peșteră.

— Umbrele sînt mai gălăgioase decît de obicei, spuse vrăjitoarea scuturîndu-și pletele cărunte. Privind prin crăpătură, văzu departe, jos, o fișie prelungă de lumină, de

¹ Celebre întîlniri ale vrăjitoarelor la Benevento. De nuc era agățat un șarpe cu aripi, vechi obiect de cult în acele părți. (N.A.)

un roșu intens și închis. Ciudat, murmură ea, trăgându-se îndărăt. Lumina asta palidă se vede numai de două zile. Ce prevestește oare ?

Vulpea, care urmase pașii sinistrei ei stăpîne; scoase un urlet lugubru și fugi să se ascundă în peșteră. Bătrîna se înfioră la urletul animalului care, deși părea atunci nemotivat, era considerat de superstițiile acelor vremi ca fiind de foarte rău augur. Mormăi un descîntec și se întoarse în peșteră unde, prin ierburi și vrăji, se pregăti să îndeplinească porunca egipteanului.

— A zis că-s ramolită, mormăi, pe cînd fumul se înălța răsucindu-se din cazanul care sîșia. Cînd obrajii atîrnă, dinții cad și inima abia mai bate e foarte trist, adăugă apoi cu un rînjat sălbatic. Dar cînd unul tînăr, frumos și puternic se tîmpește dintr-o dată, asta-i mult mai teribil. Arzi flacăără, fierbi iarbă, asudă broască ! Eu îl blestem și va fi blestemat.

În aceeași noapte și la aceeași oră care fusese martora întîlnirii nelegiuite dintre Arbaces și vrăjitoare, Apecide a fost botezat.

Capitolul XI

EVENIMENTELE PROGRESEAZĂ. COMLOTUL SE APROPIE.
PLASA E ȚESUTĂ, DAR TRECE ÎN ALTE MÎINI

— Și ai deci curajul, Iulia, s-o cauți pe vrăjitoarea Vezuviului astă-seară, și încă în tovărășia omului ăluia groaznic ?

— Cum, Nidia, replică timid Iulia, crezi că ar fi ceva de temut ? Cotoroanțele astea bătrîne, cu oglinzile lor fermecate, cu sitele tremurătoare, cu ierburile adunate la lumina lunii, sînt, îmi închipui, doar niște șarlatane viclene. Poate nici nu știu altceva decît să facă băutura pe care le-o cer eu și care e rezultatul unei bune cunoașteri a ierburilor și bîruienilor de leac.

— Nu ți-e teamă de cel ce te însoțește ?

— De Arbaces ? Pe Diana, n-am văzut niciodată un om mai galant decît magicianul ăsta. Și dacă n-ar fi așa de smead, ar fi și frumos.

Oarbă cum era, Nidia vedea destul de limpede că firea Iuliei nu era dintre acelea pe care le înspăimînta galante-riile lui Arbaces. Deci nu mai încercă să o facă să renunțe. Dar în inima ei agitată, nutrea tot mai mult dorința aprinsă să știe dacă vrăjitoarea cunoștea într-adevăr un farmec în stare să atragă iubirea spre iubire.

— Lasă-mă să vin cu tine, nobilă Iulia, se rugă ea. Prezența mea nu te poate proteja, dar mi-ar plăcea să rămîn alături de tine pînă la urmă.

— Aș vrea să vii, răspunse fiica lui Diomed, dar cum ai să te descurci ? S-ar putea să ne întoarcem tîrziu. O să se vadă că lipsești.

— Ione e indulgentă. Dacă îmi îngădui să dorm sub acoperișul tău, am să-i spun că tu, stăpîna și prietena mea mai de demult, m-ai invitat să-mi petrec seara la tine ca să-ți cînt cîntecele mele din Tesalia. Amabilă cum este, sînt sigură că n-o să-ți refuze această mică plăcere.

— Ba nu, cere-i să facă ceva pentru tine, se împotrivi, orgolioasă, Iulia. Eu nu mă cobor să o rog pe napolitană să-mi facă un serviciu.

— Fie și așa ! Acum am să plec să cer permisiunea pe care o voi obține cu ușurință și mă întorc îndată.

— Foarte bine ! Patul o să-ți fie pregătit chiar la mine în odaie.

Cu acestea, Nidia se despărți de frumoasa pompeiană.

În drum spre Ione se întîlni cu trăsura lui Glaucus ai cărui armăsari focoși și năvălași atrăgeau privirea mulțimii de pe stradă.

Glaucus se opri o clipă să vorbească cu fata.

— Proaspătă ca trandafirii tăi, drăguță Nidia. Și ce face frumoasa ta stăpînă ? Și-a revenit, sper, după furtuna de ieri ?

— N-am văzut-o de azi-dimineață, dar...

— Dar ce ? Vino mai în spate. Ești prea aproape de cai.

— Dar crezi că Ione o să-mi îngăduiască să-mi petrec ziua cu Iulia, fiica lui Diomed ? E dorința ei și a fost bună cu mine pe cînd aveam prieteni puțini.

— Zeii să-ți binecuvînteze inima ta recunoscătoare. Te asigur eu că Ione îți va da voie.

— Aș putea rămîne peste noapte și să mă întorc mîine ? spuse Nidia, tresărind la lauda pe care o merita atît de puțin.

— Cum dorești tu și frumoasa Iulia. Transmite-i salutări din partea mea și ascultă, Nidia, cînd o vei auzi vorbind, observă diferența dintre vocea ei și vocea atît de cristalină a lui Ione. *Vale !*

Complet restabilit după emoțiile din noaptea trecută, cu buclele filfiind în vînt, cu inima veselă și zglobie, sălțînd o dată cu armăsarii, adevărat prototip al zeului patriei sale, plin de tinerețe și iubire, Glaucus zbura spre iubita lui. Bucură-te cît poți de clipa prezentă. Cine poate citi viitorul ?

Cînd se lăsă seara, Iulia, întinsă în lectica ei, destul de încăpătoare ca să fie loc și pentru oarbă, porni spre băile din afara orașului pe care i le indicase Arbaces. Cu firea ei ușuratică, aventura nu-i producea teamă ci o plăcută emoție. O bucura mai ales gîndul că o va învinge în curînd pe napolitană. În jurul vilei era adunat un mic grup pe lîngă care lectica ei trece spre intrarea băilor rezervate femeilor.

— În lumina asta slabă, spuse unul dintre cei prezenți, mi se pare că am recunoscut pe sclavii lui Diomed.

— E adevărat, Clodius, spuse Sallust. *Este* probabil lectica Iuliei. E bogată, dragă prietene. De ce nu-i faci curte ?

— Păi am sperat un timp că se căsătorește cu Glaucus. Ea nu ascunde simpatia pe care i-o poartă. Și cum lui îi place să joace și nu are noroc...

— Sestertii ar fi ajuns la tine, înțeleptule ! O soție e un lucru bun cînd aparține altcuiva.

— Dar, continuă Clodius, cum Glaucus, după cîte înțeleg, se însoară cu napolitana, bănuiesc că pot să-mi încerc norocul cu fata refuzată. La urma urmei, lampa lui Himen¹ va fi de aur și vasul te poate împăca cu mirosul flăcării. Am să protestez doar, dragă Sallust, dacă

¹ Zeul căsătoriei.

Diomed te va face pe tine epitropul¹ averii fiicei sale.

— Ha ! ha ! ha ! Dar să mergem, amice dragă. Ne aşteaptă vinul şi ghirlandele.

Spunînd sclavilor să se ducă în partea casei destinată lor, Iulia intră în baie cu Nidia şi, refuzînd ajutorul slujitoarelor, trecu în grădina din spate.

— A venit la o întîlnire, sînt sigură, spuse una dintre sclave.

— Şi ție ce-ți pasă ? i-o tăie scurt supraveghetoarea. Îşi plăteşte baia şi nu iroseşte uleiul de şofran. Asemenea întîlniri sînt cele mai bănoase pentru noi. Ia ascultă ! N-o auzi pe văduva Fulvia bătînd din palme ? Aleargă, proasto, aleargă !

Iulia şi Nidia, evitînd părţile cele mai frecventate ale grădinii, ajunseră la locul indicat de egiptean. Într-un mic rond de iarbă, stelele luminau statuia lui Silenus, zeul cel vesel, tolănit pe o bucată de stîncă, cu linxul lui Bacchus la picioare, ţinînd cu mîna întinsă deasupra gurii un ciorchine de strugure pe care îl saluta parcă înainte de a-l devora.

— Nu-l văd pe magician, spuse Iulia, privind în jurul ei. Pe cînd vorbea, egipteanul apăru dintr-un tufiş alăturat şi lumina cădea palidă pe veşmintele sale largi.

— *Salve*, dulce fecioară. Dar cine a venit cu tine ? Nu trebuie să fim însoţiţi.

— Nu-i decît florăreasa oarbă, înţelepte mag, răspunse Iulia. E din Tesalia.

— A, Nidia, o cunosc bine.

Nidia se trase îndărăt înfiorată.

— Tu parcă ai fost la mine acasă, îi şopti el la ureche. Cunoşti jurămîntul ! Tăcere şi tăinuire, acum ca şi atunci, sau e vai de tine. „Şi totuşi, gîndi în sinea lui, de ce să dai în vileag mai mult decît e necesar, fie el şi faţă de o oarbă ?“

— Iulia, nu poţi veni singură cu mine ? Crede-mă, magicianul nu-i chiar atît de periculos precum pare.

¹ Conform unei legi romane vechi, fetele nu puteau moşteni averea. Pentru a se sustrage acestei legi, părintele încredinţa averea destinată fiicei unui prieten. Acest epitrop însă putea s-o reţină dacă credea de cuviinţă. Legea nu mai era folosită în vremea acestei povestiri. (N.A.)

Pe cînd vorbea, o trase blind mai la o parte pe Iulia.

— Vrăjitoarei nu-i place să primească mai mulți vizitatori deodată. Las-o aici pe Nidia, pînă ne întoarcem. Nu ne folosește la nimic. Cît despre pavăză, ajunge frumusețea ta, frumusețea și rangul tău. Da, Iulia, îți cunosc numele și familia. Vino, încredințează-mi-te mie, tu gin-gașă rivală a celei mai tinere naiade.

Ușuratică Iulia, după cum am văzut, nu se înspăimînta prea ușor. Flatată de complimentele lui Arbaces, consimți imediat ca Nidia să o aștepte pînă se va întoarce. Nici Nidia nu insistă. Auzind vocea egipteanului, o cuprinse vechea ei teroare. Fu mulțumită cînd află că nu va merge cu el. Se duse în clădirea băilor și îi așteptă să se reîntoarcă într-o cameră retrasă. Multe gînduri amare trecură prin mintea biete fete stînd acolo, în noaptea ei eternă. Se gîndi la destinul ei trist, departe de țara ei natală, departe de îngrijirile blînde, care îi alinaseră odinioară suferințele premature ale copilăriei, lipsită de lumina zilei, constrînsă să se încreadă numai în străini care să-i îndrumeze pașii, condamnată de unicul sentiment duios pe care îl purta în inimă, iubind fără altă speranță decît raza palidă și necurată care îi fulgera prin minte, cînd fantezia ei de tesaliană broda în legătură cu forța descîntecului și efectele magiei.

Natura sădise în inima acestei biete fete semințele unei virtuți care nu erau destinate să se maturizeze. Lecția pe care o dă nenorocirea nu este întotdeauna salutară. Uneori îmblînzește și corectează, dar tot atît de des împietrește și corupe. Dacă ne considerăm tratați de soartă mai aspru decît cei din jurul nostru și nu recunoaștem în propriile noastre fapte justificarea pedepsei, sfîrșim prin a socoti lumea drept dușmanul nostru, luăm o atitudine de sfidare, luptăm împotriva blîndeții din noi înșine și ne dedăm pornirilor sumbre care sînt atît de lesne incitate de sentimentul in Justiției. Vîndută de mică drept sclavă, căzută în mîna unui stăpîn josnic, trecînd la altul numai pentru a-și înrăutăți soarta, sentimentele frumoase cu care era înzestrată din plin fuseseră retezate și împiedicate să crească. În urma pasiunii căreia i se

dăruise atît de nebunește, simțul binelui și al răului îi erau mai confuze ca oricînd. Sentimente violente și tragice ca cele despre care aflăm de la eroinele antichității — Mira¹ și Medeea — capabile să răvășească un suflet căzut pradă iubirii, o dominau făcînd ravagii în pieptul ei. Timpul trecea. Pași ușori se auziră în camera în care Nidia se lăsase în voia gîndurilor ei negre.

— Mulțumesc zeilor nemuritori, spuse Iulia, m-am întors. Am ieșit din peștera aceea îngrozitoare. Hai, Nidia, să plecăm cît mai iute.

Nu mai scoase nici un cuvînt înainte de a se afla în lectică.

— Vai, ce scenă ! spuse ea tremurînd. Ce descîntece înfricoșătoare ! Și chipul de mort al vrăjitoarei. Dar să nu mai vorbim despre asta. Am obținut băutura. Îmi garantează efectul. Rivala mea îi va deveni în curînd indiferentă și voi fi eu, numai eu, idolul lui Glaucus !

— Glaucus ! exclamă Nidia.

— Da. La început ți-am spus, fetișo, că nu-i atenianul cel pe care îl iubesc. Dar văd acum că pot să am încredere în tine. E grecul cel frumos.

Ce emoții o cuprinseseră atunci pe Nidia. Fusesse complice, ajutase ca Glaucus să-i fie smuls lui Ione. Dar numai pentru a-l face să-și mute sentimentele. Cu ajutorul magiei, și deci și mai definitiv, asupra alteia. Simți că se sufocă. Respira anevoie. În întunericul din lectică, Iulia nu observă agitația ei și continuă să vorbească grăbită. Insistă asupra efectului ce i se promisese că-l avea băutura, se lăudă cum va triumfa în curînd asupra lui Ione și, din cînd în cînd, amintea și despre scena îngrozitoare la care asistase, despre calmul neclintit al lui Arbaces și autoritatea pe care o exercita asupra oribilei vrăjitoare.

Între timp, Nidia își recăpătă stăpînirea de sine. Un gînd îi trecu prin minte : dormea în camera Iuliei și deci și-ar fi putut însuși ea băutura.

Ajunseră acasă la Diomed și intrară în camerele Iuliei unde le aștepta cîna.

— Bea, Nidia. Trebuie să-ți fie frig. Aerul e rece în noaptea asta. Cît despre mine, am gheață încă în vine.

¹ Fiica lui Ciniro, îndrăgostită de propriul ei tată.

Și fără să stea în cumpănă, Iulia trase cîteva înghițituri bune de vin condimentat.

— Unde-i filtrul ? întrebă Nidia. Lasă-mă să-l țin puțin în mînă. Ce flacon mic ! Ce culoare are băutura ?

— E limpede ca un cristal, răspunse Iulia, luînd înapoi flaconul. Nu se distinge de apă. Vrăjitoarea m-a asigurat că nu are nici un gust. Deși sticluța e mică, ajunge să-mi fie credincios o viață întreagă. O poți vărsa în orice lichid. Și numai după efect își va da Glaucus seama ce a băut.

— Arată întocmai ca apa ?

— Da, e clară și incoloră ca ea. Cît pare de strălucitoare ! E însăși esență de rouă de sub luna plină. Comoara mea ! Cum îmi luminezi tu speranța prin transparența cristalului !

— Și cum se închide ?

— Doar cu un dop mic. Uite că-l scot. Nu are miros. Ce ciudat, ceva care nu afectează nici un simț le va domina pe toate.

— Are efect imediat ?

— De obicei, da. Dar uneori rămîne inactiv cîteva ore.

— O, ce parfum dulce ! spuse deodată Nidia, luînd o mică sticluță de pe masă și mirosind conținutul ei înmiresmat.

— Ți se pare ? Sticluța e încrustată cu pietre de oarecare valoare. N-ai vrut să primești brățara ieri-dimineață. Nu vrei să iei sticluța ?

— Iată parfumul în stare să trezească în cineva care nu vede imaginea generoasei Iulia ! Dacă sticluța nu-i prea prețioasă...

— O, am cu sutele mai prețioase decît asta. Ia-o, copila mea.

Nidia se înclină recunoscătoare și își puse sticluța în vestă.

— Și băutura are același efect, indiferent de cine o administrează ?

— Se zice că are atîta putere, încît, dacă i-ar oferi-o cea mai urîță cotoroanță de sub soare, Glaucus ar găsi că e frumoasă și că numai ea e frumoasă.

Încălzită de vin și de reacțiile spiritului ei, Iulia era acum plină de viață și încântare. Rîdea tare, vorbea despre mii de lucruri și numai înspre miezul nopții chemă sclavele să o dezbrace. După ce le porunci să plece, îi spuse Nidiei :

— N-am să pot să mă despart de băutura asta pînă o veni momentul s-o folosesc. Stai la mine sub pernă, spirit minunat și adu-mi vise fericite !

Vorbind astfel, puse sticluța sub pernă. Inima Nidiei bătea foarte tare.

— De ce bei apă, Nidia ? Pune-ți puțin vin.

— Am febră, răspunse fata oarbă și apa mi-o potolește. Am să pun sticla aici, lîngă pat. Apa e răcoritoare în nopțile astea de vară, cînd roua somnului nu ne cade pe buze. Frumoasă Iulia, mîine trebuie să plec foarte devreme, așa mi-a poruncit Ione. Poate înainte ca tu să te trezești. Îngăduie-mi deci să te felicit acum.

— Îți mulțumesc. Cînd ne vom revedea, s-ar putea să-l găsești pe Glaucus la picioarele mele.

Se culcară amîndouă și Iulia, obosită de emoțiile zilei, adormi de îndată. Dar în mintea tesalienei, care nu-și găsea somnul, se învîlmășeau gînduri neliniștite și arzătoare. Așteptă să audă răsufierea liniștită a Iuliei. Urechea ei, obișnuită să distingă cele mai mici variații ale sunetelor, o asigură de somnul profund al fetei.

„Ajută-mă acum, Venus“, se rugă ea în gînd. Se ridică încet și vărsă parfumul dăruit de Iulia pe pardoseala de marmură. Clăti bine sticluța de mai multe ori cu apă și, găsind lesne patul Iuliei (căci noaptea pentru ea era ca și ziua), băgă sub pernă mîna care îi tremura și scoase sticluța. Iulia nici nu se mișcă. Respirația ei regulată atingea obrazul aprins al fetei oarbe. Scoțînd apoi dopul, Nidia vărsă conținutul în sticluța de parfum. Înlocui băutura cu apa limpede cu care Iulia o asigurase că se aseamănă atît de bine și puse recipientul la locul său. Se furișă în patul ei și așteptă revărsatul zorilor cu gînduri agitate.

Cînd răsări soarele, Iulia mai dormea încă. Nidia se îmbracă fără zgomot, își așeză cu grijă comoara în vestă, luă toiagul și se grăbi să părăsească casa.

Pe cînd cobora treptele ce duceau în stradă, Medon, portarul, o salută prietenos. Nici nu-l auzi. Mîntea îi era rătăcită, pierdută într-un vîrtej de gînduri, unul mai pasionat decît altul. Aerul limpede al dimineții îi mîngîia obrazii, fără să-i răcorească sîngele fierbinte. „Glaucus, murmură ea, toate descîntecele magiei negre nu te-ar putea face să mă iubești cît te iubesc eu. Ione... Ei, gata cu ezitățile, cu remușcările ! O, Glaucus, soarta mea depinde de surîsul tău. Iar a ta... O, speranță ! O, bucurie ! O, fericire. Soarta ta e în mîinile acestea.“

Capitolul I

DOI OAMENI AJUNG LA O HOTĂRÎRE PERICULOASĂ.
ZIDURILE AU URECHI, ÎN SPECIAL CELE SACRE

Olintus nu era cu nimic mai prejos de toate firile înflăcărate, îndrăznețe și serioase. Îndată ce Apecide, prin ritul botezului, fusese primit în sânul bisericii, s-a grăbit să-l lămurească că trebuie să renunțe la îmbrăcăminte și funcția de sacerdot. Era clar că nu se putea să declare că-l adoră pe Dumnezeu și să continue, chiar și numai de formă, a cinsti altarele demonului.

Și nu doar atât. Olintus considera că stă în puterea lui Apecide să dezvăluie poporului înșelat falsitatea misterelelor din oracolul lui Isis. Credea că cerul i-a trimis acel instrument hărăzit să smulgă vălul de pe ochii mulțimii și să pregătească astfel calea pentru convertirea întregului oraș. Nu avu nici o ezitare să facă apel la entuziasmul de curînd aprins al lui Apecide ca să-i ațîțe curajul și să-i stimuleze zelul. Se întîlniră, așa cum hotărîseră, în seara de după botezul lui Apecide în pădurea Cibelei, pe care am descris-o mai înainte.

— La următoarea consultare solemnă a oracolului, spuse Olintus, în înflăcărarea crescîndă a discursului său, înaintează pînă la grilaj, dă în vileag cu voce tare minciunile cu care este nutrit poporul, invită pe toți să intre și să vadă cu ochii lor mecanismul vulgar, dar ingenios pe care mi l-ai descris mie, folosit ca să-i amăgească. Nu te teme, Domnul, care l-a ocrotit pe Daniel, te va ocroti și pe tine. Noi, grupul de creștini, vom fi în mulțime.

Vom îmboldi pe cei care se codesc și, la prima văpaie a indignării populare, eu însumi voi înfige pe altare ramura de palmier.

Propunerea nu-i displăcu lui Apecide, încălzit și emoționat cum era. Se bucura că i se oferă atât de curînd un prilej de a se distinge prin credința sa în noua sectă. La aceste sentimente se adăuga ciuda și dezgustul pentru că fusese el însuși păcălit și dorința de răzbunare. În felul acesta optimist de a învinge obstacolele (nechibzuința necesară tuturor celor care se aventurează în acțiuni mărețe), nici Olintus, nici noul convertit nu vedeau piedicile ce ar fi putut să le zădărnicească planul, printre altele venerația superstițioasă a oamenilor care, în fața altarelor sacre ale marei zeițe egiptene, ar fi refuzat să dea crezare chiar și unui sacerdot aducînd mărturii împotriva puterii ei.

Apecide acceptă prin urmare propunerea cu o promptitudine care îl încîntă pe Olintus. Se despărțiră înțeleși ca Olintus să vorbească cu cei mai importanți creștini despre mărețul lor plan pentru a le cere sfatul și a se asigura de sprijinul lor în ziua evenimentului. Din întâmplare, una dintre serbările lui Isis urma să aibă loc la două zile după conversația lor. Serbarea oferea un prilej excelent de a-și pune intențiile în practică. Hotărîră să se întîlnească din nou în seara următoare, în același loc, pentru a stabili planul de acțiune în toate amănuntele.

Ultima parte a acestei discuții avu loc alături de capela pe care am descris-o în prima parte a acestei cărți. De îndată ce creștinul și sacerdotul dispărură printre arbori, o figură întunecată și antipatică ieși din spatele capelei.

„Nu te-am urmărit eu degeaba, frate flamin¹, își zise cel care trăsesese cu urechea. Tu, sacerdot al zeiței Isis, nu te puteai întîlni cu creștinul acela posac ca să vorbești despre vreme! Ce păcat că nu am putut auzi tot ce ai spus despre prețiosul vostru complot. În orice caz, am priceput că intenționați să dați în vileag misterele sacre

¹ Preot al cultului unei anumite divinități, al cărui nume îl purta.

și că mîine vă întîlniți în același loc ca să hotărîți ce și cum. Tu, Osiris, să-mi ascuți, te rog, urechile, ca să descopăr totul despre nemaiauzita voastră îndrăzneală. De îndată ce am să știu mai mult, alerg să-i spun lui Arbaces. O să vă aranjăm noi, dragii mei, oricît v-ați crede voi de isteți. Pentru moment, inima mea e scrinul fermecat al tainei voastre.“

Mormăind astfel, Calenus, căci el era, se înfășură în mantie și o porni gînditor spre casă.

Capitolul II

O GAZDĂ, UN BUCĂTAR ȘI O BUCĂTĂRIE DIN ANTICHITATE.
APECIDE O CAUTĂ PE IONE. CONVORBIREA LOR

Era ziua banchetului oferit de Diomed celor mai aleși prieteni ai săi. Simpaticul Glaucus, frumoasa Ione, ilustrul Pansa, nobilul Clodius, nemuritorul Fulvius, distinsul Lepidus, epicurianul Sallust nu erau singurii care cinsteau festinul. Mai era așteptat și un senator invalid de la Roma (om foarte bine cunoscut și favorit al curții) și un războinic faimos din Herculaneum care luptase cu Titus împotriva evreilor și căruia, îmbogățindu-se enorm în urma războaielor, i se repeta mereu de către prieteni că patria îi va fi etern îndatorată pentru contribuția lui dezinteresată. Numărul celor invitați era mai mare ca de obicei căci, deși romanii nu invitau la banchetele lor mai puțin de trei sau mai mulți de nouă oaspeți, regula era cu ușurință călcată de cei ce doreau să impresioneze. Știm din istorie că unul dintre cei mai mari iubitori de fast dintre acești amfitrioni invita vreo trei sute de oaspeți. Diomed, mai modest, se mulțumea să dubleze numărul muzelor. La ospetele sale chema optsprezece persoane, număr la modă încă și astăzi.

Era dimineața zilei banchetului. Diomed, deși îi plăcea să o facă pe intelectualul nobil, știa din trecutul său de negustor că ochiul stăpînului dă imbold servitorului. Prin urmare, trecea din cameră în cameră, în vila lui suntuoasă, cu tunică desfăcută deasupra burții voluminoase, cu papuci în picioare și o vârguță în mînă, cu ajutorul că-

reia cînd dirija privirea, cînd îndrepta spinarea unei slugi mai proaste.

Nu disprețuia nici vizita în camera sacră în care preoții banchetului pregăteau ofrandele. Intrînd în bucătărie, îi răsună plăcut în urechi zgomotul farfuriilor și al tigăilor, înjurăturile și poruncile. Mică, cum se pare că era în toate casele din Pompei această indispensabilă încăpere, era utilată de obicei cu o varietate uimitoare de sobe și cuptoare, de cratițe și tigăi, cuțite și forme, fără de care un bucătar înzestrat, fie el antic sau modern, declară că-i este cu neputință să-ți prepare ceva de mîncare. Și cum combustibilul era și pe atunci, ca și acum, scump și puțin în locurile acelea, trebuia o mare dexteritate ca să pregătești cît mai multe feluri cu cît mai puțin foc. Un exemplu admirabil poate fi încă văzut în muzeul din Neapole : o sobă portabilă, de mărimea unui volum in-folio, conținînd ochiuri pentru patru feluri de mîncare și un aparat de încălzit apa sau alte băuturi.

În mica bucătărie mișunau diferite figuri pe care ochiul ager al stăpînului nu le recunoștea.

— Vai de mine, mormăi el. Blestematul ăsta de Congrio a chemat o legiune întreagă de bucătari să-l ajute. N-or să lucreze de pomană și or să ridice totalul cheltuielilor acestei zile. Pe Bacchus, pot să mă consider de trei ori norocos dacă sclavii ăștia n-or să se agațe de cîteva cești. Sînt iuți de mînă și au tunici încăpătoare. *Me miserum !*¹

Bucătarii continuau să lucreze, părăind că nu iau în seamă prezența lui Diomed.

— Hei, Euclio, dă-mi tigaia pentru ouă. Asta-i cea mai mare pe care o ai ? Nu încap decît treizeci și trei de ouă. În casele unde lucrez eu, cea mai mare tigaie e pentru cel puțin cincizeci de ouă.

„Escroc inconștient, gîndi Diomed ! Vorbește de ouă de parcă ar costa un sesterț suta.“

— Pe Mercur ! strigă un mic și impertinent ucenic bucătar, un novice. Cine a mai văzut forme de budincă așa de vechi ca astea ? Nu-i cu putință să-ți faci bine meseria cu scule atît de grosolane. Păi, cea mai simplă

¹ Săracul de mine (lat.).

dintre formele lui Sallust reprezintă asediul Troiei, cu Hector, Paris și Elena, micul Astianax și calul de lemn pe deasupra.

— Ține-ți gura, nerodule, spuse Congrio, bucătarul casei, care părea să lase pe seama aliaților partea cea mai importantă a bătăliei. Stăpînul meu, Diomed, nu-i unul dintre risipitorii buni de nimic care trebuie să aibă totul după ultima modă, oricît ar costa.

— Minți, sclav ticălos, urlă Diomed. Iar tu mă coști atît de mult, încît l-ai fi ruinat chiar pe Lucullus. Ieși afară din cotlon, vreau să-ți vorbesc.

Făcînd cu ochiul tovarășilor săi, sclavul îi dădu ascultare.

— Pungașule, îl apostrofă, infuriat, Diomed. Cum ai îndrăznit să chemi toți derbedeii ăștia în casa mea ? Văd cuvîntul „hoț“ scris pe fiecare trăsătură a feței lor.

— Vă asigur, stăpîne, că sînt oameni cît se poate de respectabili. Cei mai buni bucătari de pe aici. Doar de dragul meu...

— De dragul tău, nenorocitul ! îl întrerupse Diomed. Și cu cîte monede furate de la mine, cu cîte furtişaguri din banii pentru piață, cu cîtă carne bună schimbată pe grăsime și vîndută în mahalale, cu cîte cheltuieli mincinoase pentru bronzuri pătate și oale sparte ai reușit să-i convingi să lucreze de dragul tău ?

— Stăpîne, nu te îndoi de cinstea mea ! Zeii să mă părăsească dacă...

— Nu jura, îl întrerupse din nou irascibilul Diomed, căci zeii au să te trăsnească pentru jurămint fals și am să rămîn fără bucătar în ajunul cinei. S-o lăsăm deocamdată. Nu scăpa din ochi pe amărîții ăștia care te ajută și să nu vii mîine cu povești despre vase sparte și căni dispărute ca prin minune, dacă nu vrei să te doară spinarea. Și fii atent ! M-ai făcut să plătesc pentru acei *attagenes*¹ din Frigia cît ar ajunge unui om cumpătat ca să mănînce un an întreg. Să nu-i frigi nici o clipă mai mult decît trebuie. Ultima dată cînd mi-am chemat prie-

¹ Un fel de cocoș sălbatic, puțin mai mare decît potîrnichea, foarte prețuit de romani. (N.A.)

tenii la cină, Congrio, și când, împins de îngîmfare, ai îndrăznit să gătești cocorul ăla din Melian, știi bine că a ieșit ca o piatră din Etna. Ai fi zis că focurile din Flegeton¹ i-au uscat tot sucul. Fii modest de data asta, Congrio. Atent și modest. Modestia e mama faptelor mărețe. Și în asta, ca și în rest, dacă nu vrei să-mi cruți punga, ai cel puțin în vedere gloria stăpînului tău !

— Va fi o cină cum nu s-a mai văzut la Pompei de pe timpul lui Hercule.

— Ia-o domol. Iar ai început cu laudele alea blestемate ! Dar spune-mi, Congrio, *homunculus* ăla, pigmeul ăla care îmi atacă cocorii², învățacelul ăla impertinent din bucătărie birfește simplitatea formelor mele de budincă numai din insolență ? N-aș vrea să nu fiu la modă, Congrio.

— E obiceiul nostru, al bucătarilor, răspunse grav Congrio, să depreciez sculele ca să sporim efectul artei noastre. Formele de budincă sînt bune și frumoase, dar aș sfătui pe stăpînul meu ca la prima ocazie să cumpere cîteva noi...

— Destul ! exclamă Diomed care părea hotărît să nu mai îngăduie sclavului să-și termine fraza. Du-te din nou la datoria ta și depășește-te pe tine însuți. Fă astfel ca oamenii să-l invidieze pe Diomed pentru bucătarul lui. Fă ca toți sclavii din Pompei să te numească Congrio cel Mare. Du-te... adică stai ! Ai cheltuit toți banii pe care ți i-am dat pentru cumpărături ?

— Toți ? ! Păi limbile de privighetori, *tomacula* romană³, stridiile din Britania și multe alte lucruri, prea multe ca să ți le înșir, sînt încă neplătite. Dar ce importanță are ? Toți au încredere în cel ce-i *archimagirus*⁴ la Diomed cel bogat.

— O, risipitor inconștient ! Cîte cheltuieli ! Cîtă irosire ! Sînt ruinat ! Dar hai, grăbește-te, controlează, gustă, gătește, întrece-te pe tine însuți. Fă ca senatorul roman

¹ Rîu cu valuri de foc în Infern.

² Aluzie la luptele mitologice dintre pigmeii din Libia și Etiopia împotriva cocorilor.

³ Un fel de cîrnat de porc.

⁴ Titlul cel mai înalt dat bucătarului șef. (N.A.)

să nu-i disprețuiască pe sărmanii pompeieni. Hai, pleacă și nu uita de *attagenes*.

Bucătarul dispăru în regatul său și Diomed își rostogoli trupul gras în partea de locuit a casei. Totul era pus la punct : florile erau proaspete, fîntînele susurau vesele, mozaicul de pe jos lucea ca oglinda.

— Unde e fiica mea ? întrebă el.

— La baie.

— Ah ! Bine că mi-am adus aminte. Timpul gonește. Trebuie și eu să fac baie.

Povestea noastră se întoarce la Apecide. Trezindu-se în ziua aceea din somnul agitat care urmase adoptării unei credințe atît de rigide și atît de deosebită de cea în care crescuse, tînărul sacerdot se întreba încă dacă totul nu a fost un vis. Trecuse peste rîul fatal. Trecutul urma să nu mai fie privit cu simpatie în viitor. Erau două lumi distincte și separate : ceea ce a fost și ceea ce urma să fie. În ce aventură îndrăzneată și temerară se băgase ! Să dezvăluie misterele la care participase, să profaneze altarele pe care le servise, să denunțe zeița ale cărei haine sacre le purtase ! Încetul cu încetul, începu să priceapă cîtă ură și groază va stîrni printre cei credincioși, chiar dacă va avea succes. Iar dacă încercarea lui îndrăzneată ar fi eșuat, ce pedeapsă îl aștepta pentru o vină despre care nu se mai auzise ? Și cum nu exista o lege anumită la care să se fi ajuns prin experiență, ce precedent smuls din contextul rigid al unei legislații învechite și inaplicabile urma să fie stîlcit pentru ca să i se potrivească ? Prietenii, sora tinereții sale... se putea oare aștepta să-l judece drept ? deși, probabil, îl vor compătimi. Fapta lui curajoasă și eroică, în ochii lor de păgîni, va fi o apostazie odioasă sau, în cel mai bun caz, nebunie demnă de milă.

Îndrăznind, renunța la tot în această lume, în numele unei veșnicii care abia îi fusese revelată. Pe de o parte, îi năvăleau în piept aceste gînduri, pe de altă parte, orgoliul său, curajul, virtutea, unite cu urme din dorința de răzbunare pentru că fusese înșelat, de silă și indignare pentru fraudă a cărei victimă fusese, conspirau să-i ridice și să-i susțină moralul. Se zbuciumă un timp. Dar sentimentele noi triumfară. Victorie nu lipsită de semnificație, obținută de un preot umil, dacă te gîndești

la luptele pe care creștinismul primitiv le avea de purtat împotriva cultelor moștenite. Dacă primii creștini s-ar fi lăsat intimidați de „solemnalele plauzibilități ale tradiției“, dacă nu ar fi sfidat atât de hotărît lumea aceea coruptă, creștinismul ar fi pierit din leagăn.

Fiecare preot avea periodic obligația să doarmă cîteva nopți în încăperile templului și Apecide, care era tocmai la rînd, nu-și terminase încă serviciul. Se ridică din culcuș și, îmbrăcîndu-se în hainele lui obișnuite, ieși din cameră și se găsi în fața altarelor templului.

Extenuat de emoțiile recente, dormise pînă tîrziu în dimineața aceea și soarele își revărsa vertical razele arzătoare peste locul sacru.

— *Salve, Apecide*, spuse o voce a cărei asprime naturală fusese îndulcită prin exerciții, devenind de o suavitate aproape dezgustătoare. Te-ai trezit tîrziu. Nu cumva ți s-a arătat zeița în vis ?

— Dacă și-ar putea arăta adevărata ei ființă poporului, Calenus, pe altarele astea nu ar mai fumega tămîie.

— Tot ce se poate, răspunse Calenus. Dar zeița este destul de înțeleaptă ca să nu aibă de a face decît cu sacerdoții.

— S-ar putea să vie vremea în care să fie dezvăluită fără voia ei.

— Puțin probabil. A triumfat secole de-a rîndul. Și ceea ce a ținut piept atîta vreme încercărilor timpului rar piere din dorința de noutate. Dar ia ascultă, frățioare. Vorbele tale sînt cam suspecte.

— Nu ești tu omul care să mi-o spună, i-o tăie de sus Apecide.

— Iute îți mai sare țandăra. Dar nu vreau să mă cert cu tine. Nu te-a convins egipteanul că-i necesar ca noi să fim uniți ? Nu te-a convins că-i înțelept să înșelăm poporul, iar noi înșine să ne bucurăm de viață ? Dacă n-a reușit, frate Apecide, nu-i atît de mare mag cum se zice.

— Tu deci ai învățat lecția ? comentă Apecide, surîzînd trist.

— Da, dar aveam mai puțină nevoie decît tine. Eram deja înzestrat de la natură cu dragoste pentru plăcere și dorință de cîștig și putere. Lungă este calea care conduce pe un senzual la austeritatea vieții. Dar nu-i decît un

pas de la păcatul plăcut la ipocrizia protectoare. Teme-te de răzbunarea zeiței, dacă se va descoperi cât de mic e pasul acesta.

— Teme-te tu de clipa când mormintul se va despica și corupția va ieși la lumină, replică grav Apecide. *Vale !*

Cu aceste cuvinte îl lăsă pe flamin cu gândurile lui și plecă din templu, dar, după citiva pași, se opri și se întoarse. Calenus dispăruse prin ușa rezervată sacerdotilor, căci se apropia ora mesei care, numită *prandium* la antici, corespundea cu micul dejun. Templul alb strălucea în lumina soarelui. Pe altare, fumega tămâia și înfloreau ghirlande. Privi îndelung și cu melancolie acest tablou care se oferea pentru ultima oară ochilor săi.

Se întoarse și o luă agale spre casa lui Ione. Mai înainte ca ultima legătură care îi unea să fie ruptă, cum era de așteptat, mai înainte de a-și asuma riscul nesigur al zilei următoare, era nerăbdător să-și vadă singura rudă care mai era în viață, care-i era și cea mai dragă și cea mai veche prietenă.

O găsi în grădină cu Nidia.

— Ce bine că ai venit, Apecide, eram nerăbdătoare să te văd, spuse, veselă, Ione. Și cât trebuie să-ți mulțumesc ! Ai fost răutăcios să nu-mi răspunzi la nici una dintre scrisori și să nu treci pe aici ca să-ți pot spune cât îți sînt de recunoscătoare. Ți-ai salvat sora de necinstire. Cum, cum ar putea ea să-ți mulțumească acum, cînd, în sfîrșit, ai venit ?

— Dar, dulcea mea Ione, nu trebuie să-mi mulțumesci ! Era ceva care mă privea și pe mine. Să lăsăm acest subiect, să nu mai vorbim despre omul acela ~~sinistru~~, pe care ~~eu~~ detestăm amîndoi. S-ar putea să am în curînd prilejul de a da în vileag de ce natură sînt pretinsa lui înțelepciune și austeritatea ipocrită. Dar să stăm jos, surioară. Mă obosește soarele ăsta fierbinte. Să stăm acolo, la umbră și să mai fim încă un pic ceea ce eram pe vremuri unul pentru altul.

Sub un platan înalt, înconjurați de tufișuri, cu fîntina jucăușă în față, cu un covor de iarbă verde sub picioare, cu greierii veseli, atît de iubiți cîndva de Atena, săltînd vioi prin iarbă și fluturile, frumosul simbol al sufletului consacrat de Psyche — și care a continuat să

furnizeze metafore bardului creștin — împodobit de culorile strălucitoare ale cerului sicilian, rotindu-se printre florile înșorite, el însuși ca o floare înaripată, iată scena în care fratele și sora au stat împreună pentru ultima oară pe pământ. Mai poți pași și astăzi pe locurile acelea, dar grădina nu mai există, coloanele sînt dărîmate, fîntîna a secat. Călătorul va căuta în zadar la Pompei casa lui Ione. Rămășițele ei mai pot fi văzute, dar nu am de gînd să le trădez privirii turistului obișnuit. Cel care este mai simțitor decît mulțimea va reuși să le descopere cu ușurință. Și cînd o va face, să le păstreze taina. Se așezară și Nidia, fericită să fie singură, se retrase în cealaltă parte a grădinii.

— Ione, surioară dragă, spuse tînărul convertit, pune-ți mîna pe fruntea mea. Lasă-mă să-i simt atingerea răcoroasă. Și vorbește-mi, căci vocea ta blîndă e ca o adiere care aduce răcoare și muzică. Vorbește-mi, dar nu mă binecuvînta. Nu rosti nici unul dintre acele cuvinte despre care în copilărie ni s-a spus că sînt sacre.

— Vai mie, atunci ce să-ți spun ? Limbajul prin care ne exprimăm afecțiunea e atît de indisolubil legat de cult, încît cuvintele rămîn reci și goale dacă scoatem orice aluzie la zeii noștri.

— Zeii noștri, murmură Apecide cu un fior. Ai și călcat rugămîntea mea.

— Vrei să-ți vorbesc numai despre Isis ?

— Duhul acela necurat ? ! O, nu, mai bine să fii mută pe vecie, sau, dacă s-ar putea... dar să lăsăm asta. Nu-i momentul să discutăm și să ne contrazicem și nici să ne judecăm cu asprime unul pe altul, tu considerîndu-mă apostat, eu necăjit și rușinat de a te ști idolatră. Nu, surioară, să evităm asemenea subiecte și gînduri. În dulcea ta prezență sînt cuprins de pace. Pentru un scurt răstimp, reușesc să uit. Așa, cînd îmi pun tîmplele pe pieptul tău, cînd îți simt brațele îmbrățișîndu-mă duios, îmi închipui că sîntem iar copii și că cerul ne surîde la amîndoi. Căci dacă voi scăpa, nu are importanță din ce pericol și îmi va fi îngăduit să-ți vorbesc despre un subiect sfînt și grav, iar tu, cu inima împietrită nu vei vrea să-ți pleci urechea spre mine, ce speranță legată de mine va

putea contrabalansa disperarea ce o voi simți pentru tine ? În tine mă văd pe mine însumi, mai frumos și mai nobil. Poate imaginea din oglindă trăi pentru totdeauna și făptura reflectată să se spargă ca o oală de lut ? Dar nu, tu îmi vei da ascultare. Îți amintești cum colindam, mînă în mînă, cîmpurile la Baiae, să adunăm flori de primăvară ? Tot așa, mînă în mînă, vom intra în grădina eternă și ne vom încununa cu crini nemuritori.

Mirată și uluită de cuvinte pe care nu le putea înțelege, dar mișcată pînă la lacrimi de tristețea tonului său, Ione asculta acea revărsare a unei inimi prea pline și oprite. În realitate, Apecide, care făcea străinilor impresia că-i morocănos sau violent, era acum mai duios ca de obicei. Căci aspirațiile cele mai nobile sînt geloase din fire. Ele acaparează, absorb spiritul și adesea lasă la suprafață o dispoziție melancolică, posacă și neatentă. Predispuși să trecem cu vederea lucrurile mărunte din jurul nostru, sîntem considerați morocănoși. Nerăbdători, cînd visurile divine ne sînt întrerupte de lucruri pămîntești, sîntem considerați iritabili și mojici. Și cum nu-i himeră mai zadarnică decît speranța că o inimă de om va găsi simpatie în altă inimă, nu-i nimeni care să ne judece cu înțelegere și nimeni, nici ființele cele mai apropiate și scumpe, n-are milă de noi. Cînd murim și vine într-un tîrziu și regretul, alît prietenii cît și dușmanii se miră să constate că nu au aproape nimic pentru care trebuie să ne ierte.

— Am să-ți vorbesc atunci de primii noștri ani. Vrei ca fata oarbă să-ți cînte despre copilărie ? Are voce dulce și melodioasă și știe un cîntec pe această temă fără nici o aluzie care te-ar putea supăra.

— Îți amintești cuvintele, surioară ?

— Cred că da, căci melodia, care e simplă, mi le-a fixat în minte.

— Cîntă-mi atunci tu însăși. Urechea mea nu suportă voci nefamiliare. Și a ta, Ione, plină de amintiri de acasă, mi s-a părut întotdeauna mai dulce decît toate vocile celor care cîntă pe bani, din Lidia și Creta. Cîntă pentru mine !

Ione ceru unei sclave care stătea în portic să-i aducă lira. Cînd îi fu adusă, cîntă pe o melodie simplă și duioasă următoarele versuri :

REGRET DUPĂ COPILĂRIE

I

Nu spun că raiul din trecut
Furtuni n-avea în april
Că printre flori, șerpi n-am văzut
Pe cînd eram copil.
Vai, cea mai strălucită floare
Se-ntretăia cu o supărare
Căci într-a orelor cunună
Nu-i numai joc și voie bună.
De tineri nu sîntem lipsiți
De ale vieții suferinți
Dar o speranță-i veșnic trează
Și ca un soare luminează
Orice amar, orice trist nor.
„Mîine“ e leacul tuturor.

II

Și nu-i adevărat că azi,
Maturi cînd noi sîntem,
Toțu-i durere și necaz
Iar bucurii n-avem ;
Dar zîmbetul mult mai încet
Ne șterge lacrima. În piept
Sînt aminfiri care ne cer
Să fim mai gravi. Cînd sus pe cer
Arcul lui Isis, printre nori,
Ne-ncurajează uneori,
Tot triști rămînem știind bine
Că la sfîrșit furtuna vine.
Cu voioșia tinereții
Noi pierdem și toiagul vieții.

Ione dăduse dovadă de înțelepciune și delicatețe alegînd acest cîntec, oricît ar părea el de trist, căci, cînd

sîntem profund îndurerăți, vocea bucuriei răsună mai discordant decît orice. Mîngîierea cea mai potrivită este cea pe care o găsim chiar în melancolie, căci gîndurile negre, dacă nu pot fi înveselite, pot fi alinate. Pot pierde conturul rigid și precis al realității și coloritul lor se poate dizolva în ideal. Așa cum vracii recurg la cîte o iritație superficială pentru a vindeca o suferință internă, printr-o rană mai puțin nocivă extrăgînd otrava dintr-una care poate fi fatală, tot astfel, în plăgile infectate ale sufletului, dibăcia noastră constă în a scoate la suprafață, printr-o tristețe mai blîndă, durerea care roade inima. Și astfel, Apecide, cedînd la farmecul vocii cristaline care îi amintea de trecut și nu-i vorbea decît despre o parte a suferințelor prezente, uită motivele cele mai recente și arzătoare de îngrijorare și durere. Petrecu ore întregi rugînd-o pe Ione cînd să-i cînte, cînd să-i vorbească și cînd se ridică să plece, mintea lui era mai calmă și mai consolată.

— Ione, spuse el luîndu-i mîna, dacă mi-ai auzi numele ponegrit și împrôșcat cu noroi, ai da crezare calomniei ?

— Niciodată, dragul meu frate, niciodată.

— Credința ta nu te face să gîndești că dîncelo păcătosul va fi pedepsit și omul bun răsplătit ?

— Poți să te îndoiești ?

— Crezi deci că cel care vrea să fie bun cu desăvîrșire trebuie să-și sacrifice orice interes egoist în zelul său pentru vîrtute ?

— Cel care face astfel este egalul zeilor.

— Și deci crezi că fericirea de care va avea parte dîncelo de mormînt corespunde purității și curajului cu care a acționat ?

— Așa sîntem învățați să sperăm.

— Dă-mi un sărut, surioară. Și încă o întrebare. Urmează să te căsătorești cu Glaucus. Poate căsătoria aceasta ne va despărți definitiv. Dar nu despre asta vreau să-ți vorbesc. Deci vrei să te căsătorești cu Glaucus. Îl iubești ? Nu, surioară, răspunde-mi prin cuvinte clare.

— Da, murmură Ione, înroșindu-se.

— Simți că de dragul lui ai putea să renunți la mîndrie, să sfidezi onoarea și să înfrunți moartea ? Mi s-a spus că atunci cînd o femeie iubește ajunge la aceste excese.

— Da, dragul meu, aş putea face toate acestea pentru Glaucus şi n-aş considera că am făcut un sacrificiu. Pentru cine iubeşte nu-i sacrificiu orice ar face pentru fiinţa iubită.

— Destul ! Dacă o femeie simte astfel pentru un bărbat, poate fi omul mai puţin devotat Dumnezeului său ?

Tăcu. Toată fiinţa lui părea pătrunsă şi inspirată de o voinţă divină. Pieptul i se umfla de mândrie. Ochii îi străluceau. Pe frunte i se vedea înscrisă măreţia omului care îndrăzneşte să fie nobil. Se întoarse să întâlnească privirea lui Ione, serioasă, speriată. O sărută cu dragoste, strângînd-o la piept şi, în clipa următoare, plecă din casa ei.

Ione rămase mult timp în acelaşi loc, mută şi gînditoare. Fetele veniră de mai multe ori să o anunţe că venise ora să o pregătească pentru banchetul lui Diomed. Se supuse distrată şi melancolică, fără să simtă orgoliu pentru frumuseţea ei. Un singur gînd o împăca cu perspectiva vitezei : Îl va întâlni pe Glaucus. Îi va destăinui teama şi îngrijorarea pentru fratele ei.

Capitolul III

O PETRECERE ŞI O CINĂ „À LA MODE“ ÎN POMPEI

Între timp, Glaucus şi Sallust mergeau agale spre casa lui Diomed. În ciuda vieţii pe care o ducea, Sallust nu era lipsit de calităţi preţioase. Ar fi fost un prieten devotat, un cetăţean util, pe scurt, un om excelent, dacă nu i-ar fi intrat în cap să fie filozof. Educat în şcoli în care plagiatorii romani adorau ecoul filozofiei greceşti, fusese saturat cu doctrinele prin care epicurienii tîrzii corupeau maximele simple ale marelui lor maestru. Se dăruia deci cu totul plăcerii şi îşi închipuia că nu există nici un filozof pe lume egal unui bun tovarăş de petreceri. Avea totuşi o cultură remarcabilă, era spiritual şi avea suflet bun. Chiar şi francheţea cu care îşi recunoştea viciile părea virtute faţă de corupţia totală a lui Clodius, sau de lipsa de vlagă a lui Lepidus. De aceea Glaucus îl prefera tuturor amicilor săi. La rîndul lui, el aprecia calităţile nobile ale atenianului şi îl iubea aproape tot atît de mult

ca pe o murenă rece, sau o cupă din cel mai bun vin de Falerno.

— E mare bădăran bătrînul Diomed, spuse el, dar are și ceva bun... în pivniță !

— Are și ceva frumos... în fiică-sa.

— Adevărat, Glaucus, dar pe tine nu prea te mișcă, cred. Clodius am impresia că dorește să-ți fie urmaș.

— N-are decît ! La banchetul frumuseții Iuliei, fii sigur că nici un oaspete nu-i considerat *musca* ¹.

— Ești prea sever, dar e drept că are ceva de corintiană ² în ea. S-ar potrivi unul cu celălalt, la urma urmei. Sîntem noi prea gentili să suportăm licheaua aia bună de nimic.

— Distracția unește oameni de toate soiurile, replică Glaucus. Pe mine, Clodius mă amuză.

— Și te lingusește. Dar e plătit bine. Își pudrează laudele cu praf de aur.

— Tu faci adesea aluzii că joacă necinstit. Crezi chiar că-i adevărat ?

— Dragul meu Glaucus, un nobil roman trebuie să-și mențină demnitatea. Demnitatea e destul de scumpă. Clodius trebuie să înșele ca un escroc ca să trăiască ca un gentilom.

— Ha ! ha ! Bine că în ultima vreme am renunțat la zaruri. O, Sallust, căsătorindu-mă cu Ione cred că aș putea să-mi răscumpăr tinerețea petrecută în nebunii. Sîntem amîndoi născuți pentru lucruri mai bune decît cele care ne atrag acum. Sîntem născuți să adorăm temple mai nobile decît cocina lui Epicur.

— Ce știm noi mai mult decît atît ? replică Sallust cu un vag ton melancolic. Viața e scurtă. Dincolo de mormînt totul e întuneric. Nu este înțelepciune mai mare decît cea care spune : „Bucură-te“.

— Pe Bacchus ! Uneori mă îndoiesc că noi ne bucurăm de tot ce are viața să ofere.

— Sînt un om cu măsură și nu cer totul. Sîntem ca niște condamnați care se îmbată cu vin și mir stînd în

¹ Oaspeții nedorîți și neinvitați erau denumiți: *musca* (muscă, lat.).

² Corintul era vestit pentru curtezanele lui.

pragul morții. Dar dacă nu am face astfel, abisul ne-ar părea foarte neplăcut. Mărturisesc că eram înclinat spre pesimism înainte de a mă apuca să beau cu atîta rîvnă. E o viață nouă, dragă Glaucus.

— Da, dar a doua zi dimineată tragi să mori.

— De, dimineata de după chef nu-i prea plăcută, recunosc. Dar dacă n-ar fi așa, n-ai mai simți nevoia de lectură. Citesc în pat, deoarece, pe toți zeii, nu sînt bun de nimic altceva pînă la prînz.

— Să-ți fie rușine, scitule¹!

— Cel ce îl neagă pe Bacchus să aibă destinul lui Penteu².

— Zău, Sallust, cu toate păcatele tale, tu ești cel mai bun libertin pe care l-am cunoscut vreodată. Și cred că dacă aș fi în pericol de moarte, tu ai fi singurul om din Italia care ar întinde un deget să mă salveze.

— Poate n-aș face-o, dacă ar fi în timpul cinei. Adevărul este că noi, italienii, sîntem foarte egoiști.

— Așa sînt oamenii care nu sînt liberi, afirmă Glaucus cu un suspin. Numai libertatea face pe oameni să se sacrifice unii pentru alții.

— Atunci libertatea trebuie să fie ceva foarte obositor pentru un epicureic. Dar uite că am și ajuns.

Din punct de vedere al mărimii, vila lui Diomed este una dintre cele mai remarcabile dintre toate cîte au fost descoperite pînă acum la Pompei. Fiind construită conform instrucțiunilor speciale pentru vile suburbane lăsate în scris de un arhitect roman³, nu va fi lipsit de interes să descriem pe scurt planul camerelor prin care treceau oaspeții noștri.

Intrară deci prin același mic vestibul unde am făcut cunoștință cu bătrînul Medon. Trecură apoi direct într-un peristil, deoarece diferența principală între vilele suburbane și casele din oraș consta în faptul că, în locul unde în casele din oraș se afla un *atrium*, era peristilul. În centrul lui era o curte deschisă care conținea un *impluvium*.

¹ Adică, barbarule.

² Rege mitic al Tebei, fiul lui Echion și al Agavei, sfîșiat de mama, surorile lui și alte bacante, fiindcă disprețuise cultul lui Bacchus.

³ Vitruvius.

Din peristil, o scară cobora la bucătărie. Un coridor strîmt comunica, de cealaltă parte, cu grădina. Mai multe cămăruțe, destinate probabil musafirilor, se deschideau spre colonade. O altă ușă, în partea stîngă a intrării, comunica cu micul portic triunghiular al băilor. Și, în spate, era garderoba în care se păstrau hainele festive ale sclavilor și poate și ale stăpînului. După șaptesprezece secole, aceste relicve de eleganță antică au fost găsite calcinate și fărîmitate. Au durat mult mai mult decît prevăzuse economul lor proprietar.

Reîntorcîndu-ne în peristil, să încercăm să aruncăm, pentru cititor, *un coup d'oeil*¹ asupra șirului de camere care se întindeau în fața pașilor vizitatorilor.

Imaginați-vă deci, mai întîi, coloanele din portic, împodobite cu ghirlande de flori. Partea de jos a coloanelor era vopsită în roșu, iar pereții din jur acoperiți cu fresce strălucitoare. Apoi, privind dincolo de perdeaua ridicată, vedeai o parte din *tablinium* sau salon (care se putea închide la dorință, prin uși cu sticlă date acum la perete). De fiecare parte a celui *tablinium* se deschideau mici încăperi, una dintre ele fiind un fel de cabinet de pietre prețioase. Aceste cămăruțe, cît și *tablinium*-ul comunicau cu o galerie lungă care se termina la ambele capete cu o terasă. Între terase, comunicînd cu partea centrală a galeriei, se afla o sală în care, în ziua aceea era pregătit banchetul. Toate aceste camere, deși erau aproape la nivelul străzii, se aflau cu un etaj mai sus decît grădina și terasele și se continuau cu coridoare înălțate pe pilaștri care mărgineau la dreapta și la stînga grădina de dedesubt.

La același nivel cu grădina erau camerele care formau, în cea mai mare parte, apartamentul Iuliei.

Deci în galeria de care tocmai am vorbit, Diomed primea musafirii.

Negustorul o făcea pe omul de litere și de aceea se prefăcea că e pasionat după tot ce era grec. Îl primi deci pe Glaucus cu atenție specială.

— Ai să vezi aici, dragă prietene, spuse el făcînd un gest larg cu mîna, că sînt puțin clasic, cecropian². Sala în

¹ O privire (fr.).

² Deci atenian, Atena fiind numită și Cecropia, după fondatorul ei, Cecrops.

care o să cinăm e copiată după greci, e un *Oecus Cyzicene*¹. Nobile Sallust, mi se spune că la Roma nu există acest gen de saloan.

— Păi voi, cei din Pompei, răspunse Sallust cu un mic surîs, îmbinați tot ce este mai ales în Grecia și Roma. Sper, Diomed, că-ți combini bucatele tot atât de bine ca arhitectura.

— Ai să vezi ! Ai să vezi, dragă Sallust ! Noi, cei din Pompei, avem gust și avem și bani.

— Două lucruri admirabile, fu de părere Sallust, dar uite-o pe Iulia, amfitrioana noastră.

Diferența principală, cum am mai spus-o, între obiceiurile celor din Atena și cele romane era că, la primii, femeile, mai modeste, nu participau aproape niciodată la petreceri. La romani erau o podoabă obișnuită a băncetelor, dar când erau prezente, serata se termina de obicei mai devreme.

Îmbrăcată într-o rochie albă, țesută cu perle și fire de aur, frumoasa Iulia intră în sală.

Abia primi salutul celor doi invitați când Pansa cu soția, Lepidus, Clodius și senatorul roman intrară aproape toți deodată. Sosi apoi și văduva Fulvia, poetul Fulvius care nu avea în comun cu văduva decât numele. Războinicul de la Herculaneum, întovărășit de *umbra* sa, intră și el cu pași măreți. Apoi sosiră invitații mai puțin importanți. Ione întârzia.

În antichitate era moda ca oamenii politicoși să laude pe cât le era posibil și deci era un semn de proastă creștere să te așezi jos imediat ce intrai în casa unde erai invitat. După ce se salutau stringându-și cordial mîna dreaptă, obicei pe care l-am păstrat și noi, sau cei mai apropiați îmbrățișându-se, rămîneau cîteva minute să examineze încăperea, să admire bronzurile, tablourile sau mobila cu care era împodobită — modă foarte vulgară după principiile rafinate englezești care consideră indiferența drept semn de bună creștere. Noi n-am exprima pentru nimic în lume admirația față de casa altei persoane,

¹ *Oecus* — încăpere mare (lat.) ; *Cyzicene* — din Cizic (lat.), oraș comercial pe malul sudic al Propontidei (Marea de Marmara).

de teamă să nu se creadă că nu am mai văzut niciodată ceva atât de frumos.

— Ce minunată e statuia aceasta a lui Bacchus, spuse senatorul roman.

— Un fleac, replică Diomed.

— Ce încântătoare tablouri ! spuse Fulvia.

— N-au nici o valoare, răspunse proprietarul.

— Ce candelabru minunat, exclamă războinicul.

— Minunat ! îi ținu isonul *umbra*.

— Nimicuri, repetă negustorul.

Între timp, Glaucus, lângă o fereastră a galeriei care comunica cu terasele, se trezi cu Iulia alături.

— Să fie oare o virtute ateniană, Glaucus, spuse fata negustorului, de a evita pe cei pe care odinioară îi căutai ?

— Frumoasă Iulia, nu !

— Îmi pare totuși că este una dintre însușirile lui Glaucus.

— Glaucus nu evită niciodată un prieten, răspunse grecul, subliniind ușor ultimul cuvânt.

— Se poate număra și Iulia printre prieteni ?

— Ar fi o cinste și pentru împărat să-și găsească o prietenă într-o ființă atât de încântătoare.

— Îmi eviți întrebarea, spuse îndrăgostita Iulia. Dar spune-mi, e drept că o admiri pe napolitana Ione ?

— Frumusețea nu ne obligă întotdeauna la admirație ?

— Grec subtil, tot timpul fugi de înțelesul cuvintelor mele. Dar spune-mi, îți este Iulia într-adevăr prietenă ?

— Dacă ea îmi face această favoare, lăudați fie zeii. Va rămîne mereu însemnată cu alb ziua în care mi s-a făcut această onoare.

— Și totuși, chiar cînd vorbești, ochiul tău nu-și găsește astîmpăr. Ești cînd palid, cînd roșu și fără voce te îndepărtezi de mine. Ești nerăbdător să te apropii de Ione.

Căci în momentul acela intrase Ione și Glaucus își trăda emoția, așa cum observase frumoasa cea geloasă.

— Admirația pentru o femeie mă face oare nedemn de prietenia alteia ? O, Iulia, nu confirma în felul acesta satirele poeților romani despre femei.

— Da, ai dreptate. Sau am să mă străduiesc să gîndesc astfel. Încă o clipă, Glaucus. Te căsătorești cu Ione, nu-i așa ?

— Dacă soarta mi-o va permite, aceasta este speranța mea.

— Primește deci de la mine, ca dovadă de prietenie, un dar pentru logodnica ta. Prietenii au obiceiul, știi și tu, să ofere logodnicilor cîte un mic semn al prețuirii și al urărilor de bine.

— Iulia, nu pot refuza nici o dovadă de prietenie de la cineva ca tine. Voi primi darul ca pe o urare de la însăși zeița Fortuna.

— În acest caz, după ce pleacă oaspeții, coboară la mine în apartament și îl vei primi din mîinile mele. Nu uita, spuse Iulia apropiindu-se de soția lui Pansa și lăsîndu-l pe Glaucus să o caute pe Ione.

Văduva Fulvia și soția edilului erau angajate într-o discuție gravă.

— Te asigur, Fulvia, că după ultimele vești de la Roma, cîrlionții nu mai sînt la modă. Acum se poartă părul ca un turn, cum îl poartă Iulia, sau aranjat în formă de coif, cum îl am eu. Vezi ? Cred că e de efect. Te asigur că Vespîus (acesta fiind numele eroului de la Herculanum) îl admiră mult.

— Și nimeni nu se piaptănă ca napolitană aceea, după moda greacă ?

— Cum, are cărare la mijloc și coc la spate ? O, nu. E ridicol. Amintește de stătuile Dianei. Totuși Ione e frumoasă.

— Așa spun bărbații. Și apoi e bogată. Urmează să se mărite cu atenianul. Îi doresc noroc. N-o să-i fie credincios multă vreme, bănuiesc. Străinii ăștia sînt nestărnici.

— O, Iulia, spuse Fulvia, cînd fiica negustorului veni lîngă ele. Ai văzut tigrlul ?

— Nu !

— De ce ? Toate doamnele au fost să-l vadă. E atît de frumos !

— Sper să găsim vreun criminal și pentru el și pentru leu. Soțul tău, continuă Iulia, întorcîndu-se spre soția lui

Pansa, nu-și dă silința în problema aceasta așa cum ar trebui.

— Legile sînt într-adevăr prea îngăduitoare, fu de părere doamna cu coiful. Sînt atît de puține crime pentru care se aplică condamnarea la arenă. Cît despre gladiatori, și ei s-au moleșit. Bestiarii¹ cei mai curajoși declară că sînt gata să lupte cu un mistreț sau cu un taur. Cît despre leu sau tigr, găsesc că jocul devine prea periculos.

— Sînt demni să poarte mitră², spuse, disprețuitoare, Iulia.

— Ai văzut casa cea nouă a lui Fulvius, scumpul nostru poet ? întrebă soția lui Pansa.

— Nu. E frumoasă ?

— Foarte. Ce gust rafinat ! Dar se spune că are tablouri atît de necuviincioase ! Nu lasă pe femei să le privească... răutăciosul !

— Poeții sînt întotdeauna ciudați, spuse văduva. Dar el e un om interesant. Și versurile lui sînt atît de drăguțe. Se fac progrese mari în poezie. Acum ți-e imposibil să mai citești poeziile alea vechi.

— Sînt întru totul de acêeași părere, întări doamna cu coiful. Școala modernă are mai multă forță și energie.

Războinicul se apropie de doamne.

— Mă împac cu pacea, spuse el, văzînd asemenea chipuri frumoase.

— Oh, voi, eroii, știți totdeauna să lingușiți, răspunse Fulvia, grăbindu-se să-și însușească complimentul.

— Pe lanțul acesta pe care l-am primit chiar din mîna împăratului, spuse războinicul, jucîndu-se cu un lanț scurt pe care îl purta în jurul gîtului ca un colan, în loc să-l lase să coboare pe piept, cum era moda pentru oamenii păcii, pe lanțul acesta, mă nedreptățești. Sînt un necioplit, așa cum se cuvine să fie un soldat.

— Cum găsești, în general, doamnele din Pompei ? întrebă Iulia.

¹ *Bstarius* era un gladiator care, la circ, lupta împotriva fiarelor.

² Mitra era purtată uneori și de bărbați și era considerată semn de efeminare.

— Pe Venus ! Cît se poate de frumoase. Mă răsfăță puțin, ce-i drept și, ca urmare, în ochii mei, asta le dublează farmecul.

— Ne plac războinicii, spuse soția lui Pansa.

— Pe Hercule ! Mi-am dat seama. E chiar apăsător să fii prea celebru în orașele astea. La Herculanum se cocoțau pe acoperișul casei mele ca să mă zărească prin *compluvium*. Admirația concetățenilor tăi e plăcută la început, dar apoi devine o povară.

— Foarte adevărat, Vespūs, strigă poetul, alăturându-se grupului. Și eu găsesc că-i așa.

— Tu ? spuse războinicul cel falnic, scrutînd cu neșpus dispreț trupul mic al poetului. În ce legiune ai servit ?

— Poți vedea prada mea de război chiar și în *forum*. spuse poetul, privind cu înțeles spre femei. Am fost chiar unul dintre tovarășii de cort dintre *contubernales* ai marelui mantovan ¹.

— Nu cunosc nici un general din Mantua, răspunse grav războinicul. În ce legiune ai servit ?

— În cea din Helicon ².

— N-am auzit de ea.

— Hai, hai, Vespūs, glumește ! spuse Iulia rîzînd.

— Glumește, pe Marte ! Sînt eu omul cu care se poate glumi ?

— Da. Marte însuși era îndrăgostit de mama glumelor, spuse poetul puțin speriat. Află, Vespūs, că eu sînt poetul Fulvius. Eu sînt cel care îi face pe războinici nemuritori.

— Zeii să ne păzească, murmură Sallust către Iulia. Dacă Vespūs ar fi imortalizat, ce soi de fanfaron ar mai fi transmis posterității !

Soldatul privea nedumerit cînd, spre enorma lui ușurare ca și a celor prezenți, se dădu semnalul pentru începerea banchetului.

Cum deja am descris desfășurarea unei cîne la Pompei, în casa lui Glaucus, cititorul este scutit de a auzi a doua oară amănunte despre bucatele servite și felul în care erau prezentate.

¹ Poetul Vergiliu.

² Lanț muntos în Beotia de sud, consacrat lui Apollo și muzelor.

Diomed, care era un tip ceremonios, pregătise pentru fiecare oaspete un *nomenclator*, un sclav care să le indice locurile la masă.

Cititorul știe că cina festivă se servea la trei mese: una în centru și două laterale. Oaspeții stăteau lungiți pe laturile exterioare ale acestor mese, partea din interior fiind neocupată, pentru a le fi mai comod celor care serveau. La capătul uneia dintre cele două mese laterale stătea Iulia, ca gazdă. La celălalt capăt, Diomed. Într-un colț al mesei centrale era așezat edilul. În colțul opus, senatorul roman. Acestea erau locurile de onoare. Ceilalți invitați erau distribuiți astfel încât cei tineri să stea împreună și tot așa cei mai în vîrstă. Aranjament destul de bun, dar care risca să-i ofenseze pe cei ce doreau să mai fie considerați tineri.

Scaunul lui Ione era alături de canapeaua lui Glaucus¹. Scaunele aveau furnir din broască țestoasă și erau acoperite cu perne de puf ornate cu broderii prețioase. Decorația modernă, din centrul spătarului, consta din imagini de zei, lucrate în bronz, fildeș și argint. Nu era uitată nici solnița sacră și larii familiei. Un baldachin bogat decorat atârna de tavan, deasupra mesei și a scaunelor. La fiecare colț al mesei erau candelabre somptuoase, căci, deși era devreme, camera era întunecată, iar de pe tripoadele plasate în diferite părți ale sălii se ridica miros de mir și tămîie. Pe *abacus* sau bufet, erau înșirate farfurii mari și diferite ornamente de argint, cam cu aceeași ostentație, dar cu mai mult gust, ca la o masă festivă într-o casă modernă.

Rugăciunea de la începutul mesei era înlocuită de libații pentru zei, iar Vesta, ca regină a zeilor casei, era prima care primea, de obicei, aceste omagii.

De îndată ce mica ceremonie fu îndeplinită, sclavii presărară flori pe canapele și pe pardoseală și încununară pe fiecare oaspete cu ghirlande de trandafiri, împletite cu panglici, legate cu scoarță de tei și iederă și cu ametiste din loc în loc, considerate bune să combată efectul vinului.

¹ La banchete, femeile stăteau pe scaune, iar bărbații lungiți. Numai în sinul familiei puteau și femeile să stea la fel de comod. (N. A.)

Cununile femeilor erau scutite de astfel de frunze, căci nu era moda ca ele să bea în public. Diomed consideră că a venit momentul să numească un *basileus*, sau conducător al banchetului, rol important, pentru care alegerea se făcea uneori prin tragere la sorți, alteori, ca acum, de amfitrion.

Diomed era cam nehotărît în privința alegerii. Senatorul invalid era prea grav și prea infirm ca să facă față îndatoririlor. Edilul Pansa ar fi fost destul de indicat, dar să alegei invitatul care urma în rang imediat după senator ar fi fost un afront adus acestuia. În timp ce judeca în sinea lui meritele celorlalți invitați, prinse privirea jucăușă a lui Sallust și la inspirația momentului, numi pe veselul epicurian conducător sau *arbiter bibendi*.

Sallust acceptă sarcina cu umilința cuvenită.

— Am să fiu un rege îngăduitor, spuse el, pentru cei care beau din plin. Dar pentru cei care refuză băutura... Minos însuși n-ar fi mai neîndurător. Păziți-vă !

Sclavii aduseră ligheane cu apă parfumată pentru ca mesenii să se spele înainte de începerea cinei. Peste puțin timp masa gemu sub greutatea antreurilor.

Conversația, la început sporadică și răzleață, îngădui lui Ione și Glaucus să schimbe șoapte duioase care au mai mult preț decât toate conversațiile din lume. Iulia îi fulgera cu privirea.

„Curînd voi fi eu în locul ei,” își spuse ea.

Dar Clodius, care stătea în capul mesei și observa bine purtarea Iuliei, ghici enervarea ei și se hotărî să profite de ea. Îi adresă peste masă fraze bine alese de curtuozie și, cum era de viță nobilă și avea o înfățișare atrăgătoare, pe orgolioasa Iulia nu o lăsară rece atențiile lui.

Între timp, sclavii erau puși la treabă de vigilantul Sallust care dădea pe gît cupă după cupă, cu o grabă ce te făcea să crezi că-i hotărît să golească pivnițele acelea încăpătoare pe care cititorul le mai poate vedea încă sub casa lui Diomed. Ritmul în care dădeau cep amforelor făcea ca negustorul să regrete alegerea pe care o făcuse. Sclavii, toți sub vîrsta maturității (cei mai mici, de vreo zece ani, turnau vinul iar alții, cam de cincisprezece ani, îl amestecau cu apă), păreau să împărtășească zelul lui Sallust. Diomed începu să se aprindă la față observînd

graba provocatoare cu care susțineau și ei străduințele regelui acelui banchet.

— Iartă-mă, senatorule, spuse Sallust, văd că bați în retragere. Tivul tău de purpură nu te poate salva. Bea!

— Pe toți zeii, exclamă senatorul tușind. Mi-au luat foc plămîinii. Ești de o iuteală atît de miraculoasă încît Phaeton¹ însuși nu s-ar fi putut pune cu tine. Sînt infirm, amabilul meu Sallust, trebuie să mă scuzi.

— Ba nu! Pe Vestă! Eu sînt un rege imparțial. Bea!

Bietul senator, forțat de legile mesei, era silit să se supună. Vai de el! Fiecare cupă îl ducea tot mai aproape de lacul Stygian.

— Ușurel, ușurel, regele meu, gemu Diomed. Am și început să...

— Trădare, îl întrerupse Sallust. Nu vrem aici nici un Brutus sever! Nici un amestec în voința regelui.

— Dar doamnele prezente?

— Ele iubesc bărbații care beau virtos. Nu era Ariadna îndrăgostită de Bacchus?

Cina continuă. Musafirii deveniră mai vorbăreți și mai gălăgioși. Desertul era deja pus pe masă, iar sclavii aduceau apă cu mir și isop pentru spălatul final. În același timp, o mică masă rotundă, care fusese adusă în spațiul din fața invitaților, păru că se deschide la mijloc ca prin farmec, aruncînd în sus o ploaie parfumată care stropi masa și pe meseni. Apoi baldachinul de deasupra se desfăcu și oaspeții văzură că sub tavan era întinsă o funie pe care unul dintre acei agili dansatori pentru care Pompeiul era celebru și ai căror urmași aduc atîta grație serbărilor din Astley² și Vauxhall³, începu să-și împletească dansul aerian, chiar deasupra capetelor mesenilor.

Această apariție, pe care doar o funie o despărțea de creștetul invitaților și care se deda la salturi violente, pîrînd că are intenția să aterizeze chiar pe regiunea lor cerebrală, ar fi privită cu oarecare teamă de vreun grup

¹ Fiul soarelui care obținuse permisiunea să conducă carul solar, dar nereușind să țină caii în frîu era gata să aprindă cerul și pămîntul. (N.A.)

² Astley's Circus: cel mai vechi circ londonez, de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea.

³ Vaux Gardens, loc de distracții la Londra, pe malul Tamisei.

din May Fair¹. Dar invitații noștri din Pompei păreau să urmărească spectacolul încântați și curioși și aplaudau tare cînd acrobatul părea gata să cadă în capul vreunui comesean deasupra căruia tocmai catadiesea să danseze. Îi adresă senatorului omagiul special de a cădea de pe funie și de a se agăța din nou de ea, tocmai cînd toți cei de față își imaginau craniul romanului spart în tot atîtea bucăți ca al poetului pe care vulturul îl luase drept broască țestoasă. În sfîrșit, spre marea ușurare a lui Ione, care nu se prea obișnuise cu acest divertisment, dansatorul se opri brusc, auzind o muzică din afară. Dansă apoi din nou și mai cu foc, oprindu-se o clipă cînd se schimbă melodia. Dar nu, nu era cea care putea desface vraja de care se presupunea că e cuprins. Juca rohl omului atins de o mîladie ciudată, care îl forțază să danseze pînă cînd o anumită melodie va reuși să-l vindece. În cele din urmă muzicanții executară, se pare, melodia salvatoare, dansatorul mai făcu un salt, se aruncă jos de pe funie, atinse ușor pămîntul și dispăru.

Această artă lăsă apoi loc alteia și muzicanții, care erau afară, pe terasă, atacară un cîntec dulce și melodios, pe următoarele cuvinte care, din cauza distanței și a vocii scăzute a cîntărețului, se auzeau ca un murmur :

MUZICA FESTIVĂ SĂ NU FIE TARE

*Vă salutăm cu același cînt pe care
În Creta, cînd cu nimfa se întîlnea,
Psilas l-a învățat la nai, de soare
Ferindu-se. Să ne-ascultați am vrea.
Ca roua vinului ce-l beți de lîă
În astă seară-n sunet se revarsă
La harpă o libație divină
Pentru zeița Afrodita cea frumoasă.
Răsună tare-n marș, ca la comandă,
Trompetele ce la război îmbie,
Dar șoapta buzelor de sub ghirlandă
Tînjește după altă melodie :
Ce vine pe furiș, alinătoare,
Ca tonul stăpînit al unei fete*

¹ Localitate în apropierea Londrei, foarte frecventată vara în vremea autorului.

*Ce auzind-o, te întrebi, nu-i oare
Iubirea care vine să te-mbete.*

La sfârșitul acestui cântec, obrații lui Ione se îmbujorară și mai tare, iar Glaucus reușise să-i apuce mîna pe sub masă.

— E un cântec drăguț, spuse Fulvius cu condescendență.

— O, dacă tu ai vrea să ne faci o plăcere, murmură soția lui Pansa.

— Dorești să ne cînte Fulvius ? întrebă regele banchetului, care tocmai invitase mesenii să bea în sănătatea senatorului roman cîte o ceașcă de fiecare literă a numelui său.

— N-ai putea să i-o ceri ? întrebă matroana, privind galeș spre poet.

Sallust pocni din degete și șopti ceva sclavului care venea să-i afle dorința. Dispăru apoi și reveni peste cîteva minute cu o mică harpă într-o mînă și o ramură de mirt în cealaltă.

Sclavul se apropie de poet și cu o reverență adîncă îi prezentă harpa.

— Vai, nu știu să cînt la harpă, spuse poetul.

— Atunci trebuie, să cînti din gură ramurei de mirt. E un obicei grec. Diomed iubește grecii. Și între noi fie spus, nu e singurul lucru pe care l-am furat de la ei. Eu, regele, introduc acest obicei : Cîntă, supusule, cîntă !

Poetul, cu un surîs timid, luă ramura de mirt în mînă și după un scurt preludiu intonă cîntecul următor, cu o voce plăcută :

INCORONAREA AMORAȘILOR ¹

I

*Un grup de amorași zglobii
Jucîndu-se odată,
După rîs, fugă, nebunii,
S-au pus pe-o mare ceartă.
Făceau atîta gălăgie !
Rușine să le fie !*

¹ Poezie sugerată de două picturi găsite la Pompei, aflate la muzeul din Neapole, reprezentînd o porumbiță și un coif încoronate de Cupidon. (N.A.)

*Dar nici o oră n-a trecut
De cînd, Lesbia mea,
Și noi tot astfel am făcut.
Rușine, zău așa !*

II

*Pînă atunci n-au avut regi
Veselii amorași.
Nu ascultau și ei de legi,
Zeii cei drăgălași.
Dar zarva ca să ia sfîrșit
S-aleagă un rege au hotărît.
Dă-mi un sărut — ce treabă rea
Pentru noi doi ar fi
Dacă un rege am avea
Și liberi n-am mai fi.*

III

*Coiful lui Ares l-au găsit
Cu pene atît de mari
Și de urîte împodobit
Că-i îngrozea pe lari.
Zicînd că-i rege adevărat
Coiful pe tron l-au așezat.
Stăpîn puternic și-au ales
Valoarea lumea biruiește
Dar zîmbetul tău cel ales
Mai repede o cucerește.*

IV

*Nu peste mult coiful văzu
Că nu-i deloc în stare
Pe amorași a-i stăpîni.
Nu-i primul soldat care
De ei fusese păcălit.
Deci o regină și-a găsit
Să-mpartă cu el toate.
Dacă regii s-au însoțit
În doi greul să-l poarte
Și noi s-o facem negreșit.*

V

În cameră cu el se-afla
 O columbă regală
 Și cum monarhul o plăcea
 Nu stătu la îndoială
 S-o întroneze. Să trăiți !
 Strigau supușii-nveseliți.
 Un tron să am, al tău ar fi,
 Lesbia mea iubită,
 Deși-mi ajunge a stăpîni
 Inima ta iubită.

VI

Ștregarii pe regina lor
 S-o ia în rîs sperau
 Dar cu ea nu le-a fost ușor
 Cînd se-ncrunta, ei înlemneau,
 Căci porumbița-l întrecea
 Pe Nero cînd se supăra.
 Cu tine la fel am pățit
 Dulcele chip nu te-a trădat
 Și prea tîrziu m-am lămurit
 Cît de severă-i draga mea.

Cîntecul, care se potrivea perfect firii vesele și vîloaie a pompeienilor, fu primit cu vii aplauze și văduva insistă ca tizul ei să fie încununat cu aceeași ramură de mirt spre care cîntase. Fu repede împletită în cunună și nemuritorul Fulvius fu încoronat în timp ce, bătînd din palme, toți strigau : *Io triumphe*, să trăiască ! Cîntecul și harpa făcură apoi înconjurul mesei, fu adusă o altă ramură de mirt care se oprea la fiecare persoană pe care o puteau convinge să cînte.

Soarele era la asfințit. Deși oaspeții care petreceau de mai multe ore nu puteau observa că se întuneacă, senatorul obosit și războinicul, care trebuia să se întoarcă la Herculaneum, ridicîndu-se, dădură semnalul că era momentul ca toți să plece.

— Mai stați o clipă, prieteni, îi rugă Diomed. Dacă vreți să plecați atît de devreme, trebuie cel puțin să luați parte la jocul nostru final.

Vorbind astfel, făcu semn unuia dintre slujitori și-i șopti ceva. Acesta ieși ca să se întoarcă, după câteva minute, cu o cupă mică în care erau mai multe tăblițe bine sigilate și părînd de aceeași mărime. Fiecare oaspete trebuia să cumpere una la un preț egal cu cea mai mică monedă de argint. Iar amuzamentul acestei loterii (care era jocul preferat al lui Augustus, el fiind cel care-l introdusese) consta în inegalitatea și uneori nepotrivirea premiilor a căror natură și cantitate era înscrisă pe tăbliță. De pildă, poetul, cu un surîs acru, cîștigă unul dintre propriile sale poeme. (Nici un medic nu a înghițit vreodată cu mai puțină tragere de inimă un hap recomandat de el însuși.) Războinicul avu parte de o cutie cu ace care stîrni multe glume cu privire la Hercule și furca de tors¹. Fulvia primi o cupă mare cu vin, Iulia o fibulă de bărbat, Lepidus o cutie de lucru. Premiul cel mai potrivit fu al jucătorului Clodius care se înroși de furie cînd i se aduse o cutie cu zaruri măsluite. Un val de răceală se lăsă peste veselia generală din cauza unui incident considerat de rău augur. Glaucus trase cel mai prețios dintre daruri, o statuie de marmură de proveniență greacă, reprezentînd-o pe Fortuna. Sclavul care trebuia să i-o dea o scăpă din mîină și statuia se sparse.

Toți cei de față, cutremurați, rugară cu voce tare zeii să abată de la ei nenorocirea.

Dar Glaucus, deși probabil tot atît de superstițios ca și ceilalți, se prefăcu că nu-i pasă.

— Dulce napolitană, murmură el duios către Ione care devenise palidă ca marmura ce se spărsese. Accept prevestirea. Înseamnă că, o dată ce te-am obținut pe tine, Fortuna nu mai are ce să-mi ofere. Și-a spart imaginea, cînd m-a binecuvîntat cu a ta.

Pentru a risipi impresia creată de incident la niște oameni care, dat fiind gradul lor de civilizație, ar părea neverosimil de superstițioși, dacă n-am vedea și în zilele noastre, la vreo serbare de la țară, cîte o doamnă cuprinsă de disperare pentru că a fost a treisprezecea care a ieșit pe o ușă, Sallust, încununîndu-și cupa cu flori, o ridică

¹ Aluzie la sclavia amoroasă a lui Hercule, care nu se codea să toarcă la picioarele Omfalei.

în sănătatea gazdei. Urmă un toast pentru împărat, apoi o ultimă cupă pentru Mercur, ca să le asigure un somn liniștit. Oaspeții făcură o ultimă libație și petrecerea luă sfârșit.

La Pompei nu prea se foloseau trăsură și litiere, în parte din cauză că străzile erau extrem de înguste, dar și pentru că orașul era mic. Cei mai mulți dintre invitați, punându-și din nou sandalele pe care le scosese în camera banchetului și îmbrăcându-și mantalele, plecară pe jos, însoțiți de sclavii lor.

Între timp, Glaucus, după ce o văzuse pe Ione plecând, se îndreptă spre scările care duceau la apartamentul Iuliei și fu condus de un sclav într-o cameră unde ședea fiica negustorului.

— Glaucus, spuse ea privind în jos, văd că o iubești într-adevăr pe Ione. E foarte frumoasă.

— Iulia e prea fermecătoare ca să nu fie și generoasă, răspunse grecul. Da, o iubesc pe Ione. Printre toți tinerii care îți fac curte, sper să ai și tu un adorator tot atât de sincer.

— Rog zeii să am parte de el. Uite, Glaucus, perlele acestea sînt darul meu pentru mireasa ta. Să-i dea Iunona sănătate ca să le poarte.

Spunînd acestea, puse în mîinile lui o cutie cu un șirag de perle destul de mari și prețioase. Era atât de răspîndit obiceiul ca persoanele pe punctul de a se căsători să primească daruri, încît Glaucus nu putea să nu accepte șiragul. dar atenianul, galant și mîndru, hotărî în sinea lui să se recompenseze cu un dar de trei ori mai valoros. Iulia, nelăsîndu-l să-și exprime mulțumirile, îi turnă vin într-o cupă mică.

— Ai băut destule cupe cu tatăl meu, spuse ea surîzînd, bea una și cu mine. Sănătate și noroc miresei tale !

Atinse cupa cu buzele și i-o oferă lui Glaucus. Eticheta cerea ca el să o bea pînă la fund.

— Așa să fie !

Neștiind că fusese înșelată de Nidia, Iulia îl privea cu ochi strălucitori. Deși vrăjitoarea o prevenise că s-ar putea ca efectul să nu fie imediat, optimistă, trăgea nădejdea unei schimbări rapide în favoarea grațiilor ei. Fu decepționată

văzîndu-l pe Glaucus punînd liniştit cupa jos şi vorbind cu acelaşi ton dezinvolt şi amabil ca mai înainte. Cu toate că îl reţinu cît îi îngădui buna cuviinţă, comportarea lui nu se schimbă deloc.

„Dar mîine, gîndi ea voioasă, revenindu-şi din prima decepţie, mîine, vai de Glaucus !“

Vai de el, într-adevăr !

Capitolul IV

FILTRUL. EFECTUL SĂU

Cînd Glaucus ajunsese acasă, o găsi pe Nidia aşezată sub portic, la el în grădină. Venise în speranţa că tînărul, din întîmplare, s-ar putea întoarce mai devreme. Neliniştită, temătoare, chinuită de nerăbdare, hotărîse să folosească primul prilej ca să-i dea filtrul de dragoste, dar în acelaşi timp aproape spera ca prilejul acesta să mai întîrzie.

Cu inima bătîndu-i tare şi obrajii arzînd, Nidia aştepta să vadă dacă Glaucus nu se întoarce înainte de căderea nopţii. El traversă porticul tocmai cînd primele stele începură să se ridice, iar cerul de deasupra îşi îmbrăcase mantia lui purpurie.

— Ce faci, copilă ? Pe mine mă aştepţi ?

— Nu. Am udat florile şi am întîrziat puţin ca să mă odihnesc.

— A fost foarte cald astăzi, spuse Glaucus, aşezîndu-se şi el pe una dintre băncile de sub coloane.

— Foarte !

— Vrei să-l chemi pe Davus ? Vinul pe care l-am băut m-a încălzit şi aş dori ceva răcoritor.

Şi astfel, pe neaşteptate, se ivi prilejul aşteptat de Nidia. I-l oferi chiar el, din propria lui voinţă. Fata respira agitată.

— Am să-ţi pregătesc eu însămi o băutură răcoritoare care îi place mult lui Ione. Miere şi vin slab, răcit în zăpadă.

— Mulțumesc, spuse Glaucus, nebănuind nimic. Dacă îi place, lui Ione îmi e destul. Voi fi recunoscător, chiar dacă îmi dai otravă.

Nidia se încruntă și apoi zîmbi. Dispăru pentru cîteva momente și se reîntoarse cu o cupă care conținea băutura. Glaucus i-o luă din mînă. Ce n-ar fi dat Nidia, în momentul acela, să aibă măcar pentru o oră lumina ochilor și să vadă cum speranțele i se împlinesc. Să vadă prima mijire a iubirii imaginate. Să adore, cu o pasiune mai arzătoare decît a persanilor, răsăritul aceluia soare care, naivă, credea că va risipi tenebrele cumplitei ei nopți. Gîndurile și emoțiile fetei oarbe, stînd astfel acolo, erau total diferite de ale vanitoasei Iulia, în timp ce așteptase același efect și care ajunsese la acel act îndrăzneț, împinsă de sentimente deșarte și frivole. O pică meschină, o răzbunare mărunță, o dorință vulgară de triumf mînjiseră atributele aceluia sentiment pe care ea îl onora cu termenul de „iubire”. Dar în inima neîmblînzită a tesalianei totul era pură pasiune, necontrolată și nealterată. O rătăcire, nevrednică de o femeie, delirantă, dar neinfluențată de nici un fel de sentiment josnic. Plină de iubire, plină de viață, cum era să reziste tentației de a cuceri și ea, în schimb, iubirea ?

Se sprijini de perete, cu fața care fusese în flăcări albă acum ca zăpada și cu mîinile delicate încheștate într-un spasm. Cu buzele întredeschise și ochii plecați, aștepta primele cuvinte pe care urma să le rostească Glaucus.

Glaucus ridicase cupa la buze și băuse cam un sfert din conținut, cînd privirea i se opri pe obrazul Nidiei și fu atît de uimit de schimbarea ei, de expresia stranie, intensă de suferință, încît se opri brusc și ținînd cupa încă lîngă buze, exclamă :

— Nidia ! Nidia ! Ce-i cu tine ? Ești bolnavă, te doare ceva ? Chipul tău vorbește pentru tine. Ce o supără pe biata mea fetiță ?

Pe cînd vorbea, lăsă jos cupa și se ridică să se apropie de fată. Brusc, un fior rece de durere îi străbătu inima, ca apoi să urmeze o senzație ciudată și confuză de amețeală. Podeaua părea că fuge de sub el, picioarele i se mișcau parcă în aer. O veselie irezistibilă și nefirească îi cuprinse spiritul. Se simțea prea fericit pentru acest

pământ, rîvnea să aibă aripi, ba chiar, în bucuria noii sale existențe, i se părea că le și are. Izbucni fără să vrea în hohote de rîs. Bătea din palme, sărea în sus, era ca o Pitie dezlănțuită. Tot așa de brusc precum venise, voioșia aceea nefirească îi trecu. Acum simțea cum sîngele îi gonește vijelios prin vine. Părea că se umflă, că saltă, exuberant ca un torent care rupe malurile și se repede spre ocean. Îi pulsa zgomotos în urechi, îl simțea ridîcîndu-i-se la cap, simțea vinele de la tîmplă dilatîndu-se și întinzîndu-se de parcă nu mai puteau face față fluxului tot mai abundent și violent. Apoi un fel de întuneric i se lăsă pe ochi, dar nu complet, căci putea zări peretele din față strălucind și figurile pictate pe el tîrîndu-se parcă și lunecînd ca niște stafii. Straniu era că nu se simțea bolnav. Nu gema, doborît de frenezia îngrozitoare de care era cuprins. Noutatea acelor senzații i se părea frumoasă și ametoitoare, părea că îi curge prin vine o tinerețe mai viguroasă. Luneca spre nebunie, fără să-și dea seama.

Nidia nu răspunse la prima întrebare, nu fu în stare să răspundă. Rîsul lui dezlănțuit și înspăimîntător o dezmetici din așteptarea înfrigurată. Nu putea să-î vadă gesturile necontrolate, nu-i putea observa pașii nesiguri și legănati, dar auzea cuvintele frînte, dezlîinate, nebunești care îi țîneau de pe buze. Înspăimîntată și îngrozită, se repezi la el, bîjbîind cu brațele pînă îi atinse genunchii și atunci, căzînd la pămînt, îi îmbrățișă, spunîndu-i :

— Vorbește-mi, vorbește-mi, nu mă urăști ? Vorbește-mi !

— Pe frumoasa zeiță, ce pămînt minunat e Ciprul acesta ! O, aici ne umplu de vin în loc de sînge. Iată cum deschid vinele faunului de colo ca să ne facă să vedem cum fluxul dinăuntru fierbe și strălucește. Vîno încoa, bătrîne zeu sugubăt ! Călărești pe o capră, ei ? Ce păr lung și mătăsos are. Prețuiește cît toți armăsarii din Parția. Dar ascultă ce-ți spun, vinul ăsta al tău e prea tare pentru noi, muritorii. O, cît e de frumos ! Ramurile stau nemișcate. Undele verzi ale pădurii l-au prins pe Zefir și l-au înecat. Nici o suflare nu mișcă frunzele și văd visele dormind cu aripile strînse pe ulmul neclintit. Și privesc mai încolo și văd un pîrîu albastru sclipind în după-amiaza

tăcută. O fîntînă, o fîntînă țîșnind de sus. Dragă fîntînă, nu, n-ai să-mi ascunzi razele soarelui Greciei mele, oricît te-ai strădui, cu brațele tale agile și argintii. Și acum, cine se strecoară acolo pe sub ramuri ? Lunecă asemeni unei raze de lună. Are pe cap cunună din frunze de stejar. În mînă poartă un vas cu gura în jos din care varsă scoici mici roze și apă scînteietoare. O, privește chipul acela ! Omul n-a mai văzut așa ceva. Uite ! Sîntem singuri. Numai eu și cu tine în largul pădurii. Pe buzele ei nu-i nici un zîmbet. Se mișcă gravă, cu o blîndă tristețe. O, fugi, e o nimfă. E una dintre napeele¹ sălbatice. Oricine o vede înnebunește. Fugi ! Vai, m-a văzut !

— O, Glaucus, Glaucus, mă recunoști ? Nu mai delira în felul ăsta, mă înspăimîntă ! Trezește-te !

Acum păru că se petrece o altă schimbare în mintea răvășită a nefericitului atenian. Își puse mîinile pe părul mătăsos al Nidiei, îi mîngîie bucelele, îi privi cu dor chipul și apoi, ca și cum în înlănțuirea frîntă a gîndirii un inel sau două mai erau încă unite, păru că fața ei îi amintește de Ione și la această amintire nebunia lui se accentuă, deslănțuită și nuanțată de pasiune.

— Jur pe Venus, pe Diana, pe Iunona că, așa cum port acum pămîntul pe umeri, ca și compatriotul meu Hercule (o, Romă anostă, tot ce-i într-adevăr mare a fost din Grecia. Tu n-ai avea zei fără noi.), și așa cum a făcut compatriotul meu Hercule înaintea mea, l-aș lăsa să cadă în haos pentru un surîs de la Ione. O, frumoasa mea adorată, continuă el cu o voce duioasă și tristă, tu nu mă iubești. Nu ești bună cu mine. Egipteanul m-a vorbit de rău. Tu nu știi cîte ore am petrecut sub fereastra ta, nu știi de cîte ori am stat privind la stele sperînd că tu, soarele meu, vei răsări. Dar tu nu mă iubești. Mă părăsești. O, nu mă lăsa acum. Simt că nu mai am mult de trăit. Lasă-mă să te privesc pînă la urmă. Eu sînt din țara luminoasă a strămoșilor tăi. Am pășit pe culmile lui File. Am cules hiacinte și roze printre măslinii din Iissus. Tu nu trebuie să mă abandonezi, căci strămoșii tăi au fost frați cu ai mei. Spun că țara aceasta-i frumoasă, că cerurile sînt senine aici, dar eu am să te duc cu mine. Hei, făptură

¹ *Napaeae* — nimfe care stăpînesc dealurile și pădurile. (N.A.)

întunecată, de ce te-ai ridicat ca un nor între mîne și ce-i al meu ? Moartea șade calmă și teribilă pe fruntea ta, pe buze e surîsul care ucide. Numele tău e Orcus, dar pe pămînt oamenii te numesc Arbaces. Vezi, te cunosc. Fugi, umbră neagră, vrăjile tale nu-ți servesc la nimic !

— Glaucus, Glaucus, gemu Nidia dîndu-i drumul. Învinsă de dezamăgire, de remușcare și de neliniște, căzu în nesimțire la pămînt.

— Cine mă strigă ? spuse el tare. Ione, ea este ? O duc de aici, o salvăm. Unde e *stilus*-ul meu ? A, îl am ! Vin, Ione, vin să te salvez. Vin ! Vin !

Vorbînd astfel, atenianul ieși într-un salt din portic, traversă casa și se répezi cu pași iuți dar șovăielnici pe străzile iluminate de stele, vorbînd tare, de unul singur. Băutura blestemată îl ardea ca focul în vine, căci efectul ei fusese accelerat poate de vinul pe care îl băuse înainte. Obişnuiți cu exuberanța chefliilor nocturni, cetățenii, zîmbind și făcînd din ochi, se féreau din calea pașilor săi nesiguri, imaginîndu-și-l sub influența zeului Bacchus care nu era zadarnic adorat la Pompei. Dar cei care îl priveau de două ori în față tresăreau de spaimă inexplicabilă și zîmbetul le pălea pe buze. Trecu pe străzile cele mai populate, îndreptîndu-se mecanic spre casa lui Ione. Traversă apoi un cartier mai puțin frecventat, intrînd în păduricea singuratică în care Apecide stătuse de vorbă cu Olintus.

Capitolul V

O REUNIUNE DE ACTORI. RÎURI CARE PAR SĂ CURGĂ
SEPARAT ȘI SE VARSĂ ÎN ACELAȘI GOLF

Nerăbdător să afle dacă Iulia i-a dat rivalului său băutura fatală și cu ce rezultat, Arbaces hotărî, la lăsarea serii, să se ducă la ea acasă ca să-și potolească curiozitatea. Era obiceiul pe atunci, cum am spus mai înainte, ca bărbații să poarte la ei, agățate de centură, tăblițe și un *stilus* pe care, ajunși acasă, și le scoteau o dată cu centura. De fapt, sub aparența unui instrument de scris, romanii purtau cu ei o armă foarte ascuțită și periculoasă. Cu un

astfel de *stilus* îl înjunghiasă Cassius pe Cezar în senat. Luându-și deci centura și mantia, Arbaces plecă de acasă, sprijinindu-se de un baston și cu pași încă nesiguri (deși speranța răzbunării, venind în ajutorul științei sale medicale, îl făcuse să-și recapete forțele), se îndreptă spre casa lui Diomed.

Cît de frumoasă este luna plină în sud ! În țările acelea, ziua alunecă atît de repede în noapte, încît amurgul abia dacă e o punte între ele. O clipă cerul este de un violet mai închis, apoi reflectă mii de nuanțe trandafirii, umbra învinge pe jumătate lumina și răsăr deodată nenumărate stele. Luna e sus pe cer și noaptea a pus stăpînire pe toate.

Razele lunii cădeau strălucitoare și clare peste pădurea consacrată Cibelei. Copacii impunători, a căror vîrstă depășea tradiția, își aruncau umbrele lungi pe pămînt, în timp ce, printre golurile dintre ramuri, stelele străluceau dese și liniștite. Albeața micului templu din mijlocul pădurii, printre frunzele întunecate, avea ceva neașteptat. Aducea aminte de scopul căruia îi fusese consacrată pădurea, de sfințenia și solemnitățile ei.

Lunecînd cu pași repezi și furiși pe sub umbra copacilor, Calenus ajunsese la capelă și, dînd la o parte ramurile desişului care se afla în partea din spate, se strecură într-un ascunziș pe care nu l-ar fi bănuît nimeni. Pădurea părea din nou pustie. Auzai slab, în depărtare, vocile unor cheflii zgomotoși sau muzica interpretată pentru toți cei care, pe atunci ca și acum, în climatul acela dulce, în lunile de vară, zăboveau pe străzi și se bucurau de aerul proaspăt și de lumina clară a lunii, într-o noapte atît de blîndă.

De pe colina pe care se întindea pădurea, vedeai, dincolo de copaci, întinsa mare, purpurie și încrețită, vilele albe din Stabiae pe litoralul arcuit și conturul vag al dealurilor care se pierdea în cerul încîntător. Și iată că figura înaltă a lui Arbaces, în drum spre casa lui Diomed, intră în crîng, iar Apecide, care mergea la întîlnirea cu Olintus, îi tăie calea.

— Ei, Apecide, spuse Arbaces, recunoscîndu-l dintr-o ochire. Ultima dată cînd ne-am întîlnit îmi erai ostil. De

atunci te-am tot căutat pentru că aş vrea din nou să-mi fii discipol şi prieten.

Apecede tresări la vocea egipteanului. Se opri brusc, îl aţinti cu privirea plină de amărăciune şi dispreţ şi apoi spuse :

— Ticălos şi impostor, ai scăpat deci din ghearele morţii. Dar nu-ţi închipui că mă mai poţi prinde în mrejele tale păcătoase. Sînt înarmat împotriva ta.

— Taci, spuse Arbaces, cu voce foarte joasă.

Orgoliul lui mare, de urmaş al regilor, îşi trăda rana lăsată de epitetele batjocoritoare ale sacerdotului prin tremurul buzelor şi o roşeată ce-i cuprinsese fruntea brună.

— Taci ! S-ar putea să fii auzit şi dacă alte urechi în afară de ale mele ar prinde aceste cuvinte...

— Mă ameninţi ? Ce-mi pasă dacă mă aude întreg oraşul ?

— Spiritele strămoşilor mei nu mi-ar îngădui să te iert. Dar stai şi ascultă-mă. Eşti furios din cauza surorii tale. Nu, nu, taci, te rog, o clipă. Ai dreptate. A fost un moment de nebunie, de pasiune şi gelozie de care m-am căit amar. Iartă-mă. Eu, care n-am cerut în viaţa mea iertare unui muritor, te implor să mă ierţi. Ba mai mult. Ca să ispăşesc jignirea, îţi cer să-mi dai pe sora ta de soţie. Nu tresări ! Gîndeşte-te ce înseamnă să te înrudeşti cu grecul acela de nimic, în comparaţie cu ce ofer eu. Averi incalculabile. O origine care e atît de veche încît, în comparaţie, grecii şi romanii parcă s-au născut ieri. Ştiinţa, dar o cunoşti... Dă-mi pe sora ta şi viaţa mea întregă voi ispăşi o greşală de o clipă.

— Egipteanule, chiar dacă aş consimţi, surorii mele îi e silă şi de aerul pe care îl respiri. Dar am şi alte socoteli cu tine. Te-aş putea ierta că m-ai făcut o unealtă a înşelăciunilor tale, dar niciodată pentru că m-ai împins să devin complicele viciilor tale. Teme-te ! Am şi început să pregătesc momentul cînd voi da pe faţă zeităţile tale false şi pe tine. Existenţa ta dezământată şi josnică va fi tîrîtă la lumina zilei. Oracolele tale false, date la iveală. Altarul şi idolul Isis vor fi obiect de batjocură şi dispreţ. Numele de Arbaces va fi ţinta fluierăturilor şi a blestemelor. Cutremură-te !

Roseața de pe fruntea egipteanului fu urmată de o paloare lividă. Privea în față, în spate, în jur, pentru ca să se asigure că nu este nimeni în preajmă. Își aținti apoi ochii negri și dilatați asupra tînărului, cu o privire atît de mînioasă și amenințătoare, încît altcineva, mai puțin susținut decît Apecide de curajul arzător al unui zel divin, ar fi dat îndărăt în fața acelei expresii amenințătoare și teribile. Dar tînărul convertit îi înfruntă privirea fără să clipească, răspunzîndu-i cu un profund dispreț.

— Apecide, șopti egipteanul cu voce tremurătoare. Ia seama ! Ce ai de gînd să faci ? Vorbește ! Dar stai, reflectează bine înainte de a răspunde. Vorbești lăsîndu-te pradă mîniei, fără un scop precis, sau ai un plan bine ticluit ?

— Vorbesc din inspirația adevăratului Dumnezeu al cărui slujitor sînt acum, răspunse îndrăzneț Apecide, și sînt absolut sigur că, prin grația sa, curajul omenesc a și fixat ziua în care vor lua sfîrșit atît ipocrizia cît și cultul tău infernal. Înainte ca soarele să apună de trei ori, vei ști totul. Vrăjitor lugubru, tremură ! Îți spun adio.

Toate patimile pe care le moștenise de la poporul și țara sa, de obicei ascunse cu greu sub o blîndețe prefăcută și calmul rece al filozofiei, se dezlănțuiră în pieptul egipteanului. Gîndurile goneau unele după altele. Vedea în calea sa o piedică îndîrjită, pînă și împotriva unei uniri legale cu Ione. Aliatul lui Glaucus în lupta care îi zădărniciise planurile. Ultragiatorul numelui său. Cel care amenințase să profaneze zeița pe care o servea negînd existența ei și divulgînd lumii propriile sale vicii și șarlatanii. Iubirea sa, reputația sa, ba chiar viața i-ar fi putut fi în pericol. Părea să fie fixată pînă și ziua și ora unei uneltiri împotriva persoanei sale. Din spusele lui Apecide știa că acesta fusese convertit la creștinism. Era neîndoielnic dușmanul său și iată-l acum în puterea sa. Se aflau în fața capelei. Aruncă o ultimă privire grăbită în jur. Nu era nimeni. Apucă *stilus*-ul. Hotărî să-l omoare, căci liniștea și singurătatea locului îi erau prielnice.

— Mori deci în nesăbuintă ta ! mormăi el.

Și cînd tînărul se întoarse să plece, Arbaces ridică mîna sus, deasupra umărului stîng al lui Apecide și-i înfipse de două ori în piept arma ascuțită.

Apecede, înjunghiat în inimă, căzu la pământ. Căzu în tăcere, fără un geamăt, chiar în pragul capelei sacre.

Arbaces îl privi o clipă cu bucuria feroce a celui care și-a învins dușmanul. Îndată după aceea îl fulgeră ideea pericolului la care era expus. Își șterse cu grijă arma de iarbă și de hainele victimei. Se înfășură în mantia sa și era gata să plece când văzu venind pe cărare, chiar spre el, un tânăr care se clătina ciudat în mers. Lumina liniștită a lunii îi bătea drept în fața care părea, în razele argintii, albă ca marmura. Egipteanul recunoscu chipul lui Glaucus. Bietul grec, cufundat în întuneric, cânta un cântec dezlinat, compus din fragmente de imnuri și ode sacre, împletite incoerent între ele.

Egipteanul, ghicind îndată în ce stare se găsește și cauza teribilă care i-o provocase, își zise : „Așadar amestecul drăcesc are efect și destinul mi te-a trimis aici, ca să zdrobesc doi dușmani deodată.“

În grabă, aproape fără să se gîndească, se retrase într-o latură a micului templu și se piti printre ramuri. Din ascunzișul acela pîndea, ca tigrul din vizuină, cum înaintează cea de a doua victimă. Observă flacăra tremurătoare și neliniștită din ochii strălucitori și frumoși ai atenianului, spasmele care îi deformau trăsăturile ca de statuie și-i crispau buzele palide. Văzu că grecul era complet lipsit de judecată. Totuși, odată ajuns la trupul mort al lui Apecede, din care un șuvoi roșu închis se scurgea încet în iarbă, oricît de rătăcită și întunecată îi părea mintea, scena era prea ciudată și sinistră ca să nu-l oprească în loc. Rămase nemișcat și își duse mîna la frunte, ca pentru a se reculege. Apoi spuse :

— Tu ești, Endimion ? Dormi așa adînc ? Ce ți-a spus luna ? Mă faci gelos. E timpul să te trezești.

Se aplecă apoi cu intenția de a ridica cadavrul.

Uitînd de propria lui slăbiciune, Arbaces sări din ascunziș și, cînd grecul se aplecă, îl aruncă cu violență la pământ, drept peste trupul creștinului. Apoi, ridicîndu-și vocea, strigă cît putu de tare :

— Hei, cetățeni ! Ajutor ! Ajutor ! Alergați încoace ! Un asasinat ! Un asasinat chiar în fața templului vostru ! Ajutor, sau ucigașul scapă.

Pe cînd vorbea, își propti piciorul în pieptul lui Glaucus, precauțiune complet inutilă, căci băutura, unită cu căderea, îl făceau pe grec să stea nemișcat și nesimțitor. Doar din cînd în cînd îi ieșeau de pe buze cîteva sunete nedeslușite și fără sens.

Tot strigînd și așteptînd să vină cei pe care vocea lui îi chema, o remușcare, poate o vagă părere de rău — căci în ciuda crimelor sale era om — își făcu loc în inima egipteanului. Starea lui Glaucus, neputința lui de a se apăra, mintea sa zdruncinată îi produceau mai multe muștrări de cuget decît moartea lui Apecide. Își spuse cu jumătate de voce: „Sărman lut! Sărmană rațiune umană! Unde-i sufletul acum? Aș fi putut să te cruț, bietul meu rival, n-o să-mi mai fii niciodată rival. Dar trebuie să dăm ascultare destinului. Ca să fiu în siguranță, este nevoie de acest sacrificiu.“ După aceasta, vrînd parcă să-și anihileze remușcările, strigă și mai tare și smulgînd *stilus*-ul de la cingătoarea grecului, îl mînji cu sîngele celui asasinat și îl așeză alături de cadavru.

Și iată că mai mulți cetățeni soseau alergînd cu sufletul la gură, unii purtînd torțe pe care luna le făcea inutile, dar care pîlpăiau roșii și tremurătoare în întunericul dintre copaci. Se adunară de jur împrejur.

— Ridicați cadavrul, porunci egipteanul, și păziți bine ucigașul.

Ridicarea trupul și mare le fu groaza și indignarea pieasă descoperind că acel lut neînsuflețit era un sacerdot al adoratei și veneratei Isis. Dar și mai mare poate a fost surpriza cînd au constatat că acuzatul era strălucitul și admiratul atenian.

— Glaucus! strigară la unison cei din față. Cum e cu putință?

— Aș crede mai degrabă, șopti unul dintre oameni vecinului său, că a fost chiar egipteanul.

În acel moment, un centurion se vîrî în mulțime cu un aer autoritar.

— Ce-i aici? Vărsare de sînge? Cine-i ucigașul? Cei de față îi arătară pe Glaucus.

— Acela? Pe Marte! Are mai degrabă aerul să fie victimă. Cine îl acuză?

— Eu, spuse Arbaces, apropiindu-se șemeț. Și cum giuvaerurile care îi acopereau hainele sclipeau de-ți luau ochii, valorosul războinic fu de îndată convins că martorul este respectabil.

— Numele tău ?

— Arbaces. Cred că e bine cunoscut la Pompei. Trecînd prin pădure am văzut pe grec și pe sacerdot discutînd agitați. Am fost surprins de mișcările necontrolate ale celui dintîi, de gesturile sale violente, de vocea stridentă. Mi s-a părut sau beat, sau nebun. Dintr-o dată l-am văzut ridicîndu-și *stilus*-ul. M-am repezit, dar a fost prea tîrziu să împiedic lovitura. Și-a înjunghiat victima de două ori și se apleca deasupra lui cînd, de groază și indignare, l-am aruncat la pămînt. A căzut fără să se opună, fapt care îmi întărește bănuiala că nu era în toate mințile cînd a comis crima, căci, revenindu-mi de curînd dintr-o boală gravă, lovitura mea a fost slabă, iar trupul lui Glaucus, precum vedeți, e voinic și tînăr.

— Ochii îi sînt deschiși acum. Buzele i se mișcă, spuse soldatul. Vorbește, inculpatule, ce ai de spus ca să te aperi ?

— Ca să mă apăr ? Ha ! ha ! ha ! Păi bine am făcut ! Cînd vrăjitoarea bătrînă și-a asmuțit șarpele la mine și Hecate rîdea cu gura pînă la urechi, ce puteam să fac ? Dar mă simt rău, leșin. M-a mușcat șarpele cu limba lui de foc. Duceți-mă în pat și chemați doctorul. Esculap însuși o să mă îngrijească, dacă îi voi spune că sînt grec. O, îndurare ! Îndurare ! Ard ! Îmi ard măduva și creierul.

Și cu un geamăt groaznic și sfîșietor, atenianul căzu pe spate în brațele celor de față.

— Delirează, spuse cu compasiune ofițerul. Și în delirul său l-a lovit pe sacerdot. L-a văzut cineva dintre voi astăzi ?

— Eu l-am văzut azi-dimineață, spuse unul dintre spectatori. A trecut prin fața prăvăliei mele și am stat de vorbă. Părea la fel de sănătos și la locul lui ca oricare dintre noi.

— Eu l-am văzut acum jumătate de oră trecînd pe stradă, spuse un altul. Vorbea de unul singur și făcea gesturi ciudate, tocmai cum l-a descris egipteanul.

— Aceasta întărește mărturia. E deci adevărat. În orice caz, trebuie dus la pretor. Păcat ! E atât de tânăr și de bogat ! Dar crima e îngrozitoare. Un preot al lui Isis ! Îmbrăcat în veșmintele sacre și chiar în pragul templului nostru celui mai vechi.

La aceste cuvinte, oamenii simțiră, mai mult decât în primele momente de emoție și curiozitate, atrocitatea sacrilegiului. Se înfiorară de groază.

— Nu-i de mirare că pământul se cutremură, spuse unul, când poartă un asemenea monstru.

— La închisoare cu el ! strigară cu toții.

Și o voce solitară se auzi, stridentă și veselă, depășindu-le pe celelalte.

— Ce bine ! Fiarelor n-o să le mai lipsească gladiatorul.

O, ce spectacol încântător !

Ce mare de lume, ce mult popor !

Era vocea tinerei a cărei conversație cu Medon am redat-o.

— Că bine zici ! S-a întâmplat tocmai în perioada jocurilor, strigară mai mulți și la acest gând, orice milă pentru acuzat păru că dispare. Tinerețea lui, frumusețea lui nu făceau decât să li se pară și mai potrivit pentru arenă.

— Aduceți niște scinduri sau, dacă aveți la îndemână, o lectică să ducem mortul, spuse Arbaces. Un preot al lui Isis nu poate fi purtat la templul său de mâinile voastre, ca un gladiator măcelărit.

La aceste cuvinte, cei de față, plini de respect, așezară trupul lui Apecide pe pământ, cu fața în sus și câțiva dintre ei plecară în căutarea unui mijloc de transport pentru cadavru, fără ca acesta să fie atins de mâini profane. Tocmai în momentul acela, un trup viguros își făcu loc, împingând mulțimea la stînga și la dreapta și Olintus se opri chiar în fața egipteanului. Ochii săi priviră, mai întâi, cu durere pieptul însîngerat și fața pe care mai dăinuia încă agonia unei morți violente.

— Asasinat, spuse el. Zelul tău te-a adus aici ? Au descoperit intenția ta și au împiedicat prin moarte rușinea care îi aștepta.

Întoarse brusc capul și ochii săi dădură de chipul grav al egipteanului.

Pe cînd îl privea, puteai citi pe fața lui, ba în cutremurarea ușoară a trupului, sila și aversiunea pe care o simțea față de un om despre care știa că este un criminal periculos. Tăcută și prelungă, privirea aceasta era întocmai ea a unei păsări în fața unui șarpe. Scuturîndu-se brusc de fiorul de gheață care îl cuprinsese, Olintus întinse mîna dreaptă spre Arbaces și spuse cu vocea adîncă și puternică :

— Omul acesta a fost asasinat. Unde-i ucigașul ? Ieși înainte, egiptene, căci sînt convins că tu ești acela.

O umbră de neliiniște tulbură pentru o clipă trăsăturile aspre ale lui Arbaces. Dar urmă imediat o expresie întunecată de indignare și dispreț, în timp ce, surprinsă și mișcată de vehemența acuzării neașteptate, mulțimea se înghesuia în jurul celor două personaje principale.

— Știu bine, spuse Arbaces mîndru, cine este cel care mă acuză și ghicesc prin urmare de ce mă calomniază astfel. Cetățeni, știți că acest om e cel mai învîrșunat dintre nazareeni (fie că numele lor e acesta sau cel de creștini). E uimitor că în nelegiuirea lui îndrăznește să acuze chiar pe un egiptean de asasinarea unui sacerdot din Egipt.

— Îl cunosc, îl cunosc pe cîinele ăla ! strigară mai multe voci. E Olintus ateul. El neagă toți zeii.

— Pace, fraților, spuse Olintus demn, și ascultați-mă. Sacerdotul lui Isis care a fost asasinat a trecut la credința creștină, înainte de a fi ucis. El ne-a dezvăluit păcatele mîrșave și vrăjitoriile acestui egiptean, mascăradele și înșelăciunile templului lui Isis. Era gata să le denunțe în public. Era un străin care nu supăra pe nimeni și nu avea dușmani. Cine ar fi putut să-i verse sîngele, dacă nu unul dintre cei ce se temeau de mărturiile lui ? Și dintre aceștia, cel care se teme mai mult este Arbaces egipteanul.

— Îl auziți ? exclamă Arbaces. Îl auziți ! Ce blasfemie ! Ia întrebați-l dacă el crede în Isis.

— Să cred într-un demon afurisit ? răspunse, îndrăzneț, Olintus.

Prin mulțime trecu un suspin și un fior. Cîtuși de puțin speriat, căci era gata oricînd să înfrunte pericolul și, în

emoția momentului, dând uitării orice prudență, Olintus continuă :

— Îndărăt, idolatriilor ! Lutul acesta nu aparține riturilor voastre vane și corupte. Nouă ni se cuvine să-i facem ultima slujbă.

Olintus rostise aceste cuvinte pe un ton atât de grav și poruncitor, încît privitorii se sfiau să-și exprime cu voce tare ura și teama pe care le nutreau în sinea lor. Și poate niciodată, de cînd Lucifer și Arhanghelul și-au disputat trupul marelui legislator, nu s-a văzut un subiect mai pasionant pentru geniul unui pictor. Arborii întunecați, templul solemn, luna plină luminînd mortul, flacăra tortelor licărind ici și colo, în spate diferitele fețe ale mulțimii eterogene, atenianul inconștient, sprijinit ceva mai la o parte, iar, în prim plan, Arbaces și Olintus. Primul cu statura lui care depășea cu mult în înălțime pe cei din jur, ținea brațele încrucișate ; cu fruntea încruntată, ochii îi erau ficși, iar buzele ușor răsfrînte de dispreț și sfidare. Celălalt, la fel de maiestuos, cu fruntea încrețită, trăsături severe dar sincere, aspect cutezător dar deschis, demnitatea liniștită a întregii sale personalități purtînd pece-tea unei seriozități inexprimabile, amușise acum și el o dată cu mulțimea.

Mîna sa stîngă indica cadavrul, iar cea dreaptă era înălțată spre cer.

Centurionul se apropie de ei.

— În primul rînd, Olintus, sau care ți-o fi numele, poți dovedi învinuirea pe care ai adus-o lui Arbaces, sau nu-i decît o bănuială vagă ?

Olintus păstră tăcerea. Egipteanul rîse disprețuitor.

— Ceri trupul unui sacerdot al lui Isis spunînd că aparține sectei creștine ?

— E adevărat.

— Jură pe templul acesta, pe statuia Cibelei, pe cel mai vechi altar din Pompei, că mortul a îmbrățișat credința ta.

— Nebunule ! Nu-ți recunosc idolii. Am oroare de templele tale. Cum aș putea să jur pe Cibelee ?

— Gata ! Să sfîrșim cu ateul. O să ne înghită pămîntul dacă îngăduim blasfemia în locul ăsta sacru. La moarte cu el !

— Să-l dăm fiarelor, strigă o voce de femeie din mulțime. Acum avem doi : unul pentru leu și unul pentru tigru.

— Dacă nu crezi în Cibeles, pe care dintre zeii noștri îi recunoști ? reluă soldatul, neimpresionat de strigătele multitudini.

— Pe nici unul.

— Ascultă-l ce spune ! zbieră mulțimea.

— Nebuni și orbi ce sînteți ! reluă Olintus, ridicînd vocea. Cum puteți crede în niște chipuri de lemn și de piatră ? Credeți că au ochi să vadă, urechi să vă audă ? Sau mîini să vă ajute ? Obiectul ăsta mut, cioplit de mîna omului, poate fi o zeiță ? Ea l-a creat pe om ? Omul a făcut-o ! Priviți ! Convingeți-vă de nimicnia ei, de nebunia voastră.

Pe cînd vorbea, se apropie cu pași mari de sanctuar și, înainte ca vreunul dintre cei prezenți să-l poată împiedica, în ardoarea zelului său, aruncă de pe pedestal statuia de lemn.

— Vedeți ! strigă el. Zeița voastră nu se poate răzbuna. Te poți închina la un asemenea lucru ?

Nu i se îngădui să mai spună ceva. Un sacrilegiu atît de grosolan într-unul dintre cele mai sacre locuri de cult îi umplu pînă și pe cei mai puțini zeloși de furie și groază. Toți deodată se aruncară asupra lui, îl prinseră și, dacă nu ar fi intervenit centurionul, l-ar fi sfîșiat în bucăți.

— Potoliți-vă, spuse soldatul cu autoritate. Să-l predăm pe acest hulitor tribunalului în drept. Am pierdut destul timp. Conduceți-i pe amîndoi inculpații la tribunal. Puneți trupul sacerdotului în lectică și duceți-l la el acasă.

În momentul acela, un preot al lui Isis trecu în față.

— Aceste rămășițe pămîntești ni se cuvin nouă, cum e obiceiul sacerdotal.

— Dați ascultare flaminului, spuse centurionul. Ce face ucigașul ?

— E leșinat sau adormit.

— Dacă nu i-ar fi așa de gravă crima, l-aș compătimi. Haideți !

Arbaces, întorcîndu-se, întîlni privirea preotului lui Isis. Era Calenus. În ochii lui era ceva atît de semnifi-

cativ, încît egipteanul își spuse : „A fost oare martor la crimă ?“

O fată țîșni din mulțime și privi rece la Olintus.

— Pe Iupiter ! Ce mai țîlhar ! O să avem acum un om și pentru tigru. Cîte unul de fiecare fiară !

— Chiar așa ! Întări mulțimea. Un om pentru leu și unul pentru tigru. Ce noroc !

Capitolul VI

ÎN CARE CITITORUL AFLĂ ÎN CE STARE ESTE GLAUCUS.
PRIETENIA PUSĂ LA ÎNCERCARE. DUȘMĂNIA POTOLITĂ.
TOT ASTFEL ȘI IUBIREA. PENTRU CĂ CINE IUBEȘTE
ESTE ORB

Era noapte tîrziu, dar locurile pe unde se plimbau pompeienii tot mai erau aglomerate. Expresia de pe chipurile chefliilor era ceva mai preocupată decît de obicei. Se adunau să discute în grupuri, încercînd să împartă parcă, cu un număr mai mare de oameni, îngrijorarea pe jumătate tristă, pe jumătate plăcută, stîrnită de subiectul conversației : era vorba despre viață și moarte.

Un tînăr trecu pe lîngă porticul templului Fortunei atît de iute, încît se ciocni din plin de trupul rotofei al respectabilului cetățean Diomed care se îndrepta spre vila lui din afara orașului.

— Ei ! strigă negustorul, recăpătîndu-și cu destulă dificultate echilibrul. Unde-ți sînt ochii ? Sau îți închipui că nu sînt nimic ? Pe Iupiter ! Erai cît pe ce să-mi smulgi pîrticica divină ; încă o asemenea lovitură și sufletul mi se duce în Hades.

— O, Diomed, tu ești ? Iartă-mi neatenția. Eram absorbit de gînduri despre nestatornicia vieții. Bietul nostru prieten, Glaucus ! Cine ar fi putut bănuși ?

— Ei da, dar spune-mi, Clodius chiar va fi judecat de senat ?

— Da. Se spune că delictul e de o natură atît de gravă, încît însuși senatul trebuie să-l judece. În consecință, lictorii l-au arestat.

— A fost deci acuzat în public ?

— Bineînțeles. Unde ai fost, de n-ai auzit ?

— Abia m-am întors din Neapole, unde m-am dus pentru afaceri, în dimineața de după crimă. Ce scandal ! Și fusese la mine chiar în seara aceea.

— Nu-i nici o îndoială despre vinovăția lui, spuse Clodius, ridicînd din umeri. Și cum aceste crime au prioritate față de micile delictе fără importanță, au să se grăbească să dea sentința înainte de jocuri.

— Jocuri ! Pe toți zeii ! se înfioră Diomed. Poate fi osîndit să fie dat la fiare ? Atît de tînăr și atît de bogat !

— E drept. Dar, pe de altă parte, e grec. Dacă ar fi fost roman, s-ar fi găsit mii de scuze. Străinii ăștia pot fi tolerați cît sînt prosperi. Dar cînd le merge prost, nu trebuie să uităm că sînt de fapt sclavi. În orice caz, noi, cei din clasele de sus, sîntem întotdeauna mai miloși. Dacă ar depinde de noi, ar scoate-o el destul de bine la capăt. Căci, fie vorba între noi, ce mare luctu e un prăpădit de preot al lui Isis ? Și chiar Isis însăși ! Dar oamenii din popor sînt superstițioși. Ei pretind sîngele profanatorului. E periculos să nu ții seama de opinia publică.

— Și blasfematorul ? Creștinul, nazarecanul, sau cum s-o fi chemînd ?

— O, bietul amărit ! Dacă ar vrea să aducă jertfe lui Cibeles sau Isis, ar fi iertat. Dar nu, are parte tigrul de el. Cel puțin așa cred. Dar se va vedea la judecată. Noi vorbim și urna-i încă goală. Și grecul s-ar mai putea încă să scape de moarte. Dar destul cu subiectele astea sumbre. Ce face frumoasa Iulia ?

— Cred că bine.

— Salut-o din partea mea. Dar ia ascultă ! Scîrțîie o poartă din țîțîni. E locuința pretorului. Cine iese ? Pe Pollux, e chiar egipteanul ! Ce-o fi vrînd de la prestigiosul nostru prieten ?

— Au vorbit despre asasin, fără îndoială, spuse Diomed. Care se bănuiește a fi motivul crimei ? Glaucus urma să se căsătorească cu sora preotului.

— Da. Unii spun că Apecide s-a opus acestei uniri. Sau poate s-a iscat vreo ceartă. Glaucus era evident

beat în așa hal, încît căzuse în nesimțire cînd l-au ridicat și aud că delirează încă. N-aș putea spune dacă din cauza vinului, a spaimii, a remușcării, a furiilor sau a bacanelor.

— Bietul băiat ! Are un apărător bun ?

— Pe cel mai bun. Pe Caius Pallio, un tip foarte elocvent. Pallio angajează pe nobilii săraci și pe tinerii risipitori de neam bun din Pompei ca să se îmbrace zdrențaros și să umble prin mulțime, jurînd că sînt prieteni cu Glaucus (care n-ar fi vorbit cu ei nici pentru a deveni împărat !... Ce-i drept, era nobil într-adevăr, în felul cum își alegea prietenii). Să încerce să înmoaie inimile de piatră ale cetățenilor, ca să le fie milă. Dar n-o să reușească. Isis se bucură de multă popularitate în momentul acesta.

— Pentru că veni vorba, am niște marfă la Alexandria. Ei da, Isis trebuie apărată.

— Foarte adevărat, mergi sănătos, bătrîne domn. Ne reîntîlnim în curînd. Dacă nu, trebuie să facem un pariu prietenesc pentru jocurile din amfiteatru. Toate calculele mele s-au dat peste cap în urma nenorocirii ăsteia afurisite cu Glaucus. El pariase pe gladiatorul Lidon. Trebuie să-mi completez tăblițele în altă parte. Vale !

Lăsîndu-l pe mai puțin activul Diomed să-și continue drumul spre vilă, Clodius se îndepărtă fredonînd o melodie grecească și înmiresmînd noaptea cu parfumul care emana din veșmintele albe ca zăpada și pletele care îi filfîiau.

„Dacă Glaucus e mîncat de leu, gîndi el, Iulia nu mai are pe cine iubi mai mult decît pe mine. O să fie moartă de dragul meu. Trebuie deci să o iau de nevastă. Pe toți zeii ! Cele douăsprezece puncte au început să nu mai meargă. Oamenii se uită bănuitori la mine cînd scutur zărrurile. Infernalul ăla de Sallust a insinuat că trișez. Și dacă se descoperă că fildeşul e măsluit, trebuie să spun adio cinelor vesele și biletelor parfumate. S-a zis cu Clodius ! Mai bine mă înșor cît se mai poate, și-mi încerc norocul (ca să nu zic averea drăguței Iulia) la curtea imperială.“

Pe cînd combina astfel în minte planuri ambițioase (dacă putem folosi acest cuvînt pentru proiectele lui Clodius), jucătorul se trezi acostat. Se întoarse și văzu chipul întunecat al egipteanului.

— Salut, nobile Clodius ! Iartă-mă că te opresc, dar spune-mi te rog, care e casa lui Sallust ?

— La câțiva pași de aici, înțelepte Arbaces. Are cumva oaspeți în seara aceasta ?

— Nu știu, răspunse egipteanul. Și nici nu sînt eu unul dintre cei pe care l-ar alege probabil ca tovarăș de petrecere. Dar știi că la el în casă stă Glaucus, asasinul ?

— Chiar așa. Epicurianul ăsta cu suflet bun crede în nevinovăția grecului. Acum îmi aduc aminte că a pus cheazășie pentru el și e răspunzător că se va înfățișa la judecată. Ei da, casa lui Sallust e mai plăcută decît închisoarea, mai ales decît groapa aceea nenorocită din *forum*. Dar ce te face să-l cauți pe Glaucus ?

— Păi, nobile Clodius, dacă l-am putea scăpa de execuție ar fi bine. Condamnarea unui om bogat e o lovitură pentru societate. Aș dori să stau de vorbă cu el, căci am auzit că și-a venit în fire. Vreau să văd care sînt motivele crimei. Ar putea fi atît de scuzabile încît să pledeze în favoarea lui.

— Ești foarte binevoitor, Arbaces.

— Bunăvoința este datoria celor care aspiră la înțelepciune, răspunse, cu modestie, egipteanul. În ce direcție e casa lui Sallust ?

— Ți-o arăt eu, dacă-mi îngădui să te însoțesc câțiva pași. Dar spune-mi, rogu-te, ce s-a întîmplat cu biata fată care trebuia să se cunune cu atenianul, sora preotului ucis ?

— Vai, și-a ieșit aproape din minți ! Ba îl blestemă pe ucigaș, ba amuțește brusc, ba plînge și strigă : „O, frățioare. Nu Glaucus te-a ucis, nicideată n-am să cred așa ceva“. Apoi o ia de la capăt și iar se oprește și își șoptește îngrozită : „Și dacă e totuși așa ?“

— Biata Ione !

— E bine pentru ea că îndatoririle solemne impuse de religie față de mort i-au sustras pînă acum atenția de la Glaucus și de la ea însăși. În confuzia din mintea ei, nu prea pare să-și dea seama că Glaucus e arestat și-i în ajunul procesului. Cînd se vor îndeplini toate riturile funerare, va fi cuprinsă iar de spaimă și tare mi-e teamă că prietenii ei vor fi revoltați văzînd-o că aleargă să-l salveze pe ucigașul fratelui ei.

— Trebuie prevenit un asemenea scandal.

— Mărturisesc că am luat măsuri ca să evit acest lucru. Sînt tutorele ei legal și tocmai am reușit să obțin permisiunea ca după funerarii s-o conduc la mine acasă. Acolo, cu voia zeilor, va fi în siguranță.

— Ai făcut bine, înțelepte Arbaces. Și uite, acolo e casa lui Sallust. Zeii să te aibă în pază ! Și ascultă, Arbaces, de ce ești atît de posomorît și neprietenos ? Lumea zice că poți fi și vesel. De ce nu-mi îngădui să te inițiez în distracțiile Pompeiului ? Îmi place să cred că nimeni nu le cunoaște mai bine decît mine.

— Îți mulțumesc, nobile Clodius, sub ocrotirea ta, s-ar putea să mă aventurez să port cununa de tei. Dar la vîrsta mea, aș fi un discipol stîngaci.

— Nu-ți fie teamă. Am convertit eu oameni de șaptezeci de ani. Și apoi, cei bogați nu sînt niciodată bătrîni.

— Mă măgulești. Într-o bună zi am să-ți reamintesc promisiunea făcută...

— Marcus Clodius e oricînd la dispoziția ta. Și acum, *vale*.

„Nu-mi place să vărs sînge fără motiv, își zise egipteanul. Aș vrea să-l salvez pe grec dacă își recunoaște vina, pierzînd-o astfel pe Ione pentru totdeauna și eliberîndu-mă de pericolul de a fi descoperit. Îl pot salva convingînd-o pe Iulia să recunoască faptul că i-a dat băutura, ceea ce va constitui scuza lui. Dar dacă nu recunoaște crima, e inutil s-o rușinez pe Iulia, făcînd-o să mărturisească și atunci Glaucus trebuie să moară. Să moară ca să nu mai am nici un rival în viață. Să moară ca să-mi țină locul pe lîngă cel mort. Va recunoaște oare ? Ar putea fi convins că în delirul său l-a lovit. Pentru mine ar fi mai sigur astfel decît dacă ar muri. Să facem această încercare.“

Înaintînd pe strada îngustă, Arbaces se apropie de casa lui Sallust, unde văzu o formă întunecată, înfășurată într-o mantie și întinsă cît era de lungă peste pragul ușii.

Stătea atît de nemișcată, și atît de vag îi era conturul, încît oricine altul în afară de Arbaces ar fi fost cuprins de o teamă superstițioasă, gîndind că are în față unul

dintre acei *lemures*¹ sinistri care bîntuiau pragurile caselor pe care cîndva le-au posedat. Dar asemenea gînduri nu erau pentru Arbaces.

— Ridică-te, spuse el, atingînd forma cu piciorul. Mă împiedici să trec.

— Cine ești tu ? strigă forma cu voce tăioasă. Pe cînd se ridica în picioare, lumina lunii căzu din plin pe fața palidă și ochii ficși, dar lipsiți de vedere ai Nidiei. Cine ești ? Timbrul vocii tale mi-e cunoscut.

— Fată oarbă, ce cauți aici, la ora asta tîrzie ? Rușine ! Nu se cade asta nici pentru fecioria, nici pentru vîrsta ta. Du-te acasă, fată.

— Te cunosc, spuse Nidia cu voce scăzută. Tu ești Arbaces egipteanul.

Mînată de un impuls, se aruncă la picioarele lui și cuprinzîndu-i genunchii, îl imploră pe un ton disperat :

— Tu, om temut și puternic, salvează-l ! Salvează-l ! Nu e el vinovat, ci eu sînt. El e înăuntru, bolnav de moarte, iar eu sînt cauza vrednică de ură. Și nu mă lasă la el. Au izgonit fata oarbă din *atrium*. Lecuiește-l, te rog. Cunoști vreo iarbă, vreun farmec, vreun descîntec, căci nebunia i se trage dintr-o băătură.

— Taci, copilă, știu tot. Ai uitat că am întovărășit-o pe Iulia la vrăjitoare. Ea, cu mîna ei i-a dat filtrul, dar reputația ei îți cere să taci. Nu-ți mai face reproșuri. Ceea ce trebuie să se întîmple, se întîmplă. Între timp eu mă duc la ucigaș. Mai poate fi salvat. La o parte !

Spunînd acestea, Arbaces se desprinsese din strînsoarea tesalienei și bătu tare în ușă.

După cîteva minute, barele grele se auziră cedînd și portarul, deschizînd ușa pe jumătate, întrebă cine bate.

— Arbaces. Am treburi importante cu Sallust în legătură cu Glaucus. Vin de la pretor.

Portarul, căscînd și gemînd, îl lăsă pe egiptean să treacă. Nidia sări înainte.

— Cum se simte ? Spune-mi ! Spune-mi !

— Ho, nebuno ! Tot tu ești ? Să-ți fie rușine. Păi se spune că a început să-i revină judecata.

¹ Sufletele morților, strigoi (lat.).

— Zeii să fie lăudați ! Tot nu mă lași să trec ? Te implor !

— Să te las ? Da' de unde ! Mi-aș pregăti cu mîna mea o dulce mîngîiere peste umeri, dacă aș lăsa să intre una de-alde tine. Du-te acasă.

Ușa se închise și Nidia, suspinînd, se lăsă din nou pe pîatra rece. Înfășurîndu-și capul în mantie, își reluă vechea ei dureroasă.

Arbaces ajunsese în *triclinium* unde Sallust stătea încă la masă, cu libertul său preferat.

— Cum, Arbaces, și încă la ora asta ? Primește această cupă.

— Nu, nobile Sallust. Am îndrăznit să te deranjez pentru treburi, nu de plăcere. Ce-ți face protejatul ? În oraș se spune că și-a venit în fire.

— Vai, e adevărat, răspunse bunul, dar frivolul Sallust, ștergîndu-și lacrimile. Dar nervii și sănătatea îi sînt atît de zdruncinate, încît abia dacă îl mai recunosc pe veselul și strălucitul meu tovarăș de petreceri. Dar ceea ce e ciudat e că nu-și explică nebunia de care a fost cuprins. E vag conștient de cele întîmplăte și, în ciuda mărturiei tale, înțelepte egiptean, își susține ferm nevinovăția în privința morții lui Apecide.

— Sallust, începu grav Arbaces, în cazul prietenului tău sînt multe elemente care merită deosebită indulgență. Dacă am auzi de pe buzele lui care a fost cauza crimei, am putea spera mult de la mila senatorului. Precum știi, senatul are puterea de a modera sau de a înăspri legea. Aceasta este cauza pentru care am luat contact cu cea mai înaltă autoritate a orașului și am obținut permisiunea de a avea o convorbire personală în noaptea asta cu atenianul. Mîine, după cum știi, va fi judecat.

— Foarte bine, încuviință Sallust. Vei fi, într-adevăr, demn de numele și faima ta de oriental, dacă vei reuși să afli ceva de la el. Dar poți încerca. Bietul Glaucus, el care avea un apetit atît de bun ! Nu mai mănîncă acum nimic.

Acest gînd îl tulbura vizibil pe binevoitorul epicurian. Suspînă și porunci sclavului să-i umple cupa.

— Noaptea e înaintată, spuse egipteanul. Îngăduiește-mi să-ți văd protejatul.

Sallust incuviință din cap și-l conduse la o cămăruță păzită de doi sclavi care moțăiau în fața ușii. La cererea lui Arbaces, Sallust se retrase. Ușa se deschise și egipteanul fu lăsat singur cu Glaucus.

Alături de patul îngust ardea o singură lampă susținută de un candelabru înalt, obișnuit în acele timpuri. Razele ei cădeau palide pe fața atenianului și Arbaces fu mișcat, văzându-l cât e de schimbat. Culoarea din obraji îi dispăruse, obrajii îi erau scofilciți, buzele strânse și palide. Lupta dintre rațiune și nebunie, dintre viață și moarte fusese teribilă. Tineretea și forța lui Glaucus învinseseră, dar prospețimea singelui și a sufletului — esența vieții —, splendoarea și strălucirea pieriseră pentru totdeauna.

Egipteanul se așază lângă pat. Glaucus rămăse mut, ignorându-i prezența. Într-un târziu, după o lungă pauză, Arbaces vorbi astfel :

— Glaucus, am fost dușmani. Dar acum am venit singur la tine, în miezul nopții, să-ți fiu prieten, poate salvator.

Cum se cutremură armăsarul auzind pașii tigrului, se cutremură și Glaucus, ridîcîndu-se, cu sufletul la gură, speriat, la vocea și apariția bruscă a dușmanului său. Ochii lor se întîlniră și, pentru cîteva clipe, nici unul nu avu forța să-și retragă privirea. Pe obrazul atenianului se aprindea și se stingea succesiv o flacără și chipul bronzat al egipteanului deveni ușor mai închis. În cele din urmă, cu un geamăt înfundat, Glaucus se întoarse, își trecu mîna pe frunte și murmură :

— Tot mai visez încă ?

— Nu, Glaucus, ești treaz. Pe mîna asta dreaptă și pe capul tatălui meu jur că cel pe care îl vezi aici îți poate salva viața. Ascultă. Eu știu ce ai făcut, dar știu și cauza pe care tu nu o cunoști. Ai ucis, este adevărat, ai ucis comițînd un sacrilegiu. Nu tresări, nu te încrunta. Am văzut cu ochii mei, dar te pot salva. Pot să dovedesc cum te-au făcut să-ți pierzi mințile, să nu mai fii conștient și stăpîn pe faptele tale. Dar ca să te salvez, trebuie să-ți recunoști crima. Semnează doar papirusul acesta, mărtu-

risește că mîna ta l-a ucis pe Apecide și vei evita urna fatală.

— Ce vorbe sînt astea ? Eu să-l ucid pe Apecide ? Nu l-am găsit eu zăcînd la pămînt și sîngerînd ? Murise, iar tu vrei să mă convingi că eu sînt făptașul. Omule, minți, pleacă de aici.

— Nu te pripi, Glaucus. Nu te grăbi. Fapta a fost dovedită. Hai, hai, este scuzabil să nu-ți aduci aminte de crima comisă în delirul tău și pe care în stare normală nici nu o poți concepe. Dar lasă-mă să-ți împrăpătez memoria epuizată și slăbită. Știi că te plimbai cu sacerdotul și vă certați din cauza surorii sale. Știi bine că era intolerant și pe jumătate nazareean și încerca să te convertească. Că a fost un schimb aprins de cuvinte. Ți-a criticat felul de viață și a jurat că nu o va lăsa pe Ione să se căsătorească cu tine. Și atunci, în furia și nebunia ta, ai dat brusc lovitura. Ei hai, îți aduci aminte de asta ? Citește. E totul expus aici. Semnează și vei fi salvat.

— Barbarule, dă-mi minziuna scrisă ca să o rup. Eu să fiu ucigașul fratelui lui Ione ? Eu să mărturisesc că am smuls un fir de păr din capul celui pe care îl iubea ? Mai bine pier de o mie de ori.

— Bagă de seamă, spuse Arbaces, cu voce joasă și suierătoare, n-ai altceva de ales. Sau recunoști și semnezi, sau te așteaptă amifteatrul și fălcile leului.

Fixîndu-și privirea pe victimă, egipteanul constată cu bucurie semnele emoției evidente de care fusese cuprins la aceste cuvinte. Trupul atenianului se cutremură ușor, buza i se lăsă, fruntea și ochii trădau spaimă și uimire.

— Atotputernici zei, spuse el cu vocea joasă. Ce răsturnare totală ! N-a trecut parcă nici o zi de cînd viața îmi surîdea dintre trandafiri. Ione era a mea. Tinerețea, sănătatea, iubirea mă răsfățau cu toate comorile lor. Iar acum : suferință, nebulie, rușine, moarte. Și pentru ce ? Ce-am făcut ? Vai, încă sînt nebun !

— Semnează și ești salvat, spuse vocea dulce și amenitoare a egipteanului.

— Corupătorule, niciodată ! strigă Glaucus pradă miniei. Tu nu mă cunoști. Nu cunoști sufletul nobil al atenienilor. Chipul neașteptat al morții mă poate îngrozi o

clipă, dar frica a și trecut. Dezonoarea durează veșnic. Cine și-ar înjosi numele ca să-și salveze viața? Cine schimbă o conștiință senină pentru niște zile mohorâte? Cine s-ar lăsa defăimat de rușine și ar rămîne mînjit în ochii gloriei și ai iubirii? Dacă există vreun laș destul de josnic să-și cîștige astfel cîțiva ani de viață mizerabilă, să nu-ți închipui, nici să nu visezi, barbar obtuz din Egipt, că-l vei găsi în cineva care a pășit pe același pămînt cu Harmodius¹ și a respirat același aer cu Socrate. Pleacă! Lasă-mă să trăiesc fără remușcări sau să mor fără teamă.

— Gîndește-te bine la colții leului. La urletele mulțimii brutale. La privirile vulgare urmărindu-ți agonia și privindu-ți măduarele mutilate. Numele dezonorat. Cadavrul neîngropat. Rușinea pe care ai vrut să o eviți ținîndu-se în veci de tine.

— Delirezi! Smintit ești tu! Rușinea nu constă în pierderea stimei altora, ci pe a ta proprie. Vreau să pleci! Ochilor mei le e silă să te vadă. Urindu-te dintotdeauna, acum te disprețuiesc.

— Plec, spuse Arbaces, jignit și exasperat, dar nu lipsit de oarecare milă și admirație pentru victima sa. Plec. Ne vom mai vedea de două ori: o dată la judecată și o dată la moarte. Adio!

Egipteanul se ridică încet, își strînse veșmintele în jurul său și ieși din cameră. Se opri o clipă la Sallust, a cărui privire era șovăitoare de atîta veghe între cupe.

— E tot inconștient. Sau încăpățînat. Nu-i speranță în ceea ce-l privește.

— Nu vorbi astfel, îl contrazise Sallust care nu avea resentimente față de acuzatorul atenianului, căci nefiind el însuși de o virtute austeră, îl impresiona nenorocirea lui Glaucus, fără să fie prea convins de nevinovăția lui. Nu vorbi astfel, dragul meu egiptean. Trebuie să facem totul ca să salvăm un băutor atît de bun. Bacchus împotriva lui Isis.

— O să vedem, spuse egipteanul.

Zăvorul fu din nou tras și ușa deschisă. Arbaces ieși pe stradă, iar biata Nidia fu din nou întreruptă din lungă ei veghe.

¹ Atenian care a conspirat, împreună cu prietenul său Aristogiton, împotriva fiului lui Pisistrate.

— Ai să-l salvezi ?

Nici un răspuns nu ajunsese la urechea ciulită a fetei. Arbaces trecuse și era destul de departe. Fata ezită o clipă, apoi îi urmă în tăcere pașii.

„Trebuie s-o țin ascunsă pe fata asta, își zise egipteanul, ca să nu dea în vileag istoria filtrului. Cît despre Iulia, e prea orgolioasă ca să se trădeze.“

Capitolul VII

O ÎNMORMÎNTARE ANTICĂ

În timp ce Arbaces era astfel ocupat, în casa lui Ione domnea durerea și moartea. Era noaptea care preceda dimineata ceremoniilor funerare pentru rămășițele sacerdotului ucis. Cadavrul fusese adus din templul lui Isis la casa rudei celei mai apropiate. Ione auzise în același timp despre moartea fratelui ei și învinuirea adusă logodnicului.

Prima izbucnire violentă a durerii care amorțește orice altă simțire și tăcerea plină de compasiune a sclavelor o împiedicaseră să afle în amănunt despre soarta hărăzită iubitului ei. Boala, criza lui de nebunie, procesul nu-i erau cunoscute. Aflase doar despre învinuirea adusă împotriva lui pe care o respinsese imediat, indignată. Ba auzind cine fusese acuzatorul, nu-i trebui altceva ca să fie convinsă că însuși Arbaces era criminalul. Dar importanța covârșitoare atribuită de antici îndeplinirii tuturor riturilor legate de moartea unei rude o ținuse închisă cu jalea și convingerile ei în camera mortului. Vai, nu-i fusese hărăzită duiosă și mișcătoarea îndatorire a rudei celei mai apropiate de a încerca să prindă ultima suflare — sufletul care pleacă — a ființei iubite. Dar ei i se cuvenea să închidă ochii strînși și buzele răsfripte, să vegheze alături de lutul îmbăiat și miruit proaspăt, care zăcea în veșminte festive pe patul de fildeș. Îi acoperise patul cu frunze și flori și schimba mereu ramura rituală de chiparos din pragul ușii. Cu aceste triste îndeletniciri, jelind și rugîndu-se, Ione se uitase pe sine. Unul

dintre obiceiurile cele mai poetice ale anticilor era să înmormînteze pe tineri în zorii zilei. Se străduiau să creze o imagine mai puțin tristă a morții, închipuindu-și că Aurora, iubind pe tineri, îi răpea în îmbrățișarea ei. În ciuda faptului că acest mit nu se potrivea deloc în cazul sacerdotului ucis, se păstră obiceiul.

Stelele păleau una cîte una pe cerul cenușiu, iar noaptea se retrăgea la sosirea dimineții, cînd, la poarta lui Ione, se adună un grup întunecat. Torțe palide în lumina zorilor încă șovăitori își aruncau lumina asupra chipurilor reculese și grave. Iată că o muzică lentă și melancolică se înalță și pluti pe străzile goale și tăcute, în tristă armonie cu momentul. În același timp, un cor de bocitoare, acele *praeficae* amintite atît de des de poeții romani, intonau următorul cîntec, acompaniat de flaut.

BOCET

I

*În pragul tău ramuri de chiparos
Iau locul acum trandafirului dulce.
Plecat-ai pe lungul drum tenebros
Ce spre riul Cocitus duce.
Jelim toți amar căci sufletul tău
Chemat a fost azi la banchetul Morții.
Cupa ți-o umple doar negrul pîrîu
Ghirlanda-ți atîrnă în Casa Morții.*

II

*Cu rîsul și cîntecul acum s-a sfîrșit,
Cu-a nopților tale plăcută oră.
Vedea-vei pe bietul Tantal chinuit
Și acvila cum pe Titan îl devoră ;
Surorile Argive ¹, trudindu-se în van
Sisîf cum urcă la infinit
În sus pe colină un etern bolovan,
Pe al lui Caliroe monstru pocit ².*

¹ Danaidele care și-au ucis soții în noaptea nunții și au fost condamnate de Iupiter să umple etern cu apă un butoi fără fund.

² Gerion, monstru cu trei capete, fiul nimfei Caliroe.

*Acestea sînt umbre ce tu tremurînd
 Pe țărmul lui Pluton le vei privi
 Te așteaptă o barcă foarte curînd
 Îndată ce ritul se va sfîrși.
 Veniți, bocitoare, fantoma tînjește
 La ultima ei locuință.
 Și torța pe cer cenușiu strălucește —
 E a mortului însuși dorință.*

În timp ce bocetul se stingea, grupul se despărți în două, iar corpul lui Apecide, așezat pe un pat acoperit cu un giulgiu purpuriu, fu scos din casă, cu picioarele înaintea. Conducătorul ceremoniei funebre, însoțit de cei ce purtau torțele, îmbrăcați în negru, dădu semnalul și cortegiul funerar se puse în mișcare.

Mai întîi pășeau muzicanții care cîntau un marș lent, iar gravitatea instrumentelor cu registru jos era întreruptă de izbucnirile dese, stridente și dezlănțuite ale trompetelor funerare. Urmau bocitoarele care, cîntînd, aduceau laude mortului. Vocile de femei se împleteau cu voci de băieți a căror vîrstă fragedă făcea mai viu contrastul dintre viață și moarte — dintre frunza proaspătă și cea vestejită. Dar actorii, bufonii, mimii (al căror rol era să-l personifice pe defunct) fuseseră îndepărtați de la o înmormîntare ce stîrnea asociații atît de groaznice.

Urmau preoții lui Isis, în veșminte albe ca zăpada, cu picioarele goale, purtînd snopi de grîu, iar în fața mormîntului era purtată imaginea lui și a numeroșilor săi strămoși din Atena. În urma coșciugului, înconjurată de slujitoarele ei, pășea unica rudă în viață a mortului, cu capul gol, părul desfăcut și fața mai albă decît marmura, dar stăpînită și calmă. Doar din cînd în cînd vreun gînd duios, trezit de muzică, i se așternea pe chipul îndurerat și o făcea să-și acopere fața și să suspine. Căci ei nu i se potrivea jalea gălăgioasă, bocetele stridente, gesturile nestăpînite ale celor care aduc un omagiu mai puțin sincer. În acele vremuri, ca întotdeauna, rîul durerii adînci curgea tainic și tăcut.

Procesiunea străbătu străzile și ieși pe porțile orașului, ajungînd pe aleea deschisă a mormintelor, pe care o mai putem vedea și astăzi.

Rugul funerar din pin nestrujit, împănat cu materiale combustibile, se ridica în forma unui altăr. De jur împrejur se aplecau chiparoșii întunecați și sumbri, consacrați prin tradiție mormintelor.

De îndată ce coșciugul fu pus pe rug, cei de față se așezară pe ambele părți, iar Ione se duse lîngă sicriu, unde, nemișcată și tăcută, rămase cîteva clipe în fața fratelui ei neînsuflețit. Trăsăturile mortului erau acum destinse și nu mai purtau expresia dureroasă a morții violente. Amuțiseră pentru totdeauna teama și îndoiala, suferința pasiunii, smerenia religioasă, strădaniile trecutului și ale prezentului, speranța și groaza de viitor. În calmul teribil al frunții impenetrabile și al buzelor fără suflare nu se mai vedea nici o urmă din tot ce frămîntase și întristase pieptul tînărului aspirant la sanctitate. Sora îl privea și nici o șoaptă nu străbătea prin mulțime. Era ceva teribil, dar și înduioșător în acea tăcere care fu întreruptă pe neașteptate de un strigăt nestăpînit, revărsarea unei disperări prea mult timp ținută în frîu.

— Frățioare, frățioare ! striga biata orfană, aruncîndu-se peste patul funerar. Tu, de care nu se lomea nici măcar viermele care îți ieșea în cale ! Ce dușman ai putut provoca ? O, cum poate fi adevărat ? Trezește-te ! Trezește-te ! Am crescut împreună, nu putem fi astfel despărțiți. N-ai murit ! N-ai murit ! Tu dormi. Trezește-te !

Tonul pătrunzător al vocii ei învioră grupul bocitoarelor și ele izbucniră în vaiete stridente și nestăpînite. Tresărind, Ione își reveni. Privi în jur pierdută, de parcă își dădea seama, pentru prima dată, de cei ce o înconjurau.

— O, murmură ea tremurînd. Deci nu sîntem singuri.

După o scurtă pauză se ridică. Chipul ei palid și frumos era din nou calm și grav. Cu mîini tremurătoare ridică pleoapele mortului, dar cînd îi văzu ochii încetoșați și stinși, care nu mai străluceau de viață, scoase un țipăt ascuțit, de parcă ar fi văzut o fantomă. Stăpînindu-se

din nou, îi sărută de nenumărate ori pleoapele, buzele, fruntea și cu un gest mecanic primi torța funerară din mîna marelui sacerdot din templul fratelui ei. Muzica reîncepu brusc și cîntecul bocitoarelor anunță revărsarea flăcărilor purificatoare.

IMN VÎNTULUI

*Cum stai lungit pe pat de nori
Ridică-te, o vînt, să zbori.
Sacru și blînd vei fi numit
Oricine te-ar fi zămislit.
Austrul dacă ți-e părinte
Sau Siroccoul ¹ cel fierbinte
Sau vîntul ce-n furtună bate
Pornind tocmai din miazănoapte,
La noi vei fi binevenit
Cum e zefirul înflorit
Care-n amurg înrourat
Nimfa își sărută-nfiorat.*

II

*Cădelnița din argint iat-o
Cărarea cum ți-a parfumat-o.
Și un prinos mai aromit
Pe văi în Tempe n-a plutit.
Nici printre cedrii Ciprului,
Și nici pe mare-n Rodos nu-i.
Din vase am pulverizat
Mirt și cu nard amestecat.
Covor de arome am oferit
Sandalelor tale de argint.*

III

*Sursă a toate cîte-s vii
August și veșnic aer ești,
Căci glia-i stearpă pînă vii
Sămînța să i-o dăruiești.*

¹ Sirocco — vînt uscat și fierbinte ce bate dinspre deșertul Sahara.

*Aspiră, flacăară, arzi bine !
Deşteaptă-te, sălbatic vînt !
Solemn foc, ia ce-ţi aparţine.
Ia, aer, ce-ale tale sînt.*

IV

*Uite că vine, se grăbeşte
Vîntul cel invocat. Curînd
Se aprinde, saltă şi trosneşte
Lumina de pe rugul sfînt.
Aripile întreşesute
Cu flăcări se înalţă iute.
Ca nişte şerpi se răsucesc,
Năvală dînd, întruna cresc.
Urlă, suspină, sar în loc,
Dă-i înainte, straşnic foc !
În braţele-ţi de uriaş
Strîngînd vîntul cel pătimaş.
Pe tronul Morţii stihii vin
Să ia cele ce se cuvin.*

V

*Cădelniţe, vă legănaţi !
Voi, coarde, mai domol cîntaţi !
Din lanţul trudei pămînteşti
Din închisoarea unde eşti
Al lutului prizonier
Braţe de foc vin şi te cer ;
N-ai, suflete, azi temnicer !
Eşti liber ca vîntul hoinar
Cînd goneşte în spaţii cereşti
De cătuşe-ai scăpat, aşadar
Bucură-te ! Pe Stix să pluteşti
Lin în barcă acum vei putea.
Paşii tăi rătăci-vor de-or vrea
Prin poieni fericite. Departe
De urîtul Cocitus, ai parte
De un meleag unde sîntem chemaţi
De cei dragi ce din lume-s plecaţi.*

*Al pămîntului rob nu mai ești.
Suflete ! Cînd ne vom odihni
Mîntuiți de strădanii lumefți
Noi cînd oare cu tine vom fi ?*

Iar acum, flăcările înmiresmate se înălțau pînă de-
parte, spre cerul care se luminase de ziuă. Străluceau
printre chiparoșii întunecați, se aruncau peste zidurile
masive ale orașului apropiat și primii pescari începură
să zărească reflectarea lor roșie pe valurile mării încrețite.

Ione stătea singură la o parte și, cu obrazul sprijinit
în palme, nu vedea flăcările, nu auzea bocetele sau muzica.
Era cuprinsă de un imens sentiment de singurătate ; nu
ajunsese încă la acea sfîntă pace care ne invadează cînd
știm că nu sîntem singuri, că morții noștri sînt alături
de noi.

Briza sporea efectul combustibilului introdus în rug.
Treptat, văpăile începură să unduiască, să se micșoreze,
să pălească și, puțin cîte puțin, cu salturi și izbucniri ne-
regulate, se stinseră. Simbol al vieții însăși. Acolo unde
puțin mai înainte fusesse mișcare și strălucire, acum ră-
măsese doar trista cenușă ce fumegea.

Ultimele scînteii fură stinse de cei de față, apoi fu
adunată cenușa. Îmbibată cu vinul cel mai ales și cu
aromele cele mai scumpe, fu închisă într-o urnă de argint
și depusă cu solemnitate într-unul dintre mormintele
din lungul străzii. Mai puseră alături sticlufa cu lacrimi
și o mică monedă pe care tradiția plină de poezie o des-
tina macabrului barcagiu. Mormîntul fu acoperit cu flori
și ghirlande, pe altar ardea tămîie și jur-împrejur atîrnau
candele aprinse.

Dar a doua zi, cînd sacerdotul se întoarse cu noi
ofrande, constată că o mîină necunoscută pusese alături de
relicvele păgîne o ramură de palmier. O lăsa acolo ne-
știind că era simbolul funerar al creștinismului.

Cînd ceremonia luă sfîrșit, una dintre *praeficae* stropi
de trei ori pe bocitoare cu ramura de laur purificată, pro-
nunțînd ultimele cuvinte : *Illicet* ¹. Astfel luă sfîrșit ritul.

¹ Poți pleca (lat.).

Dar mai înainte, se opriă toți să rostească de mai multe ori, tînguitor, ultimul salut : *Salve Eternum*¹. Și cum Ione tot mai zăbovea, intonară cîntecul de despărțire.

SALVE ETERNUM

*Adio, suflet ce te-ai dus,
Adio, urnă sfîntă,
Durerea noastră-i de nespus
Iar inima e frîntă
Pe țărnul trist și-ntunecat
Spre care pașii te-au purtat,
Cu orele ce fug, curînd,
Să mergem venim noi la rînd.*

Salve ! Salve !

*Adio, scumpă urnă ! Îți spun,
Cenușă sfîntă, rămas bun !*

Salve ! Salve !

II

*Illicit — ire licet
E zadarnică despărțirea
Căci mormînt ți-a făcut iubirea
În inima noastră, din ea
Cine oare te poate alunga ?
Și zadarnic stropim peste noi
Dintr-al purificării șuvoi,
În zadar focul sacru viu arde
Căci din sfîntul lăcaș unde șade
Amîntirea ta, s-o izgonească
Vraja lor n-o să izbutească.
Un banchet funerar doliul îți ține
Și drept preot e gîndul la tine.*

Salve ! Salve !

III

*Illicit — ire licet
Scînteia din vatră azi nu-i
Purtată, a fost în văzduh,*

¹ Astfel îl găsim în text. De fapt, forma corectă este *aeternum*.

*Pămîntul își ia partea lui
Iar umbrele-l așteaptă pe duh.
Pe rîul cel sumbru cînd treci
Să simți jălea noastră te-alină
Prea scurta iubire în veci
Prin moarte putea-va să țină.
La ospetele noastre curînd
Trandafirii se vor ofili
Chiparoșii ce cresc pe mormînt
Verzi întotdeauna vor fi.
Salve ! Salve !*

Capitolul VIII

ÎN CARE VEDEM CE SE ÎNTÎMPLĂ CU IONE

În timp ce unii dintre cei prezenți rămaseră să ia parte împreună cu preoții la banchetul funerar, Ione și cu slujnicele ei porniră pe drumul trist al casei. Acum, cînd își îndeplinise îndatoririle de soră, mintea ei trezindu-se din preocupările care o absorbisera, se îndrepta spre logodnicul ei și teribila acuzație împotriva lui, Fără să creadă nici pentru o clipă, așa cum am mai spus-o, într-o asemenea calomnie, ci nutrînd cele mai negre bănuieli împotriva lui Arbaces, simțea că pentru a face dreptate viitorului ei soț și fratelui ucis ar trebui să meargă la pretor și să-i comunice impresia ei, deși nu avea dovezi. Întrebîndu-și slujitoarele care pînă atunci, din dorința de a o scuti de încă o suferință, se abținuseră de a o informa despre starea lui Glaucus, află că trecuse printr-o boală grea, că se afla sub acoperișul lui Sallust, care îl luase în custodie și că ziua judecării lui era fixată.

— Zei ocrotitori ! exclamă ea. Cum am putut să-l uit pînă acum. S-ar fi crezut că mă feresc de el. Hai să alergăm să-i facem dreptate. Să arătăm că eu, cea mai apropiată rudă a defunctului, cred în nevinovăția lui. Repede, repede, să zburăm spre el. Să-l mîngîi, să-l îngrijesc, să-l înveslesc. Și dacă nu mă vor crede, dacă nu vor împărtăși convingerile mele, dacă îl condamnă la exil sau la moarte, să împart pedeapsa cu el.

Instinctiv, își grăbi pașii, confuză și tulburată, fără să știe bine încotro merge. Ba intenționa să-l caute mai întâi pe pretor, ba să alerge la Glaucus. În grabă, trecu de porțile orașului și porni pe strada care ducea spre centru. Casele erau deschise, dar pe stradă nu era nici o mișcare. Orașul abia se trezise la viață. Când iată ! ajunsese lângă un grup mic de oameni care înconjurau o lectică acoperită. Un bărbat înalt ieși din mijlocul lor și Ione scoase un țipăt, văzându-l pe Arbaces.

— Frumoasă Ione, spuse el blind, fără să țină seama de spaima ei. Scumpa mea pupilă. Iartă-mă dacă îți tulbur suferința pioasă. Dar pretorul, preocupat de onoarea ta și de teamă să nu fii implicată în mod nesăbuit în procesul care urmează, conștient de situația dificilă în care te afli — dorind să se facă dreptate fratelui, dar în același timp temîndu-te de pedeapsa cuvenită logodnicului —, mișcat de nenorocirea în care te afli, fără protectori și fără prieteni și judecînd că este crud să fii lăsată să-ți porți singură doliul și să acționezi neîndrumată, a procedat înțelept și patern, încredințîndu-te tutorelui tău legal. Iată permisul scris, prin care te lasă în grija mea.

— Egiptean perfid, strigă Ione, dîndu-se mîndră la o parte. Pleacă ! Tu mi-ai ucis fratele. În grija ta, în mîinile astea umede încă de sîngele lui, vor ei să-i pună sora ? A, ai pălit ! Te roade conștiința. Tremuri la tunetul zeului răzbunării ! Dă-te la o parte și lasă-mă cu durerea mea.

— Durerea ți-a întunecat judecata, Ione, spuse Arbaces, încercînd zadarnic să vorbească pe tonul lui calm, obișnuit. Te iert. Vei găsi în mine, acum ca și întotdeauna, pe prietenul tău cel mai devotat. Dar strada nu-i locul indicat să stăm de vorbă, să te conșalez. Apropiati-vă, sclavi ! Vin, dulcea mea pupilă, lectica te așteaptă.

De uimire și spaimă, slugile o înconjură pe Ione și-i îmbrățișară genunchii.

— Arbaces, spuse cea mai în vîrstă dintre fete, ceea ce faci e împotriva legii. Nu scrie oare că nouă zile după înmormîntare rudele mortului nu pot fi hărțuite în casa lor și nu trebuie întreruptă durerea lor solitară ?

— Femeie, răspunse Arbaces cu un gest autoritar. A pune pupila sub acoperișul tutorelui ei nu-i împotriva

legilor funerare. Ți-am spus că sînt autorizat de pretor: Nu se cade să mai întîrziem. Așezați-o în lectică.

Vorbind astfel, își trecu hotărît brațul în jurul taliei lui Ione, care se trase îndărăt, îl privi grav în față și izbucni într-un rîs isteric.

— Ha, ha, ha, ! Asta-i bună ! Foarte bună ! Ce tutore excelent. Lege paternă ! Ha, ha, ha, ! Treșări singură la ecoul sinistru al aceluia rîs strident și nebun și căzu de parcă ar fi murit, fără suflare, la pămînt. După un minut, Arbaces o ridică și o puse în lectică. Purtătorii se mișcau iute cu nefericita Ione și fetele ei care plîngeau o pierdută în curînd din ochi.

Capitolul IX

NIDIA ÎN CASA LUI ARBACES.

EGIPTEANULUI ÎI E MILĂ DE GLAUCUS.

MILĂ ESTE ADESEA UN MUSAFIR COMPLET INUTIL
PENTRU CEL VINOVAȚ

Ne amintim că, la porunca lui Arbaces, Nidia îl urmase la el acasă, unde stînd cu ea de vorbă, află din disperarea și remușcările ei că ea și nu Iulia îi dăduse lui Glaucus băutura fatală. Cu altă ocazie egipteanul ar fi găsit un interes filozofic în a sonda adîncimea și originea acestei stranii și mari pasiuni, pe care neobișnuita copilă a îndrăznit s-o cultive, deși era oarbă și sclavă. Dar nu era momentul pentru așa ceva. Cînd, după mărturisire, biata Nidia i se aruncase la picioare, implorîndu-l să-l vindece și să-i salveze lui Glaucus viața, căci în naivitatea și ignoranța ei își imagina că sumbrul magician era atotputernic, Arbaces, fără să-și plece urechea la rugămințile ei, se gîndea la necesitatea de a o ține pe Nidia prizonieră pînă cînd judecata și soarta lui Glaucus vor fi hotărîte. Cîtă vreme o credea doar complice cu Iulia la procurarea băuturii, considerase că pentru un succes deplin în răzbunarea sa era periculos să o lase liberă, căci putea să se prezinte ca martor și să povestească cum fusese întunecată judecata lui Glaucus, obținînd astfel indulgență pentru crima de care era acuzat. Cu atît mai

mult se temea acum că se va oferi ca martor, spunînd că ea fusese cea care îi dăduse filtrul. Împinsă de iubire, ar fi fost gata să înfrunte orice rușine, ca să-și răscumpere greșeala și să-și salveze iubitul. În afară de asta, cît de nedemn ar fi fost pentru rangul și reputația lui Arbaces să se știe că încurajase pasiunea josnică a Iuliei și o ajutase în riturile nelegiuite pe vrăjitoarea Vezuviului. Căci numai dorința disperată de a-l determina pe Glaucus să recunoască că l-a ucis pe Apecide (fiind soluția cea mai bună pentru siguranța lui permanentă, asigurîndu-i și succesul pe lîngă Ione), l-ar fi făcut să accepte confesiunea Iuliei.

Cît despre Nidia, care, fiind oarbă, era împiedicată să cunoască bine viața activă, iar ca sclavă și străină ignora pericolele legii romane, se gîndea mai mult la boala și delirul atenianului, decît la crima despre care auzise vag că ar fi acuzat sau la amenințările procesului apropiat. Sărmană nenorocită căreia nu-i vorbea nimeni și de care nu se îngrijea nimeni, ce putea ea să știe despre senat și sentințe, despre chițibușurile legii, despre ferocitatea poporului, despre arenă și vizuina leului? Era obișnuită să-l asocieze în gîndurile ei pe Glaucus cu tot ce era mai frumos și mai nobil. Nu-și putea închipui că vreun alt pericol, în afară de cel dezlănțuit de nebunia iubirii ei, putea să amenințe acel cap sacru. Îl socotea destinat tuturor binecuvîntărilor vieții. Ea fusese cea care tulburase cursul fericirii sale. Nu știa, nici nu visa, că acel curs, atît de strălucit cîndva, se îndrepta acum spre întuneric și spre moarte. Cerșea deci ajutorul marelui egiptean doar pentru a vindeca o minte pe care ea o zdruncinase și a salva viața pusă de ea în primejdie.

— Fata mea, spuse Arbaces, deșteptîndu-se din visare. Trebuie să rămîi aici. Nu se cuvine să umbli noaptea pe străzi și să te gonească de pe praguri picioarele grosolane ale sclavilor. Te compățimesc pentru fapta săvîrșită și am să fac tot ce pot pentru Glaucus. Așteaptă aici cîteva zile cu răbdare și Glaucus își va reveni.

Cu aceste cuvinte, la care nu mai așteptă răspuns, ieși grăbit din cameră, puse zăvorul la ușă și porunci unui sclav, care răspundea de partea aceea a locuinței, să o păzească.

Singur și îngândurat, așteptă apoi lumina dimineții și, o dată cu zorii, așa cum am văzut, puse stăpînire pe Ione.

Prima lui grijă, în ce o privea pe nefericita napolitană, era, așa cum afirmase față de Clodius, să o împiedice de a se preocupa activ de procesul lui Glaucus și totodată să evite de a fi acuzat (cum fata ar fi făcut-o, fără îndoială) de perfidia și violența pe care le exercitase anterior față de ea. pupila sa. Denunțînd motivul pentru care s-a răzbunat pe Glaucus și dînd la iveală ipocrizia lui, ar fi aruncat o îndoială asupra veridicității învinuirii aduse atenianului. Înainte de a o întîlni în dimineața aceea, înainte de a o auzi acuzîndu-l cu voce tare, nu era conștient că există și pericolul ca ea să-l bănuiască pentru crima comisă. Se felicită acum la gîndul că-și atinsese scopul. Că obiectul pasiunii, cît și a temerilor sale, se afla chiar în mîinile lui. Credea mai mult ca oricînd în făgăduielile măgulitoare ale stelelor. Și cînd se duse să o caute pe Ione în camera în care o închisese, cea mai tainică din întreaga lui locuință plină de mistere, cînd o găsi copleșită de noua lovitură, trecînd dintr-o stare într-alta, de la furie la toropeală, îl izbi mai mult faptul că nici furia nu-i altera frumusețea. Cu îngîmfarea tipică oamenilor care toată viața au avut noroc atît la bogăție cît și în dragoste, se amăgea gîndind că, o dată ce Glaucus va pieri, iar numele lui va fi definitiv compromis de sentința unei judecări legale, afecțiunea lui Ione se va preface în repulsie, iar tandrețea și pasiunea lui, ajutate de toate artificiiile cu care știa prea bine să uluiască imaginația unei femei, îl vor înălța în inima ei pe acel tron de pe care rivalul său a fost gonit atît de groaznic. Așa spera, dar dacă nu avea să reușească, pasiunea lui nelegiuită și aprinsă îi șoptea : „În cel mai rău caz, acum e la dispoziția ta !”

Și totuși, simțea neliniștea și teama de a fi descoperit care-l întovărășesc pe criminal, chiar dacă este surd la vocea conștiinței. Acea groază vagă de consecințele crimei care este adesea confundată cu remușcarea. Aerul îmbătător al Campaniei îi apăsa pieptul. Dorea să se îndepărteze cît mai în grabă de acele meleaguri în care pericolul s-ar fi putut să nu doarmă somnul de veci împreună cu mortul.

Avînd-o acum pe Ione în stăpînirea sa, hotărî în taină ca, de îndată ce va fi asistat la agonia rivalului său, să-și ducă averea și pe Ione, comoara sa cea mai de preț, pe vreun țărm îndepărtat.

„Da, își zise el, străbătînd în jos și în sus camera. Da ! Legea care mi-a încredințat pupila îmi dă dreptul să o iau de soție. Vom merge departe, departe, dincolo de drumurile bătute, în căutarea unor noi desfătări și unor voluptăți necunoscute. Încurajat de stele, sprijinit de prevestirile din sufletul meu, vom pătrunde în acele lumi vaste și glorioase care, cum mă asigură înțelepciunea mea, se întind încă neatinse dincolo de cercul de mare ce ne înconjoară. Acolo poate se va trezi din nou ambiția, în inima aceasta îmbătăită de iubire. Acolo, printre popoare ce nu au fost strivite de jugul roman și care nici nu au auzit șoptindu-se numele Romei, aș putea găsi un imperiu unde să strămut crezul meu ancestral, să reîmprospătez cenușa moartă a stăpînirii tebane, să duc mai departe, pe țărmuri și mai întinse, dinastia strămoșilor mei încoronați și să trezesc în inima nobilă a lui Ione conștiința recunoștinței că împărtășește soarta cuiva care, departe de putreziciunea învechită a acestei civilizații de sclavi, reînvie elementele primordiale ale măreției și unește într-un singur suflet atotputernic atributele de profet și de rege.“

Arbaces fu trezit din monologul său entuziast ca să asiste la judecata atenianului.

Obrazul palid și descompus al victimei îl impresionă mai puțin decît fermitatea nervilor săi și cutezanța frunții sale. Arbaces era unul dintre aceia care nu prea se înduioșează de cei nenorociți, dar poartă o simpatie vie celor îndrăzneți. Afinitățile care ne leagă unii de alții asimilează întotdeauna calitățile propriiei noastre firi. Un erou e mișcat mai puțin de nenorocirea dușmanului său decît de tăria cu care o înfruntă. Toți sîntem oameni și Arbaces, deși era un criminal înrăit, avea partea lui de simțăminte omenești, zămislit fiind din lut ca și noi. Dacă ar fi obținut ca Glaucus să recunoască în scris crima, pierzînd-o astfel pe Ione mai mult decît prin sentința judecării și eliberîndu-l astfel pe el de orice pericol viitor, egipteanul ar fi mers pînă în pînzele albe ca să-și scape rivalul. Chiar și așa ura lui se stinsese, dorința de răz-

bunare pălise. Își zdrobea prada fără dușmănie, ca pe un obstacol ce-i sta în cale. Dar nu era mai puțin hotărît, mai puțin abil și perseverent în urmărirea distrugerii celui a cărui condamnare era necesară îndeplinirii scopurilor sale. În timp ce pronunța, în aparență fără tragere de inimă și cu compasiune, mărturia care îl condamnă, în taină și cu ajutorul sacerdoților ațîta indignarea poporului care ridica un real obstacol în fața îndurării senatului. O căutase pe Iulia. O informase, în amănunt, despre mărturisirea Nidiei, anihilînd astfel orice scrupul care ar fi putut-o împinge să diminueze vina lui Glaucus. Îi fusese cu atît mai ușor, cu cît inima frivolă a fetei iubise faima și gloria lui Glaucus, și nu pe el însuși. Un om aflat în dizgrație nu-i trezea nici un sentiment. Ba mai mult, chiar se bucura de o nenorocire care o umilea pe detestata Ione. Dacă Glaucus nu putea fi sclavul ei, nu va fi, cel puțin, nici adoratorul rivalei sale. Acest gînd o consola destul ca să nu mai aibă nici un regret. Frivolă și nestatornică, se lăsă impresionată de curtea neașteptată și asiduă pe care i-o făcea Clodius. Nu era dispusă de a pierde o căsătorie cu un tînăr josnic, dar de familie bună, expunîndu-și în public slăbiciunea de a fi nutrit cîndva o pasiune necuviincioasă pentru un altul. Totul îi surîdea lui Arbaces. Totul îl osîndea pe atenian.

Capitolul X

NIDIA O FACE PE VRĂJITOAREA

Cînd tesaliana constată că Arbaces nu se mai întoarce la ea, că e lăsată oră de oră pradă torturii unei teribile incertitudini pe care faptul de a fi oarbă o făcea și mai insuportabilă, începu să pipăie cu brațele întinse jur împrejurul închisorii ei, căuțînd o cale de scăpare. Constată că unica ieșire era zăvorîtă și începu să strige cu toată vehemența unui temperament violent din fire, sporită acum de nerăbdare.

— Ho, fată ! spuse sclavul de pază, deschizînd ușa.

Te-a mușcat un scorpion ? Sau crezi că tăcerea ucide și tu trebuie să ne ocrotești, că pe Iupiter copil, prin vacarm¹ ?

— Unde-i stăpînul tău și de ce m-a închis ca într-o colivie ? Am nevoie de aer, și de libertate. Lasă-mă să ies

— Vai de mine, mititico, nu-l cunoști destul de bine pe Arbaces, căci ai ști că voința lui e ca a împăratului. A ordonat să fii închisă și închisă rămii, iar eu îți sint paznic. Nu poți avea aer și libertate, dar poți în schimb avea ceva mult mai bun : hrană și vin.

— O, Iupiter, strigă fata, frîgîndu-și mîinile. Și de ce m-a închis ? Ce ar putea să dorească marele Arbaces de la o biată fată ca mine ?

— Asta nu știu. Poate te pune să servești pe noua ta stăpînă care a fost adusă azi aici.

— Cum ? Ione e aici ?

— Da ! Biata fată, mă tem că nu-i prea face plăcere. Și totuși, pe templul lui Castor, Arbaces e galant cu femeile. Stăpîna ta e pupila lui, ai știut ?

— Vrei să mă duci la ea ?

— E bolnavă. Și-a ieșit din minți de furie și ciudă. Și afară de asta, nu mi s-a poruncit să te duc și nu fac nimic de capul meu. Cînd Arbaces m-a făcut sclavul acestor camere², mi-a spus : „Cit timp mă slujești nu trebuie să ai nici urechi, nici ochi, nici gînduri. Trebuie să ai doar o însușire : ascultarea“.

— Dar ce rău e în a o vedea pe Ione ?

— Asta nu știu. Dar dacă ți-e urît, sînt gata să stau puțin de vorbă cu tine, mititico, căci mă simt tare singur în cămăruța mea întunecată. Dar ia spune-mi ! Aud că ești tesaliană. Nu cunoști vreo șmecherie cu foarfecele și cuțitul, sau poate știi să ghicești viitorul, ca mulți din neamul tău, așa, ca să ne mai treacă timpul.

— Isprăvește, sclavule ! Taci din gură ! Sau dacă vrei să vorbești, spune-mi ce ai mai auzit despre Glaucus.

— Păi stăpînul meu s-a dus la judecata lui. Glaucus o să plătească pentru ce a făcut.

¹ Copil fiind, Iupiter a fost răpit de la tatăl său, Saturn, care își mîncea copiii și crescut în ascuns într-o peșteră ; ca să-i acopere plînsul, sacerdoții lui Cibeles scoteau urlăte sălbatice și băteau în scuturi de bronz. (N.A.)

² În casele bogate, fiecare grup de camere își avea sclavul lui. (N.A.)

— Pentru ce ?

— Pentru că l-a ucis pe Apecide.

— Cum ? ! exclamă Nidia, ducându-și mâna la frunte. Am auzit eu vorbindu-se despre asta, dar n-am înțeles. Dar cine o să îndrăznească să se atingă de un fir de păr din capul lui ?

— Tare mă tem că o să îndrăznească leul !

— Zeii să ne ferească ! Ce răutate îți mai iese din gură ?

— Doar atîta că, dacă îl vor găsi vinovat, leul sau poate tigrlul îi va servi de călău.

Nidia sări în sus de parcă o săgeată i-ar fi străbătut inima. Scoase un țipăt pătrunzător, apoi se aruncă la picioarele sclavului, strigînd pe un ton care înmuie pîna și inima lui aspră :

— O, spune că ai glumit. Că nu-i ăsta adevărul. Vorbește ! Vorbește !

— Pe cinstea mea, dragă fată, dar eu nu cunosc legea. Poate nu-i așa de rău precum se spune, dar Arbaces e cel care îl acuză, iar poporul dorește o victimă pentru arenă. Vino-ți în fire. Dar ce-ți pasă ție de soarta atenianului ?

— Asta nu te privește. A fost bun cu mine. Deci nu știi ce-au să-i facă ? Arbaces îl acuză ! O soartă ! Poporul ! Poporul ! Păi e destul să-l privească în față ! Cine poate fi crud cu atenianul ? Și totuși, n-a fost chiar dragostea crudă cu el ?

Vorbind astfel, capul îi căzu pe piept. Se cufundă în tăcere. Lacrimi fierbinți i se scurgeau pe obraji. Și toată străduința sclavului nu reuși s-o consoleze sau să-i abată gîndurile care o absorbeau.

Cînd treburile casei îl obligară să plece, Nidia începuse să se reculeagă. Arbaces era deci acuzatorul lui Glaucus. Tot Arbaces o închisese aici. Nu era asta o dovadă că libertatea ei putea fi de folos atenianului ? Da, era sigură că fusese prinsă într-o cursă. Și astfel contribuia la distrugerea celui iubit. Vai, cum tînjea să se elibereze. Spre binele ei, toate suferințele, toate necazurile i se topiseră în dorința de a scăpa. Și începînd să răsucescă pe toate părțile posibilitatea eliberării, se liniști căzînd pe gînduri. Inzestrată cu dibăcie, sporită în urma anilor de servi-

tute — ce sclav a fost vreodată lipsit de viclenie ? —, hotărî să şi-o exercite asupra paznicului ei. Amintindu-şi interesul lui superstiţios pentru practicile tesaliene, se gîndi să-l folosească drept instrument pentru eliberarea ei. Aceste calcule îi ocupară mintea tot restul zilei şi orele lungi ale nopţii. Aşa încît, cînd Sosia veni să o vadă în dimineaţa următoare, se grăbi să-i dirijeze torentul pâlăvrăgelilor spre canalul pentru care vădise o predispoziţie naturală. Fiind conştientă că unica şansă de a fugi era în timpul nopţii, se văzu obligată, în ciuda suferinţei pe care i-o producea aşteptarea, să-şi amîne încercarea pînă atunci.

— Numai noaptea, spuse ea, se pot descifra clar hotărîrile sorţii. Atunci trebuie să mă cauţi. Dar ce-ai dori să ştii ?

— Pe Pollux ! Mi-ar plăcea să ştiu tot atît de multe ca stăpînul meu. Dar nu mă pot aştepta la asta. Fă-mă să aflu, cel puţin, dacă am să reuşesc să pun deoparte destul ca să-mi cumpăr libertatea, sau poate egipteanul mi-o va da pe gratis. Îl apucă uneori o asemenea mărînimie. Apoi, presupunînd că asta-mi reuşeşte, dacă am să ajung stăpînul unei parfumerii pe care mi-am pus ochii de mult. Negoţul cu parfumuri e ceva elegant, care se potriveşte unui fost sclav cu înclinaţii nobile.

— A ! Deci doreşti răspunsuri precise la aceste întrebări ? Sînt mai multe căi prin care le pot obţine. Ar fi „litomanţia“ sau piatra grăitoare, care îţi dă răspunsurile printr-o voce de copil. Dar trebuie o piatră preţioasă şi rară pe care nu o avem, mai este „gastromanţia“ în care demonul aruncă pe apă imagini palide şi spectrale care prevestesc viitorul. Dar şi metoda asta cere pahare de o formă specială în care se pune lichidul vrăjit şi nici pe acestea nu le avem. Cred deci că metoda cea mai simplă ca să-ţi satisfac dorinţa este prin magia aerului.

— Sper, spuse Sosia cu voce tremurătoare, că nu-i nimic prea înspăimîntător în treaba asta. Nu-mi plac stafiile.

— Nu te teme. N-ai să vezi nimic. Ai să auzi doar din gîlgîitul apei dacă vei avea sau nu noroc în ceea ce întreprinzi. În primul rînd deci, ai grijă ca la răsăritul luceafărului să laşi porţiţa grădinii puţin deschisă, ca

demonul să priceapă că-i invitat să intre înăuntru. Pune fructe și apă lângă poartă, ca semn de ospitalitate. Apoi, la trei ore după ce s-a întunecat, vino aici cu o ceașcă de apă cît mai rece și limpede și vei afla totul mulțumită cunoștințelor tesalienei învățate de la mama ei. Dar să nu uiți de poarta din grădină. Totul depinde de asta. Trebuie să fie deschisă de trei ore cînd vei veni.

— Ai încredere în mine, răspunse Sosia fără nici o bănuială. Știu bine ce simte un demon cînd i se închide ușa în nas, cum mi s-a întîmplat de multe ori mie cu ușa de la bucătărie. Și mai știu că o persoană respectabilă, cum este de bună seamă demonul, nu poate fi decît încîntată de semnul cel mai mic al unei ospitalități politicoase. Și acum, mititico, iată-ți mîncarea de dimineață.

— Și ce se aude cu judecata ?

— O, avocații mai sînt încă acolo și nu mai termină cu vorbăria. Cred că o să dureze pînă mîine.

— Pînă mîine ? Ești sigur ?

— Așa am auzit.

— Și Ione ?

— Pe Bacchus, cred că-i destul de bine dacă a găsit forța să-l facă pe stăpînul meu să bată din picior și să-și muște buzele toată dimineața. L-am văzut ieșind din camera ei cu fruntea întunecată ca o furtună.

— Stă aproape de aici ?

— Nu. În apartamentul de la etaj. Dar nu mai pot rămîne aici la palavre. Vale !

Capitolul XI

O VIESPE SE AVENTUREAZĂ ÎN PLASA PĂIANJENULUI

Cea de a doua seară a procesului începuse și se apropia momentul în care Sosia trebuia să înfrunte înfricoșătorul necunoscut, cînd, pe porțița din grădină pe care selavul o lăsase crăpată, intră nu unul dintre spiritele misterioase ale pămîntului sau ale văzduhului, ci silueta greoaie și foarte omenească a lui Calenus, preotul lui Isis. Abia dacă luă în seamă ofranda modestă de fructe sărăcăcioase și un vin și mai ieftin, pe care piosul Sosia le considerase destul de bune pentru străinul invizibil pe

care urma să-l ademenească. „Vreun prinos, gîndi el, pentru zeul grădinii. Pe capul tatălui meu ! Dacă divinitatea asta n-a fost niciodată servită mai bine, ar putea să renunțe la meseria de zeu. Dacă n-am fi noi, preoții, zeii ar duce-o greu. Și acum, Arbaces, calc peste nisip mișcător, dar care trebuie să acopere o mină de aur. Viața egipteanului e în puterea mea. Oare la cît e dispus s-o plătească ?

Monologînd astfel, traversă curtea acoperită și intră în peristil, unde cite o lampă întrerupea ici-colo imperiul nopții înstelate și unde se trezi față în față cu Arbaces, care ieșea dintr-o cameră ce dădea spre colonade.

— A, Calenus, mă cauți ? întrebă egipteanul și în vocea sa se simțea puțină stînjeneală.

— Da, înțelepte Arbaces. Sper că vizita mea nu-i la o oră nepotrivită.

— Nici vorbă ! Chiar acum libertul meu, Callias, a strănutat de trei ori în dreapta mea. Știam deci că mă așteaptă ceva plăcut. Și uite, zeii mi l-au trimis pe Calenus.

— Nu mergem la tine în cameră, Arbaces ?

— Cum dorești. Dar noaptea e senină și îmbălsămată. Mă resimt încă după boala pe care am avut-o de curînd. Aerul mă înviorează. Să ne plimbăm prin grădină. Și acolo vom fi la fel de singuri.

— Cu plăcere, conveni sacerdotul, și cei doi prieteni trecură agale spre una dintre numeroasele terase care, mărginită de vase de marmură și flori, dădea în grădină.

— Ce noapte frumoasă, spuse Arbaces. Albastră și senină ca cea în care, cu douăzeci de ani în urmă, țărmlul Italiei s-a oferit pentru prima dată privirii mele. Calenus dragă, bătrînețea se furișează spre noi. Să ne consolăm dar cu gîndul că am simțit că trăim.

— Tu, cel puțin, ai cu ce să te lauzi, spuse Calenus, pipăind terenul în căutarea unui prilej de a-i comunica secretul care îl apăsa și simțind în seara aceea și mai vie teama pe care i-o inspira Arbaces, tocmai datorită tonului calm și prietenos, de condescendență demnă pe care și-l asumase acesta. Tu, cel puțin, ai cu ce să te lauzi. Tu ai bogății imense, o constituție fizică cu fibrele atât de dens țesute, încît boala nu poate găsi spațiu să intre,

iubiri fericite, plăceri inepuizabile și, în sfârșit, o răzbunare triumfală.

— Te referi la atenian ? Da, mâine seara se va pronunța condamnarea sa la moarte. Senatul nu cedează. Dar greșești, moartea lui nu mă bucură decît prin aceea că mă scapă de un rival în afecțiunea lui Ione. Nu nutresc alt sentiment de animozitate împotriva nefericitului ucigaș.

— Ucigaș ? repetă Calenus încet și cu subînțeles. Tăcu apoi și-și aținti privirea în ochii lui Arbaces. Stelele aruncă o lumină palidă și liniștită asupra profetului lor, dar nu lăsau să se vadă nici o schimbare. Ochii lui Calenus se aplecară dezamăgiți și umiliți. Continuă în grabă :

— Ucigaș ?! E bine că-i acuzat de această crimă. Dar dacă-i un om pe lume care să știe că-i nevinovat, acela ești tu.

— Explică-te, spuse Arbaces rece, căci era pregătit pentru o asemenea insinuire, pe care teama lui secretă o prevăzuse.

— Arbaces, șopti Calenus, eram în dumbrava sacră, ascuns de templu și de frunzele din jur. Am auzit, am văzut totul. Am văzut arma pătrunzînd în inima lui Apecide. Nu imput fapta. Ai distrus un dușman și un apostat.

— Ai văzut totul, spuse, sec, Arbaces. Și presupun că erai singur ?

— Singur, îl asigură Calenus, surprins de calmul egipteanului.

— Și de ce te ascundeai la ora aceea în spatele capelei ?

— Pentru că aflasem de convertirea lui Apecide la credința creștină și știam că acolo trebuia să se întâlnească cu Olintus cel înverșunat ca să discute planul de a demasca în fața poporului sacrele mistere ale zeiței noastre. Eram acolo ca să-i descopăr și să-i combat.

— Ai spus vreunei suflări omenesti la ce ai fost martor ?

— Nu, stăpîne, taina e zăvorîtă în pieptul slujitorului tău.

— Cum ? Nici chiar ruda ta, Burbo, n-a ghicit nimic ? Hai, spune adevărul !

— Jur pe toți zeii.

— Tăcere ! Ne cunoaștem bine. Ce înseamnă zeii pentru noi ?

— Pe teama de răzbunarea ta, atunci ! Nu !

— Și de ce mi-ai ascuns pînă acum secretul tău ? De ce ai așteptat pînă în ajunul condamnării atenianului ca să te încumeți să-mi spui că Arbaces e un ucigaș ? Și dacă ai amînat atîta timp, de ce îmi destăinui acum ceea ce știi ?

— Pentru că, pentru că... se bălbăie Calenus, înroșindu-se încurcat.

— Pentru că, îl întrerupse Arbaces cu un zîmbet blînd, bătîndu-l pe preot pe spate cu un gest afectuos și amical, pentru că, dragă Calenus, — vezi, acum am să-ți citesc în inimă și am să-ți explic motivul — pentru că voiai să fii compromis și implicat atît de mult în proces, încît să nu-mi rămînă nici o portiță de ieșire. Voiai să mă auzi adăugînd la omucidere, sperjur și rea-credință. Ca după ce am trezit setea de sînge a vulgului, nici bogăția, nici puterea să nu mă mai poată împiedica de a deveni victima lui. Și îmi spui secretul tău acum, înainte să se fi încheiat judecata și condamnat vinovatul, ca să arăți cît de bine a fost ticluită infamia pe care o va distruge mîine cuvîntul tău. Ca să ridici acum, în ceasul al nouălea, prețul tăcerii tale. Să-mi demonstrezi că dibăcia mea în a ațîța mînia poporului se va răsfrînge asupra mea, în urma mărturiei tale. Iar fălcile leului, dacă nu se vor căsca pentru Glaucus, se vor căsca pentru mine. Nu-i așa ?

— Arbaces ! exclamă Calenus, pierzînd toată îndrăzneala vulgară a firii sale, pe drept cuvînt ești mag. Îmi citești în inimă ca și cum ar fi un papirus.

— E meseria mea, răspunse egipteanul rîzînd. Ai deci răbdare și cînd totul se va fi sfîrșit, te voi îmbogăți.

— Iartă-mă, insistă preotul. Avariția era trăsătura lui predominantă, care nu-i îngăduia să se încreadă în posibilitatea unei generozități viitoare. Iartă-mă, ai dreptate. Ne cunoaștem bine. Dacă vrei să tac, trebuie să plătești ceva înainte, ca ofrandă pentru Harpocrate ¹. Ca tranda-

¹ Zeul egiptean al tăcerii.

firul, simbolul delicat al discreției, să prindă rădăcini solide; udă-l în noaptea asta cu un șuvoi de aur.

— Spiritual și poetic, răspunse Arbaces, cu acea voce blîndă care îl legăna și îl încuraja pe avidul său tovarăș, în loc să-l fi alarmat și să-l fi pus în gardă. Nu poți aștepta pînă mîine ?

— De ce să amînăm ? Poate, cînd n-am să mai pot depune mărturie de rușinea de a nu fi vorbit înainte ca nevinovatul să nu sufere, ai să uiți pretențiile mele. Și de fapt, ezitarea ta de acum e un semn rău pentru recunoștința ta viitoare.

— Bine, Calenus, deci cu ce vrei să te plătesc acum ?

— Vila ta e foarte prețioasă și averea foarte mare, replică preotul rîzînd.

— Din ce în ce mai spiritual ! Dar pronunță-te. Care să fie suma ?

— Arbaces, am auzit spunîndu-se că în subteranele tale, sub arcadele acleia primitive osce¹, care susțin locuința ta măreață, ai grămezi de aur, de vase și giuvaeruri ce ar putea rivaliza cu toate comorile lui Nero cel zeificat. Te-ai putea lipsi cu ușurință de atît cît ajunge să-l faci pe Calenus unul dintre cei mai bogați sacerdoți din Pompei, fără măcar să se observe că ai luat din grămadă.

— Bine, Calenus, spuse Arbaces blînd, cu un aer sincer și generos. Îmi ești prieten vechi și slujitor credincios. Nu poți dori să-mi iei viața și nici eu să-ți precupețesc răsplata. Vei coborî cu mine la comoara despre care ai pomenit să-ți bucuri ochii cu splendoarea aurului nemăsurat și cu sclipirile nestematelor neprețuite. Drept răsplată, vei putea lua cu tine în noaptea asta atît cît poți ascunde sub mantie. Și cînd vei fi văzut ce posedă prietenul tău, vei pricepe ce nebunie ar fi fost să faci rău unui om care are atît de mult de oferit. Cînd Glaucus nu va mai fi, ai să mai vizitezi o dată comoara. Îți vorbese clar, ca unui prieten, nu-i așa ?

— Ești cel mai mare și mai bun dintre oameni, strigă Calenus, plîngînd aproape de bucurie. Te rog să uiți îndoielile mele jignitoare despre cinstea și generozitatea ta.

— Lasă asta. Vino să coborîm sub arcade.

¹ Oscei au fost un popor italic foarte vechi din Campania.

Capitolul XII

SCLAVUL CONSULTĂ ORACOLUL. CEI CE SE ORBESC
DE BUNĂ VOIE POT FI PĂCĂLIȚI DE UN ORB.
DOI PUȘCĂRIAȘI NOI ÎNTR-O SINGURĂ NOAPTE

Cu nerăbdare, Nidia îl aștepta pe Sosia, care era la fel de nerăbdător ca și ea. Făcându-și curaj, bînd vîrtos un vin mai bun decît cel pus de el drept ofrandă pentru demon, servitorul credul intră în odaia fetei oarbe.

— Ei bine, Sosia, ești gata ? Ai adus cana cu apă limpede ?

— Da, da, dar mi-e cam frică. Ești sigură că n-am să-l văd pe demon ? Am auzit zicîndu-se că demonii ăștia nu-s deloc frumoși și nu se poartă bine.

— Fii liniștit. Ai lăsat întredeschisă portița grădinii ?

— Da, da ! Și am pus niște nuci și mere frumoase alături, pe o măsuță.

— Foarte bine ! Poarta e acum deschisă și deci demonul poate intra.

— Da, da ! Sigur.

— Bine. Deschide acum ușa. Las-o întredeschisă. Și acum, Sosia, dă-mi lampa.

— Doar nu ai de gînd să o stingi ?

— Nu. Dar trebuie să-mi șoptesc descîntecul deasupra luminii ei. În foc e un spirit. Stai jos !

Sclavul îi dădu ascultare. Nidia, după ce rămase cîteva clipe tăcută deasupra lămpii, se ridică și, cu voce scăzută, cîntă precum urmează :

INVOCAREA SPIRITULUI DIN AER

*Cu inimi olimpiene,
Fetele tesaliene
De aer și apă iubite sînt
Căci luna din cer o aduc pe pămînt.
Vrăjile de egipteni practicate
Și de la magii persani învățate
Le știu pe toate. Din flori și cîntec,
Chiar de la diavol știu să stoarcă-un descîntec.*

O, tu, al aerului spirit mare,
 Tesalienei oarbe dă-i ascultare !
 Pe harul Erictonei ce putea
 Roua vieții mortului s-o dea,
 Pe regele din Itaca, nu oare
 Prin a izvorului descântare
 Trezea vocea care prezice ?
 Pe pierduta Euridice
 Smulsă dintre umbre, cu greu,
 Prin cântarea dulce a lui Orfeu,
 Pe vraja de Medeea folosită
 Când fu de blondul Iason părăsită.
 Demon al aerului, nu sta pe loc,
 Vino la mine când te invoc !
 Suflă deasupra apei și zi
 Dacă în beznă poți desluși
 Ce îl așteaptă în viitor
 Pe-acest biet suflet tremurător.
 Haide, tu spirit, nu sta pe loc !
 Vino la mine când te invoc !
 Vino, hai vino !

Și nici a templului Pafos Veneră,
 Nici Parcele dintr-a nopții sferă,
 Nici stăpînul luminii, și-n cer
 Nici chiar marele Iupiter
 Onorat ca tine, mereu,
 Nu va fi pe lume alt zeu.
 Vino, hai, vino !

— Spiritul vine singur, murmură Sosia, îl simt trecîndu-mi prin păr.

— Pune cana cu apă pe pardoseală. Acum, dă-mi șervetul tău și lasă-mă să-ți acopăr ochii și fața.

— A, da ! Totdeauna se face așa la descîntece. Nu mă strînge atît de tare ! Ușurel, ușurel !

— Uite așa. Mai vezi ?

— Să văd ? Pe Iupiter ! Nimic, doar întuneric.

— Intreabă spiritul ce vrei să știi, pe șoptite, de trei ori. Dacă răspunsul e afirmativ, ai să auzi gilgîind și bol-

borosind apa peste care suflă demonul. Dacă-i negativ, apa rămîne tăcută.

— Dar n-ai să faci șmecherii cu apa, nu-i așa ?

— Lasă-mă să-ți pun apa lîngă picioare. Așa. Acum îți dai seama că nu o pot atinge fără știrea ta.

— Foarte bine. Și acum, o Bacchus, ajută-mă. Știi bine că te-am iubit întotdeauna mai mult decît pe ceilalți zei. Am să-ți ofer cupa aceea de argint pe care am furat-o anul trecut, dacă mă susții pe lîngă demonul ăsta iubitor de apă. Iar tu, spirite, ascultă ce te întreb : am să-mi pot cumpăra libertatea anul ce vine ? Tu știi, căci trăiești în aer și păsările¹ te țin fără îndoială la curent cu toate tainele acestei case. Știi că am șterpelit și am ciordit în mod cinstit, adică fără să fiu prins, tot ce mi-a căzut în mîna timp de trei ani. Și totuși, îmi mai lipsesc două mii de sesterți pînă la suma totală. Îmi va fi posibil, o spirit bun, să acopăr lipsa în cursul acestui an ? Vorbește ! Ia... Începe să bolborosească apa ? Da' de unde ! E o tăcere de mormînt. Ei, dacă nu anul ăsta, peste doi ani ? Ah, aud ceva. Demonul zgîrie ușa. O să fie îndată aici. Deci în doi ani, dragă băiete ? Ei, hai ! Doi ani îmi par de ajuns. Cum ? Tot mut ai rămas ? Doi ani și jumătate, trei, patru ? Ei dar-ar boala în tine, prietene demon ! Nu ești femeie, asta-i clar, sau n-ai păstra tăcere atîta timp. Cinci, șase, șazeci de ani ? Lua-te-ar Pluton ! Nu te mai întreb nimic !

Furios, Sosia lovi cana răsturnîndu-și apa peste picioare. Apoi, chinuindu-se și blestemînd, reuși să-și scoată capul din șervetul în care fusese înfășurat, privi în jur și constată că se afla în întuneric.

— Hei, Nidia, lampa s-a stins. Vai, trădătoareo ! Ai plecat. Dar te prind eu și o să mi-o plătești.

Pe pipăite, sclavul se duse la ușă. Era zăvorîtă pe dinafară. El era acum închis în locul Nidiei. Ce să facă ? Nu îndrăznea să bată sau să strige, ca să nu-l audă Arbaces și să descopere că a fost păcălit. Iar Nidia, între timp, ajunsese probabil la porțița grădinii și se grăbea să scape.

¹ Exista superstiția că păsările cunosc toate secretele.

„Dar o să se ducă acasă, gîndi el, sau pe undeva prin oraș. Mîine în zori, cînd sclavii vor veni să lucreze în peristil, am să-i pot face să mă audă și atunci o să alerg s-o caut. Trebuie să o găsesc și să o aduc aici înainte să afle Arbaces despre cele întîmplate. Acesta-i planul cel mai bun. Trădătoare mică, mă mănîncă palmele să-ți trag o bătaie. Și mă lași aici numai cu o cană cu apă ! Să fi fost vin, mă mai consolam și eu.“

În timp ce Sosia, prins astfel în cursă, își plîngea soarta și-și făcea planuri cum să o prindă pe Nidia, fata oarbă, cu deosebita precizie și rapiditate care, așa cum am observat, o caracterizau, trecu prin peristil, traversă coridorul care ducea spre grădină și, cu inima bătîndu-i, era gata să se îndrepte spre porțiță, cînd auzi brusc sunele unor pași care se apropiau și vocea temută a lui Arbaces. Se opri o clipă pradă îndoielii și groazei. Apoi îi fulgeră prin minte că mai exista un coridor, puțin folosit, prin care erau introduse frumoasele participante la orgiile secrete ale egipteanului și care șerpua prin subsolul vilei spre o ușă ce comunica și ea cu grădina. Dacă avea noroc, era deschisă. La gîndul acela, făcu repede cîțiva pași înapoi, coborî treptele înguste din partea dreaptă și ajunse la intrarea în coridor. Dar vai, ușa de la intrare era închisă și zăvorîtă. În timp ce mai încerca dacă este într-adevăr încuiată, auzi în spatele ei vocea lui Calenus și, peste o secundă, pe cea a lui Arbaces răspunzîndu-i cu voce scăzută. Nu putea rămîne acolo. Probabil se îndreptau chiar spre ușa aceea. Fugi înainte și constată că se află pe un teren necunoscut. Aerul deveni umed și rece, ceea ce o mai liniști. Se gîndi că se află poate în pivnițele acelei case luxoase sau, în orice caz, într-un loc retras care nu părea probabil să fie vizitat de înaltul stăpîn, cînd din nou urechea ei fină prinse zgomotul unor pași și a unor voci. Alergă înainte, întinzîndu-și brațele care acum întîlneau la tot pasul coloane masive. Cu simțurile ascuțite de teamă, scăpă de aceste pericole și își continuă drumul. Aerul devenea tot mai umed pe măsură ce înainta. Și totuși, de cîte ori se oprea să-și tragă sufletul, auzea pași înaintînd și murmurul neclar al vocilor. În sfîrșit, fu oprită brusc de un zid care părea capătul drumului. Nu era oare nici un locușor în care să se ascundă ?

Nici o deschizătură ? Nici o gaură ? Nu era nimic ! Se opri și-și frîngea mîinile de disperare, apoi din nou, speriată de vocile care se apropiau de ea, alergă în lungul peretelui și, lovindu-se pe neașteptate de unul dintre contraforturile care ici și colo ieșeau din zid, căzu la pămînt. Deși rău lovită, nu-și pierdu firea și nu strigă. Dimpotrivă, binecuvîntă accidentul care o condusese la acest ascunziș. Tupilîndu-se în unghiul format de contrafort, era ferită de priviri, cel puțin dintr-o parte. Se ghemui, făcîndu-se cît putea ea de mică și, ținîndu-și respirația, își aștepta soarta.

Între timp, Arbaces și preotul erau în drum spre camera secretă în care se afla comoara atît de lăudată de egiptean. Se găseau într-un *atrium* subteran, a cărui boltă se sprijinea de stîlpi groși, scurți — o arhitectură foarte îndepărtată de grația greacă a acelei perioade luxuriante. Unica lampă pe care o purta Arbaces arunca o lumină slabă pe pereții goi și colțuroși, formați din pietre uriașe, clădite, fără ciment, unele peste altele, într-un mod bizar și neobișnuit. Reptilele deranjate priveau speriate spre cei doi intruși, ca apoi să lunece în umbra pereților.

Calenus se cutremură privind împrejur și respirînd aerul umed și nesănătos.

— Și totuși, spuse Arbaces zîmbind, văzîndu-l că tremură, aceste spații grosolane alimentează luxul de deasupra. Ele seamănă cu sclavii din lumea noastră. Le disprețuim vulgaritatea și totuși ei sînt cei care hrănesc tocmai acel orgoliu care îi desconsideră.

— Și unde duce galeria asta întunecoasă din stînga ? întrebă Calenus. În bezna asta, ai zice că n-are capăt, de parcă ar șerpui pînă la Hades.

— Dimpotrivă, duce la camerele de sus, răspunse indiferent Arbaces. Trebuie să cotim la dreapta spre ținta noastră.

Subterana, ca în multe alte locuințe din Pompei, se despărțea la capăt în două aripi sau coridoare, a căror lungime, nu prea mare în realitate, părea fără sfîrșit din cauza întunericului brusc împotriva căruia lampa lupta fără nici un folos. Cei doi tovarăși își îndreptau acum pașii spre dreapta.

— Mfine, veselul Glaucus va poposi într-o locuință tot atît de umedă și mult mai puțin spațioasă decît asta, spuse Calenus, tocmai cînd treceau pe lîngă locul unde, înfășurată în umbra contrafortului masiv, stătea pitită tesaliana.

— Ei da, dar poimîine, în arenă, o să aibă spațiu din belșug și mult mai uscat decît ăsta. Și dacă te gîndești, continuă Arbaces rar și cu subînțeles, dacă te gîndești că un cuvînt de-al tău l-ar putea salva și l-ar pune pe Arbaces în locul lui !

— Acest cuvînt n-o să fie rostit niciodată, spuse Calenus.

— Chiar așa, dragă Calenus, n-o să fie, întări Arbaces, punîndu-și amical mîna pe umărul lui Calenus. Și acum, oprește-te, am ajuns la ușă.

Lumina bătea tremurătoare pe o ușă mică, înfundată adînc în perete și întărită solid cu bare și legături de fier care se încrucișau deasupra lemnului negru nestrujit. Arbaces desprins de la centură un inel mic de care atîrnau trei sau patru chei scurte, dar solide. Vai, cum mai bătea inima lacomă a lui Calenus, auzind scrișnetul lanțurilor ruginite, împotrivindu-se parcă să-l primească la comorile pe care le păzeau !

— Intră, prietene, îl îndemnă Arbaces, în timp ce eu am să țin lampa ridicată ca să-ți poți bucura ochii la priveliștea grămezilor de aur.

Calenus, nerăbdător, nu așteptă să fie rugat de două ori, ci se repezi spre intrare. Abia trecuse pragul, cînd mîna puternică a lui Arbaces îl împinse cu violență.

— Cuvîntul acela n-o să fie pronunțat niciodată, spuse egipteanul cu un rîs puternic și triumfător, închizînd ușa în spatele sacerdotului.

Calenus căzu, rostogolindu-se peste cîteva trepte, dar nesimțînd pentru moment durerea, sări la ușă și, bătînd disperat în ea cu pumnii strînși, urlă cu o voce care părea mai degrabă de fiară decît de ființă omenească, atît era de plină de groază și deznădejde.

— Dă-mi drumul ! Dă-mi drumul ! Și n-am să-ți mai cer nimic.

Cuvintele pătrunseră anevoie prin ușa masivă și Arbaces rîse din nou. Bătu apoi violent cu piciorul în pămînt,

ca să dea frîu liber poate sentimentelor prea îndelung înfrîinate.

— Tot aurul Dalmației, strigă el, n-o să-ți poată cumpăra o coajă de pîine. Mori de foame, nenorocitul ! Gemetele tale de agonie n-or să trezească nici măcar ecoul acestor coridoare largi. Și în timp ce, în disperarea foamei, o să rozi carnea de pe propriile tale oase, nici aerul n-o să dezvăluiască vreodată că astfel pierе cel care l-a amenințat pe Arbaces și l-ar fi putut distruge. Rămîi cu bine !

— Ai milă... îndurare ! Ticălosule... pentru asta ai...

Restul frazei nu mai ajunsese la urechile lui Arbaces, care se întorcea prin subterana întunecată. O broască mare și umflată stătea neclintită în drumul lui. Razele lămpii căzură pe hidoșenia ei diformă : avea ochii roșii, îndreptați în sus. Arbaces o dete la o parte ca să nu o calce.

— Ești pocită și scîrboasă, murmură el, dar nu-mi poți face nici un rău. Deci nu pățești nimic dacă îmi stai în cale.

Strigătele lui Calenus, înfundate și înăbușite de pereții care îl înconjurau, ajungeau din ce în ce mai slab la urechile egipteanului. Se opri și ascultă atent. „Ce plictiseală, gîndi el. N-am să pot pleca înainte ca vocea asta să amuțească pentru totdeauna. E adevărat că proviziile și comorile nu sînt în temnița aceea, ci în aripa opusă. Sclavii, cînd le vor scoate, nu trebuie să-i audă vocea. Dar de ce să-mi fie teamă ? În trei zile, dacă mai supraviețuiește, glasul lui va fi prea slab ca să pătrundă prin pereții mormîntului său. Pe Isis ! E frig. Nu mi-ar strica un gît bun din vinul acela parfumat de Falerna.“

Și gîndind astfel, nemilosul egiptean se înfășură în mantie și ieși la aer.

Capitolul XIII

NIDIA SE APROPIE DE CALENUS

Ce cuvinte de groază, dar și de speranță prinseseră urechile Nidiei ! A doua zi, Glaucus urma să fie condamnat. Dar trăia cineva care l-ar fi putut salva, făcîndu-l,

în schimb, pe Arbaces să aibă soarta lui. Și acel cineva respira doar la câțiva pași de ascunzătoarea ei. Îi auzea strigătele, urletele, blestemele și rugămințile, deși ajungeau cu greu pînă la urechea ei. Era închis, dar ea cunoștea taina întemnițării sale. Dacă ar fi putut scăpa, dacă l-ar fi găsit pe pretor, ar fi putut încă fi scos la lumină ca să-l salveze pe atenian. Era aproape amorțită de emoție și i se învîrtea capul. Simțea că o lasă puterile, dar printr-un efort violent se stăpîni și, după ce ascultă atentă cîteva minute ca să se convingă că Arbaces plecase, se tîrî pînă cînd urechea o conduse chiar la ușa după care era închis Calenus. Aici se distingea limpede vocea lui plină de groază și disperare. De trei ori încercă să-i vorbească, fără ca vocea ei să poată pătrunde prin grosimea ușii grele. În cele din urmă, găsi închizătoarea și își lipi buzele de gaura cheii, astfel încît prizonierul auzi deslușit o voce blîndă șoptindu-i numele.

Îi îngheță sîngele în vine, părul i se ridică măciucă. Ce creatură misterioasă și supranaturală putea pătrunde în groaznica lui singurătate ?

— Cine-i acolo ? strigă el, cuprins de o nouă spaimă. Ce stafie, ce spirit groaznic îl cheamă pe nefericitul Calenus ?

— Fără știrea lui Arbaces, răspunse tesaliana, cu îngăduința zeilor, am fost martorul perfidiei sale. Dacă voi reuși să scap eu însămi dintre aceste ziduri, s-ar putea să te salvez. Dar fă să-mi ajungă vocea ta la ureche, prin gaura aceasta îngustă și răspunde la ce te întreb.

— O, spirit binecuvîntat, strigă bucuros sacerdotul, urmînd sfatul Nidiei. Salvează-mă și am să vind pînă și cupele din altare ca să-ți răsplătesc bunătatea.

— N-am nevoie de aurul tău, ci de taina ta. Am auzit bine ? L-ai putea scăpa pe atenianul Glaucus de învinuirea care îl condamnă ?

— Pot ! Pot ! Și de aceea Arbaces, sfîșia-l-ar furiile, m-a păcălit așa și mă lasă să mor de foame și să putrezesc aici.

— Atenianul e învinuit că a ucis. Poți dovedi că acuzarea e falsă ?

— Fă-mă să-mi recapăt libertatea și capul cel mai mîndru din Pompei nu-i mai în siguranță decît al său. Am văzut înfăptuindu-se crima. L-am văzut pe Arbaces dînd lovitura. Pot demasca pe adevăratul vinovat și salva un om nevinovat. Dar, dacă pier eu, moare și el. Tē interesează persoana lui ? O, binecuvîntată străină, în inima mea port urna care îl poate condamna sau elibera.

— Vrei să mărturisești tot ce știi ?

— Dacă vreau ? Și iadul dacă mi s-ar deschide la picioare, tot aș face-o. Să mă răzbun pe infamul egiptean. O, răzbunare, răzbunare !

În timp ce Calenus scrișnea din dinți, rostind aceste ultime cuvinte, Nidia simți în ura lui pătimașă certitudinea că va face dreptate atenianului. Inima îi bătea tare. Să fie oare destinul ei de a-l salva pe cel pe care îl adora ?

— Și acum, spuse ea, destul. Puterea care m-a adus aici mă va călăuzi pînă la capăt. Da, simt că am să te eliberez. Așteaptă cu răbdare și speranță.

— Ia bine seama. Fii prudentă, dulce străină. Nu încerca să-l îndupleci pe Arbaces. El e de marmură. Caută-l pe pretor. Spune-i ce știi. Obține un permis de percheziție. Adu soldați și lăcătuși pricepuți. Zăvoarele astea sînt foarte rezistente. Timpul zboară. Aș putea muri de foame dacă nu te grăbești. Hai, du-te ! Ba nu, mai stai. E îngrozitor să fii singur. Aerul e ca într-un cavou. Și scorpionii ! Și stafiile palide ! O, rămii, rămii !

— Ba nu, spuse Nidia îngrozită de teroarea preotului și dorind să se gîndească la ce avea de făcut. Nu, spre binele tău, trebuie să plec. Fă-ți tovarăș din speranță. Rămii cu bine !

Vorbind astfel, se îndepărtă și, pipăindu-și drumul cu brațele întinse, trecu din coloană în coloană pînă cînd, la capătul coridorului, ajunse la gura prin care comunica cu exteriorul. Acolo se opri. Pricepu că-i mai sigur să aștepte ca noaptea să se confunde cu zorile și întreaga casă să fie cufundată în somn ca să plece neobservată.

Se așază pe pămînt să numere minutele care nu mai treceau. În inima ei arzătoare predomină bucuria. Glaucus era în pericol de moarte, dar ea îl va salva.

ARBACES ȘI IONE. NIDIA AJUNGE ÎN GRĂDINĂ.
VA SCĂPA OARE ȘI ÎL VA SALVA PE ATENIAN ?

După ce se încălzi cu cîteva înghițituri zdravene din vinul acela aromat atît de prețuit de senzuali, Arbaces își simți inima mai ușoară și mai veselă decît de obicei. Succesul e însoțit de un sentiment de mîndrie care ne îmbată poate mai puțin atunci cînd urmărim un scop vinovat. Firea noastră ușuratică se complace în conștiința superiorității și a faptului că ne-am atins scopul prin propria noastră viclenie. Reacția supărătoare a remușcării vine abia după aceea.

Dar remușcarea era un sentiment pe care soarta ticălosului de Calenus era puțin probabil să-l trezească vreodată în Arbaces. Goni din minte amintirea chinului și agoniei prelungite a preotului. Simțea doar că scăpase de un mare pericol și că un dușman posibil fusese redus la tăcere. Nu-i rămînea acum de făcut decît să dea socoteală preoțimei despre dispariția lui Calenus și considera că nu-i va fi greu. Se folosea adesea de Calenus pentru diferite misiuni religioase în orașele învecinate. Putea să afirme că-i încredințase o asemenea sarcină : să plece la templele lui Isis din Herculaneum și Neapole și să-i aducă zeiței jertfe de împăcare pentru uciderea sacerdotului ei, Apccide. După ce Calenus va muri, cadavrul său va fi aruncat, înaintea plecării egipteanului din Pompei, în apele adînci ale Sarnului. Cînd va fi descoperit, bănuiala va cădea probabil pe atei nazareeni, ca un act de răzbunare pentru moartea în arenă a lui Olintus. După ce își făcu în grabă aceste planuri de apărare, Arbaces goni imediat din minte orice preocupare legată de nefericitul preot și, însuflețit de succesul care îi încununase în ultima vreme toate proiectele, se lăsă în voia gîndurilor despre Ione. Ultima dată cînd o văzuse îl alungase din preajma ei cu un ton de reproș și dispreț atît de amar, încît firea lui orgolioasă nu-l putuse îndura. Acum, simțea imboldul de a relua discuția, căci pasiunea pe care o nutrea pentru fată se asemăna cu sentimentele similare ale altor oameni. Era nerăbdător să fie în prezența ei,

chiar dacă această prezență îl exaspera și-l umilea. Din delicatețe pentru marea ei durere, nu-și abandonase hainele sumbre și nesărbătorești, dar, reîmprospătînd parful din pletele lui ca pana corbului și potrivindu-și cît mai bine faldurile tunicii, plecă spre camera napolitanei. Adresîndu-se sclavului care păzea în exterior, întrebă dacă Ione s-ă retras să se odihnească. Aflînd că nu s-a culcat încă și că-i neobișnuit de calmă și resemnată, îndrăzni să intre. Frumoasa lui pupilă stătea în fața unei măsute și, cu capul sprijinit în mîini, părea dusă pe gînduri. Totuși, de pe chipul ei lipsea expresia radioasă, de dulce inteligență, care amintea de Psyche. Buzele îi erau întredeschise. Privirea îi era indiferentă și pierdută, iar părul lung și negru cădea dezordonat și despletit pe gît, sporind prin contrast paloarea obrazului care își pierduse rotunjimea conturului.

Arbaces o contemplă îndelung, pînă să înainteze. Ea își înalță privirea. Văzînd cine era intrusul, închise ochii cu o expresie de durere, dar fără să se miște.

— Ah ! exclamă Arbaces, cu voce joasă și gravă, în timp ce se apropia respectuos, ba chiar umil, ca să se așeze lîngă măsută. Ah, dacă moartea mea ar înlătura ura pe care mi-o porți, aș fi bucuros să mor. Ești nedreaptă cu mine, Ione. Dar voi îndura nedreptatea fără un murmur, dacă îmi îngădui să te văd uneori. Ceartă-mă, reproșează-mi, disprețuiește-mă dacă vrei. Voi învăța să rabd totul. Cel mai amar ton pe care-mi vorbești e pentru mine o muzică mai dulce decît a unui *luth* armonios. Cînd taci, lumea parcă se oprește în loc, îngheață sîngele în vinele pămîntului. Nu mai există pămînt, nu mai există viață fără lumina chipului tău și fără melodia vocii tale.

— Învie-mi fratele, redă-mi logodnicul, spuse Ione, cu o voce potolită și rugătoare, în timp ce cîteva lacrimi mari îi alunecau fără voie pe obraji.

— O, dacă aș putea să-l învii pe unul și să-l salvez pe celălalt ! răspunse Arbaces, cu prefăcută emoție. Da, pentru fericirea ta, aș renunța la dragostea mea nenorocită și ți-aș uni bucuros mîna cu a atenianului. Poate va scăpa totuși nevătămat din acest proces. (Arbaces avusese grijă ca ea să nu afle că procesul a și început.) Dacă va fi astfel, ești liberă să-l judeci și să-l condamni tu însăși. Și să

nu-ți închipui, Ione, că am să te mai plictisesc implorîndu-ți iubirea. Știu că e zadarnic. Îngăduie-mi doar să plîng, să jelesc alături de tine. Iartă-mă pentru o clipă de nebunie pe care am regretat-o profund. Lasă-mă să fiu doar ce am fost înainte, un prieten, un părinte, un protector. O, Ione, cruță-mă și iartă-mă.

— Te iert. Salvează-l pe Glaucus și am să renunț la el. Mărite Arbaces, puternic și la rău și la bine. Salvează-l pe atenian și sărmana Ione nu-l va mai revedea niciodată.

Vorbînd astfel, se ridică pe picioarele slăbite și tremurătoare și, aruncîndu-se în fața lui, îi cuprinse genunchii.

— Dacă mă iubești cu adevărat, dacă ești omenos, amintește-ți de cenușa tatălui meu, amintește-ți de copilăria mea, gîndește-te la toate clipele fericite pe care le-am petrecut împreună și salvează-mi-l pe Glaucus.

Fiori ciudați cutremurară trupul egipteanului. Trăsăturile feței i se schimonosiră. Își întoarse privirea și spuse cu voce surdă :

— Dacă l-aș putea salva, aș face-o. Dar legea romană e rigidă și severă. Și totuși, dacă aș reuși, dacă l-aș putea salva și elibera, ai accepta să fii a mea, mireasa mea ?

— A ta ? repetă Ione, ridicîndu-se. A ta ? Mireasa ta ? Singele fratelui meu cere răzbunare. Cine l-a ucis ? O, Nemesis, pot eu vinde, chiar și în schimbul vieții lui Glaucus, îndatorirea sfîntă pe care mi-ai încredințat-o ? A ta, Arbaces ? Niciodată !

— Ione, Ione, strigă cu pasiune Arbaces, ce sînt cuvintele acestea misterioase ? De ce legi numele meu de moartea fratelui tău ?

— Visurile mele îl leagă și visurile sînt trimise de zei.

— Închipuiri deșarte ! Din cauza unui vis vrei să nedreptățești un nevinovat și să respingi unica șansă de a salva viața iubitului tău.

— Ascultă-mă, spuse Ione, vorbind cu fermitate, cu o voce gravă și solemnă. Dacă Glaucus va fi salvat de tine, nu voi intra niciodată în casa lui ca soție. Dar nu pot suporta oroarea unor altor rituri. Nu mă pot căsători cu tine. Nu mă întrerupe, dar ia seama bine, Arbaces ! Dacă Glaucus moare, în aceeași zi îți voi zădărnici toate speran-

tele și voi lăsa iubirii tale doar cenușa mea. Da, mă poți păzi să nu am la îndemână cuțitul și otrava. Mă poți închide. Mă poți înlănțui. Dar sufletul curajos, hotărît să scape, nu rămîne niciodată fără mijloace. Aceste mîini goale și dezarmate vor ști să rupă legăturile vieții. Încătușează-le și buzele acestea vor refuza hotărîte aerul. Ești învățat. Ai citit despre femeile care au preferat moartea în locul dezonoarei. Dacă moare Glaucus, eu nu voi zăbovi, în mod nedemn, în urma lui. Pe toți zeii din cer, din mare și de pe pămînt, mă încredințez morții. Am spus-o !

Înaltă, mîndră, cum se întîmplă cu cei inspirați, înfățișarea și vocea lui Ione atinseră o coardă sensibilă în pieptul celui care o asculta.

— Inimă curajoasă, spuse el după o scurtă pauză, ești într-adevăr demnă de a fi a mea. Am visat o asemenea tovarășă a destinului meu înalt și n-am găsit-o decît în tine. Ione, conștinuă el iute, nu vezi că sîntem născuți unul pentru altul ? Nu recunoști ceva înrudit cu propria ta energie, cu propriul tău curaj, în sufletul acesta măreț și independent ? Sîntem făcuți să ne unim simpatiile, să inspirăm un suflu nou de viață acestei lumi grosolane și vulgare. Sîntem făcuți pentru destinul pe care sufletul meu, înlăturînd tenebrele timpului, le prevede într-o viziune de profet. Cu o hotărîre egală cu a ta, sfidez amenințările tale cu o sinucidere lipsită de glorie. Salut în tine pe cea care îmi aparține. Regina unor meleaguri ce n-au fost întunecate de aripa acvilei, n-au fost jefuite de clonțul ei. Mă închin în fața ta, cu prețuire și respect. Dar te revendic cu ardore și iubire. Vom traversa împreună oceanul. Împreună vom găsi regatul meu. Și veacuri îndepărtate vor saluta o lungă descendență de regi născuți din căsătoria dintre Arbaces și Ione.

— Bați cîmpii ! Aceste profeții mistice s-ar potrivi mai bine vreunei bătrîne paralizate care vinde farmece în tîrg, decît înțeleptului Arbaces. Mi-ai auzit hotărîrea ? E tot atît de neclintită ca destinul. Orcus mi-a auzit jurămîntul și l-a înscris în cartea lui Hades care nu uită niciodată. Ispășește deci, Arbaces. Ispășește-ți trecutul. Transformă ura în prețuire, răzbunarea în recunoștință. Cruță pe cineva care nu-ți va fi rival niciodată. Acestea sînt fapte demne de adevărata ta natură care aruncă

scînteii ce dovedesc că este înaltă și nobilă. Ele atîrnă greu în cîntarul zeilor morții. Fac să se încline balanța în ziua în care sufletul, dezbrăcat de trup, stă tremurînd și speriat între Tartar și Eliseu. Ele bucură inima în timpul vieții mai mult decît recompensa unei pasiuni trecătoare. O, Arbaces, ascultă-mă și înduplecă-te.

— Destul, Ione. Voi face tot ce pot pentru Glaucus. Dar nu mă învinovăți dacă nu reușesc. Întreabă-i pe dușmanii mei dacă nu am încercat ; dacă nu încerc să-i îmblinzesc sentința, și judecă-mă în consecință. Dormi acum, Ione. Noaptea pălește. Te las să te odihnești și vei avea visuri mai bune despre cel ce nu trăiește decît pentru tine.

Fără să mai aștepte vreun răspuns, Arbaces se retrase grăbit, temîndu-se poate să se mai bizuie pe el însuși în fața rugămintelor pasionate ale lui Ione, care, deși îi trezeau compasiune, îi trezeau totodată și gelozia. Dar compasiunea venea prea tîrziu. Chiar dacă Ione ar fi făgăduit să-i devină soție drept recompensă, acum, după ce depusese mărturie și poporul era ațîțat, nu l-ar mai fi putut salva pe atenian. Optimist totuși, datorită energiei minții sale, se abandona în contemplarea posibilităților viitoare, crezînd că tot va triumfa asupra femeii care îi subjugase și mintea și trupul.

Pe cînd servitorii îl ajutau să se dezbrace pentru noapte, îi trecu prin minte Nidia. Simțea că e necesar ca Ione să nu afle despre criza de nebunie a iubitului ei, ca să n-o considere ca o scuză pentru crima de care era învinuit. S-ar fi putut ca slujitoarele ei s-o informeze că Nidia se află sub același acoperiș și să dorească să o vadă. Gîndul acesta îl făcu să se întoarcă spre unul dintre libertii săi.

— Callias, spuse el, du-te imediat la Sosia și spune-i că sub nici un motiv să n-o lase liberă pe sclava oarbă Nidia să iasă din cameră. Dar stai, mergi mai întîi la sclavele care o servesc pe pupila mea și atrage-le atenția să n-o informeze de prezența fetei oarbe sub acoperișul meu. Hai, repede !

Libertul se grăbi să-l asculte. După ce își îndeplini sarcina în privința slujitoarelor lui Ione, îl căută pe bravul Sosia. Nu-l găsi în mica chilie care îi servea drept

cubiculum. Îl strigă pe nume și, din camera Nidiei, care se afla alături, îi răspunse vocea lui Sosia.

— O, Callias ! Ești tu ? Zeii fie lăudați. Te rog, des-
cuie-mi ușa.

Callias trase zăvorul și văzu chipul necăjit al lui Sosia.

— Cum, în cameră cu fetița aceea ? Sosia, *proh pudor* !¹ Nu sînt destule fructe coapte, de trebuie să le culegi pe cele crude ?

— Să nu-mi vorbești de vrăjitoarea aia mică, îl întrerupse Sosia. De la ea o să mi se tragă nenorocirea.

Se grăbi apoi să-i povestească lui Callias despre demonul aerului și cum i-a scăpat tesaliana.

— Nu-ți rămîne decît să te spînzuri, nefericitele ! Tocmai veneam să-ți spun din partea lui Arbaces să nu-i dai voie, nici pentru o clipă, să iasă din cameră.

— *Me miserum* ! exclamă sclavul. Ce pot să fac ? Pînă la ora asta a putut să cutreiere jumătate din Pompei. Dar mîine dimineată mă pornesc s-o vînez în vechile ei cotoane. Păstrează-mi taina, dragul meu Callias.

— Am să fac tot ce poate face un prieten, fără să-mi pun pielea la bătaie. Dar ești sigur că a plecat din casă ? Ar putea fi încă pe aici, pe undeva.

— Nu-i cu putință. A putut ajunge ușor în grădină și, după cum ți-am spus, poarta era deschisă.

— Totuși nu-i așa, căci la ora despre care vorbești, Arbaces era în grădină cu preotul Calenus. Am fost acolo să caut niște ierburi pentru baia de mîine a stăpînului meu. Am văzut masa pusă, dar sînt sigur că poarta era închisă. Poți fi sigur, căci Calenus a intrat prin grădină și bineînțeles a închis poarta în urma lui.

— Dar nu era încuiată.

— Ba da, căci eu însumi, infuriat fiindcă bronzurile din peristil puteau să cadă pradă unui hoț, am întors cheia și am luat-o cu mine și, cum n-am găsit sclavul căruia să i-o dau și pe care l-aș fi muștruluit eu bine, uite-o că mai e aici, la mine în centură.

¹ Să-ți fie rușine (lat.).

— O, milostivule Bacchus ! Nu mă închin eu zadarnic la tine. Să nu pierdem nici o clipă ! Hai în grădină chiar acum, poate mai este acolo.

Callias, bun din fire, acceptă să-l ajute și, după ce căutară zadarnic prin camerele din apropiere și prin toate colțurile peristilului, intrară în grădină.

Tocmai atunci Nidia hotărîse să iasă din ascunzătoare și să se aventureze pe stradă. Încetișor, ținîndu-și răsufleta, care din cînd în cînd răbufnea în suspine repezi, fata se furișa printre coloanele împodobite cu cununi de flori ce mărgineau peristilul, umbrind din cînd în cînd lumina calmă a lunii care cădea pe mozaicul din centru. Urcă apoi pe terasa grădinii și, strecurîndu-se printre arborii întunecați și neclintiți, ajunse la poarta fatală, ca s-o găsească zăvorîtă. Am văzut cu toții expresia de durere, de nesiguranță, de teamă pe care o deziluzie neașteptată o aruncă pe chipul unui orb. Dar ce cuvînte pot descrie jalea și descurajarea care se citeau acum pe fața tesalienei. Mînuțele ei pipăiau iarăși și iarăși poarta neîndurătoare. Biată ființă ! Zadarnic a fost tot nobilul tău curaj, șiretenia ta nevinovată, subterfugiile ca să scapi de dulăi și de vînători. Ești scutită doar de a-ți vedea urmăritorii, la cîțiva metri de tine, rîzînd de încercările tale, de disperarea ta. Știînd că le-ai căzut în mină, așteaptă cu o răbdare crudă momentul cînd vor voi ei să te prindă.

— Taci, Callias ! S-o lăsăm. Să vedem ce-o să facă cînd se va convinge că poarta nu cedează.

— Uite ! Își ridică fața spre cer. Bolborosește. Se aruncă disperată jos. Ei, pe Pollux ! Și-a făcut alt plan. Nu se dă bătută. Pe Iupiter ! Ce fire tare ! Uite, se ridică printr-un salt. Se reîntoarce. Crede că mai are o posibilitate. Te sfătuiesc, Sosia, să nu mai pierzi timpul. Prinde-o înainte să iasă din grădină. Acum !

— Te-am prins, fugaro, exclamă Sosia, înșfăcînd-o pe sărmana Nidia.

Ca ultimul țipăt, aproape omenesc, al iepurelui în colții unui cîine, ca vocea ascuțită de teroare a unui somnambul trezit brusc, izbucni strigătul fetei oarbe, cînd simți pe neașteptate strînsoarea temnicerului ei. Un strigăt atît de dureros, de o deznădejde atît de adîncă,

încît ar fi putut să-ți rămînă, obsedant, în ureche pentru totdeauna. Simți că ultima scîndură salvatoare fusese smulsă din mîna lui Glaucus care se îneca. Fusese o chestiune de viață și moarte și moartea cîștigase acum partida.

— O, zei ! Țipătul ăsta trezește toată casa. Arbaces are somn ușor. Astupă-i gura, strigă Callias.

— Da, uite chiar năframa vrăjitoarei ăsteia mici care m-a făcut să-mi pierd capul. Hai, așa ! Acum ești și mută, nu numai oarbă.

Ridicînd-o cu ușurință în brațe, Sosia intră în casă și o duse în camera de unde scăpase. Acolo, desfăcînd năframa, o lăsă într-o singurătate atît de chinuitoare, încît cu greu ar fi putut fi întrecută de Hades.

Capitolul XV

DUREREA TOVARĂȘILOR DE CHEF PENTRU SUFERINȚELE NOASTRE. TEMNIȚA ȘI VICTIMELE EI

Era spre amurg, în cea de a treia și ultima zi a procesului lui Glaucus și Olintus. La cîteva ore după ce curtea s-a retras și s-a dat sentința, un mic grup de tineri eleganți din Pompei se adună în jurul unei mese rafinate oferite de Lepidus.

— Deci Glaucus a negat crima pînă la sfîrșit, spuse Clodius.

— Da, dar mărturia lui Arbaces a fost convingătoare. L-a văzut lovind, răspunse Lepidus.

— Care putea fi cauza ?

— Păi sacerdotul era un tip morocănos și posac. Probabil l-a muștrat sever pe Glaucus pentru viața lui de petreceri și obiceiul de a juca și a jurat apoi că nu va consimți la căsătoria cu Ione. A urmat un schimb de cuvinte. Glaucus părea să fie pradă zeului care îmbată, astfel încît, furios, l-a lovit. Excitația băuturii, disperarea remușcării au determinat criza de nebunie de care a suferit cîteva zile și pot ușor să-mi închipui că sărmanul om, în confuzia aceluia delir, e și acum inconștient de crima comisă. Cel puțin, acestea sînt presupunerile plau-

zibile ale lui Arbaces, care pare să fi fost foarte cumsecade și îngăduitor cînd și-a depus mărturia.

— Da ! A cîștigat multă popularitate prin asta. Totuși, luînd în considerație circumstanțele atenuante, senatul ar fi trebuit să-i dea o sentință mai blîndă.

— Ar fi făcut-o dacă nu ar fi fost poporul. Preoții și-au dat toată silința să-i ațîțe. Bănuiau, bestiile alea, că, deoarece Glaucus era bogat și nobil, ar fi fost posibil să scape. De aceea au fost atît de îndîrjiți împotriva lui și mai decîși decît oricînd în privința sentinței. Se pare că, dintr-un motiv sau altul, nu a primit niciodată oficial cetățenia romană. De aceea senatul nu are dreptul să se opună poporului, deși, la urma urmei, n-a fost împotriva lui decît o majoritate de trei voturi. Bravo ! Vine vinul de Chianti.

— Glaucus e teribil de schimbat, dar cît se poate de calm și neînfricat.

— Să vedem dacă va fi la fel de stăpînit și mîine. Și ce merit mai poate fi în curaj, cînd cîinele ăla necredincios, Olintus, a dat dovadă de tot atît de mult ?

— Păcătosul acela ! Da, întări Lepidus, plin de zel pios. Nu-i de mirare că unul dintre decurioni a fost ucis de un fulger căzut din senin, cu două zile în urmă. ¹ Zeii nutresc sentimente de răzbunare împotriva Pompeiului, cît timp ticălosul acela de profanator trăiește în interiorul zidurilor lui.

— Și totuși, senatul a fost atît de îngăduitor încît, dacă și-ar fi exprimat căința și ar fi presărat cîteva boabe de tămîie pe altarul lui Cibelee, i-ar fi dat drumul. Dacă religia acestor nazareeni ar fi cea oficială, mă îndoiesc că ar fi fost la fel de toleranți cu noi, dacă le-am fi aruncat la pămînt imaginea zeului lor, dacă le-am huli riturile și le-am nega credința.

— Lui Glaucus îi dau o șansă, avînd în vedere circumstanțele. Îi permit să folosească împotriva leului același *stilus* cu care l-a lovit pe preot.

¹ Pliniu spune că puțin înaintea erupției vulcanului unul dintre decurionii municipali a fost ucis de un fulger, deși cerul era senin. (N. A.)

— Ai văzut leul și i-ai privit colții, și mai numești asta o șansă ? Păi spada și scutul ar fi ca trestia și papi-risul cînd te atacă o asemenea fiară. Nu, cred că adevă-rata îndurare constă în faptul că nu l-au lăsat mult timp în așteptare. E un noroc pentru el că bunele noastre legi sînt încete cînd e vorba să se pronunțe, dar prompte la executare. Iar jocurile din amfiteatru au fost fixate, cu ajutorul providenței, pentru mîine. Cine așteaptă moartea moare de două ori.

— Cît despre ateu, spuse Clodius, va trebui să înfrunte tigrul cu mîinile goale. De, aceste lupte exclud pariurile. Cine poate miza pe el ?

Un hohot de rîs întări ridicolul acestei întrebări:

— Sărmane Clodius, spuse gazda. Să pierzi un prieten e ceva. Dar să nu găsești pe nimeni care să parieze că va scăpa e pentru tine o nenorocire și mai mare.

— E revoltător. Ar fi fost o consolare și pentru el și pentru mine să știm că a fost folositor pînă la sfîrșit.

— Întreg poporul, spuse grav Pansa, e încîntat de rezultat. Toți se temeau că jocurile din amfiteatru se vor desfășura fără să se găsească vreun criminal pentru fiare. Și acum, cînd s-au găsit chiar doi, e mare bucurie pentru sărmanii oameni. Lucrează din greu. Trebuie și ei să se distreze.

— Vorbește Pansa cel popular care nu face nici un pas fără o trenă de clienți lungă cît un triumf indian. El se gîndește numai la popor. O, zei ! Va sfîrși prin a deveni un Gracchus ¹.

— Nu sînt, cu siguranță, un patrician insolent, spuse Pansa cu un aer binevoitor.

— E drept, observă Lepidus, că ar fi fost periculos să se arate prea multă indulgență în ajunul unor lupte cu fiarele. Dacă ar trebui vreodată să fiu condamnat eu, roman prin naștere și prin creștere, tot m-aș ruga de Iupiter să nu fie nici un animal în *vivaria* ², sau să fie închisoarea plină de criminali.

¹ Frații Gracchi, doi tribuni și oratori romani care au fost asasinați pentru că au încercat să propună legi agrare care să frîneze lăcomia aristocraților.

² Loc unde se țineau animalele sălbatice (lat.).

— Dar spuneți-mi, vă rog, zise unul dintre ei, ce se întâmplă cu biata fată cu care dorea Glaucus să se însoare ? Văduvă fără să fi fost mireasă. Nu-i ușor.

— O, îl asigură Clodius, e în siguranță, sub protecția tutorelui ei, Arbaces. Era normal să meargă la el, când și-a pierdut iubitul și fratele.

— Pe Venus ! Glaucus are noroc la femei. Se spune că Iulia cea bogată era îndrăgostită de el.

— Nu-i decît o poveste, prietene, spuse Clodius încrezător. Am fost azi la ea. Dacă a nutrit vreodată asemenea gânduri, mă pot lăuda că am consolată-o.

— Tăcere, domnilor, spuse Pansa. Poate nu știți că Clodius a început să sufle în torță, în casa lui Diomed. Torța a început să se aprindă și, în curînd, va străluci luminoasă în sanctuarul lui Hymen.

— E chiar adevărat ? se miră Lepidus. Cum ? Clodius să devină om înșurat ? Rușine !

— Nu-ți fie teamă, îl liniști Clodius. Bătrînul Diomed e încîntat să-și mărite fiica cu un nobil și o să se lase cu o mulțime de sesterți. Și-o să vedeți că n-am să-i în-cui în *atrium*. Drăguții lui prieteni vor însemna cu alb ziua în care Clodius se însoară cu o moștenitoare.

— Serios ? strigă Lepidus. Să ridicăm atunci o cupă în sănătatea frumoasei Iulia.

Pe cînd se desfășura această conversație care nu era în dezacord cu starea de spirit a cheflilor de astăzi și care, poate, cu un secol în urmă și-ar fi găsit ecou în cercurile mai libere din Paris, deci pe cînd conversația se desfășura astfel în *triclinium*-ul ornat în culori vii al lui Lepidus, o scenă complet diferită se prezenta ochilor atenianului.

După condamnare nu-i mai fu îngăduit lui Glaucus să profite de amabila custodie a lui Sallust, singurul prieten în nenorocirea sa. Fusese condus în *forum*, unde garda se opri lîngă o porțiță pe o latură a templului lui Iupiter. Locul mai poate fi văzut și astăzi. Poarta se deschidea la mijloc, într-un fel neobișnuit, rotindu-se în balamale, ca o placă turnantă de astăzi, lăsînd de fiecare dată deschis numai jumătate din prag. Împinseră prizonierul prin deschizătura aceea strîmtă, îi puseră în față o bucată de pîine și un ulcior cu apă și-l lăsară în întunec și, cum

gîndea el, în singurătate. Atît de bruscă fusese schimbarea destinului său care îl aruncase de pe culmile orgolioase ale plăcerilor tinereții și ale dragostei împărtășite în hăul cel mai adînc al dezonoarei și în oroarea unei morți sîngeroase, încît cu greu își mai dădea seama că nu-i căzut în plasa unui coșmar. Constituția sa sănătoasă învinsese băutura otrăvitoare pe care, din fericire, nu o sorbise toată. Își redobîndise simțurile și judecata, dar nervii și mintea lui tot mai erau încețoșate de o adîncă deprimare. Curajul său firesc și mîndria de nobil grec îl ajutaseră să învingă temerile nedemne și, la tribunal, să înfrunte sentința cu chipul liniștit și privirea fermă. Dar conștiința nevinovăției sale nu ajungea să-l susțină acum, cînd privirea mulțimii nu-i mai ațîta orgoliul și-l înconjurau doar singurătatea și tăcerea. Simțea umezeala beciului pătrunzîndu-i dureros în măduarele slăbite. El, atît de selectiv, atît de răsfățat, atît de rafinat, care pînă atunci nu înfruntase greutăți și nu cunoscuse durerea. Frumoasă pasăre ! De ce își abandonase țara îndepărtată și însorită, crîngurile de măslini de pe colinele patriei, muzica fluviilor străvechi ? Ce-l făcuse să-și poarte penajul sclipitor printre străinii aspri și răuvoitori, uimin-du-le privirea prin culorile luxuriante, fermecîndu-le urechea prin cîntecul voios, pentru a fi pe neașteptate prins și închis în colivia întunericului, victimă și pradă, cu zborul vesel curmat și cîntecul amuțit pentru vecic ? Sărmanul atenian ! Greșelile sale erau fructul exuberanței unei firi blînde și vesele. Cît de puțin îl pregătise viața pentru încercările prin care era sortit să treacă. Urletele mulțimii, printré aplauzele căreia își condusesese de atîtea ori frumoasa lui trăsură și caii focosi, îi mai răsunau încă în urechi. Chipurile reci și împietrite ale foștilor săi prieteni, tovarăși de chefuri, îi răsăreau încă sub ochi. Nu era nimeni alături să-l consoleze, să-l sprijine pe străinul altădată admirat și adulat. Zidurile care îl înconjurau se deschideau numai spre îngrozitoarea arenă a violenței și morții rușinoase. Și Ione ? Nici de la ea nu auzise nimic. O vorbă de încurajare, un semn de compasiune. Îl părăsise și ea. Îl credea vinovat... și de ce crimă ? De uciderea fratelui ei. Scrișni din dinți. Gemu tare. Din cînd în cînd îl trecea un fior de teamă. În delirul sinistru

și violent de care fusese cuprins într-un mod atât de inexplicabil, care-i răvășise și-i tulburase creierul, nu s-ar fi putut oare să comită, fără știrea lui, crima de care era acuzat ? De câte ori îl fulgera acest gând, îl și respingea, căci, în ciuda tenebrei acelei ore, i se părea că-și amintește limpede dumbrava întunecată a Cibelei, fața palidă a mortului, oprirea sa alături de cadavru și lovitura care îl aruncase la pământ. Era convins de inocența sa. Și totuși, pînă într-un viitor îndepărtat, mult după ce rămășițele sale sfîșiate se vor uni cu elementele, cine l-ar fi crezut nevinovat ? Cine i-ar fi restabilit reputația ? Amintindu-și convorbirea cu Arbaces și motivele de răzbunare trezite în inima acelui om de temut, era convins că a căzut în vreo cursă bine ticluită și misterioasă, pentru deslușirea căreia nu găsea nici un fir conducător. Și Ione ? Arbaces o iubea. Era posibil ca rivalul său să învingă distrugîndu-l ? Acest gând îl rănea mai tare decît toate și gelozia îi împungea inima nobilă mai mult decît i-o îngrozea teama. Gemu din nou.

Din fundul întunericii, o voce răspunse acestei izbucniri de suferință.

— Cine este tovarășul meu în clipa aceasta groaznică ? Ești tu, Glaucus atenianul ?

— Așa îmi spuneau în vremurile bune. Acum poate mă numesc altfel. Și care e numele tău, străine ?

— Olintus, tovarășul tău de închisoare și de judecată.

— Cum ? Cel pe care îl poreclesc „ateul“ ? Nedreptatea oamenilor te-a făcut să negi providența zeilor ?

— Vai, răspunse Olintus, tu și nu eu ești adevăratul ateu, pentru că îl negi pe singurul și unicul zeu. Pe cel necunoscut căruia strămoșii tăi atenieni i-au înălțat un altar. Aceasta-i clipa în care eu îmi cunosc zeul. E cu mine în închisoare. Zîmbetul lui pătrunde prin întuneric. În ajunul morții, inima mea îmi șoptește despre nemurire și pămîntul se îndepărtează de mine numai pentru a-mi călăuzi sufletul ostenit mai aproape de cer.

— Spune-mi, îl întrerupse Glaucus brusc, ți-am auzit la proces numele legat de cel al lui Apeceide. Mă crezi și tu vinovat ?

— Numai Dumnezeu citește în inimi, dar bănuiala mea nu cade asupra ta.

— Dar atunci asupra cui ?
— A celui care te acuză : Arbaces.
— Mă bucur să aud asta. Și de ce ?
— Pentru că mi-e cunoscută inima ticăloasă a acestui om și avea motive să se teamă de cel mort.

Olintus îi dădu lui Glaucus amănuntele pe care cititorul le cunoaște : conversația lui cu Apecide, intenția lor de a da în vileag înșelătoriile sacerdoților egipteni și a modului în care Arbaces îi corupea pe tinerii săi proze-liți, profitînd de slăbiciunea lor.

— Iată motivul pentru care, încheie Olintus, cînd cel mort l-a întîlnit pe Arbaces și i-a imputat înșelătoriile, amenințîndu-l cu trădarea, locul și ora fiind favorabile miniei egipteanului, eu bănuiesc că Arbaces i-a dat lovitura fatală.

— Probabil că așa s-a întîmplat, strigă, bucuros, Glaucus. Mă faci fericit.

— Și totuși, la ce-ți folosește să știi acum ? Ești judecat și condamnat și vei pieri nevinovat.

— Dar mă știu nevinovat. Trecînd prin acea criză misterioasă de nebunie, mă chinuia în unele momente îndoiala. Dar spune-mi tu, care ai o credință atît de bizară, crezi că pentru păcate mici sau pentru greșeli ancestrale vom fi abandonați și blestemați pe veșie de puterile de sus, oricum le-am numi ? Mi se pare că am fost lovit de acea nebunie teribilă și supranaturală printr-o minie divină, și nu de mîna omului.

— Sînt demoni pe pămînt, răspunse înspăimîntat Olintus, așa cum în cer e Dumnezeu și fiul său și, cum nu-i recunoști pe aceștia din urmă, cei dinții ar fi putut să aibă putere asupra ta.

Glaucus nu răspunse și pentru cîteva minute domni tăcerea, apoi spuse pe un ton schimbat, blînd și puțin sovăitor :

— Creștine, tu crezi, printre altele, că morții mai trăiesc ? Că cei care s-au iubit aici sînt uniți și după aceea ? Că dincolo de mormînt bunul nostru renume va străluci pur prin ceața de moarte care l-a întunecat pe nedrept în ochii grosolani ai lumii și că fluviile separate de deșert și stînci se reîntîlnesc în sumbrul Hades și curg încă o dată împreună ?

— Dacă eu cred asta, atenianule ? Nu, nu cred, știu. Și tocmai această frumoasă și binecuvîntată certitudine mă susține acum. O, Cilene, continuă cu pasiune Olintus, mireasa inimii mele ! Smulsă de lingă mine în luna noastră de miere, n-am să te văd din nou peste puține zile ? Fie binecuvîntată, o, fie binecuvîntată moartea care mă va duce în rai și la tine !

Acea neașteptată izbucnire de afecțiune omenească atinse o coardă în inima grecului. Simți, pentru prima dată, între el și tovarășul său o legătură mai adîncă decît cea născută din suferință. Se tîri mai aproape de Olintus, căci italienii, crunți în anumite privințe, în altele nu erau cruzi în mod inutil. Nu foloseau celule separate și lanțuri fără rost și îngăduiau victimelor arenei trista mîngiere a acelei libertăți și tovarășii pe care le-o putea oferi închisoarea.

— Vorbește-mi, te rog, despre doctrinele tale și împărtășește-mi speranțele tale, spuse Glaucus cu seriozitate.

Capitolul XVII

O SCHIMBARE PENTRU GLAUCUS

Orele treceau într-un chin neîntrerupt pentru Nidia de cînd fusese din nou închisă la ea în celulă.

Sosia, temîndu-se parcă să nu fie iarăși păcălit, se abținu s-o viziteze pînă tîrziu, în dimineața zilei următoare, cînd îi aduse coșul obișnuit cu hrană și vin, ca apoi să închidă în grabă ușa. Ziua se scurgea și Nidia avea senzația că se înăbușă, zăvorîtă, încarcerată fără scăpare, tocmai în ziua judecării lui Glaucus, cînd eliberarea ei l-ar fi salvat. Știind bine că, deși fuga ei părea aproape imposibilă, unica șansă de a trăi a lui Glaucus depindea de ea, tînăra fată gingașă și pasionată hotărî să nu se lase pradă disperării care ar fi împiedicat-o să profite de cea mai mică ocazie ce s-ar fi ivit. De aceea își păstră calmul, în ciuda vîrtejului de gînduri insuportabile care o făcea să amețească și să se clatine. Ba chiar mîncă și bău vin ca să-și poată menține forțele, să poată fi pregătita.

Făcea zeci de planuri de evadare, fiind apoi constrânsă să le abandoneze. Sosia era unica ei speranță, unicul instrument pe care îl putea folosi. Recursese la vrăji pentru a afla dacă va reuși, în cele din urmă, să-și cumpere libertatea. Zei binecuvîntați ! N-ar fi putut să-l cîştige mituindu-l cu însăși eliberarea ? Era destul de bogată ca să i-o cumpere. Brațele ei subțiri erau acoperite de brățări dăruite de Ione. Iar la gît avea lanțul din cauza căruia, cum ne amintim, împinsă de gelozie, se certase cu Glaucus, ca apoi să-i promită că îl va purta mereu. Aștepta tremurînd de neliiniște să apară din nou Sosia. Dar cum orele treceau fără ca el să vină, își pierdu răbdarea. Fiecare nerv îi ardea de febră. Nu mai putea îndura singurătatea. Gemea, țipa, se lovea de ușă. Strigătele ei trezeau ecoul în lungul culoarului și Sosia, prost dispus, se grăbi să vadă ce s-a întîmplat și dacă va putea să-și readucă prizoniera la tăcere.

— Ei, ei ! Ce înseamnă asta ? spuse el morocănos. Dacă mai ții așa, trebuie să-ți pun din nou căluș în gură. Dacă te aude stăpînul, vor da socoteală bieții mei umeri !

— Bunul meu Sosia, nu mă certa. Nu pot să îndur să rămîn singură alîta vreme. Singurătatea mă apasă. Te rog, stai puțin cu mine. Și nu te teme că am să încerc din nou să fug. Pune-ți scaunul în dreptul ușii. Nu mă lăsa din ochi. N-am să mă cîntesc de pe locul ăsta.

Sosia, căruia îi plăcea grozav să trîncănească, fu mișcat de această rugămînte. Îi era milă de cineva care nu are cu cine stă de vorbă — era și cazul lui. Îi fu milă și hotărî să mai profite și el de ocazie. Urmă sugestia Nidiei. Puse un scaun în fața ușii, se așeză cu spatele sprijinit de ea și răspunse :

— Crede-mă că nu vreau să fiu urîcios. Și n-am nimic împotrivă să-ți fac pe plac și să schimbăm cîteva vorbe nevinovate. Dar fără glume ! Lăsăm vrăjitoriile.

— Da, da ! Spune-mi, Sosia dragă, ce oră e ?

— S-a lăsat seara. Caprele vin acasă.

— O, zei ! Cum a mers judecata ?

— Au fost condamnați amîndoi.

Nidia își înăbuși un strigăt.

— Ei, da. Îmi închipuiam că va fi așa. Cînd vor ispăși ?

— Mîine, în amfiteatru. Dacă n-ai fi tu, mi-ar da și mie voie să mă duc cu ceilalți ca să privesc.

Nidia se lăsă pe spate cîteva minute. Era mai mult decît putea firea ei să îndure. Leșinase. Dar Sosia nu-și dădea seama deoarece era deja întuneric, iar el se gîndea la propriile lui supărări. Continuă să se lamenteze că-i scapă un spectacol atît de atrăgător și dădea vina pe Arbaces că, dintre toți, îl alesese tocmai pe el să-l transforme în temnicer. Înainte să-și verse tot năduful, Nidia, suspinînd adînc, își veni în fire.

— Și tu, oarbo, suspini pentru necazul meu ? ! Asta mă mai mîngîie. O dată ce-ți dai seama cît de mult mă coști, am să fac un efort să nu mă mai jelesc. E greu să fii prost tratat și nici măcar compătimit.

— Sosia, cît îți mai trebuie ca să-ți faci suma pentru a-ți cumpăra libertatea ?

— Cît ? Păi vreo două mii de sesterți.

— Zeii să fie lăudați. Doar atît ? Vezi brățările și colierul ăsta ? Valorează de două ori această sumă. Ți le voi da dacă...

— Nu mă ispiti. Nu-ți pot da drumul. Arbaces e un stăpîn sever și teribil. S-ar putea să ajung să hrănesc peștii din Sarn. Vai, toți sesterții din lume n-or să-mi răscumpere atunci viața. Mai bine un cîine viu decît un leu mort.

— Sosia, libertatea ta ! Gîndește-te bine ! Dacă mă lași să plec numai pentru o oră, la miezul nopții, mă reîntorc înaintea zorilor. Ba mai mult, poți veni cu mine.

— Nu, spuse Sosia neînduplecat. O dată, un sclav nu l-a ascultat pe Arbaces și a dispărut fără urmă.

— Dar legea nu dă stăpînilor drept de viață și moarte asupra sclavilor săi.

— Ei, legea-i lege, dar e mai mult politicoasă decît eficientă. Știu eu bine că Arbaces are întotdeauna legea de partea sa. Și apoi, odată mort, ce lege mă mai poate învia ?

Nidia își frînse mîinile.

— Nu-i deci nici o speranță ? suspină ea.

— Înainte ca Arbaces să poruncească, nu poți scăpa.

— Bine, atunci, spuse Nidia iute, n-ai să mă refuzi cel puțin să duci din partea mea o scrisoare. Stăpînul tău nu te poate acide pentru asta.

— Cui ?

— Pretorului.

— Unui magistrat ? Asta nu. M-ar putea chema martor la tribunal să spun ce știu. Și știi tu cum se ia interogatoriul sclavilor ? Prin tortură.

— Iartă-mă ! N-am vrut să spun pretor. Mi-a scăpat fără să vreau acest cuvânt. Mă gîndeam la altă persoană. Veselul Sallust.

— A ! Și ce vrei de la el ?

— Glaucus mi-a fost stăpîn. M-a cumpărat de la un om rău. Numai el a fost bun cu mine. O să moară. N-am să-mi mai găsesc liniștea dacă în ora aceasta a judecății și a condamnării n-am să-l fac să știe că o inimă, cel puțin, îi este recunoscătoare. Sallust e prietenul lui. Îi va comunica mesajul meu.

— Sînt sigur că n-o să facă așa ceva. Glaucus o să aibă destule preocupări de azi pînă mîine ca să nu se mai sinchisească de o fată oarbă.

— Omule, spuse Nidia ridicîndu-se, vrei să fii liber ? Asta depinde de tine. Mîine va fi prea tîrziu. Libertatea n-a fost niciodată plătită mai ieftin. Poți pleca ușor de acasă, fără să se observe. Nu trebuie să lipsești nici jumătate de oră. Și pentru fleacul ăsta vrei să refuzi libertatea ?

Sosia fu foarte mișcat. E drept că ceea ce i se cerea era o prostie. Dar ce-i păsa lui ! Cu atît mai bine. Putea să încuie ușa Nidiei și, dacă Arbaces ar afla de absența lui, vina era mică și nu mērita decît o mustrare. Și totuși, dacă scrisoarea Nidiei conținea mai mult decît îi spusese lui, dacă vorbea despre faptul că-i închisă — așa cum era destul de isteț să presupună — ce dacă ? ! Arbaces nu trebuia să știe că el a dus scrisoarea. Deci riscul era mic, răsplata era enormă, ispita irezistibilă. Nu mai stătu la îndoială. Acceptă propunerea.

— Dă-mi giuvaerele și-ți duc scrisoarea. Dar ia stai ! Ești sclavă. N-ai dreptul la asemenea podoabe. Ele aparțin stăpînului tău.

— Mi le-a dăruit Glaucus. El mi-e stăpîn. Ce posibilitate mai are să le ceară înapoi ? Cine altul știe că le am ?

— Destul. Îți aduc papirus.

— Nu, nu papirus. O tăbliță de ceară și un *stilus*.

Nidia, cum a văzut cititorul, se născuse din părinți înstăriți. Făcuseră totul să-i lumineze nenorocirea și inteligența ei vie le ușurase eforturile. În ciuda lipsei de vedere, învățase în copilărie, deși nu perfect, arta de a scrie cu un *stilus* ascuțit pe tăblițe de ceară, servindu-se astfel și de simțul pipăitului care îi era atât de fin. Când i se aduse tăblița, însemnă cu trudă pe ea câteva cuvinte grecești, limba copilăriei sale pe care aproape toți italienii de rang înalt se presupunea că o știu. Legă cu grijă în jurul tăbliței firul protector și-i acoperi nodul cu ceară. Punînd-o în mîna lui Sosia, îi vorbi astfel :

— Sosia, sînt oarbă și închisă. S-ar putea să vrei să mă înșeli, să te prefaci doar că duci scrisoarea lui Sallust și să nu-ți îndeplinești sarcina. Dar răzburarea să cadă pe capul tău și forțele infernului să-ți ia sufletul, dacă nu te ții de cuvînt. Îți cer să pui mîna dreaptă, a credinței, într-a mea și să repeți cuvintele astea după mine : „Pe pămîntul pe care ne aflăm, pe elementele care conțin viața și care pot blestema viața, pe Orcus atotrazbunătorul, pe Iupiter Olimpianul atotvăzătorul, jur că îmi voi îndeplini cinstit însărcinarea și voi înmîna, cu credință, această scrisoare lui Sallust. Și dacă îmi calc jurămîntul, să cadă asupra mea toate blestemele cerului și ale iadului.“ Destul ! Mă încred în tine. Ia-ți recompensa. S-a întunecat. Pleacă imediat !

— Ești o fată ciudată și m-ai speriat grozav. Dar e normal să faci așa. Dacă Sallust poate fi găsit, îi dau scrisoarea, cum am jurat. Pe legea mea, oi fi avînd eu păcatele mele, dar sperjur nu-s. Las asta celor mai presus de mine.

Sosia plecă după ce trase cu grijă zăvorul greu la ușa Nidiei. Agățîndu-și cheia la cingătoare, se duse în chilia lui, se înfășură din cap pînă în picioare într-o pelerină și se furișă pe poarta din spate, nestingherit și nevăzut.

Străzile erau goale. Ajunse curînd la casa lui Sallust. Portarul îi ceru să lase scrisoarea și să plece, căci Sallust era atât de mîhnit de condamnarea lui Glaucus, că nu putea fi deranjat sub nici un motiv.

— Și totuși am jurat să las scrisoarea asta în mîinile lui.

Știind din proprie experiență că cerberul iubește bacșișul, puse în mîna portarului vreo jumătate de duzină de sesterți.

— Ei bine, se lăsă acesta mai moale. Poți să intri dacă dorești. Dar ca să-ți spun adevărul, Sallust bea ca să-i treacă durerea. Asta-i metoda lui cînd îl supără ceva. Poruncește o cină bogată, vinul cel mai bun și nu se lasă pînă cînd nu-i iese totul din cap, în afară de băutură.

— E o idee excelentă ! Excelentă ! Ce înseamnă să fii bogat ! Dacă aș fi în locul lui Sallust, aș găsi cîte o supărare în fiecare zi. Dar pune o vorbă bună pentru mine sclavului din *atrium*. Văd că se apropie.

Sallust era prea trist ca să primească oaspeți. Dar era prea trist și ca să bea de unul singur. Și astfel, îngădui libertului său preferat să ia parte la cină și nici că s-a mai văzut un banchet atît de straniu. Bunul epicurian suspina din cînd în cînd, scîncea, plîngea cu glas tare și apoi se întorcea cu zel sporit la vreun nou fel de mîncare sau la cupa umplută des.

— Dragă băiete, spunea el tovarășului său, ce groaznică condamnare ! Vai de mine ! Iedul ăsta nu-i rău deloc. Bietul meu Glaucus ! Și ce fâlci are leul ! Vai, vai, vai ! Și Sallust suspină tare pînă începu să sughită.

— Mai bea puțin vin, îl sfătui libertul.

— Mi s-a părut cam rece. Dar cît de frig trebuie să-i fie lui Glaucus ! Mîine să închizi casa. Sclavii să nu se miște de aici. Nici un om de al meu nu trebuie să onoreze cu prezența lui arena aia blestemată. Nu, nu !

— Gustă vinul de Falern. Supărarea asta te distruge. Pe toți zeii ! Chiar așa. Ia o bucată din plăcinta asta cu brînză.

În acel moment favorabil, Sosia fu lăsat să se apropie de neconsolatul chefliu.

— Ei, tu cine ești ?

— Un mesager pentru Sallust. Îi aduc biletul ăsta din partea unei fete. Pe cîte știu, nu se așteaptă răspuns. Pot să plec ?

Astfel vorbi discretul Sosia, ținîndu-și fața ascunsă în pelerină și schimonosindu-și vocea ca să nu poată fi recunoscut mai tîrziu.

— Pe toți zeii ! Un codoș ! Nesimțitule, nu vezi cum sufăr ? Pleacă și să te urmărească blestemele lui Pandarus ¹.

Sosia nu mai pierdu nici o clipă să-i dea ascultare.

— Vrei să citești scrisoarea, Sallust ? întrebă libertul.

— Scrisoarea ? Care scrisoare ? întrebă epicurianul clătinându-se, căci începuse să vadă dublu. Tîrfe afurisite ! Sînt eu omul căruia să-i ardă (sughiță) de plăcere, cînd... cînd prietenul meu o să fie mîncat ?

— Mai ia o turtă.

— Nu, nu. Durerea mă sufocă.

— Duceți-l în pat, spuse libertul, și cum lui Sallust îi căzuse acum capul în piept, îl purtară în *cubiculum*, pe cînd tot mai mormăia lamentații pentru Glaucus și blesteme pentru chemările fără rușine ale femeilor ușoare.

Între timp, Sosia pășea indignat spre casă. „Codoș, chiar așa, își zicea el. Codoș. Ce limbă spurcată are și Sallust ăsta. Dacă-mi zicea ticălos sau hoț, mai treacă, meargă ! Dar codoș ! Ptiu ! E ceva în cuvîntul ăsta care face să se întoarcă pe dos și stomacul cel mai rezistent. Un ticălos e așa pentru că îi face plăcere și un hoț fură pentru profitul lui. Și-i ceva onorabil, ba chiar filozofic să fii pungaș spre propriul tău bine. Înseamnă să acționezi conform unui principiu. Dar codoș e unul care se terfelește în folosul altcuiva. O oală care e pusă pe foc pentru ciorba altui om. Un șervet cu care își șterg mîna toți invitații. Și cel ce spală vasele spune : «dacă-mi dați voie» și se șterge și el. Aș fi preferat să-mi zică paricid. Dar era beat și nu știa ce vorbește. Și afară de asta, eram dezghizat. Dacă vedea că Sosia e cel care îi vorbește, m-ar fi numit «cinstite Sosia» sau «om bun», pot jura. În orice caz, am cîștigat ușor bijuteriile și asta mă mai consolează. Și, în curînd, o zeiță Feronia ², voi fi libert. Și atunci aş vrea să văd cine-mi mai zice codoș. Doar dacă-mi plătește bine să o facă !”

În timp ce Sosia monologa astfel bine dispus și înclinat spre generozitate, ajunse în drumul său pe o stradă

¹ Pandarus — războinic din *Iliada*, fiul lui Lycaon.

² Feronia — veche divinitate italică, protectoare a vegetației și a sclavilor eliberați.

îngustă care ducea la amfiteatru și la edificiile înconjurătoare. Dintr-o dată, după o cotitură, se găsi în mijlocul unei mulțimi de oameni. Bărbați, femei și copii, grăbindu-se veseli, vorbeau și gesticulau. Până să-și dea seama, demnul Sosia fu luat și el de valul gălăgios.

— Ce s-a întâmplat ? întrebă el pe un tânăr meseriaș care era alături. Ce s-a întâmplat ? Unde se îngrămădește toată lumea asta ? Dă vreun bogătaș de pomană sau împarte carne astă-seară ?

— Ba e ceva și mai bun, răspunse omul. Nobilul Pansa, prietenul poporului, a permis publicului să vadă fiarele în *vivaria*. Pe Hercule ! Sînt unii care n-or să le vadă cu atîta plăcere mîine.

— E un spectacol frumos, spuse sclavul, lăsîndu-se în voia mulțimii care îl împingea înainte. Și cum mîine poate n-am să asist la jocuri, mă duc mai bine și eu să mă uit puțin la animale astă-seară.

— Faci foarte bine, îl încurajă noua lui cunoștință. Nu vezi în fiecare zi la Pompei un leu și un tigru.

Mulțimea pătrunse acum într-un spațiu larg unde, iluminăția fiind slabă, îngrămădeala devenea periculoasă pentru cei ale căror mădulare și umeri nu erau destul de rezistente. Totuși, în special femeile, multe cu copii în brațe, sau chiar la piept, erau cele mai hotărîte să-și facă drum. Țipetele și ocările lor se înălțau stridente, dominînd vocile bărbaților. Printre ele era o voce feminină care părea să aparțină unei fete prea emoționate și fericite ca să-i mai pese de mulțime.

— Aha ! strigă tînăra către prietenii ei. V-am spus întotdeauna că o să avem un om pentru leu. Și uite că avem unul și pentru tigru. De-ar veni mai repede ziua de mîine.

O, ce spectacol încîntător
Ce mare de lume, ce mult popor !
Privind spadasinii, demni fii ai Alcmenei,
Cum cot la cot își fac turul arenei,
Cît de voioși îi admiră cu toții.
Cînd stau încheștați ca în ghearele morții
Sufierea mulțimii pe loc se oprește.
O, ce mai spectacol ! Și inima-ți crește.

— Ce față veselă ! exclamă Sosia.

— Mda, comentă meseriașul, un tânăr frumos cu părul ondulat. Mda, repetă el cu invidie. Femeilor le plac gladiatorii. Dacă aș fi fost sclav, m-aș fi dus și eu la școala unui *lanista* !

— Chiar te-ai fi dus ? spuse Sosia pe un ton batjocoritor. Fiecare cu gustul lui.

Mulțimea ajunsese acum la destinație. Dar cum celula unde erau închise animalele sălbatice era extrem de mică și îngustă, cei care doreau să intre se împingeau de zece ori mai tare decât pînă atunci. Doi dintre paznicii din amfiteatru, așezați la intrare, făceau ordine împărțind celor din față numai cîte un număr limitat de bilete și nu lăsau să intre noi vizitatori înainte ca cei dinăuntru să-și fi potolit curiozitatea. Sosia, care era destul de voinic și nu era tulburat de atîtea scrupule, cum ar fi modestia și buna creștere, reuși să fie printre cei dintîi admiși.

Separat de tovarășul său, meseriașul, Sosia se găsi într-o celulă strîmtă, caldă, cu un aer înăbușitor și luminată de mai multe șiruri de torțe.

Animalele, ținute de obicei în *vivaria* sau în cuști separate, acum, pentru distracția vizitatorilor, erau împreună, despărțite totuși prin niște bare groase de fier.

Iată-i deci pe cei doi locuitori ai deșertului, siniștri și amenințători, care, dintr-o dată, au devenit aproape personajele principale ale acestei povestiri. Leul, fiind mai blînd din fire decât vecinul său, fusese înfometat ca să fie mai feroce. Părea neliniștit și fioros în spațiul său îngust. Ochii îi scăpărau de furie și foame. Din cînd în cînd se oprea și privea împrejur, iar spectatorii înspăimîntați se împingeau înapoi respirînd greu. Dar tigrlul stătea liniștit, întins cît era de lung în cușca lui și, dînd doar nervos din coadă, sau prin vreun căscat lung, nerăbdător, demonstra resentimentul lui pentru că fusese închis și față de mulțimea care îl onora cu prezența.

— N-am văzut un animal mai fioros ca leul ăsta nici în amfiteatrul de la Roma, spuse un uriaș musculos care stătea în dreapta lui Sosia.

— Mă simt umilit cînd îi privesc mădularele, răspunse din stînga lui Sosia un tânăr ceva mai zvelt, cu brațele

încrucișate pe piept. Sclavul îi privi, pe rînd, pe amîndoi ; „*Virtus in medio*, virtutea stă întotdeauna la mijloc, mormăi el. Ce mai vecini ai, Sosia ! Un gladiator în dreapta și unul în stînga.“

— Bine zis, Lidon, întări gladiatorul cel uriaș. Și eu simt tot așa.

— Și cînd te gîndești, remarcă Lidon pe un ton foarte mișcat, cînd te gîndești că nobilul grec, cel pe care l-am văzut cu o zi, două în urmă, plin de tinerețe, sănătate și voie bună, va trebui s-o sfîrșească în gura acestui monstru.

— De ce nu ? mirii, sălbatic, Niger. Cîți gladiatori cinstiți n-au fost siliți de împărat la asemenea luptă ! De ce să nu fie silit de lege și un bogătaș asasin ?

Lidon oftă, înălță din umeri și rămase tăcut. Între timp, spectatorii obișnuiți ascultau cu ochii mari și gura căscată. Gladiatorii trezeau același interes ca și fiarele. Erau animale din aceeași specie. Deci mulțimea privea de la unele la altele : fiare și fiare ; ultimile șoptindu-și comentariile, așteptînd ziua de mîine.

— Mulțumesc zeilor, spuse Lidon, întorcîndu-se să plece, că nu-i nici leul nici tigrlul cel cu care trebuie să lupt. Chiar tu, Niger, ești un adversar mai blînd decît ei.

— Dar la fel de periculos, spuse gladiatorul, cu un rîs fioros.

Cei de față, admirîndu-i membrele, rîseră și ei.

— S-ar putea, replică indiferent Lidon, făcîndu-și loc prin mulțime să plece.

„E momentul să profit de umerii lui, gîndi prudentul Sosia, grăbindu-se să-l urmeze. Mulțimea face totdeauna loc unui gladiator, așa că stau în spatele lui și mă bucur puțin de faima pe care o are.“

Fiul lui Medon înainta prin mulțimea care îi cunoștea meseria.

— E tînărul Lidon, băiat bun. Luptă mîine, spuse unul.

— Am pariat pe el, spuse altul. Uite cît de semet pășește.

— Noroc, Lidon, strigă un al treilea.

— Urările mele de bine, șopti, zîmbind, a patra, o femeie drăguță din clasa de mijloc. Și dacă vei câștiga, s-ar putea să mai auzi de mine.

— Ce frumos bărbat, pe Venus ! strigă o a cincea, o fetișcană de vreo cincisprezece ani.

— Mulțumesc, răspunse Sosia, însușindu-și, grav, complimentul.

Oricît de curat era imboldul care îl împinsese pe Lidon la o meserie atît de sîngeroasă pe care nu și-ar fi ales-o dacă n-ar fi sperat să câștige libertatea tatălui său, nu rămînea total indiferent la atenția de care se bucura. Uită că vocile care în seara aceea îi înălțau laude a doua zi s-ar fi putut să chiuie privind cum se zbate să moară. Aprins și nehibzuit din fire, pe cît de darnic și afectuos, era pătruns de orgoliul unei profesii pe care își închipuia că o disprețuiește. În momentul acela se simțea un om important. Pasul îi deveni mai ușor și înfățișarea mai mîndră.

— Niger, spuse el, întorcîndu-se brusc, îndată ce ieși din mulțime, ne-am certat adesea. Sîntem puși să ne întrecem mîine și unul dintre noi, cel puțin, se poate aștepta să cadă. Dă-mi mîna !

— Bucuros, spuse Sosia.

— Ei, cine mai e și nebunul ăsta ? Credeam că Niger e în spatele meu.

— Îți iert greșeala, spuse Sosia, cu un aer condescendent. N-are importanță. E ușor să te înșeli. Eu și cu Niger sîntem cam de aceeași statură.

— Ha, ha, ha ! Asta-i formidabil. Niger ți-ar fi tăiat beregata dacă te-ar fi auzit.

— Voi, domnii arenei, aveți un mod neplăcut de a vă exprima, spuse Sosia. Hai să schimbăm subiectul.

— Hai, du-te, spuse Lidon nerăbdător. N-am chef să stau de vorbă cu tine.

— Da, e adevărat, ripostă sclavul. Alte gînduri mai serioase îți trec prin cap. Mîine, pe cîte știi, e prima ta ieșire în arenă. Eu sînt sigur că ai să mori vitejește.

— Tu să ai parte de asta ! spuse Lidon superstițios, căci nu-i plăcea deloc urarea lui Sosia. Să mor ? Ba deloc ! Sînt sigur că nu mi-a venit încă ceăsul.

— Cine se joacă cu moartea la zaruri trebuie să se aștepte la ghinion, i-o întoarse Sosia malițios. Dar, ești băiat voinic și-ți doresc noroc. Și acum, *vale* !

Zicînd acestea, sclavul făcu stînga împrejur și o porni spre casă.

„Sper să nu fie de rău augur cuvintele derbedeului ăstuia, își spuse Lidon gînditor. În zelul meu de a-l elibera pe tata și în încrederea pe care o am în mușchii și tendoanele mele, nu m-am gîndit la moarte. Bietul tata ! Sînt singurul lui fiu. Dacă ar fi să cad...”

Gladiatorul își iuți neliniștit pasul, cînd iată că pe stradă, chiar în fața sa, îl văzu pe cel ce-i preocupa gîndurile. Sprijinindu-se în baston, încovoiat de vîrstă și griji, cu ochi plecați și pași tremurători, căruntul Medon se apropia încet de gladiator. Lidon se opri o clipă. Ghici de îndată motivul care îl scosese pe bătrîn din casă la ora aceea tîrzie.

„Fără îndoială că mă caută pe mine, gîndi el. E îngrozit de condamnarea lui Olintus. Consideră arena mai mult ca niciodată criminală și odioasă. Vine din nou să mă convingă să renunț la întrecere. Trebuie să-l evit. Nu pot să îndur rugămințile și lacrimile lui.”

Aceste gînduri, care-ți iau atîta timp să le redai, au trecut prin mîntea tînărului ca un fulger. Se întoarse brusc și o luă la picior în direcția opusă. Se opri cu sufletul la gură abia cînd ajunse pe vîrfurile unei mici coline care domina partea cea mai veselă a orașului. Și cum stătea privind străzile liniștite strălucind în razele lunii ce tocmai răsărise și lumina într-un fel pitoresc mulțimea care murmură și unduia jos, în jurul amfiteatrului, frumusețea scenei îl mișcă, în ciuda firii sale brutale și lipsite de fantazie. Se așeză să se odihnească pe treptele unui portic abandonat și simți cum pacea acelei clipe îl liniștește și-l reface. De cealaltă parte, la o mică depărtare, străluceau luminile unui palat al cărui stăpîn avea o petrecere. Ușile erau deschise ca să pătrundă răcoarea și gladiatorul vedea grupuri numeroase, elegante, adunate în jurul meselor din *atrium*¹, în timp ce dincolo de ei, închizînd perspec-

¹ După cum s-a mai spus, cînd numărul invitaților era mai mare, ospățul avea loc în *atrium*. (N.A.)

tiva camerelor luminate, stropii fîntînii sînteau în razele lunii. Acolo ghirlandele se împleteau în jurul coloanelor din hol. Acolo străluceau liniștit statuile de marmură. Acolo, printre hohote de rîs, se înălțau muzica și cîntecele.

CÎNTEC EPICURIAN

*Destul cu povești despre Hades
Scornite-n noi frica să bage.
Nici Cocitus nu-i și nici Fates.
Noi rîdem de cele trei Parce.*

*Chiar Iupiter duce, se știe,
O viață ce nu-i prea de soi
Silit surd a fi la soție,
Iar ochii să-i caște la noi.*

*Slăvit Epicur e. Să rîdem
De aceste scorneli ne-a învățat.
În Hades forțați să rămînem,
El lanțul hidos l-a tăiat.*

*De-o fi Iupiter și a lui soață,
De noi nu le pasă, precis.
Iar dacă o fac, ce mai viață
De zei ca să ducă li-e scris !*

*Păi credeți că zeii își lasă
Huzurul, cu ochiul să tragă
Ce cupe am golit noi la masă
Și cît sărutam, fata dragă ?*

*Eu vieții iubire îi cer
Și vin, sărutări și un cînt.
Nu-mi pasă de zeii din cer,
Și știu că nu-s zei pe pămînt.*

În timp ce Lidon (oricît ar fi fost el de brutal, fusese destul de tulburat de versurile de mai sus care concretizau filozofia la modă a acelor zile), își revenea încet din șocul pe care îl primise, un mic grup de oameni, în veș-

mintele modeste ale clasei de jos, trecu prin fața lui. Discutau cu toată seriozitatea și nu părură să observe, sau să dea importanță gladiatorului pe lângă care treceau.

— Ce îngrozitor, exclamă unul, Olintus e smuls de lângă noi. Ne-au tăiat brațul drept.

— Poate fi nelegiuire mai mare ? întrebă altul. Să condamni la moarte în arenă pe un nevinovat împreună cu un criminal ! Dar să nu ne lăsăm cuprinși de disperare.

În clipa aceea, izbucni din nou, din palatul iluminat, refrenul cântecului celor ce chefuiau :

*Nu ne pasă de zeii din cer,
Și știm că nu-s zei pe pământ.*

Înainte de a se stinge ecoul ultimelor cuvinte, nazareenii, cuprinși de indignare, ripostară cu unul dintre imnurile lor preferate :

IMN PREVESTITOR

*Jur împrejur, deasupra, veșnic lângă tine
Stă zeul nostru, urmărindu-te pe tine.
Cînd se pornește carul de furtună
Te-nchină cer, strînge-te văgăună !
De orgoliosul ce-l înfruntă, vai și amar !
De visătorul care-l neagă, vai și amar -
Și vai și amar de omul păcătos !
Stelele se vor rostogoli,
Soarele mîndru va păli,
Cerul se va zbîrci ca pergamentul,
Va goli a infernului mare
Adîncurile ei de disperare.
Fiecare val, un suflet etern.
Căci unicul lucru care
O altă viață nu mai are
E cadavrul giganticului Timp.
Trompeta furtunii ascult-o cum cheamă
Pămîntul întreg se destramă
Și iată-l pe tron îngeresc
Din beznă s-aude
Al mormîntului jude
Cum vine pe ai lui să-i salveze.
De orgoliosul ce-l înfruntă vai și amar !*

*De visătorul care-l neagă vai și amar
Și vai și amar de omul păcătos !*

La aceste cuvinte amenințătoare, se așternu tăcerea în sala de petreceri. Creștinii se risipiră și peste puțin timp gladiatorul nu mai reuși să-i zărească. Impresionat fără să știe de ce de profețiile lor mistice, Lidon se sculă și porni agale spre casă.

Deasupra lui, cât de calm străluceau stelele, luminînd orașul încîntător ! Cît de pașnic, și fără grijă se odihneau străzile cu pilaștri ! Cît de lin se încrețeau undele verzi ale mării din depărtare ! Cît de senin, înalt și albastru se întindea cerul ca de vis al Campaniei ! Și totuși era ultima noapte a veselului Pompei. Colonia anticilor caldeeni. Orașul de basm al lui Hercule. Mîndria romanilor iubitori de plăceri. Secol după secol s-au rostogolit peste el fără să-l distrugă, fără să-l atingă. Iar acum, pe cadranul destinului său tremura ultima rază. Gladiatorul auzi în spate un zgomot de pași : mai multe femei se duceau acasă, după ce vizitaseră amfiteatrul. Întorcîndu-se, privirea îi fu oprită de o apariție stranie și neașteptată : din vârful Vezuviului, ce se vedea întunecat în depărtare, țîșni o lumină palidă, meteorică. Tremură o clipă și dispăru. Și în clipa în care ochii lui o zăriră, vocea unei fete izbucni stridentă și voioasă :

*Suflarea mulțimii pe loc se oprește !
O, ce mai spectacol ! Și inima-ți crește !*

Cartea a cincea

Capitolul 1

VISUL LUI ARBACES. O VIZITĂ ȘI UN AVERTISMENT PENTRU EGIPTEAN

Noaptea care preceda distracțiile din amfiteatru era pe sfârșite și apărură zorii cenușii ai ultimei zile a orașului Pompei. Aerul era neobișnuit de calm, sufocant și o ceață ușoară plutea peste văile întinselor câmpii ale Campaniei. Pescarii, cei mai matinali, fură surprinși să observe că, în ciuda liniștii din atmosferă, valurile mării erau agitate și dădeau impresia îngrijorătoare că fug spre larg, îndepărtându-se de țărm. În același timp, Sarnul albastru, a cărui antică albie impunătoare călătorul de azi încearcă zadarnic să o descopere, scotea un murmur răgușit și surd, lunecînd pe lîngă cîmpurile și vilele luxoase ale cetățenilor avuți. Deasupra cetii joase se ridicau turnurile roase de vreme ale străvechiului oraș, acoperișurile de țiglă roșie de pe străzile vocele, coloanele solemne ale numeroaselor temple, portalurile încoronate cu statui ale forului și arcul de triumf. În depărtare, conturul munților din jur se profila deasupra negurii și se contopea cu nuanțele schimbătoare ale cerului de dimineață. Norul care poposisese atîta timp peste creasta Vezuviului dispăruse brusc și fruntea aspră și înaltă a muntelui privea fără să se încrunte peisajul frumos de dedesubt.

În ciuda orei timpurii, porțile orașului erau deja deschise, lăsînd să treacă în interior călăreț după călăreț și vehicul după vehicul. Vocile celor care veneau pe jos, îmbrăcați în haine de sărbătoare, erau voioase și emoționate. Străzile erau înțesate de cetățenii și străinii veniți din

vecinătățile orașului. Gălăgioase, grăbite, confuze, șuvoaie de viață curgeau spre spectacolul fatal.

Deși amfiteatrul imens părea disproportionat față de oraș, fiind construit să aibă loc în el aproape întreaga populație a Pompeiului la ocazii excepționale, afluxul străinilor din toate părțile Campaniei era atât de mare, încît, cu ore întregi înainte de începerea jocurilor, piața din fața intrării era tixită de cei care, prin lipsa de rang, nu aveau dreptul la locuri rezervate sau speciale. Curiozitatea vie stîrnită de judecata și condamnarea celor doi criminali adunase în acea zi o mulțime fără precedent.

În timp ce oamenii de rînd, cu impetuositatea caracteristică celor din Campania, se împingeau, se ciocneau, se grăbeau, păstrînd totuși, în nerăbdarea lor — cum se întîmplă și cu italienii de astăzi în asemenea ocazii —, o ordine, o bună dispoziție și o cordialitate admirabile, o vizitatoare neobișnuită își croia drum spre locuința retrasă a lui Arbaces. La vederea veșmintelor ei stranii și demodate, a mersului și gesturilor ei sălbatice, cei care o întîlneau își dădeau coate surîzînd. Dar cînd îi vedeau fața, zîmbetul le îngheța pe buze, căci avea un chip de mort. Cu trăsăturile ei fantomatice și îmbrăcămintea bizară, părea cineva îngropat de mult, care se sculase din mormînt și umbla printre cei vii. Tăcuți și temători, oamenii se dădeau la o parte să o lase să treacă, astfel că ajunse în scurt timp la porticul larg al casei egipteanului.

Portarul negru, treaz ca și toți ceilalți la ora aceea neobișnuită, tresări cînd îi deschise poarta.

În noaptea aceea, Arbaces dormise mai profund decît de obicei. Dar spre dimineață fusese tulburat de vise stranii și agitate, cu atât mai impresionante, cu cît erau impregnate de filozofia al cărei drept era.

I se părea că fusese purtat în măruntaiele pămîntului și că stătea singur într-o peșteră enormă, sprijinită de coloane de stîncă necioplită, care se pierdeau, urcînd, într-o imensă obscuritate, în ale cărei tenebre eterne nu pătrunsese niciodată o rază de lumină. În spațiile dintre coloane erau roți uriașe care se învîrteau neînterupt, cu un zgomot asurzitor. Numai la extremitățile din stînga și din dreapta peșterii se deschideau, printre coloane, intră-

rile în două galerii slab luminate de niște focuri stranii și mișcătoare care, asemeni unor meteori, când se țirau ca șerpilor în lungul terenului accidentat și jilav, când săreau violent de ici-colo, făcând tumbe sălbatice în întuneric, stingându-se brusc ca să se aprindă tot așa, de zece de ori mai strălucitoare. Cum privea mirat spre galeria din stînga, forme aeriene și diafane, asemeni ceții, se ridicau încet și când ajungeau în peșteră păreau să zvîcnească brusc și să piară ca fumul, la înălțimi incomensurabile.

Se întoarse înspăimîntat spre cealaltă extremitate și iată, din întunericul bolții, coborau alte umbre asemănătoare care se precipitau spre galeria din dreapta, purtate parcă de un torent nevăzut. Chipurile acestor fantome erau mai deslușite decît ale celor care ieșeau din galeria opusă. Unele erau vesele, altele triste, unele însuflețite de așteptare și speranță, altele nespuse de mîhnite și îngrozite. Se perindau atît de iute și fără întrerupere, încît cel care le privea fu cuprins de amețală și orbit de virtutul unei succesiuni în continuă variație a unor lucruri mînate de o putere care nu părea a lor.

Arbaces se întoarse și, în fundul sălii, zări forma unei femei gigantice așezate pe o grămadă de cranii. Mîinile ei se îndeletniceau cu torsul unui fir palid și întunecat. Văzu că firele comunicau cu roțile, de parcă le-ar fi dirijat mecanismul mișcărilor. I se părea că o forță obscură îi împingea pașii spre femeie, purtîndu-l pînă în fața ei. Avea o figură solemnă, tăcută și încîntător de senină. Părea chipul uneia dintre statuile sfînxului din antichitatea sa. Nici o pasiune, nici o emoție omenească nu tulbura fruntea netedă și gînditoare. Nu trăda nici tristețe, nici bucurie, nici amintiri, nici speranță. Era liberă de tot ce făcea să vibreze inima nestăpînită a omului. Din frumusețea ei se desprindea misterul mistereilor. Îți trezea respect, dar nu te înspăimînta. Era încarnarea sublimului. Și Arbaces simți că, fără voie, cuvintele îi ies de pe buze și întreabă :

— Cine ești tu și care e sarcina ta ?

— Eu sînt cea pe care tu ai recunoscut-o, răspunse, fără să-și întrerupă lucrul, fantoma gigantică. Numele meu este Natura. Acestea sînt roțile lumii și mîna mea le conduce, dînd viață tuturor lucrurilor.

— Și ce sînt, mai întrebă Arbaces, aceste galerii care, iluminate în mod straniu și capricios, se întind de o parte și de alta pînă în abisul tenebrelor ?

— Ceea ce vezi în stînga, răspunse gigantica mamă, este galeria celor născuți. Umbrele care saltă în sus și în jos spre lume sînt sufletele care trec din lunga eternitate a existenței spre pelerinajul pe care sînt destinate să-l facă pe pămînt. Ceea ce vezi în dreapta, unde umbrele ce coboară de sus înaintează nestăvilit la fel de necunoscute și vagi, este galeria morții.

— Și de ce, continuă vocea lui Arbaces, luminile acelea răătăcitoare, care punctează întunericul, nu-l dezvăluie ?

— Mag al științelor omenеști, visător de stele și așa-zis interpret al miezului și originii lucrurilor ! Luminile acelea nu sînt decît scînteieri de înțelegere, îngăduite naturii ca să-și îndeplinească țelul, să cunoască, din trecut și din viitor, cît este necesar pentru prevederea scopurilor ei. Judecă deci, năîng ce ești, cîtă lumină îți este rezervată ție.

Arbaces simți că tremură, întrebînd iarăși :

— De ce mă aflu aici ?

— Este profeția sufletului tău, previziunea destinului care ți se prelungește în eternitate, coborînd de pe pămînt.

Înainte de a putea răspunde, Arbaces simți suflînd în peșteră un vînt puternic, ca bătaile din aripi ale unui zeu uriaș. Smuls de jos și ridicat în aer ca o frunză în furtunile toamnei, se văzu în mijlocul fantomelor morții, gonind alături de ele spre întuneric. În timp ce, cu o disperare zadarnică și neputincioasă, se împotrivea acelei forțe invincibile, i se păru că vîntul prinde formă : un contur fantomatic de aripi și gheare de vultur, mădule care pluteau îndepărtate și nedeslușite în aer. Numai ochii se vedeau clar și vii, fixîndu-i pe ai săi cu o privire rece și neîndurătoare.

— Cine ești tu ? întrebă, din nou, egipteanul.

— Sînt cel pe care l-ai recunoscut, și fantoma rîse în hohote, iar numele meu este Necesitatea.

— Unde mă duci ?

— Spre necunoscut.

— La fericire sau la jale ?
— Culegi ceea ce ai semănat.
— Ba nu, făptură îngrozitoare ! Dacă tu ești suveranul vieții, ale tale sînt nelegiuirile, nu ale mele.-
— Eu nu sînt decît răsufierea zeului, răspunse vîntul cel puternic.
— Deci înțelepciunea mea e zadarnică, gemu cel ce visa.

— Agricultorul nu învinuiește destinul dacă seamănă ciulini și nu culege grîu. Ai semănat ticăloșii, nu acuza destinul dacă nu culegi roadele virtuții.

Scena se schimbă dintr-o dată. Arbaces se afla într-un loc plin de oase omenesti. Și iată ! În mijlocul lor era un craniu care, deși mai păstra cavitățile descărnate, își însușea încet, în confuzia misterioasă a visului, chipul lui Apecide. Din maxilarul care rînjea ieși un viermișor care se tîrî la picioarele lui Arbaces. Încercă să-l calce și să-l strivească, dar, la fiecare încercare, devenea tot mai lung și mai mare. Se lungi, se umflă, devenind un șarpe uriaș care se încolăcea în jurul membrilor lui Arbaces, îi sfărma oasele, ridicîndu-și ochii strălucitori și falcile veninoase spre fața lui. Se zbătea în zadar. Se răsucea, se sufoca sub răsufierea pestilențială, simțind că moare. Și atunci, vocea reptilei care luase trăsăturile lui Apecide îi susură la ureche :

— Victima ta îți este judecător. Viermele pe care ai vrut să-l strivești devine șarpele care te devoră.

Cu un urlat de mînie și de durere și cu un efort disperat, Arbaces se trezi, cu părul măciucă, fruntea scăldată în sudoare, ochii holbați, tremurînd din tot trupul, ca un copil. Se trezi, își veni în fire, binecuvîntă zeli în care nu credea că totul n-a fost decît un vis. Privind în jur, văzu lumina zorilor care pătrundea prin fereastra îngustă și înaltă. Se crăpa de ziuă. Se învioră. Surîse. Apoi, privind în fața lui, văzu trăsăturile înfiorătoare, ochii stinși, buzele livide ale vrăjitoarei Vezuviului.

— Vai, strigă el, acoperindu-și ochii cu mîinile ca să alunge vedenia sinistră. Mai visez oare ? Sînt printre cei morți ?

— Nu, mărite Hermes ! Ești cu cineva ce pare moartă fără să fie. Nu-ți recunoști prietena și sclava ?

Urmă o lungă tăcere. Încet, fiorii care cutremurau trupul egipteanului slăbiră și se potoliră. Arbaces era din nou el însuși.

— A fost deci vis, spuse el. Să nu mai visez, să nu mai visez, căci ziua nu va putea să compenseze suferințele nopții. Femeie, cum ai venit aici și de ce ?

— Am venit să te previn, răspunse, cu voce sepulcrală, bătrîna.

— Să mă previi ? Deci visul nu a mințit. De ce pericol ?

— Ascultă-mă ! O amenințare plutește deasupra acestui oraș condamnat. Fugi cît mai este timp. Tu știi că locuiesc sub acel munte în măruntaiele căruia se zice că tot mai ard focurile riului Fleghton. În peștera mea e un hău adînc și acolo, în ultima vreme, am observat un torent roșu întunecat ridicîndu-se încetișor și am auzit multe zgomote puternice șuierînd și vijîind în întuneric. Dar noaptea trecută, cînd am privit acolo, am văzut că șuvoiul nu mai era întunecat, ci înspăimîntător de luminos. Și în timp ce priveam, animalul care trăia cu mine și care stătea încolăcit alături, a scos un urlet ascuțit și a căzut mort cu spume la gură. M-am tîrît înapoi în adăpostul meu, dar am auzit deslușit, toată noaptea, stîncile zguduindu-se și tremurînd. Deși aerul era nemișcat și apăsător, se auzea, sub pămînt, șuieratul unor vînturi înlănțuite și un scrișnet ca de roți. Cînd m-am trezit deci, azi-dimineață, o dată cu zorile, am privit din nou în hău și am văzut bucăți mari de piatră plutind negre pe torentul acela groaznic care era mai umflat, mai fioros, mai roșu decît eu o noapte în urmă. Am ieșit apoi afară și m-am urcat în vîrfurile muntelui. Și acolo în vîrf s-a căscat dintr-o dată, în fața mea, o prăpastie pe care n-am observat-o înainte și din care ieșeau rotocoale negre de fum. Un fum ucigător. M-am sufocat. Mi-a venit rău, mai, mai să mor. M-am întors acasă. Mi-am luat aurul și leacurile și am părăsit peștera unde locuisem atîția ani, căci mi-am adus aminte profeția aceea rea, etruscă care spune : „Cînd muntele se va deschide, orașul va cădea. Cînd fumul va încorona vîrfurile Cîmpurilor Arse, va fi jale și plîns în căminele fiilor mării.“ Temute stăpîn, înainte de a părăsi aceste ziduri ca să mă îndrept

spre un lăcaș mai îndepărtat, am venit la tine. Cum sînt sigură că trăiești, la fel sînt de sigură în inima mea că acel cutremur, care în urmă cu șaisprezece ani a scuturat orașul din temelie, n-a fost decît avertismentul unui destin teribil. Zidurile orașului Pompei sînt ridicate pe cîmpurile morții și pe rîurile fără somn ale iadului. Te-am prevenit. Fugi !

— Vrăjitoare, îți mulțumesc pentru grija pe care o porți unuia care îți va fi recunoscător. Pe masa aceea e o cupă de aur. Ia-o. E a ta. Nu-mi închipuiam că, în afara preoților lui Isis, mai este cineva pe lume care l-ar salva pe Arbaces de la pieire. Semnele pe care le-ai văzut, în culcușul vulcanului stins, continuă el gînditor, anunță cu siguranță că se apropie un pericol pentru oraș. Poate un alt cutremur mai puternic decît ultimul. Ce-o fi să fie, iată un nou motiv ca eu să mă grăbesc să plec dintre aceste ziduri. După ziua de azi mă voi pregăti de plecare. Fiică a etruscilor, încotro te duci ?

— Am să ajung la Herculaneum chiar astăzi și am să merg în lungul coastei să-mi caut alt adăpost. N-am prieten. Cel doi tovarăși, vulpea și șarpele, sînt morți. Mărite Hermes, mi-ai promis încă douăzeci de ani de viață.

— Da, recunosc eu egipteanul. Ți-am promis. Adăugă apoi, înălțîndu-se într-un cot și privindu-i curios chipul : Dar spune-mi, te rog, de ce ții să trăiești ? Ce te face să găsești existența atît de dulce ?

— Nu viața e atît de dulce, ci moartea e groaznică, răspunse bătrîna pe un ton atît de convins și impresionant, încît lovi din plin inima vanitosului cititor în stele.

Arbaces tresări la profundul adevăr al răspunsului și, nedorind să mai rețină un oaspete atît de deprimant, spuse :

— Timpul trece. Trebuie să mă pregătesc pentru spectacolul solemn de astăzi. Mergi cu bine, soră. Bucură-te cît poți de cenușa vieții !

Vrăjitoarea, care pusese darul prețios al lui Arbaces între faldurile veșmîntului, se ridică să plece. Ajungînd la ușă, se opri, se întoarce și spuse :

— E poate ultima dată cînd ne întîlnim pe pămînt. Dar unde fuge flacăra cînd se desprinde de cenușă ?

Rătăcind de ici-colo, în sus și în jos, ca un abur al mlaștinii, flacăra poate să apară în bălțile locului de sub noi. Iar vrăjitoarea și magul, elevă și maestru, cel slăvit și cea blestemată, s-ar putea întîlni din nou. Adio !

— Pleacă, cioară ! mormăi Arbaces, după ce ușa se închise în urma zdrențelor vrăjitoarei.

Nemulțumit de propriile lui gânduri, încă sub influența visului, își chemă grăbit sclavii.

Era obiceiul să se participe la ceremoniile din amfiteatru în haine de gală și Arbaces se găti în ziua aceea cu mai multă grijă decît de obicei. Tunica sa era de un alb orbitor. Numeroasele lui fibule erau din pietrele cele mai prețioase. Peste tunică, îmbrăcase un veșmînt amplu, oriental, nici mantie, nici pelerină, de un purpuriu tirian extraordinar de frumos, iar sandalele ce-i ajungeau pînă la mijlocul gambelor erau țintuite cu geme și încrustate cu aur. În viclenia talentului său sacerdotal, Arbaces nu neglija la ocaziile importante artificiile care impresionează și impun maselor. În acea zi, care urma să-l elibereze pentru totdeauna, prin sacrificarea lui Glaucus, de teama unui rival și de amenințarea de a fi denunțat, simțea că se împodobește pentru un triumf sau o nuntă.

Era obiceiul ca oamenii de vază să fie însoțiți la spectacolele din amfiteatru de o procesiune a sclavilor și libertilor. „Familia“ numeroasă a lui Arbaces se înșirase în așteptarea litierei stăpînului lor.

Spre marea lor neplăcere, sclavii care o serveau pe Ione și prețiosul Sosia, ca temnicer al Nidiei, erau condamnați să rămînă acasă.

— Callias, spuse Arbaces libertului său care îi încheia centura, m-am săturat de Pompei. Intenționez să plec de aici în trei zile, dacă vîntul va fi favorabil. Știi nava din port care a aparținut lui Narses din Alexandria ? Mi-a vîndut-o. De poimîine începem să golim depozitele.

— Atît de repede ? Foarte bine. Arbaces va fi ascultat. Și pupila lui, Ione ?

— Mă va însoți. Destul ! E timp frumos ?

— Posomorît și apăsător. Va fi probabil teribil de cald după-amiază.

— Bieții gladiatori ! Și încă și mai rău pentru nenorociții de condamnați. Coboară și vezi dacă sclavii sînt pregătiți de plecare.

Rămas singur, Arbaces trecu în camera sa de lucru și apoi ieși în porticul de afară. Văzu o masă densă de oameni curgînd grăbită spre amfiteatru și auzi strigătele asistenței și pîrîitul odgoanelor în timp ce era ridicat baldachinul enorm sub care cetățenii urmau să privească în tihnă agonia semenilor lor.

Dintr-o dată, un sunet straniu și dezlănțuit se înalță, ca tot atît de brusc să piară. Era urletul leului. Peste mulțime se așternu tăcerea, dar fu urmată îndată de chiote de veselie. Glumeau pe seama nerăbdării fiarei regale infometate.

— Brute, murmură Arbaces disprețuitor. Sînteți voi mai puțin criminali decît mine ? Eu ucid doar ca să mă apăr. Voi faceți din asasinat o distracție.

Se întoarse spre Vezuviu cu ochi neliniștiți și curioși. Viile verzi străluceau pe pieptul lui și vîrfurile impunătoare, calm ca eternitatea, se înalță spre cerul neclintit.

„Mai este încă timp, chiar dacă se pregătește de cutremur“, gîndi Arbaces întorcîndu-se. Trecu pe lîngă masa încărcată cu pergamente mistice și calcule caldeene. „Artă augustă, gîndi el, nu ți-am mai consultat hotărîrile de cînd am depășit pericolul și criza pe care le preziceai. Ce importanță are ! Știu că de acum înainte totul va fi, în drumul meu, senin și neted. N-au dovedit-o și evenimentele ? Gata cu îndoiala, gata cu mila ! Iar tu, inimă, pe viitor reflectă doar două imagini : imperiul și pe Ione.“

Capitolul II

AMFITEATRUL

Nidia, încurajată de spusele lui Sosia cînd se întorsese acasă, și convinsă că scrisoarea ei e în mîinile lui Sallust, începuse din nou să sperie. Sallust nu va pierde cu siguranță timpul și-l va căuta pe pretor, apoi va veni la casa egipteanului s-o elibereze, să spargă închisoarea lui Calenus. În aceeași noapte, Glaucus va fi liber. Dar vai !

Noaptea trecuse ! Mijeau zorile. Și ea nu auzea nimic decît pașii grăbiți ai sclavilor prin hol și peristil și vocile lor, pe cînd se pregăteau de spectacol. Curînd, glasul poruncitor al lui Arbaces ajunsese la urechea ei, apoi o muzică veselă. Cortegiul porni spre amfiteatru să-și sature privirea cu chinurile morții atenianului.

Cortegiul lui Arbaces înaintă încet și solemn pînă cînd ajunsese la locul unde cei care veneau în lectică sau trăsură trebuiau să coboare. Arbaces se dădu jos din vehicul și porni spre intrarea prin care erau admiși cei mai distinși spectatori, în timp ce sclavii săi, amestecîndu-se cu mulțimea umilă, erau dirijați de plasatorii care le luau biletele (destul de asemănătoare cu cele de operă de astăzi) spre *popularia*¹. Arbaces, de pe locul său, își roti privirea peste imensa mulțime nerăbdătoare de care gemea amfiteatrul.

Pe rîndul de sus, separate de bărbați, stăteau femeile ale căror rochii viu colorate le făceau să pară un strat de flori. E inutil să adăugăm că formau partea cea mai guralivă din adunare. Multe priviri erau îndreptate spre ele, mai ales de pe băncile rezervate tinerilor necăsătoriți. Pe rîndul de jos, în jurul arenei, stăteau vizitatorii cei mai nobili și bogați, magistrații și demnitarii din senat și din cavalerie. Prin galeriile care duceau la aceste locuri, în dreapta și în stînga arenei ovale, intrau și luptătorii. Palisade solide apărau aceste coridoare de orice excentricitate nedorită în mișcările animalelor care trebuiau să se limiteze la prada destinată. În jurul parapetului care înconjura arena și din care se formau treptele, se vedeau inscripții și picturi în frescă, tipice pentru amuzamentele cărora le era destinat edificiul. Peste tot șerpuiau tuburi invizibile din care, pe măsură ce soarele ardea, se stropeau spectatorii cu apă răcoroasă și parfumată. Gardienii erau ocupați să fixeze o tendă imensă, *velarium*, care acoperea tot amfiteatrul și cu a cărei invenție se mîndreau cei din Campania. Era țesută din lînă albă de Apulia și vîrgată cu dungi groase, roșii. Din cauza lipsei de experiență a mînuitorilor, sau a vreunei defecțiuni a mecanismului, în ziua aceea tenda nu fu aranjată tot atît de bine ca de

¹ Locurile pentru popor (lat.).

obicei. De fapt, din cauza circumferinței ei imense, îndeletnicirea aceasta era de fiecare dată foarte dificilă, necesitând multă abilitate, iar pe vînt sau vreme rea rareori încercau să o monteze. Dar ziua era atît de neobișnuit de calmă, încît spectatorii nu găseau nici o scuză stîngăciei meseriașilor. Văzînd o deschizătură largă în spatele tendei din care o parte se încăpățîna să nu se unească cu restul, murmurul de nemulțumire începu să crească și să se generalizeze.

Edilul Pansa, care organizase spectacolul pe cheltuiala sa, privea enervat la defecțiune și jura să se răzbune amarnic pe responsabilul șef al jocurilor care, gîfîind transpirat, se agita amenințînd și dînd ordine inutile. Zarva se potoli dintr-o dată, muncitorii renunțară să mai încerce, mulțimea amuți, tendă fu dată uitării căci acum, în sunete de trompetă, intrau în arenă gladiatorii, defilînd într-un cortegiu ritual. Înconjurau arena ovală cu pași foarte înceti și cumpăniți, ca să lase timp spectatorilor să le admire trăsăturile senine și austere, membrele musculoase, armele diferite și totodată să formuleze pariurile pe care le putea sugera emoția momentului.

— Privește, strigă văduva Fulvia către soția lui Pansa, aplecîndu-se amîndouă de pe banca lor înaltă. Vezi gladiatorul acela uriaș ? Ce caraghios e îmbrăcat !

— Da, spuse soția edilului, dîndu-și importanță, căci cunoștea numele și însușirile fiecărui luptător. Acela e un *retiarius*. Vezi, e înarmat numai cu o lance cu trei vîrfuri, ca un trident și cu o plasă. Nu poartă armură, numai o bandă în jurul capului și tunică. E foarte puternic și se va lupta cu Sporus, gladiatorul cel îndesat de colo, cu scut rotund și spada scoasă, dar fără armură. Acum nu poartă coiful ca să i se poată vedea fața. Cît e de neînfricat ! La momentul potrivit își va lăsa în jos viziera.

— Dar plasa și tridentul mi se par arme prea slabe față de scut și sabie.

— Asta dovedește cît ești de neștiutoare, draga mea Fulvia. Cel cu plasa o duce de obicei mai bine.

— Dar cine e gladiatorul acela frumos, aproape gol ? Nu-i cam indecent ? Pe Venus, cît de bine e făcut !

— E Lidon, un tînăr începător. Are curajul să se bată cu gladiatorul acela îmbrăcat ca și el sau, mai bine zis,

dezbrăcat, Tetraide. Se luptă întâi după moda grecească, cu cestul. Apoi își îmbracă armura și luptă cu scutul și spada.

— Ce bărbat frumos e Lidon ăsta ! Pariez că toate femeile vor ține cu el.

— Dar nu și cei care se pricep la pariuri. Clodius oferă trei contra unu împotriva lui.

— O, Iupiter ! Ce splendoare ! exclamă văduva în timp ce doi gladiatori înarmați din cap pînă în picioare făceau înconjurul arenei călare pe doi cai iuți și focoși. Ca luptătorii la turnirurile din evul mediu, purtau lance și scut rotund, frumos decorat. Armura era împletită complicat, din benzi de fier, acoperindu-le doar coapsele și brațul drept, iar hainele scurte, care ajungeau doar pînă la șa, dădeau un aer pitoresc costumului lor. Picioarele le erau goale, cu excepția sandalelor încheiate mai sus de glezne.

— Cît sînt de frumoși ! Cine sînt ăștia ? întrebă văduva.

— Pe unul îl cheamă Berbix. A învins de douăsprezece ori. Celălalt și-a luat numele arogant de Nobilior. Amîndoi sînt gali.

Între timp, prima parte a spectacolului luă sfîrșit. Urmă o luptă simulată cu spade din lemn între perechile de gladiatori. Doi dintre ei, romani angajați pentru spectacol, au fost cei mai admirați pentru măestria lor, după care a urmat Lidon, ca cel mai grațios dintre ei. Aceste lupte simulate nu au durat mai mult de o oră și nu au stîrnit mult interes, decît printre cunoscătorii care preferau măestria în locul emoțiilor mai vulgare. Publicul, în cea mai mare parte, fu bucuros că s-a terminat și că, în loc de simpatie, pot simți groază. Combatanții fură grupați în perechi anterior stabilite. Li se examină armele și jocurile cele mai importante ale zilei începură într-o liniște întreruptă doar de o explozie emoționantă de muzică războinică.

Se obișnuia, de multe ori, să se înceapă cu cel mai brutal dintre toate jocurile și vreun *bestiarius*, gladiator destinat animalelor, era ucis de la început, drept sacrificiu inițial. Dar experiența îl făcuse pe Pansa să considere că este preferabil ca drama sîngeroasă să crească în intensitate și nu să descrească. Prin urmare, executarea lui

Olintus și Glaucus fusese lăsată la sfârșit. Se hotărise ca să apară mai întâi în arenă doi călăreți. Apoi să intre deodată pe scenă perechile de gladiatori. După ei, urmau să-și interpreteze partea în sîngerosul spectacol Glaucus și leul. Iar marele final să fie oferit de tigrul și Olintus. Fiind vorba despre spectacolele din Pompei, cititorul care cunoaște istoria Romei trebuie să-și îngrădească imaginația și să nu se aștepte la acele celebre exhibiții de măcel cu care un Nero sau un Caligula regalau pe locuitorii orașului imperial. Cum spectacolele romane absorbeau pe cei mai faimoși gladiatori și cea mai mare parte a animalelor venite din afară, în orașele mai mici ale imperiului jocurile erau relativ umane și rare. În această privință, ca și în altele, Pompeiul nu era decît o miniatură, un microcosm al Romei. Totuși, spectacolul era impunător și groaznic și, din fericire, nu-l putem compara cu nimic din timpurile moderne. Un teatru încăpător, în trepte, tixit de oameni — între cincisprezece pînă la douăzeci și opt de mii — urmărind ahtiați nu o reprezentare fictivă, nu înscenarea unei tragedii, ci adevărate victorii și înfrîngeri, viață triumfală sau moarte sîngeroasă pentru toți cei care intraseră în arenă.

Cei doi călăreți erau acum la extremitățile arenei și, la semnalul dat de Pansa, se repeziră dintr-o dată unul împotriva celuilalt, întinzînd fiecare înainte scutul rotund și ridicînd lancea ușoară dar solidă. Cînd ajunse numai la trei pași de adversar, calul lui Berbix se opri brusc și se întoarse, iar cînd Nobilior, adus înainte de propriul său avînt, ajunse alături, îl înțepă. Scutul lui Nobilior, ridicat cu promptitudine și abilitate, primi o lovitură care, altfel, ar fi putut fi fatală.

— Bravo, Nobilior, strigă pretorul, dînd glas emoției generale.

— Strașnică lovitură, Berbix, comentă Clodius de pe locul său.

Un murmur sălbatic trecu prin public și ici și colo se înălța cite un strigăt.

Vizierele celor doi luptători erau complet trase, ca ale cavalerilor, în timpuri mai recente, totuși capul era ținta principală în asalturi. Nobilior, făcîndu-și calul să se răsucească, cu o dexteritate nu mai prejos de a adver-

sarului, își îndreptă lancea spre coiful acestuia. Berbix își ridică scutul să se apere, dar inamicul, atent, își coborî arma mai jos și i-o înfipse în piept. Berbix se clătină și căzu.

— Nobilior ! Nobilior ! strigau spectatorii.

— Am pierdut zece sesterți, spuse printre dinți Clodius.

— *Habet*, e rănit ! spuse hotărît Pansa.

Nefiind încă înăspriți pînă la cruzime, spectatorii făcură semnul îndurării. Dar cînd se apropiară gardienii din arenă, constatară că era prea tîrziu pentru bunăvoință. Inima galului fusese străpunsă și ochii îi fuseseră pecetluiți de moarte. Sîngele i se scurgea întunecat peste nisipul și rumegușul din arenă.

— Păcat că s-a terminat atît de repede. Nici nu s-a meritat, spuse văduva Fulvia.

— Da ! Nu mi-e milă deloc de Berbix. Oricine își putea da seama că Nobilior se preface numai că lovește. Uite, îl fixează de corp cîrligul fatal. Îl tîrăsc în *spoliarum*. Presară nișip curat în arenă. Pansa regretă că nu-i destul de bogat să presare în arenă borax și cinabru, cum obișnuia să facă Nero.

— Ei bine, dacă lupta a fost scurtă, cel puțin acum urmează repede alta. Uite-l în arenă pe frumosul meu Lidon și pe cel cu plasa, cît și pe gladiatorii cu spada. Minunat !

În arenă erau acum șase luptători. Niger cu plasa lui, față în față cu Sporus, care avea scut și o spadă scurtă și lată. Lidon și Tetraide, goi, încinși doar la mijloc și înarmați cu cesturi grele grecești și doi gladiatori din Roma, acoperiți complet cu armuri și bine echipați, cu scuturi imense și săbii ascuțite.

Întrecerea dintre Lidon și Tetraide fiind mai puțin sîngeroasă decît celelalte, de îndată ce au înaintat în mijlocul arenei, ceilalți, ca și cum ar fi fost înțeleși, s-au dat îndărăt. Așteptau să vadă cine va învinge și să fie înlocuite cesturile cu arme mai periculoase, înainte de a începe și ei ostilitățile. Stăteau sprijinindu-se în arme, separați și urmăreau spectacolul pe care, deși nu era destul de sîngeros să satisfacă pe deplin poporul, toți erau dispuși să-l admire, fiind originar din Grecia ancestrală.

La prima vedere, s-ar fi zis că nu se putea face o alegere mai puțin nepotrivită decît între cei doi luptători. Tetraide, deși nu era mai înalt decît Lidon, era cu mult mai greu. Mărimea reală a mușchilor îi era sporită, în ochii vulgului, de straturi masive de carne. Cum se credea că la întrecerile cu cestul era favorizat cel mai gras, Tetraide își dezvoltase la maximum tendința sa ereditară de masivitate. Umerii îi erau largi, iar picioarele îndesate, vînjoase și ușor curbate în afară, avînd conformația aceea care păgubește frumusețea, ca să ajute forței. Dar Lidon, deși deosebit de zvelt, aproape slab, era de proporții frumoase și delicate. Un expert își dădea seama că musculatura lui, mai puțin masivă decît a adversarului, era mai lucrată, oțelită și compactă. În plus, ceea ce îi lipsea în greutate, îi putea spori agilitatea. Un surîs distant, pe fața lui hotărîtă, care contrasta puternic cu figura greoaie a inamicului, îi liniștea pe cei care îl priveau unind speranța lor cu mila. Prin urmare, în ciuda inegalității aparente a forței lor, mulțimea încuraja aproape tot atît de mult pe Lidon, cît și pe Tetraide.

Cei care sînt familiari cu ringul modern, cei care au urmărit loviturile grele și mutilante pe care pumnul omînesc, dirijat cu abilitate, are puterea să le împartă, poate înțelege cu ușurință în ce măsură poate fi sporită această lăudabilă capacitate cînd mîna este înfășată pînă la cot în curele de piele și încheieturile degetelor sînt prevăzute cu plăcuțe de fier sau, uneori, ținute cu plumb. Dar acestea, făcute în scopul ca lupta să fie mai interesantă, aveau mai degrabă efect contrariu, căci scurtau durata luptei. Cîteva lovituri norocoase, plasate în mod științific, puteau fi de ajuns să încheie întrecerea. Din această cauză, adeseori lupta nu permitea să se desfășoare întreaga energie, forță, dîrzenie, ceea ce noi numim curaj și care poate cîștiga în fața unei tehnici superioare, făcînd ca interesul pentru luptă și simpatia pentru învingător să atingă o intensitate dureroasă.

— Ai grijă, mormăi Tetraide, apropiindu-se tot mai mult de adversar care, în loc să dea înapoi, sălta ușor în jurul lui.

Lidon nu-i răspunse decît printr-o privire disprețuitoare a ochilor săi agili și atenți. Tetraide dădu o lovi-

tură asemănătoare cu cea pe care o dă fierarul în nicovală. Lidon se lăsă brusc pe un genunchi și lovitura îi trecu pe deasupra capului. Riposta sa fu mai puțin înofensivă. Sări iute în picioare și lovi din plin în pieptul larg al adversarului. Tetraide se clătina, mulțimea urla.

— Azi n-ai noroc, spuse Lepidus lui Clodius. Ai pierdut un pariu, ai să mai pierzi unul.

— Pe toți zeii ! Dacă va fi așa, îmi scot bronzurile la licitație. Am pariat nu mai puțin de o sută de sesterți pe Tetraide. Dar ia uite cum își revine ! Ce lovitură bine plasată ! A sfîrtecat umărul lui Lidon. Hai, Tetraide ! Hai, Tetraide !

— Dar Lidon nu se descurajează. Pe Pollux, ce bine se stăpînește. Privește cît de abil se ferește de pumnul care pare un ciocan. Saltă cînd ici, cînd colo, dîndu-i tîrcoale. O, bietul Lidon, iar a încasat-o !

— Trei contra unu pentru Tetraide ! Ei, ce spui, Lepidus ?

— Bine, accept, nouă sesterți contra trei. Cum ? Din nou Lidon ? Se oprește. Răsufală din greu. Pe toți zeii, e la pămînt. Ba nu. Iată-l în picioare. Bravo, Lidon ! Tetraide a prins curaj. Rîde tare. Se repede la el.

— Nebunul ! L-a orbit succesul. Trebuie să fie prudent. Lidon are ochi de linx, spuse Clodius printre dinți.

— Uite, Clodius ! Ai văzut ? Omul tău se clatină. Încă o lovitură. Cade ! Cade !

— Pămîntul îi dă din nou putere. Iar s-a ridicat. Dar e plin de sînge pe față.

— Mii de trăsnete ! Lidon cîștigă. Vezi cum îi trage ? Lovitura aia în timplă dădea gata și un bou. L-a zdrobit pe Tetraide. Cade din nou. Nu se poate mișca. *Habet ! Habet !*

— *Habet*, repetă Pansa. Scoateți-i afară și dați-le armură și săbii.

— Nobile *editor*, spuseră oficianții din arenă, ne e teamă că Tetraide nu o să-și revină la timp. Totuși o să încercăm.

— Așa să faceți.

La cîteva minute după ce l-au tîrît afară pe gladiatorul fără cunoştinţă, se reîntoarseră supăraţi. Se temeau pentru viaţa lui. Nu mai era în stare să se reîntoarcă în arenă.

— În cazul acesta, spuse Pansa, păstraţi-l pe Lidon ca *subditivus*¹ şi, îndată ce va fi învins un gladiator, să-i ia locul şi să lupte cu cel victorios.

Poporul aplaudă hotărîrea, apoi domni din nou o linişte adîncă. Trompeta sună tare. Cei patru combatanţi stăteau faţă în faţă pregătiţi de luptă.

— Îi recunoşti pe romani, dragă Clodius ? Sînt dintre cei vestiţi ?

— Eumolpus e un spadasin bun, dar din categoria a doua. Pe Nepimus, cel mai mărunţ, nu l-am mai văzut. Dar e fiul unuia dintre *fiscales*² şi a fost la o şcoală bună. Nu mă îndoiesc că o să facă un joc frumos, dar nu-mi mai arde de întreceri. Nu-mi mai pot recîştiga banii. Sînt ruinat. Blestematul de Lidon ! Cine ar fi bănuir că-i atît de îndemînic şi norocos ?

— Ei, hai, Clodius ! Vrei să-mi fie milă de tine şi să-ţi accept propunerea în ceea ce priveşte luptătorii romani ?

— Zece sesterţi pe Eumolpus şi zece pe Nepimus ?

— Cum ? Cînd Nepimus nu-i încă cunoscut ? Nu, nu, nu merge aşa.

— Bine, zece la opt.

— S-a făcut !

Cînd începură întrecerile în amfiteatru, într-una din băncile de sus stătea cineva care le urmărea într-adevăr cu sufletul la gură. Bătrînul tată al lui Lidon, în ciuda groazei ce o avea de spectacol, nu fu în stare, în neliniştea şi teama lui, să reziste dorinţei de a fi prezent cînd i se va hotări soarta. Singur, în mijlocul unei mulţimi înfiorătoare de necunoscuţi — drojdia societăţii —, bătrînul nu avea ochi decît pentru curajosul său fiu. De pe buze nu-i ieşi nici un sunet cînd îl văzu căzînd de două ori.

¹ Înlocuitor (lat.).

² Gladiatori întreţinuţi de împărat (lat.).

Pălise doar la față și tremura. Dar strigase o dată tare, când îl văzuse victorios. Nu știa, bietul, că asta fusese doar preludiul unei lupte și mai crâncene.

— Bravul meu fiu, exclamă el, ștergându-și ochii.

— E fiul tău ? întrebă un tip brunet din dreapta lui. S-a luptat bine. Să vedem ce o să facă mai departe. Ascultă ! Va lupta cu primul care învinge. Și acum, bătrîne, roagă-te la toți zeii să nu fie vreunul dintre romani. Și nici uriașul Niger.

Bătrînul se așează jos și-și acoperi fața. Întrecerea care se desfășura nu avea nici un interes pentru el. Lidon nu era printre luptători. Și totuși, și totuși, gîndul îi trecu ca un fulger prin minte, întrecerea îl interesa la culme. Primul care va cădea urma să-i lase locul lui Lidon. Se aplecă, își încordă privirea și începu să urmărească luptele.

Pentru început, atenția era îndreptată spre Niger și Sporus, căci, din cauza deznodămîntului de obicei fatal și a pregătirii pe care o cerea de la ambii combatanți, genul acela de întrecere se bucura de favoarea publicului.

Stăteau la o distanță considerabilă unul de altul. Coiful neobișnuit pe care îl purta Sporus, cu viziera coborîtă, îi acoperea fața. Dar trăsăturile lui Niger trezeau interesul general prin cruzimea lor. Rămaseră astfel cîteva momente, măsurîndu-se din ochi, pînă cînd Sporus, extrem de precaut, începu să avanseze încet, ținînd spada îndreptată spre pieptul adversarului, ca un scrimer modern. Pe măsură ce avansa, retiarul, strîngînd plasa în mîna dreaptă, se dădea înapoi, urmărind cu ochii mici și strălucitori mișcările celuilalt. Cînd Sporus ajunse la distanță de un braț, Niger se aplecă brusc înainte și aruncă plasa. O răsucire promptă a corpului salvă gladiatorul de capcana mortală. Cu un strigăt de bucurie sălbatică se repezi la Niger, dar acesta își strînsese plasa, o aruncase pe umăr și acum fugea în jurul pistei cu o viteză pe care urmăritorul, *secutor*¹, încerca zadarnic s-o egaleze. Publicul rîdea și striga, văzînd eforturile ineficiente ale gladiato-

¹ Gladiatorul cu scut, sabie și cască care urmărea pe retiar după ce își aruncase plasa, ca să nu-i dea timp să o aranjeze din nou. (N. A.).

rului cu umeri lați, care încerca să-l ajungă pe gigant. În acel moment, atenția publicului fu atrasă de cei doi luptători romani.

Se așezaseră unul în fața celuilalt la aceeași distanță ca scrimerii moderni. Dar prudența extremă manifestată pentru început de amîndoi văduvise lupta de orice inflăcărare și îngăduise spectatorilor să acorde întreaga atenție luptei dintre Sporus și Niger. Acum însă romanii se încălziseră și luptau cu toată violența. Se avîntau, dădeau înapoi, avansau din nou și iar se retrăgeau, cu acea prudență minuțioasă și totuși abia perceptibilă, caracteristică combatanților experimentați și potriviți ca forță. Dar în momentul acela, Eumolpus, gladiatorul mai în vîrstă, cu o dibace lovitură întoarsă, considerată atît de greu de evitat în arenă, îl rănise pe Nepimus în șold. Oamenii strigau. Lepidus păli.

— Jocul e pe sfîrșite, spuse Clodius. Dacă Eumolpus se limitează să-l hărțuiască, celălalt moare pierzîndu-și sîngele.

— Zeii să fie lăudați ! N-o face ! Uite cum îl atacă ! Dar pe Marte ! Nepimus l-a lovit. Coiful răsună din nou. Clodius, am să cîștig.

„De ce nu mă mulțumesc eu numai cu zarurile ? gemu Clodius în sinea lui. Sau de ce nu pot fi măsluiți și gladiatorii ?“

— Hai, Sporus ! Hai, Sporus ! striga gloata, căci Niger, oprindu-se brusc, aruncase din nou, fără succes, plasa. De data aceasta, nu se retrăsese cu destulă promptitudine. Spada lui Sporus îl rănise grav la piciorul drept și, nefiind în stare să fugă, era încolțit rău de adversar. Înălțimea lui colosală și lungimea brațului continuau totuși să-i dea un avantaj demn de luat în seamă. Continuînd să țină tridentul în fața dușmanului, reuși să-l respingă cîteva minute. Sporus încerca acum să fugă în jurul adversarului care era obligat să facă mișcări anevoioase și încete. Dar uitînd prudența, se apropie prea mult de gigant și cînd ridică spada, i se înfipseră în plin piept cele trei rînduri ale tridentului fatal. Căzu în genunchi. În momentul următor, plasa mortală fu aruncată peste el. Se zbatu zadarnic să scape dintre ochiuri. Se zvîrcoli apoi

fără un geamăt, sub alte lovituri ale tridentului, sîngele pătrunse repede prin plasă, revărsîndu-se roșu pe nisip. Recunoscîndu-se înfrînt, coborî arma.

Retiarul învingător ridică plasa și, sprijinindu-se de trident, privi spre public, așteptînd hotărîrea, în timp ce gladiatorul învins își rotea și el ochii disperați în jurul amfiteatrului. Din fiecare rînd, din fiecare bancă îl ațînteau numai priviri neîndurătoare și nemiloase. Se stinseră strigătele, ba chiar și murmurul. Tăcerea era groaznică, lipsită de simpatie. Nici o mîină. Nu, nici măcar o mîină de femeie nu făcu semnul îndurării și al vieții. Sporus nu fusese niciodată popular în arenă și acum tot interesul luptei trecuse în favoarea lui Niger care era rănit. Poporul era acum avid de sînge. Luptele simulate nu-l mai atrăgeau. Curiozitatea se ridicase pînă la dorința de sacrificiu și la setea de moarte. Gladiatorul simți că soarta îi este pecetluită. Nu se ruga și nu gemea. Poporul făcea semnul morții. Cu o resemnare dîrză dar mișcătoare, își coborî capul să primească lovitura fatală. Cum lancea retiarului nu era arma potrivită să producă moartea instantanee și sigură, păși în arenă o siluetă sinistră, cu fața complet ascunsă sub vizieră, învîrtind o sabie scurtă și ascuțită. Cu pași rari și măsurați, gîdele lugubru se apropie de gladiator, care stătea în genunchi, puse mîna stîngă pe creasta coifului său umilit, îi potrive pe gît tăișul lamei și întoarse privirea spre public ca să se asigure că în ultimul moment n-a fost cuprins de remușcări. Semnul fatal era același. Lama scînteie în aer, căzu, și capul gladiatorului se rostogoli pe nisip. Membrele lui zvîcniră, apoi se liniștiră și el deveni un cadavru.

Trupul fu tîrît imediat afară din arenă, pe poarta morții și aruncat într-o hrubă mohorîtă, numită *spoliarium*. Între timp, lupta dintre ultimii combatanți fu decisă. Sabia lui Eumolpus îl rănise de moarte pe adversarul mai puțin antrenat. O nouă victimă fu depusă în lăcașul celor uciși.

O mișcare generală străbătu mulțimea. Oamenii respirau mai liber și se așezau mai bine pe locuri. Din tuburile camuflate, un duș binevenit stropea rînd după rînd. Răcoriți și satisfăcuți, toți comentau ultima întrecere sîngeroasă. Eumolpus își ridică coiful și își șterse fruntea.

Părul creț și barba scurtă, trăsăturile lui nobile romane și ochii negri strălucitori atrăgeau admirația generală. Era vioi, nevătămat și neobosit.

Organizatorul așteptă un moment, apoi anunță cu voce tare că, deoarece rana îl împiedica pe Niger să intre în arenă, urma ca Lidon să fie succesorul lui Nepimus.

— Totuși, Lidon, adăugă el, dacă vrei să renunți de a te bate cu un gladiator atît de curajos și experimentat, ești liber să o faci. Eumolpus nu este adversarul care ți-a fost decretat de la bun început. Tu știi cel mai bine în ce măsură poți să-i faci față. Dacă vei cădea, ți-e sortită o moarte onorabilă. Dacă vei învinge, din punga mea am să-ți dublez prețul la care ne-am învoit. Publicul izbucni în aplauze. Lidon, care era în arenă, privi în jur. Sus de tot, zări chipul palid și ochii îndurerați ai tatălui său. Rămase un moment nehotărît. Nu, victoria cu cestul nu ajungea. Nu cîștigase încă prețul eliberării. Tatăl său mai era încă sclav.

— Nobile edil, răspunse el, cu voce hotărîtă și răsunătoare. Nu mă dau înapoi de la luptă. Pentru onoarea orașului Pompei, cer ca cineva care a fost antrenat de vestitul nostru *lanista* să se bată cu romanul.

Poporul striga mai tare ca înainte.

— Patru la unu împotriva lui Lidon, propuse Clodius lui Lepidus.

— N-aș accepta nici douăzeci la unu. Păi Eumolpus e un veritabil Ahile și bietul băiat e doar un novice.

Eumolpus privi lung chipul lui Lidon. Zîmbi. Totuși, zîmbetul fu urmat de un ușor suspin, aproape imperceptibil. O clipă de compasiune pe care obișnuința o anihilează îndată ce inima a simțit-o.

Și acum, amîndoi îmbrăcați în armură din cap pînă în picioare, cu săbiile scoase, viziera coborîtă, ultimii doi combatanți din arenă, cel puțin înainte ca omul să fie pus să înfrunte fiarele, stăteau față în față.

Chiar în momentul acela, un îngrijitor din arenă, înmînă pretorului o scrisoare. Acesta rupse panglica, aruncă o privire și expresia sa trădă surpriză și stînjeală. Cîți din nou scrisoarea și murmură :

— Nu-i cu putință ! Omul trebuie să fie beat chiar și dimineața ca să viseze asemenea nebunii.

O puse indiferent la o parte și își concentrează din nou toată atenția asupra jocurilor.

Interesul publicului atinsese apogeul. Eumolpus îi câștigase simpatia, dar spiritul cavaleresc al lui Lidon și aluzia sa binevenită la onoarea antrenorului din Pompei îl făcuse să fie de partea lui.

— Ei bătrîne, spuse vecinul lui Medon, fiul tău are un adversar teribil. Dar nu te teme. Organizatorul n-o să îngăduie să fie ucis și nici poporul. A arătat prea mult curaj pentru asta.

— Tii, ce lovitură bine țintită ! Excelent parat, pe Pollux ! Atacă, Lidon ! Atacă-l ! Se opresc să respire. Ce mormăi acolo, bătrîne ?

— Rugăciuni, răspunse Medon, cu fața mai senină și cu mai multă speranță decît înainte.

— Rugăciuni ? Fleacuri ! Au trecut vremurile cînd zeii luau cu ei pe cîte un om pe un nor. Pe Iupiter, ce mai lovitură ! Șoldul, șoldul, atenție la șold, Lidon.

Un fior cutremură mulțimea. O lovitură groaznică dată de Eumolpus drept în creasta coifului îl aruncase pe Lidon în genunchi.

— *Habet !* E rănit, strigă o voce ascutită de femeie. E rănit.

Era vocea fetei care dorise cu atîta ardoare ca un criminal să fie sacrificat în lupta cu fiarele.

— Tăcere ! o apostrofă de sus soția lui Pansa. *Non habet !* Nu-i rănit.

— Aș vrea să fie, numai ca să-i fac în ciudă pisălogului ăluia bătrîn de Medon, bodogăni fata.

Între timp, Lidon care se apăraseră pînă atunci cu multă îndemînare, începuse să cedeze sub asaltul viguros al antrenatului roman. Brațul îi era obosit, ochii împăienjeniți, răsuflarea grea și anevoioasă. Se opriă din nou să respire.

— Tinere, șopti Eumolpus. Dă-te bătut. Am să te rănesc ușor, iar tu lasă arma jos. Mulțimea și șeful țin cu tine. Vei ieși teafăr și cînstit.

— Și tata rămîne tot sclav, își spuse Lidon. Sau moartea sau libertatea lui.

La gîndul acesta și văzînd că, forța lui nefiind egală rezistenței romanului, totul depindea de un efort brusc și disperat, se aruncă asupra lui. Eumolpus, prudent, se retrase. Lidon atacă din nou. Romanul sări într-o parte, astfel că sabia îi atinse ușor armura. Pieptul lui Lidon era expus. Adversarul înfipse sabia pe la încheietura armurii, fără a avea intenția de a-l răni de moarte. Lidon, slăbit și extenuat, căzu înainte, căzu drept spre vârful săbiei care îl străpunse. Eumolpus își retrase repede arma. Lidon făcu un efort să-și recapete echilibrul, spada îi căzu din mînă. Mai făcu o dată, mecanic, gestul de a lovi și căzu vlăguit la pămînt. În unanimitate, publicul și edilul făcură gestul milei. Îngrijitorii arenei se apropiară. Ridică răsunetul învinsului. Respira încă. Ochii așteptau fioros adversarul. Sălbăticia pe care o dobîndise datorită îndelungatei se vedea în privirile care începuseră să se încrețească de umbrele morții. Apoi, cu o tresărire și un geamăt, ridică în sus ochii. Nu se opriră pe chipul edilului sau pe frunțile înduioșate ale judecătorilor lui binevoitori. Nici nu-i vedea. Acolo unde se aflau ei nu era pentru el decît un imens spațiu gol. Din toată rumoarea, din toate tipetele vulgului, numai strigătul unei inimi sfîșiate ajunse la urechea lui. Brutalitatea îi pieri de pe față. O expresie duioasă dar disperată de dragoste filială îi licărea în priviri. Îi licări, păli, se întunecă. Fața îi deveni brusc închisă și rigidă, reluîndu-și aerul brutal de la început. Căzu jos.

— Priviți-l, spuse edilul. Și-a făcut datoria.

Îngrijitorii îl tîrîră în *spoliarium*.

— Ce mai glorie și ce mai destin ! mormăi Arbaces, iar privirea lui, rătăcind prin amfiteatru, trăda atîta batjocură și dispreț, încît cine i-o întîlnea simțea că i se taie respirația, iar entuziasmul îi îngheța într-o senzație de umilință și teamă.

Din nou, se pulveriză cu apă parfumată, iar îngrijitorii presărară nisip proaspăt în arenă.

— Aduceți leul și pe Glaucus atenianul, spuse organizatorul.

Și o liniște profundă, pornită dintr-o enormă curiozitate și o teroare intensă (care totuși, oricât ar părea de ciudat, era plăcută) se așternu peste mulțime, ca un vis magnific și înspăimântător.

Capitolul III

SALLUST ȘI SCRISOAREA NIDIEI

În dimineața aceea, Sallust se trezise de trei ori și tot de trei ori, amintindu-și că-i ziua în care îi va pieri prietenul, căutase din nou, cu un suspin adânc, uitarea în somn. Singurul lui scop în viață era să evite durerea și, dacă nu putea fi evitată, cel puțin să o uite.

În cele din urmă, nemaifiind în stare să-și cufunde conștiința în somn, se ridică în capul oaselor și-l descoperi pe libertul său favorit stînd lîngă pat, ca de obicei, căci lui Sallust, care, cum am mai spus, gusta ca un nobil literatura, îi plăcea să i se citească vreo oră dimineața, înainte de a se scula.

— Azi nu vreau cărți. Să nu mai aud de Tibul și de Pindar. Pindar, vai de mine ! E destul să-i aud numele ca să-mi amintesc de jocurile ale căror urmaș sălbatic este arena noastră. A început la amfiteatru ? S-au început jocurile ?

— De mult, Sallust. N-ai auzit trompetele și tropăitul picioarelor ?

— Ba da, ba da ! Dar, mulțumesc zeilor, eram buimac de somn și mi-a fost de ajuns să mă răsucesc ca să adorm din nou.

— Gladiatorii trebuie să fi intrat de mult în arenă.

— Nenorociții ! Nu s-a dus nici unul dintre oamenii mei la spectacol ?

— Bineînțeles că nu. Ordinile tale au fost foarte stricte.

— Asta-i bine. De-ar trece odată și ziua asta. Ce-i cu scrisoarea aceea de pe masă ?

— A ! E scrisoarea care ți-a fost adusă ieri-noapte, cînd erai prea... prea...

— Beat ca să o citesc, presupun. Nu-i nimic, nu poate fi prea importantă.

— Să ți-o deschid, Sallust ?

— Da. Orice e binevenit să-mi mai mute gândurile. Bietul Glaucus !

Libertul deschise scrisoarea.

— Cum ? E în greacă ? Vreo doamnă învățată, bănuiesc.

Privi scrisoarea și rămase cîteva clipe mirat de liniile neregulate făcute de mîna fetei oarbe. Apoi, brusc, chipul lui exprimă emoție și uimire.

— Pe toți zeii, nobile Sallust ! Ce greșeală că n-am deschis-o mai înainte. Ascultă ce spune : „Nidia, sclava, către Sallust, prietenul lui Glaucus. Sînt prizonieră în casa lui Arbaces. Aleargă la pretor. Obține eliberarea mea și îl mai putem încă salva pe Glaucus de leu. Înăuntrul acestor ziduri mai este un prizonier a cărui mărturie îl poate disculpa pe atenian — unul care a văzut crima — și poate dovedi că asasinul e un ticălos nesuspectat pînă acum. Zboară ! Grăbește-te ! Repede, repede ! Adu cu tine oameni înarmați, căci s-ar putea să se opună rezistență, și un lăcătuș priceput, căci temnița unde e celălalt prizonier e bine ferecată. O, pe mîna ta dreaptă și pe cenușa tatălui tău, nu pierde nici un moment.“

— Măre este Iupiter ! exclamă Sallust, tresărind. Și chiar azi, ba chiar în ceasul ăsta poate moare. Ce-i de făcut ? Mă duc imediat la pretor.

— Ba nu. Nu face asta. Pretorul (ca și Pansa, care este organizatorul) nu-i decît fantoșa mulțimii. Și mulțimea n-o să vrea să audă de amînare. N-or să lase să le scape prilejul, tocmai cînd a venit momentul mult așteptat. Afară de asta, dacă apelezi la pretor, află și perfidul egiptean. E clar că are vreun interes să ascundă toate acestea. Nu. Din fericire, sclavii tăi sînt acasă.

— Înțeleg ce vrei să spui, îl întrerupse Sallust. Înarmează imediat sclavii. Străzile sînt pustii. Mergem noi înșine la casa lui Arbaces să eliberăm prizonierii. Iute, iute ! Ei, Davus, tu de colo ! Haina, sandalele, papirus și condei. Îi scriu pretorului și îl implor să mai amîne executarea sentinței lui Glaucus, căci într-o oră am putea

dovedi că e nevinovat. Așa, așa. Foarte bine. Du-te cât poți de repede, Davus, la pretor în amfiteatru și vezi să-i fie dată în mână scrisoarea. Și acum, voi zei, a căror providență o neagă Epicur, fiți alături de mine și-l voi numi pe Epicur un mincinos.

Capitolul IV

DIN NOU ÎN AMFITEATRU

Glaucus și Olintus fuseseră închiși împreună într-o celulă strîmtă și întunecată, în care cei doi condamnați să moară în arenă așteptau ultima și îngrozitoare luptă. Ochii lor, obișnuiți acum cu întunericul, își scrutau unul altuia chipul. În ora aceea îngrozitoare și în lumina slabă, paloarea care le gonise culorile din obraji părea și mai cenușie, și mai cadaverică. Totuși, fruntea le era semeată, mădularele nu le tremurau, buzele strînse și ferme. Conștiința nevinovăției și poate consolarea de a fi împreună făceau ca victimele să fie eroi.

— Ascultă, auzi cum urlă? Sînt scoși din minți de sîngele omenesc, spuse Olintus.

— Aud. Mi-e silă. Dar zeii mă ajută.

— Zeii? O, tinere bezmetic. În ora aceasta, recunoaște un singur zeu. Nu te-am lămurit în temniță, n-am plîns, nu m-am rugat pentru tine? În zelul și durerea mea, nu m-am gîndit mai mult la salvarea ta decît la a mea?

— Brav prieten, răspunse Glaucus grav. Te-am ascultat cu respect, cu uimire și cu o tainică pornire de a mă lăsa convins. Dacă ne-ar fi fost cruțate viețile, s-ar fi putut să mă desprind treptat de principiile proprii mele credințe și să le adopt pe ale tale. Dar în această ultimă oră ar fi ceva nedemn și josnic să accept în grabă, de spaimă, ceva ce ar trebui să fie rezultatul unei meditații îndelungate. Dacă aș îmbrățișa crezul tău, renegînd zeii strămoșilor mei, n-ar părea oare că sînt ispitit de promisiunea raiului și înspăimîntat de infern? Nu, Olintus. Să ne gîndim unul la altul cu egală caritate, eu onorîndu-ți sinceritatea, tu compătîmîndu-mi orbirea sau curajoasa perseverență. După cum mi-au fost faptele, așa îmi

va fi răsplata și puterea supremă nu-mi va judeca pripit greșeala omenească, dacă e însoțită de un scop cinstit și o inimă dreaptă. Să nu mai vorbim despre asta. Ascultă ! Auzi cum tîrăsc prin coridor un corp greu ? Curînd și al nostru va fi numai lut, ca acela.

Apoi Glaucus își plecă, în tăcere, capul. Simțea diferența dintre tăria lui și a tovarășului său de suferință.

Ușa se deschise scîrțîind. Sclipirea lăncilor se reflecta pe pereți.

— Glaucus, atenianul. Ți-a venit rîndul, spuse o voce limpede. Leul te așteaptă.

— Sînt gata, răspunse atenianul. Frate și tovarăș, o ultimă îmbrățișare. Binecuvîntează-mă și adio.

Olintus își deschise larg brațele. Îl strînse la piept pe tînărul păgîn și-l sărută pe obraz și pe frunte. Suspină adînc. Lacrimile îi curgeau grăbite și fierbinți pe obraz.

— O, dacă te-aș fi putut converti, acum n-aș plînge. Ți-aș fi putut spune : „Astă-seară vom cina împreună, în paradis“.

— S-ar putea totuși să fie așa. Oamenii pe care moartea nu-i desparte s-ar putea întîlni dincolo de mormînt, dar pe pămînt. Pe pămîntul acesta frumos și iubit. Și acum, adio ! Sînt gata, domnule.

Glaucus se desprinsese din îmbrățișare și ieși afară. Dar aerul, deși pe cer nu se vedea soarele, era fierbinte și uscat și-l ameți. Trupul său, slăbit încă de băutura otrăvită, se clătina. Îngrijitorii îl susținură.

— Curaj ! spuse unul. Ești tînăr, abil, bine făcut. Ți se dă o armă. Nu dispera. Mai poți încă învinge.

Glaucus nu răspunse. Dar, rușinat de slăbiciunea lui, făcu un efort disperat să-și vină în fire. Îi unseră corpul complet gol, doar cu o centură pe șolduri, îi puseră un *stilus* — sărmană armă — în mînă și-l conduseră în arenă.

Văzînd zeci de mii de ochi ațintiți asupra lui, nu mai simți că este muritor. Orice semn de teamă, teama însăși dispăru. Pe trăsăturile palide se răspîndi o îmbujorare semeață. Domina falnic, cu întreaga lui statură impunătoare. Cu frumusețea trupului și a membrelor, cu fruntea gravă, dar senină, cu semeția și sufletul lui neînfrînt

care parcă glăsuia prin altitudine, prin buze, prin ochi, părea însăși încarnarea însuflețită a meritelor țării sale.

Murmurul de ură și oroare pentru crima comisă care-l întâmpinase la intrare se stinse în tăcerea unei admirații involuntare și a unei compătimiri respectuoase. Cu un suspin și o înfiorare care făcură să se miște toată marea aceea însuflețită de parcă ar fi fost un singur trup, privirile spectatorilor se reîntoarseră de la atenian spre obiectul întunecat și neobișnuit din centrul arenei. Era cușca, cu gratii a leului !

— Pe Venus ! Ce cald s-a făcut, exclamă Fulvia. Și totuși, nu-i soare. Măcar dacă nepricepuții ăia de marinari ¹ ar fi astupat gaura din tendă.

— E cald, într-adevăr. Mi-e rău. Îmi vine să leșin, spuse și soția lui Pansa, căci pînă și stoicismul ei cedă în fața spectacolului ce urma să aibă loc.

Leul fusese ținut fără hrană timp de douăzeci și patru de ore și toată dimineața animalul manifestase o agitație continuă pe care îngrijitorii o puseseră pe seama crampeilor produse de foame, deși comportarea lui denota mai mult spaimă decît furie. Scottea urlete pline de groază și disperare. Adulmeca aerul printre zăbrele. Se lăsa jos. Apoi o lua de la început și scotea din nou urletul sălbatic care răsuna pînă departe. Acum, stătea nemișcat și mut în cușcă, cu nările dilatate apăsate de zăbrele, ridicînd, cu respirația lui grea, nisipul din arenă.

Buzele organizatorului tremurau ; păli la față. Privea îngrijorat împrejur, ezita, amîna. Mulțimea devenise nerăbdătoare. Dădu încet semnalul. Paznicul, care era în spatele cuștii, ridică prudent zăbrelele și leul sări afară cu un răget puternic, mulțumit să se vadă liber. Paznicul se întoarse grăbit prin poarta cu zăbrele care ducea afară din arenă, lăsîndu-l pe regele pădurii cu prada sa.

Glaucus își îndoi genunchii ca să aibă o poziție cît mai stabilă cînd va fi atacat de leu și ridică mîna dreaptă cu mica armă strălucitoare, în speranța că o lovitură bine îndreptată — știa că va avea timp doar pentru una — ar putea pătrunde prin ochi în creierul fiorosului dușman.

¹ Pentru a întinde tenda deasupra amfiteatrului se foloseau de obicei de marinari. (N.A.)

Dar spre uimirea tuturor, părea că fiara nici nu-și dă seama de prezența victimei.

Abia eliberat, se opri brusc și, ridicându-și capul, începu să adulmece aerul cu gemete neliniștite. Sări apoi înainte, dar nu spre atenian. Făcû de mai multe ori înconjurul arenei, întorcându-și, când într-o parte, când în alta, capul uriaș și privirea tulburată, de parcă ar fi căutat o cale de ieșire. O dată sau de două ori încercă să sară peste parapetul care îl despărțea de spectatori și, nereușind, scoase un urlet mai degrabă deznădăjduit decît regal. Nu mai dădea semne nici de furie, nici de foame. Coadă îi atîrna pe nisip, în loc să-i biciuiască torsul. Ochii, chiar dacă se îndreptau din cînd în cînd spre Glaucus, treceau neliniștiți mai departe. În cele din urmă, obosit parcă de încercarea de a scăpa, se tîrî gemînd în cușcă și se culcă.

Surpriza publicului, stîrnită de apatia leului, se transformă curînd în resentiment pentru atîta lașitate și mila pe care o trezise Glaucus se topi în furia decepției lor.

Organizatorul îl chemă pe paznic.

— Ce înseamnă asta ? Ia-ți sulița, împunge-l să iasă și închide ușa cuștii în urma lui.

Pe cînd paznicul, cu oarecare frică, dar mai mult cu uimire, se pregătea să-l asculte, se auzi un strigăt puternic la una dintre intrările în arenă. Urmă un moment de confuzie, o învălmășeală, niște voci care protestau, reduse imediat la tăcere de un răspuns. Toate privirile se îndreptară în acea direcție, mirate de întrerupere. Mulțimea se dădu la o parte și Sallust apăru imediat lîngă banca senatorială, ciufulit, cu respirația tăiată, transpirat și frînt de oboseală. Își aruncă iute privirea în arenă.

— Scoteti-l pe atenian ! strigă el. Grăbiți-vă ! E nevinovat. Arestați-l pe Arbaces ! El este ucigașul lui Apecide !

— Ai înnebunit, Sallust ? spuse pretorul, ridicîndu-se de pe scaun. Ce înseamnă toate astea ?

— Scoteti-l pe atenian, repede ! Dacă nu, blestemul singelui lui va cădea asupra capului tău. Pretore, oprește, sau vei răspunde cu viața față de împărat. L-am adus pe martorul ocular al asasinatului preotului Apecide. Faceți

loc ! Dați-vă înapoi ! Lăsați-l să treacă. Oameni din Pompei, nu-l lăsați din ochi pe Arbaces. Iată-l, stă acolo. Faceți loc pentru preotul Calenus.

Livid, jigărit, abia ieșit dintre fălcile foamei și ale morții, tras la față, cu ochii stinși și trupul lui mare descărnat ca un schelet, Calenus fu ajutat să meargă chiar la banca pe care stătea Arbaces. Salvatorii săi îi dăduseră niște mâncare, dar ceea ce îl susținea și-i punea în mișcare mădularele slăbite era răzbunarea.

— Preotul Calenus ! Calenus ! strigă mulțimea. E el ? Nu, e un mort !

— E preotul Calenus, spuse pretorul grav. Ei, ce ai de spus ?

— Arbaces egipteanul este ucigașul lui Apecide, preotul lui Isis. Ochii aceștia l-au văzut dîndu-i lovitura. Din temnița în care m-a azvîrlit, din întunericul și oroarea morții m-au smuls zeii ca să-i denunț crima. Dați drumul atenianului. El e nevinovat.

— De aceea l-a cruțat leul ! O minune ! O minune ! strigă Pansa.

— Minune ! Minune ! întări și vocea poporului. Scoateți-l pe atenian. La leu cu Arbaces !

Ecoul strigătului răsuna din deal pînă în vale și pînă la coasta mării : La leu cu Arbaces !

— Scoateți-l din arenă pe acuzatul Glaucus. Scoateți-l, dar țineți-l sub supraveghere, spuse pretorul. Astăzi zeii sînt generoși cu minunile.

Cînd pretorul dădu ordinul de eliberare, se auzi un strigăt de bucurie. Era o voce de fată, de copil. Străbătu inimile asistenței ca o scînteie electrică. Era emoționantă, vocea aceea de copil și poporul, entuziasmat, deveni ecoul ei.

— Liniște ! Liniște ! spuse pretorul grav. Cine e acolo ?

— Fata oarbă. Nidia, răspunse Sallust. E mîna ei care l-a scos pe Calenus din mormînt și l-a eliberat pe Glaucus de leu.

— Acestea rămîn pe mai tîrziu, spuse pretorul. Calenus, preot al lui Isis, îl acuzi pe Arbaces că l-a ucis pe Apecide ?

— Da !

— Ai văzut săvîrşindu-se crima ?

— Cu ochii aceştia... pretore.

— Destul deocamdată. Amănuntele trebuie amînate pentru un moment şi un loc mai potrivit. Arbaces egipteanul, ai auzit învinuirea ? N-ai vorbit încă. Ce ai de spus ?

De cînd se potolise zăpăceala produsă de acuzaţia lui Sallust şi intrarea lui Calenus, privirea mulţimii rămase ţintuită asupra lui Arbaces. Cînd se strigase „La leu cu Arbaces !” începuse, ce-i drept, să tremure şi obrazul său măsliniu pălise. Dar curînd, îşi redobîndise stăpînirea de sine şi aroganţa. Susţinea trufaş nenumăratele priviri furioase din jurul său şi, răspunzînd acum la întrebarea pretorului, spuse pe tonul deosebit de calm şi poruncitor care îl caracteriza :

— Pretore, această acuzaţie e atît de ridicolă, încît aproape că nu merită răspuns. Primul care m-a acuzat este nobilul Sallust, cel mai intim prieten al lui Glaucus. Al doilea e un preot. Îi respect hainele şi profesia, dar voi, cei din Pompei, cunoaşteţi prea puţin caracterul lui Calenus. Lăcomia şi setea lui de aur sînt proverbiale. Mărturia unui astfel de om poate fi cumpărată. Pretore, sînt nevinovat.

— Sallust, întrebă magistratul, unde l-ai găsit pe Calenus ?

— În temniţa lui Arbaces.

— Egiptene, spuse pretorul încruntîndu-se, ai îndrăznit deci să închizi un preot al zeilor... şi de ce ?

— Ascultă-mă, răspunse Arbaces, ridicîndu-se liniştit, dar cu o expresie ce îi trăda agitaţia. Omul acesta a venit să mă ameninţe că mă va învinováţi în public de crima de care mă acuză acum, dacă nu-i dau jumătate din averea mea. Am protestat în zadar. Linişte ! Nu-l lăsaţi pe preot să mă întrerupă. Nobile pretor, şi voi oameni buni, sînt străin în ţara aceasta. Nu sînt vinovat de crimă, dar mărturia unui preot contra mea mă putea distruge. Neştiind ce să fac, l-am atras în beciul din care a fost scos, pretextînd că acolo ţin cufărul cu aur. Hotărîsem să-l las acolo, pînă cînd soarta adevăratului criminal va fi pecetluită şi amenin-

țările zădărnicate. Dar nu aveam intenții rele. Poate am greșit, dar care dintre voi nu recunoaște dreptul de a te apăra ? Dacă eram vinovat, de ce martorul acesta a tăcut la proces ? Pe atunci nu era nici închis, nici ascuns. De ce nu m-a învinuit când l-am acuzat pe Glaucus ? Această întrebare cere răspuns, pretore. Pentru rest, mă încredințez legilor voastre și cer ca ele să mă protejeze. Luați-i de aici pe acuzat și pe acuzator. Mă voi prezenta bucuros în fața unui tribunal legal și mă voi supune hotărîrii sale. Aici nu-i locul pentru asemenea discuții.

— Are dreptate, spuse pretorul. Ei, gardă, duceți-i de aici pe Arbaces și Calenus. Sallust, te consider răspunzător pentru acuzație. Să se reînceapă jocurile !

— Cum, strigă Calenus, întorcîndu-se spre public ? Să fie Isis disprețuită astfel ? Sîngele lui Apecide să strige mai departe, cerînd răzbunare ? Dreptatea să fie amînată ca să putem fi mai tîrziu lipsiți de ea ? Să privăm leul de prada lui de drept ? Un zeu ! Un zeu ! Simt că un zeu vorbește cu buzele mele. La leu cu el ! La leu cu Arbaces !

Trupul lui istovit nu mai putu îndura răutatea fiorosului egiptean. Căzu la pămînt, cuprins de convulsii violente. Făcea spume la gură. Arăta într-adevăr ca un om în care a intrat o putere supranaturală. Poporul privea și se cutremura.

— E un zeu care îl inspiră pe omul ăsta sfînt ! La leu cu egipteanul !

Cu acest strigăt, mii de oameni se ridicară și se puseră în mișcare. Se năpustiră în direcția unde era egipteanul. Zadarnic poruncea edilul, zadarnic ridica pretorul vocea, invocînd legea. În oameni, la vederea sîngelui, se dezlănțuise sălbăticia. Nu-și potoliseră înecă setea. Superstițiile le erau susținute de cruzime.

Întărități de spectacolul victimelor, nu mai țineau seama de autoritatea conducătorului. Era una dintre acele inspăimîntătoare agitații populare, frecvente la masele ignorante, oameni nici liberi nici sclavi. Puterea pretorului era ca o trestie în furtună. Totuși, la ordinele lui, gărzile se alinară în jurul băncilor de jos, unde stăteau nobilii speriați de plebe. Bariera formată de ei era slabă. Valul mării de oameni se opri un moment, tocmai ca să-î dea

timp lui Arbaces să-și numere clipele care îi mai erau hărăzite. Cu o disperare și groază care îi înfrîngeau chiar și orgoliul, își aruncă privirea peste mulțimea care se rostogolea tumultuoasă. Dar tocmai atunci, deasupra lor, prin spațiul liber care fusese lăsat în tendă, văzu o apariție stranie și înfricoșătoare. De îndată ce o văzu, își regăsi agerimea și curajul. Ridică mîna. Fruntea lui semeată și trăsăturile regale aveau o expresie nespus de gravă și poruncitoare.

— Priviți, spuse el cu glas de tunet care făcu să amuțească urletele mulțimii. Priviți cum protejează zeii pe cei nevinovați ! Flăcările răzbunătorului Orcus izbucnesc împotriva mărturiei false a acuzatorului meu.

Ochii mulțimii urmăriră gestul egipteanului și, cu negrăită consternare, văzură o mare de vapori care țîșnea din vârful Vezuviului, în formă de pin gigantic ¹. Trunchiul era făcut din întuneric, iar ramurile din foc, un foc care își schimba nuanțele în fiecare clipă, cînd orbitor de luminos, cînd roșu palid și stins, ca să ardă din nou cu o intensitate teribilă și de neîndurat. Se așternu o tăcere de moarte, întreruptă brusc de urletul leului căruia îi răspunseră din interiorul clădirii strigătele mai ascuțite și mai feroce ale tovarășului său de captivitate, tigrul — amîndoi, profeți sălbatici ai prăpădului iminent.

Se înălță apoi strigătul femeilor. Bărbații priveau muți unii la alții. În clipa aceea, simțiră pămîntul cutremurîndu-se. Zidurile teatrului se clătinau, de departe se auzea zgomotul acoperișurilor care cădeau. Muntele de nori părea gata, gata să se rostogolească spre ei, întunecat și iute ca un torent. În același timp, zvîrli din măruntaiele sale o ploaie de cenușă amestecată cu pietre încinse. Peste viile devastate, peste străzile dezolate, chiar peste amfiteatru, căzu un timp ploaia aceea de groază care plescăia violent în marea agitată.

Poporul nu se mai gîndi la dreptate sau la Arbaces. Unica preocupare a oamenilor era să se salveze. Se întoarseră ca să fugă, împingîndu-se, înghesuindu-se, lovindu-se unii de alții, călcînd fără milă peste cei căzuți.

¹ După Pliniu cel Tânăr (61 sau 62—113 e.n.), *Epistola* VI, 16, *Ad Tacitum*. (N.A.)

Cu gemete, înjurături, rugăciuni și strigăte stridente, mulțimea se revărsa prin coridoare. Dar încotro să fugă ? Unii, așteptându-se la un al doilea cutremur, se grăbeau spre casă, ca să ia bunurile cele mai prețioase și să scape cât mai era timp. Alții, înspăimîntați de ploaia de cenușă care curgea acum năvalnic, în torente, pe străzi, se adăposteau sub acoperișurile celor mai apropiate case sau temple, sau magazii sau oriunde, numai să nu stea sub cerul liber. Dar norul de deasupra lor se întindea tot mai negru și mai dominator. O noapte neprevăzută și groaznică se năpustea în împărăția amiezii.

Capitolul V

CELULA PRIZONIERULUI ȘI CHILIOARA MORTULUI. DUREREA CARE IGNORĂ TEROAREA

Uluit de eliberarea sa, îndoindu-se că este treaz, Glaucus fusese condus într-o mică celulă din interiorul zidurilor teatrului. Paznicii îi aruncară pe spate o mantie și îl înconjurau uimiți, felicitându-l. Din afara celulei se auzi un strigăt nerăbdător. Oamenii se dădură la o parte și fata oarbă, condusă de o mînă milostivă, se aruncă la picioarele lui Glaucus.

— Eu sînt cea care te-a salvat, suspină ea. Acum pot să mor.

— Nidia, copila mea, salvatoarea mea !

— Lasă-mă să te pipăi, să-ți simt respirația. Da, da, trăiești ! N-am venit prea tîrziu. Ușa aceea afurisită ! Credeam că n-o să cedeze niciodată. Și Calenus ! Vocea lui era ca vîntul care se stinge printre morminte. A trebuit să așteptăm o veșnicie pînă cînd mîncarea și vinul l-au mai înzdrăvenit puțin. Dar tu trăiești ! Trăiești ! Și eu, eu te-am salvat !

Această scenă mișcătoare fu în curînd întreruptă de evenimentul pe care tocmai l-am descris.

— Muntele ! Cutremurul ! se auzea din toate părțile. Paznicii fugiră împreună cu toți ceilalți, lăsîndu-i pe Glaucus și Nidia să se salveze cum puteau.

Cînd își dădu seama de pericolul în care se aflau, inima generoasă a atenianului se îndreptă spre Olintus. Și el scăpase de tigru. Să fie lăsat pradă unei morți nu mai puțin oribile în celula vecină? Luînd-o pe Nidia de mîină, Glaucus alergă pe coridor pînă la chilioara creștinului. Îl găsi pe Olintus în genunchi, rugîndu-se.

— Ridică-te! Ridică-te, prietene! strigă el. Salvează-te! Fugi! Vezi, Natura e aliatul tău teribil.

Îl trase afară pe creștinul buimăcit și-i arătă morul care înainta tot mai întunecat, scuipînd puhoai de cenușă și pietre. Îl rugă să asculte strigătele și tropăitul mulțimii care se împrăștia.

— Fugi! Caută-ți confrății! Sfătuiți-vă cum să scăpați! Mergi cu bine!

Olintus nu răspunse, nici nu observă că prietenul său se îndepărtează. Era total absorbit de gîndurile sale.

În cele din urmă, se dezmetici și porni grăbit, fără să știe nici el însuși unde.

În calea lui, apăru ușa deschisă a unei celule sumbre și mizere. În întunericul din interior, pîlpîia slab o singură lampă. La lumina ei, văzu trupurile întinse ale gladiatorilor uciși în arenă. Se opri brusc, căci în lăcașul acela groznic — acel *spoliarium* al arenei — auzi o voce scăzută, strigînd numele lui Christos.

Nu putea să nu răspundă la această chemare. Intră și picioarele i se mînjiră de sîngele care se scurgea încet, pe nisip, din trupurile morților.

— Cine, întrebă Olintus, îl cheamă pe fiul lui Dumnezeu?

Nu se auzi nici un răspuns. Întorcîndu-se, văzu la lumina lămpii un om cu păr cărunț care, stînd pe pămînt, ținea în brațe capul unuia dintre gladiatori ale cărui trăsături rigide erau semn că dormea somnul de pe urmă. Pe buze avea un rînjit de ură și sfidare. Și totuși, chipul mai păstra încă rotunjimile frumoase ale primei tinereți. Avea părul cîrlionțat, des și strălucitor, deasupra frunții netede și puful bărbăției abia umbrea obrazul palid ca de marmură.

Deasupra acestui chip veghea un altul, de o inexprimabilă tristețe, o duioșie dureroasă și o disperare profundă. Lacrimile bătrînului curgeau fierbînți, dar el nu le simțea și, mișcîndu-și buzele ca să rostească mecanic rugăciunile credinței sale, nici inima, nici simțurile nu răspundeau cuvintelor. Nu era decît o reacție involuntară care izbucnea din letargia minții sale. Băiatul lui era mort și murise pentru el, iar inima bătrînului era sfărîmată.

— Medon, spuse Olintus cu milă, ridică-te și fugi ! Dumnezeu înaintează pe aripile stihilor. Noua Gomoră este sortită pieirii. Fugi pînă nu te devoră focul.

— Era atît de plin de viață. Nu poate fi mort ! Vino încoace. Pune-ți mîna pe inima lui... Mai bate, nu-i așa ?

— Frate, sufletul a plecat. Ō să-l pomenim în rugăciunile noastre. Nu mai poți însufleți lutul stîns. Vino, hai, vino ! Ascultă ! Zidurile se surpă. Ascultă strigătele acelea de agonie. Nu mai este nici un moment de pierdut. Vino !

— Eu nu aud nimic, spuse Medon, scuturîndu-și capul cărunt. Bietul băiat ! Iubirea l-a ucis !

— Hai, hai ! Iartă-mă dacă te silesc.

— Cum ? Vrei să desparți un tată de fiul său ? Medon strînse la piept cadavrul, acoperindu-l cu sărutări arzătoare. Pleacă ! spuse el ridicîndu-și o clipă capul. Pleacă ! Trebuie să rămînem singuri.

— Sărmane ! Moartea te-a despărțit de el. Bătrînul surîdea liniștit.

— Nu, nu, nu, șopti el cu voce stinsă. Moartea a fost mai milostivă.

Capul îi căzu pe pieptul fiului său, brațele se desprinseră din îmbrățișare. Olintus îi luă mîna. Pulsul nu-i mai bătea. Ultimile cuvinte ale tatălui rostiseră adevărul : „Moartea fusese mai milostivă“.

Între timp, Glaucus și Nidia fugeau pe străzile pline de spaimă. Atenianul aflase de la salvatoarea sa că Ione era încă în casa lui Arbaces. Alerga deci să o elibereze. Cei cîțiva sclavi pe care egipteanul îi lăsase acasă, cînd plecase la amfiteatru cu lungul său cortegiu, nu fuseseră în stare să opună rezistență cetei înarmate a lui Sallust. Mai tîrziu, cînd izbucnise vulcanul, se adunaseră laolaltă, zăpăciți și înfricoșați, în fundul casei. Pînă și etiopianul cel înalt își părăsise locul din poartă și Glaucus (care o lăsase

pe Nidia afară, sărmana Nidia, din nou geloasă, pînă și în acel moment) trecu prin holul principal fără să întâlnească pe cineva ca să afle unde este camera lui Ione. Între timp, întunericul care acoperea cerul creștea atît de repede, încît îi venea greu să vadă pe unde pășește. Coloanele cu ghirlande de flori păreau să se clatine și să tremure. Se auzeau cenușa și pietrele căzînd cu zgomot în peristilul fără acoperiș. Urcă repede la etaj. Alerga cu sufletul la gură, strigînd numele lui Ione. În cele din urmă, auzi, în capătul unei galerii, o voce, vocea ei răspunzînd uimită. Se năpusti într-acolo, sparse ușa, o luă pe Ione în brațe și se avîntă cu ea în stradă cu o asemenea viteză, încît i se părea că n-a trecut decît o clipă. Abia ajunsese la locul unde o lăsase pe Nidia, cînd auzi pași îndreptîndu-se spre casă și recunoscuse vocea lui Arbaces care se reîntorcea să-și ia averea și pe Ione, înainte de a părăsi orașul sortit pieirii. Dar atmosfera era atît de îmbibată de fum, încît cei doi dușmani, deși erau alături, nu se vedeau. Glaucus zări, mișcîndu-se în întuneric, conturul vag al veșmintelor albe purtate de egiptean.

Cei trei înaintau grăbiți. Dar, vai, încotro ? Nu se mai vedea nici la un pas. Întunericul era compact. Erau încercuiți de nesiguranță și teroare. Lui Glaucus i se părea că moartea de care scăpase își schimbase doar forma ca să-și înmulțească victimele.

Capitolul VI

CALENUS ȘI BURBO. DIOMED ȘI CLODIUS.
FATA DE LA AMFITEATRU ȘI IULIA

Catastrofa neașteptată care a sfărîmat, am putea spune, toate lanțurile sociale, lăsînd la fel de liberi paznicii ca și temnicerii, îl scăpă în curînd pe Calenus de garda sub paza căreia îl lăsase pretorul. Cînd întunericul și învălmășeala îl separară pe preot de însoțitorii săi, porni cu pași grăbiți și tremurători spre templul zeiței sale. Pe cînd avansa astfel, înainte ca întunericul să fie complet, se simți apucat de haine, în timp ce o voce îi șoptea la ureche :
— Ssst, Calenus ! Ce oră teribilă !

— Pe capul tatălui meu, chiar așa ! Tu cine ești ? Fața nu prea ți-o văd și vocea mi-e necunoscută.

— Nu-l recunoști pe Burbo al tău ? Rușine !

— Pe toți zeii ! Cum se mai îndesește întunericul ! Uite, uite ! Ce mai descărcare de fulgere pe muntele acela îngrozitor ! Cum săgetează și se cutremură ! Hades a scăpat pe pământ !

— Fii serios ! Nici tu nu crezi ce spui. Calenus, acum e momentul să ne îmbogățim.

— Cum ?

— Ascultă ! Templul tău e plin de aur și de statuete prețioase. Hai să le luăm și să mergem iute să ne imbarcăm cu ele pe mare. Nimeni n-o să ceară socoteală după cele ce s-au petrecut azi.

— Ai dreptate, Burbo. Taci și vino după mine la templu. Cui îi pasă acum ? Cine vede dacă ești sau nu preot ? Urmează-mă și apoi împărțim.

În incinta templului erau mulți preoți strânși în jurul altarelor, rugîndu-se, plîngînd, rostogolindu-se în praf. Impostori cînd se șfiau în siguranță, nu erau mai puțin superstițioși la pericol. Calenus trecu de ei și intră într-o încăpere care mai poate fi încă văzută, pe latura de răsărit a curții. Burbo îl urmă. Preotul aprinse o lumină. Masa gema de vinuri și fripturi. Rămășițele unui banchet sacru.

— Un om care a flămînzit două zile, spuse Calenus, are poftă de mîncare chiar și într-un moment ca acesta.

Înhăță mîncarea și începu să înfulece cu lăcomie. Nu se poate imagina ceva mai inuman decît josnicia egoistă a acestor doi ticăloși. Căci nimic nu face mai multă silă decît astfel de acte de lăcomie. Jaf și sacrilegiu în timp ce se clătinau stîlpii pămîntului. Cît de mult sînt sporite grozăviile naturii de viciul omului !

— Nu mai termini odată ? spuse nerăbdător Burbo. Ești roșu de plesnești și ochii ți ies din cap.

— Nu are omul în fiecare zi dreptul de a fi atît de flămînd. Pe Iupiter ! Ce zgomot se aude ? Un sîsiit de apă care fierbe. Cum ? Din nor curge și ploaie și foc ! A... cine strigă ? Și ce liniște-i acum, Burbo. Uite-te afară !

Printre celelalte grozăvii, muntele infuriat arunca acum coloane de apă clocotită. Amestecate și frământate cu cenușa aprinsă, torențele cădeau ca un noroi gîlgiitor pe străzi, la intervale dese. Și tocmai pe locul unde preoții lui Isis stăteau ghemuiți în jurul altarului pe care zadarnic încercaseră să aprindă focuri și să verse tămîie, unul dintre aceste torente ucigătoare, cu bucăți enorme de zgură, își revărsase mînia. Cădea peste trupurile încovoiate ale preoților și strigătul fusese un strigăt de moarte — tăcerea fusese a veșniciei... șuvoaiele clocotite stropeau altarele, inundau pavajul și acoperiră pe jumătate corpurile încă zvîcnind ale preoților.

— Sînt morți, spuse Burbo, speriat pentru prima dată și retrăgîndu-se grăbit în chilie. Nu mă gîndeam că pericolul este atît de aproape.

Cei doi nenorociți se priveau împietriți. Mai că le-ai fi putut auzi bătăile inimilor. Calenus, mai puțin îndrăzneț din fire dar mai lacom, își reveni primul.

— Să ne facem treaba și s-o luăm din loc, șopti el, speriat de propria lui voce.

Păși peste prag, se opri, traversă apoi pavajul fierbinte și trecînd dincolo de confrății lui morți, ajunse la capela sacră, de unde îl chemă pe Burbo. Dar gladiatorul, cutremurîndu-se, se dădu înapoi.

„Cu atît mai bine, gîndi Calenus. Prada o să fie toată a mea.“ Luă în grabă comorile cele mai ușor de dus și, fără să se mai gîndească la camaradul său, se grăbi să iasă din locul sacru. În lumina unui fulger, Burbo, care stătea neclintit în prag, văzu silueta preotului îndepărtîndu-se. Își făcu puțin curaj. Păși, încercînd să-l ajungă, cînd o ploaie teribilă de cenușă îi căzu drept la picioare. Gladiatorul se trase din nou înapoi. Întunericul îl împresură. Dar ploaia continua să cadă tot mai deasă. Grămezile de cenușă creșteau, înalte și sufocante și emanau vapori ucigători. Nefericitul respira anevoie. Era disperat. Ar fi vrut să fugă, dar cenușa blocase pragul. Țipă, trăgîndu-și picioarele din lichidul clocotitor. Cum să scape? Nu mai putea înainta pînă la un loc deschis. Chiar dacă ar fi putut, nu îndrăznea să înfrunte grozăviile. Era mai bine să rămînă

în chilie, protejat, cel puțin, împotriva aerului sufocant. Se așează, strângînd din dinți. Treptat, atmosfera înăbușitoare din exterior pătrunse în cameră. N-o mai putea îndura. Ochii lui, rătăcind de jur împrejur, se opriră asupra unei securi pentru sacrificii lăsată acolo de vreun preot. O apucă. Cu forța disperării încercă să-și deschidă drum prin perete.

Între timp, străzile rămăseseră aproape pustii. Mulțimea se împrăștiase în căutare de adăpost. Cenușa începuse să umple partea de jos a orașului. Doar ici-colo se auzeau pașii obosiți ai fugarilor și se vedeau fețe palide și chinuite în strălucirea albăstrie a fulgerelor sau la lumina tremurătoare a torțelor cu ajutorul cărora se trudeau să-și erodiască drum. Dar apa clocotitoare, cenușa împrăștiată, rafale misterioase de vînt, stîrnite și potolite în aceeași secundă, stingeau luminile rătăcitoare și, totodată, ultima speranță de supraviețuire a celor care le purtau.

Pe strada care ducea spre Herculaneum, Clodius își tîra pașii nesiguri. „Dacă aș putea ieși din oraș, gîndea el, de cealaltă parte a porții aș găsi cu siguranță tot felul de vehicule și Herculaneum nu-i departe. Mercur să fie lăudat ! Am puțin de pierdut și acel puțin îl port cu mine.“

— Hei ! Ajutor ! Ajutor ! strigă o voce înspăimîntată. Am căzut. Torța mi s-a stins. Toți sclavii m-au părăsit. Sînt Diomed, Diomed cel bogat. Dau o mie de sestertii celui care mă ajută.

În același moment, Clodius simți că îl prinde cineva de picioare.

— Dracu să te ia ! Lasă-mă să plec, tîmpitul ! spuse cartoforul.

— O, ajută-mă să mă ridic. Dă-mi mîna !

— Uite. Ridică-te !

— Tu ești, Clodius ? Ți-am recunoscut vocea. Unde te duci ?

— Spre Herculaneum.

— Zeii să fie lăudați. Avem același drum pînă la poartă. De ce nu te refugiezi la mine în vilă ? Știi bine cît sînt de întinse pivnițele subterane. Ce ploaie ar putea pătrunde pînă la ele ?

— Ai dreptate, spuse Clodius gînditor. Şi dacă umplem pivniţele cu alimente, putem sta acolo cîteva zile dacă furtuna asta nemaipomenită ţine atît de mult.

— Binecuvîntat fie cel care a inventat porţi la oraşe, strigă Diomed. Uite, au atîrnat o lampă sub arc. Să ne îndreptăm paşii spre ea.

Preţ de cîteva minute, aerul păru liniştit. Lampa din poartă lumina limpede, pînă departe. Fugarii se grăbiră, ajunseră la poartă şi trecură de soldatul roman care făcea de strajă. Fulgerele îi luminau faţa lividă şi coiful lucitor, dar trăsăturile severe rămîneau calme, în ciuda groazei. Drept şi nemişcat, nu-şi părăsea postul. Nici ora aceea de groază nu reuşise să transforme instrumentul neîndurătoarei ordini romane într-o fiinţă hotărîtă să acţioneze după propria sa voinţă. Stătea acolo, în mijlocul stihiiilor dezlănţuite : nu primise învoirea de a-şi părăsi postul ca să se salveze prin fugă.¹

Diomed şi însoţitorul său înaintau grăbiţi, cînd, dintr-o dată, o femeie le ţinu calea. Era fata a cărei voce funestă se făcuse auzită atît de des şi de nerăbdătoare, în aşteptarea spectacolului „vesel“ din amfiteatru.

— O, Diomed, strigă ea. Adăposteşte-mă ! Vezi, spuse ea arătînd copilul pe care îl strîngea la piept, e al meu. Copil al ruşinii. Nu m-am ocupat niciodată de el, dar acum mi-am amintit că sînt mamă. L-am luat din leagăn, de la doica lui. Ea a fugit. Cine se poate gîndi la copil, într-o clipă ca asta, decît cea care l-a născut ? Salvează-l, te rog.

— Blestem să cadă pe ţipetele tale ! Pleacă de aici, stricato ! mormăi Clodius printre dinţi.

— Ba nu, săraca fată, spuse Diomed mai omenos. Vino înăuntru, dacă vrei. Pe aici ! Pe aici ! Spre beci.

Ajunseră astfel la Diomed acasă şi trecură pragul rîzînd, căci se credeau în siguranţă. Diomed porunci sclavilor să aducă în galeriile subterane, pe care le-am descris deja, hrană din belşug şi ulei pentru lămpi. Astfel Iulia, Clodius, mama cu copilul, cea mai mare parte dintre sclavi şi cîţiva vizitatori speriaţi, clienţi de prin vecinătate, îşi căutară acolo adăpost.

¹ La porţi s-au găsit scheletele mai multor santinele. (N.A.)

Norul care aşternuse întunericul peste ziua aceea formase acum o masă solidă şi impenetrabilă. Semăna, mai degrabă, cu întunericul dintr-o cameră îngustă, decît cu beznă unei nopţi în aer liber. Dar, pe măsură ce tenebrele se adunau, fulgerele din jurul Vezuviului îşi intensificau lumina vie şi arzătoare. Groaznica lor frumuseţe nu se limita la nuanţele obişnuite ale focului. Nici un curcubeu n-a rivalizat vreodată cu varietatea lor de tonuri. Cînd de un albastru ca adîncurile de azur ale cerului din sud, cînd de un verde livid ca înelele în mişcare ale unui şarpe gigantic, cînd de un roşu tragic şi înspăimîntător care, ţîşnind dintre coloanele de fum, se răspîndea pînă departe, luminînd din arc în arc, întregul oraş, pentru ca să se stingă brusc într-o paloare spectrală, ca fantoma existenţei lor. Cînd se oprea puţin ploaia, se auzeau huruind măruntaiele pămîntului şi gemetele valurilor din marea torturată. Sau, şi mai adînc, perceptibil numai urechilor ascuţite de spaimă, scrişnete şi sîsîituri gazelor care scăpau din fisurile muntelui îndepărtat. Uneori, se părea că masa compactă a norului se sparge şi, în lumina fulgerelor, ia forme stranii şi gigantice de oameni sau monştri care se luptă în beznă, izbindu-se unul de altul şi dispărînd iute într-un vârtej de umbre. În felul acesta, în ochii şi imaginaţia trecătorilor înspăimîntaţi, vaporii imateriali erau întruchiparea formelor unor duşmani giganti, veniţi să aducă teroare şi moarte.¹

În multe locuri te afundai pînă la genunchi în cenuşă şi apă clocotită, ţîşnîte din respiraţia fumegîndă a vulcanului, care pătrundeau în case, aducînd vapori denşi şi asfixianţi. În unele locuri, bucăţi enorme de stîncă se loveau de acoperişuri, făcînd să se îngrămădească pe străzi tot felul de ruine care, acumulîndu-se oră de oră, baricadau trecerea. Pe măsură ce ziua înainta, cutremurul se simţea tot mai tare, pămîntul parcă fugea de sub

¹ După Cassius Dio, *Istoria romană*, Cartea LXVI. (N.A.)

picioarele oamenilor, iar caretele și lecticiile nu rezistau nici pe porțiunile cele mai drepte.

Din cînd în cînd, pietrele mai mari care cădeau se ciocneau între ele, spărgîndu-se în nenumărate fragmente și scăpărînd scînteii de la care se aprindea, în calea lor, tot ce era combustibil. Pe cîmp, în afara orașului, întunericul nu mai era compact, căci mai multe case, ba chiar și vii luaseră foc și incendiile se ridicau, posomorîte și feroase, împotriva beznei. Cetățenii se războiau și ei cu întunericul, străduindu-se să fixeze șiruri de torțe în locurile publice, în porticul templelor și la intrarea în *forum*, dar foarte rar rămîneau aprinse mai mult timp. Ploaia și vîntul le stingeau și întunericul care urma apariției lor neașteptate avea ceva groaznic și impresionant, părea să invite la disperare neputința omenească.

Adesea, la lumina de scurtă durată a acestor torțe, se întîlneau grupuri de fugari, unii grăbindu-se spre mare, alții spre uscat, căci apele se retrăseseră de la țarm. Deasupra se lăsase un întuneric de nepătruns și peste valurile care se răscoleau gemînd, cădea ploaia de cenușă și piatră. Dezorientați și livizi, oamenii se întîlneau fără să aibă răgazul să-și vorbească, să se consulte, să se sfătuiască, căci ploaia era acum mai densă, deși cu întreruperi, stingînd luminile care arătau fiecăruia chipurile ca de morți ale celorlalți, grăbindu-i să se refugieze în cel mai apropiat adăpost. Toate însemnele civilizației se destrămaseră. Din cînd în cînd, la lumina pîlpîitoare, vedeau un hoț mergînd alături de cei mai înalți reprezentanți ai legii, împovărat de fructele cîștigului său neașteptat. Dacă în întuneric o soție era separată de soț, sau un părinte de copil, speranța de a se reîntîlni era zadarnică. Toți alergau înainte, orbecăind de-a valma. Din complicatele convenții sociale nu rămăsese nimic, doar legea primitivă a autoconservării.

În mijlocul acelei scene de groază, atenianul își făcea drum, întovărășit de Ione și de fata oarbă. Deodată, un val de vreo sută de persoane, care se îndrepta spre mare, trecînd pe lîngă ei, o smulse pe Nidia de lîngă Glaucus care, împreună cu Ione, fusese tîrit înainte. Nici după ce învălmășeala trecu (fără ca ei să recunoască vreun chip,

atît de dens era întunericul), Nidia nu li se alătură. Glaucus o strigă. Nici un răspuns. Merseră înapoi. Zadarnic. Nu o putură descoperi. Era evident că fusese tirită de mulțime într-altă direcție. Prietena, salvatoarea lor era pierdută ! Pînă atunci, Nidia le fusese călăuză. Fiind oarbă, pentru ea scena era cunoscută. Obișnuită să colinde orașul în noaptea ei perpetuă, îi condusesese fără șovăire spre țarm, de unde hotărîseră să încerce să fugă. Și acum, încotro s-o apuce ? Nu era nicăieri nici o rază, un labirint fără ieșire. Osteniți, pierduți, descurajați, mergeau totuși mai departe, în timp ce cenușa le cădea pe cap și bucăți de piatră le scăpărau la picioare.

— Vai, nu mai pot merge, murmură Ione. Pașii mi se înfundă în cenușa fierbinte. Fugi, iubitele ! Fugi, dragostea mea ! Lasă-mă în voia sorții !

— Nu vorbi astfel, logodnica mea, mireasa mea. Moartea cu tine e înfinit mai dulce decît fără tine. Dar unde oare să ne îndreptăm în bezna asta ? Am impresia că am mers în cerc și că sîntem în același loc de unde am plecat acum o oră.

— O zei ! Stîncă aceea.., uite ! A dărîmat acoperișul din fața noastră. E moarte curată să mergi pe stradă.

— Binecuvîntat fie fulgerul ! Uite, Ione, uite ! Porticul templului Fortunei e în fața noastră. Hai să ne strecurăm sub el. Ō să ne apere de ploaie !

Își ridică iubita în brațe și, cu multă strădanie, ajunse la templu. O purtă în punctul cel mai retras și apărat al porticului și se aplecă deasupra ei, făcîndu-i scut cu propriul lui trup ca s-o protejeze de fulgere și ploaie. Frumusețea și altruismul iubirii sfințeau pînă și clipa aceea de groază.

— Cine-i acolo, întrebă cu voce surdă și tremurătoare, cineva care se refugiase sub portic înaintea lor. Dar ce importanță mai are ? Surparea lumii nu ne îngăduie să avem nici prieteni, nici dușmani.

Ione se răsuci la auzul acelui glas și, cu un strigăt înăbușit, se ghemui în brațele lui Glaucus. Privind în direcția de unde venea vocea, văzu ce o speriasse. În întuneric ardeau doi ochi strălucitori. Cînd un fulger

lumină pînă în fund templul, înfiorîndu-se, Glaucus văzu leul căruia îi fusese destinat culcat între două coloane. Chiar lîngă el se afla întins trupul gigantic al celui care le vorbise, gladiatorul Niger. Era rănit.

Fulgerul dezvăluise fiarei și omului vecinătatea dintre trupurile lor. Dar amîndoi aveau instinctele amorțite. Ba mai mult, leul se tîri și mai aproape de gladiator, căutîndu-i parcă tovarășia, iar omul nu se înfioră și nu se retrase. Revoluția din natură anihilase orice altă spaimă, cît și legăturile obișnuite.

În timp ce erau protejați în felul acesta teribil, un grup de bărbați și femei, purtînd torțe, trecu pe lîngă templu. Erau din congregația nazareenilor. O emoție mai puternică îi eliberase de spaimă.

Nazareenii păseau încet, cu torțele pîlpîind în furtună și vocile înălțate în amenințări și profeții solemne, pînă cînd, pierzîndu-se după cotitura străzii, scena fu dominată din nou de tăcerea morții.

Era tocmai una dintre pauzele frecvente ale erupției și Glaucus o încuraja pe Ione să meargă mai departe.

Stăteau, ezitînd, pe ultima treaptă a porticului, cînd un bătrîn cu o traistă în mîna dreaptă trecu pe lîngă ei, sprijinindu-se de un tînăr care purta o torță. Glaucus recunoscuse un tată și un fiu, avarul și risipitorul.

— Tată, spunea tînărul, dacă nu te poți mișca mai iute, trebuie să te părăsesc sau murim amîndoi.

— Fugi atunci, băiete și lasă-ți părintele.

— Dar nu pot să fug și să mor de foame. Dă-mi sacul tău cu aur.

Și tînărul i-l smuci din mînă.

— Nenorocitul, îți jefuiești tatăl ?

— Cui ai de gînd să mă pîrăști într-un moment ca ăsta ? Mori, zgîrcitul !

Și tînărul îl trînti pe bătrîn la pămînt, îi smulse sacul din mîna slăbită și, scoțînd un chiot, o luă la goană.

— O, zei, exclamă Glaucus, sînteți orbi deci, pînă și în beznă. Asemenea fapte pot tîri în mocirlă pe nevinovat de-a valma cu păcătosul. Înainte, Ione, înainte !

ARBACES ÎI ÎNTÎLNEȘTE PE GLAUCUS ȘI IONE

Înaintînd așa cum orbecăiesc oamenii ca să scape dintr-un beci, Ione și iubitul ei își continuau drumul lor nesigur. În momentele în care fulgerele scînteiau pe stradă, erau în stare, la lumina lor, să-și călăuzească pașii. Dar ceea ce vedeau nu putea nici să-i înveselească, nici să-i încurajeze în drumul lor. În locurile în care cenușa părea uscată și nu se amestecase cu torentele clocotitoare aruncate de Vezuviu la intervale neregulate, suprafața pămîntului era de un alb sinistru, ca de lepră. În alte locuri, se formaseră grămezi de cenușă amestecată cu pietre de sub care se zăreau mădulele vreunui fugar strivit. Gemetele muribunzilor erau întrerupte de țipetele unor femei înspăimîntate, cînd de aprîape, cînd din depărtare și care, auzite în întunericul total, sporeau senzația de neputință în fața pericolelor din jur. Mai presus de orice, se auzeau clar și distinct diferite zgomote puternice dinspre muntele fatal : vuietul vîntului, vijîitul torentelor și, din cînd în cînd, bubuitul vreunei explozii mai violente. Și vînturile care băteau urlînd pe străzi aduceau valuri de pulbere încinsă și vaporii atît de rău mirositori și sufocați, încît îți tăiau respirația, producînd reacții violente în singele oprit pentru o clipă și convulsii chinuîtoare în toți nervii și fibrele trupului.

— O, Glaucus, iubitul meu, ia-mă în brațe ! Strînge-mă ! Să-ți simt brațele în jurul meu și, în îmbrățișarea asta, lasă-mă să mor. Nu mai pot.

— De dragul meu, al vieții mele, curaj, dulce mea Ione. Viața mea e legată de a ta. Și, vezi torțele de colo ? Cum mai sfidează vîntul ! Cum supraviețuiesc furtunii ! Sînt desigur cei care fug spre mare. O să-i ajungem.

Vrînd parcă să încurajeze perechea de îndrăgostiți, vîntul și ploaia se opriră brusc. În atmosferă era o liniște adîncă. Muntele părea că se odihnește, adunîndu-și poate forțe proaspete pentru izbucnirea următoare. Cei ce purtau torțe înaintau grăbiți.

— Ne apropiem de mare, spuse, cu voce calmă, cel din frunte. Fiecare sclav care supraviețuiește zilei de

astăzi va primi libertate și avere. Curaj ! V-am spus că zcii înșiși m-au asigurat că vom scăpa. Înainte !

Roșie și constantă, lumina torțelor bătea drept în ochii lui Glaucus și ai lui Ione, care zăcea tremurînd de epuizare la pieptul lui. Mai mulți sclavi purtau coșuri și cufere grele și, în fruntea lor, cu o sabie în mînă, domina silueta lui Arbaces.

— Pe strămoșii mei, strigă egipteanul, soarta îmi surîde chiar din mijlocul acestor grozăvii și, printre imaginile cele mai cumplite de jale și moarte, îmi prevestește fericire și iubire. La o parte, grece ! O cer pe pupila mea, Ione !

— Trădător și ucigaș ! strigă Glaucus, săgetîndu-și dușmanul cu privirea. Nemesis te-a călăuzit spre răzbunarea mea. Sacrificiul potrivit umbrelor din Hades, care acum par că au scăpat pe pămînt. Apropie-te, atinge mîna lui Ione și arma îți va fi ca o trestie. Te sfîșii bucată cu bucată !

Pe cînd vorbea, în jurul lor se răspîndi o lumină intensă. Gigantic și strălucitor, în întunericul care îl înconjura ca zidurile iadului, muntele părea de foc. Vîrfurile erau parcă despicate în două sau, mai degrabă, părea că de pe suprafața lui se ridicau două forme monstruoase, confruntîndu-se una cu alta, ca doi demoni ce luptă să domine o lume. Erau formele pe care le lua flacăra de culoarea sîngelui ce lumina pînă departe. Dar partea de jos a muntelui era tot întunecată și învăluită, în afară de trei locuri pe unde curgeau șerpuiind râuri neregulate de lavă topită. De un roșu închis, curgeau încet printre malurile de întuneric, îndreptîndu-se spre orașul condamnat. Peste cel mai larg dintre ele părea că se ridică un arc din care, ca din gura iadului, țîșneau izvoarele aceluia neprevăzut Fleghton. Prin văzduh, se auzea huruitul bucăților de piatră care se ciocneau în timp ce erau purtate în jos de craterele de foc, întunecînd, pentru o clipă, locul unde cădeau, ca în clipa următoare să se piardă în nuanțele de roșu ale fluviului în largul căruia pluteau.

Țipînd, sclavii se ghemuiră ascunzîndu-și obrazul. Chiar egipteanul stătea ca ținuit locului, în timp ce fulgerul îi lumina trăsăturile dominante și veșmintele cu giuvăeruri. În spatele lui se înălța o coloană care susținea statuia

lui August și imaginea imperială părea transformată într-o formă de foc.

Cu brațul stîng înconjurînd trupul lui Ione, cu cel drept ținînd amenințător *stilus*-ul care ar fi trebuit să fie arma lui în arenă și pe care, din fericire, îl mai avea la el, cu fruntea încruntată, buzele întredeschise, mînia și amenințarea imprimate ca printr-o vrajă pe chipul lui, Glaucus îl înfrunta pe egiptean.

Arbaces își întoarse privirea dinspre munte și o așinti asupra lui Glaucus. Se opri o clipă.

„De ce aș ezita ? murmură el. Nu mi-au prezis stelele un singur moment periculos în ceea ce mă privește ? Și nu a trecut pericolul ?“

— Sufletul, spuse cu voce tare, poate sfida lumea care se prăbușește și mînia unor zei imaginari. Datorită acestui suflet, voi fi învingător pînă la sfîrșit. Ei, sclavilor, înaintați ! Ateniene, încearcă să-mi rezisti și tu însuși vei purta vina morții tale. O recuceresc astfel pe Ione !

Făcu un pas înainte. Fu ultimul său pas. Pămîntul se cutremură atît de violent, încît aruncă totul la pămînt. Un bubuit simultan răsună în tot orașul, în timp ce se surpau acoperișurile și coloanele. Fulgerul se opri o clipă în statuia imperială, reținut parcă de metal, apoi bronzul și coloana se clătinară și căzură cu zgomot, înfundîndu-se în pavajul dur. Profeția stelelor se împlinise.

Vacarmul și zguduitura îl amețiră pe atenian pentru cîteva clipe. Cînd își reveni, scena tot mai era luminată, pămîntul tot îi luneca sub picioare. Ione zăcea leșinată lîngă el. Dar Glaucus n-o văzu. Ochii îi erau ațintiți asupra unui chip îngrozitor care părea să iasă, fără trup, dintre ruinele coloanei sfărîmate. Un chip pe care se vedea durere, agonie, disperare. Ochii se închideau și se deschideau, de parcă viața nu se stinsese încă. Buzele tremurau și rînjeau. Apoi brusc, umbra și nemișcarea pogorîră pe trăsăturile acelea care nu pierdură expresia unei groaze de neuitat.

Astfel pieri înțeleptul mag, marele Arbaces, Hermes al Cingătorii de foc, ultimul rege al Egiptului !

Capitolul IX

DISPERAREA ÎNDRĂGOSTIȚILOR. STAREA ÎN CARE SE AFLA MULȚIMEA

Glaucus se întoarse și, luînd-o din nou pe Ione în brațe, fugi în lungul străzilor. Deodată, o umbră întu-necă aerul. Instinctiv, se întoarse spre munte și iată : una dintre cele două creste gigantice care se formaseră în vîrf se clătină și apoi, cu un zgomot a cărui inten-sitate nici un limbaj nu-l poate descrie, căzu de pe posta-mentul ei aprins, rostogolindu-se ca o avalanșă de foc pe povîrnișul muntelui. În aceeași clipă, o masă enormă de fum negru țîșni cuprinzînd aerul, marea, pămîntul.

Rafale de cenușă mai abundente ca înainte cădeau pe străzi împrăștiind o nouă descurajare. Întunericul îi în-fășură din nou ca un vâl. Glaucus, cu inima lui cura-joasă înfrîntă de disperare, se aruncă la adăpostul unui arc și, strîngînd-o pe Ione la piept — mireasă pe un pat de ruine —, se resemnă să moară.

Între timp, Nidia, smulsă de mulțime de lîngă țova-rășii ei, se străduise în zadar să-i regăsească. Strigătul ei jalnic, atît de caracteristic orbilor, se pierduse printre mii de alte strigăte. Se reîntorsese de mai multe ori la locul despărțirii să-i regăsească pe cei doi dispăruți, să se agațe de orice fugar, să întrebe de Glaucus și să fie îm-pinsă la o parte cu nerăbdarea disperării. Cui îi mai venea să se gîndească la aproapele său în momentul acela ? Sce-nele de groază universală nu au poate nimic mai oribil decît egoismul pe care îl generează. Îi veni în minte că, o dată ce hotărîseră să caute scăpare la malul mării, avea cele mai multe șanse să-i regăsească pornind și ea în ace-eași direcție. Călăuzindu-și pașii cu ajutorul bastonului pe care îl purta cu ea întotdeauna, își croi drum cu o dibă-cie de necrezut printre grămezile de ruine care îi barau calea, reușind (binecuvîntată fiind acum obișnuința cu bezna, atît de dureroasă în viața normală) să găsească drumul cel mai scurt spre mare.

Biata fată ! Curajul ei era mișcător ! Și fiind atît de neajutorată, soarta părea s-o favorizeze. Nu o atingeau

torente fierbinți, ci doar ploaia care le însoțea. Bucățile uriașe de scorie care făceau să se cutremure pavajul în fața ei, sau alături de ea, cruțau trupul fragil. Iar când cenușa cădea pe ea, o îndepărta scuturîndu-se și trecea mai departe ¹.

Slabă, nenorocită, dar fără teamă, susținută de o unică dorință, părea simbolul lui Psyche în peregrinările ei. Speranța străbătînd valea umbrelor. Sufletul însuși, singur dar neînfricat, printre pericolele și capcanele vieții.

Înaintarea ei era împiedicată de lumea care bîjbîia prin întuneric sau alerga profitînd de fulgerele care luminau din cînd în cînd. În cele din urmă, fu aruncată cu violență la pămînt de un grup de oameni cu torțe care alergau drept spre ea.

— Ia uite, spusese unul dintre ei, nu-i asta fata oarbă? Pe Bacchus, să n-o lăsăm să moară aici! Sus, tesaliană! Așa, așa. Nu ești rănită? Nu, foarte bine. Vino cu noi. Mergem spre plajă.

— O, Sallust! E vocea lui! Mulțumesc zeilor. Pe Glaucus...pe Glaucus nu l-ai văzut?

— Eu nu, dar sînt sigur că a plecat pînă acum din oraș. Zeii care l-au scăpat de leu îl scapă și de muntele ăsta de foc.

Și astfel, bunul Sallust, după ce o încurajase pe Nidia, o trăgea să meargă cu ei spre mare, neluînd în seamă rugămintele ei fierbinți de a mai întîrzia puțin ca să-l caute pe Glaucus. Cu voce disperată, fata continua să strige numele iubit care, în tumultul elementelor descăturate, tot mai răsuna ca o muzică în inima ei.

Lumina neașteptată, izbucnirea rîurilor de lavă și cutremurul se petrecură tocmai cînd Sallust și grupul său ajunseseră pe drumul care ducea din oraș spre port. Aici fură opriți de o mare de oameni, mai mult decît jumătate din populația orașului. Se opriseră pe cîmpurile din afara zidurilor mii și mii de oameni, neștiind încotro s-o apuce. Marea se retrăsese departe de țărm și cei care

¹ „O ploaie grea de cenușă cădea asupra noastră și din cînd în cînd eram obligați să ne scuturăm ca să nu fim striviți și îngroșați în grămezi.” (Pliniu cel Tânăr) (N.A.)

fugiseră spre ea fuseseră atât de înspăimîntați de agitația și retragerea ei nefirească, de ciudatele vietăți marine lăsate de valuri pe nisip, de răsunetul pietrelor uriașe aruncate de munte în adîncuri, încît reveniră pe uscat socotind că-i mai puțin periculos. Și astfel, cele două șuvoaie de oameni, unul îndreptîndu-se spre mare, ceilalți înapoiindu-se de acolo, se întîlniră, simțind un fel de tristă consolare în faptul că erau atât de mulți, împărtaşindu-și laolaltă disperarea și îndoielile.

— Lumea urmează să fie distrusă de foc, spuse un bătrîn cu veșmintele largi, un filozof de școală stoică. Știința stoică și cea epicuriană sînt de acord asupra acestei preziceri ; și iată că a sosit clipa.

— Da, a sosit clipa ! strigă o voce gravă, dar nu înspăimîntată.

Cei din jur se întoarseră nemulțumiți. Vocea venea de deasupra lor. Era vocea lui Olintus care, înconjurat de prietenii săi creștini, stătea pe o înălțime pe care vechii coloniști greci îi ridicaseră lui Apollo un templu, ros acum de vreme, și aproape în ruină.

Mulțimea îl recunoscuse pe cel pe care ei îl hărăziseră colților tigrlui, victima lor atunci, acum acuzator. În tăcere răsuna din nou vocea lui amenințătoare :

— A sosit clipa !

Creștinii îi repetau cuvintele. Le reluau, trecîndu-le de la unul la altul. Femei, bărbați, copii și bătrîni le rosteau, nu cu voce tare, ci într-un murmur înăbușit și lugubru.

„A sosit clipa !“

În momentul acela, un urlet sălbatic izbucni în aer. Tigrlul cel groaznic de deșert sări în mijlocul mulțimii care se dădu la o parte să-l lase să treacă. Veni apoi cutremurul, după care întunericul învăluie din nou pămîntul.

Sosiră noi refugiați. Ținînd strîns comorile care nu mai erau destinate stăpînului lor, sclavii lui Arbaces se alăturară mulțimii. Numai una dintre tortele lor mai era aprinsă. O purta Sosia. Lumina ei căzu pe fața Nidiei și ei o recunoscuse pe tesaliană.

— La ce-ți, folosește acum libertatea, fată oarbă ? în-
trebă sclavul.

— Cine ești ? Nu-mi poți spune unde-i Glaucus ?

— Ba da ! L-am văzut acum cîteva minute.

— Fii binecuvîntat ! Spune-mi, unde e ?

— Culcat sub arcul din *forum*. Mort sau pe moarte.
Poate s-a dus și el să-l ajungă pe Arbaces, care nu mai
este !

Fără un cuvînt, Nidia se furișă pe lîngă Sallust, lunecă
printre cei din spatele ei și se întoarce în oraș. Ajunse la
forum, la arc, se aplecă și începu să pipăie, strigînd nu-
mele lui Glaucus.

O voce slabă răspunse :

— Cine mă cheamă ? E vocea umbrelor ? Iată-mă,
sînt gata.

— Ridică-te ! Urmează-mă ! Ia-mi mîna, Glaucus, vei
fi salvat.

Mirat și cuprins de speranță, Glaucus se sculă.

— Tu, Nidia ? Deci ești teafără ?

Bucuria din vocea lui afectuoasă pătrunse pînă în
inima sărmanei tesaliene și îl binecuvîntă pentru că se
gîndise la ea.

Susținînd-o pe Ione, Glaucus își urmă călăuza. Cu o
admirabilă dibăcie, aceasta evită strada care ducea spre
mulțimea de care abia se despărțise și îi dirijă spre
țarm pe altă cale.

După multe opriri, ajunseră la mare și, alăturîndu-se
unui grup mai îndrăzneț, hotărîră că-i de preferat să riște
orice pericol, decît să rămîna pe loc. Se imbarcară pe în-
tunerice ; pe cînd se depărtau de uscat, șuvoaiele de lavă
topită aruncau un reflex roșiatice peste valuri.

Frîntă de oboseală, Ione dormea la pieptul lui Glau-
cus și Nidia i se ghemuise la picioare. Între timp, ploaia
de praf și cenușă cădea peste valuri. Purtată de vînt la
mare distanță, cenușa ajunse pînă în țările cele mai înde-
părtate, uimind pînă și pe oacheșii africani și rostogolin-
du-se peste pămîntul antic al Siriei și Egiptului.¹

¹ După Cassius Dio. (N. A.)

Capitolul X

A DOUA ZI DIMINEAȚĂ. SOARTA NIDIEI

Sfioasă, blândă, frumoasă, ziua se ivi, în cele din urmă, peste scena cutremurătoare. Vânturile se domoliră, spuma pieri de pe azurul strălucitor al acelei mări încântătoare. Spre răsărit, ceața se colora treptat în nuanțele trandafirii care vesteau dimineța. Lumina era pe punctul de a-și relua domnia. Și totuși, în depărtare, întunecate și masive, tot mai erau fișii din norul ucigaș, străbătute de dungi roșii, spălăcite și stinse, care anunțau că râuri de foc se mai rostogoleau încă din muntele Cîmpiilor arse. Zidurile albe și coloanele strălucitoare care împodobiseră minunatele țărături nu mai existau. Încununate pînă ieri de orașele Herculaneum și Pompei, se întindeau acum posomorîte și moarte.

Mării îi fuseseră smulse favoritele din îmbrățișare. Secole de-a rîndul, puternica mamă își va întinde brațele azurii fără să le mai găsească, gemînd în jurul mormintelor orașelor dispărute.

Nici un chiot de marinar nu întîmpină zorii. Veniseră prea încet și ei erau prea obosiți ca să mai dea glas bucuriei. Dar un murmur slab de recunoștință ieși din piepturile vlăguite ale celor care vegheaseră în lunga noapte. Priviră zîmbind unul la altul. Prinseră curaj. Simțeau că în jurul lor încă exista viața. Cu sentimentul că ce a fost mai rău a trecut, cei mai epuizați se destinseseră și adormiră liniștiți. O dată cu lumina care creștea pe cer, veni și liniștea care lipsise nopții. Bărcile pluteau ușor spre port. Pe întinsul mării se zăreau și alte ambarcații cu refugiați, părăind nemișcate, dar care, de fapt, lunecau în voia valurilor. Catargele zvelte și pînzele lor albe răspîndeau un sentiment de solidaritate, de speranță. Cine știe cîți prieteni dragi pierduți și rătăciți în beznă erau purtați spre siguranță și adăpost !

În tăcerea somnului general, Nidia se ridică încetișor. Se aplecă peste obrazul lui Glaucus, inspiră răsuflarea somnului său profund, îl sărută, timidă și tristă, pe frunte,

pe buze. Îi căută mîna, i-o găsi încheștată în mîna lui Ione, suspină adînc și fața i se întunecă. Îi sărută din nou fruntea, ștergîndu-i-o cu părul ei de roua nopții. „Zei să te binecuvînteze, ateniene ! murmură ea. Fii fericit alături de iubita ta. Adu-ți aminte uneori de Nidia. Ea nu mai este de folos pe pămînt !“

Cu aceste cuvinte plecă de lîngă el. Se furișă, încet, încet, pe *flori*, sau partea de punte cu bănci pentru vislași, pînă la capătul corabiei și acolo, oprindu-se, se aplecă deasupra adîncului. Stropii reci îi răcoreau fruntea înfierbîntată. „E sărutul morții, spuse ea. E binevenit.“ Aerul îmbălsămat se juca prin pletele ei ondulate. Și le îndepărtă de pe obraji și își ridică ochii — atît de duioși, deși lipsiți de lumină — spre cer, a cărui față binefăcătoare nu o văzuse niciodată.

„Nu, nu, spuse ea, destul de tare, pe un ton meditativ. Nu pot să rabd. Iubirea aceasta geloasă, epuizantă mă duce la nebunie. S-ar putea să-i fac din nou rău, nenorocita de mine. Dar l-am salvat ! L-am salvat de două ori ! Ce fericire ! De ce să nu mor fericită ? E ultima bucurie care îmi este îngăduită. O, mare ! O, sfîntă mare ! Îți aud chemarea veselă și mîngîietoare. Se spune că îmbrățișarea ta înseamnă dezonoare. Că victimele tale nu trec Styxul. Fie și așa ! Nu vreau să-l întîlnesc printre umbre, căci tot cu ea va fi și atunci ! Pace ! Pace ! Pace ! Nu există alt Eliseu pentru o inimă ca a mea !“

Un marinăr care moțăia pe punte auzi un plescăit ușor în apă. Amețit de somn, ridică capul și, în urma vasului care sălta vesel, i se păru că vede ceva alb deasupra valurilor, care dispăru într-o clipă. Se întoarse din nou și visă la casă și copii.

Cînd îndrăgostiții se deșteptară, primul gînd al fiecăruia fu către celălalt. Următorul la Nidia. Nu era de găsit. Nimeni nu o văzuse. Căutară prin toate cotloanele corabiei. Nu găsiră nici o urmă. Misterioasă de la început pînă la urmă, tesaliana dispăruse pentru totdeauna din lumea celor vii. Ghiciră în tăcere care îi fusese soarta. Glaucus și Ione, strîngîndu-se unul lîngă altul, căci nu aveau nimic mai scump pe lume, uitară că ei erau salvați și o plîneră ca pe o soră pierdută.

ÎN CARE SE SFÎRȘESC TOATE.

SCRISOAREA LUI GLAUCUS CĂTRE SALLUST
LA ZECE ANI DUPĂ DISTRUGEREA ORAȘULUI POMPEI

Atena

„Glaucus către iubitul său Sallust. Noroc și sănătate !
Îmi ceri să te vizitez la Roma. Nu, Sallust, vino tu, mai bine, la Atena. Am renunțat la Cetatea Imperială. E prea mult zgomot acolo, prea multe bucurii deșarte. Vreau să trăiesc de acum înainte mereu în țara mea. Fantoma măreției noastre trecute mi-e mai scumpă decît viața voastră și prosperitatea bătătoare la ochi. Pentru mine, porticurile unde mai sălășluiesc încă umbrele sfinte și venerate au un farmec pe care nici un alt loc nu mi-l poate oferi. În crîngurile de măsline din Ilissus tot mai aud vocea poeziei. Pe colinele din File, norii amurgului par giulgiul libertății pierdute ; vestitorii, vestitorii unui mîine care va veni ! Rîzi de entuziasmul meu, Sallust ? Dar e mai bine să-ți păstrezi speranța în lanțuri, decît să te resemnezi cu strălucirea lor. E sigur, îmi spui tu, că nu mă pot bucura de viață printre aceste vestigii melancolice ale unui trecut glorios. Vorbești cu entuziasm despre splendorile Romei și despre pompa Curții imperiale. O, dragă Sallust, *non sum qualis eram*, nu mai sînt ceea ce am fost ! Întîmplările vieții au potolit clocotul singelui tinereții mele. Sănătatea mea nu și-a mai recăpătat întreaga vigoare după răul teribil de care am suferit și umezeala carcerii subterane. Mintea mea nu s-a putut scutura de umbră neagră din ultima zi a orașului Pompei. Groaza și dezo-larea acelei înspăimîntătoare ruine ! Draga noastră, neuitata noastră Nidia ! I-am ridicat umbrei ei un mormînt și-l privesc zilnic de la fereastra camerei mele. Păstrez vie în mine o amintire dureroasă, o dulce melancolie, omagiul meritat de fidelitatea și moartea ei misterioasă și prematură. Ione culege florile, dar eu, cu mîna mea, le așez în fiecare zi în jurul mormîntului ei. A fost demnă de un mormînt la Atena.

Îmi vorbești despre creștinii de la Roma. Sallust, ție pot să-ți mărturisesc secretul meu : am meditat îndelung

asupra acelei credințe. Am devenit adeptul ei. După distrugerea Pompeiului, l-am mai întâlnit o dată pe Olintus. Salvat, vai, doar pentru o zi și martirizat apoi, în urma energiei neîmblânzite a zelului său. L-am ascultat, am crezut, m-am închinat. Scumpa mea Ione, iubită mai mult decât oricând, a îmbrățișat și ea același crez. Știm că sîntem uniți în suflet, ca și în trupul nostru, pe veșnicie. Secole vor trece, chiar și pulberea noastră se va risipi, pămîntul se va încreți ca un pergament, căci roata vieții se învîrtește neîncetat într-un cerc etern. Nepieritor. Vino deci să mă vezi, Sallust. Adă cu tine scrierile înțelepte ale lui Epicur, Pitagora, Diogene, dar pregătește-te de răspuns. Printre boschetele Academiei vom dezbate, urmînd o altă călăuză decât cea pe care au avut-o strămoșii noștri, problemele înalte privind scopul vieții și natura sufletului.

Ione, inima îmi mai bate încă la acest nume, e lîngă mine acum, cînd îți scriu. Ridic privirea și îi întîlnesc surîsul. Lumina soarelui tremură peste Himet și în grădină aud bîzîit de albine. Mă întreb dacă sînt fericit. Ce mi-ar putea da Roma mai mult decât ceea ce am ? La Atena, totul deșteaptă sufletul și inspiră afecțiune. Copacii, apele, dealurile, cerurile sînt toate ale Atenei, frumoasă, deși mîhnită, mamă a poeziei și a înțelepciunii universale. La mine în *atrium* văd chipurile de marmură ale strămoșilor. În Ceramicus¹, le veghez mormintele. Pe străzi, privesc mîna lui Fidias și sufletul lui Pericle. Harmodiu, Aristogiton, ei sînt duși demult, dar în inimile noastre, cel puțin într-a mea, nu vor pieri. Dacă există ceva care mă poate face să uit că sînt atenian și nu sînt liber, este în parte mîngîierea — iubirea — atentă, vie, neobosită, pe care mi-o dăruiește Ione. O iubire pe care nici unul dintre poeții noștri, oricît sînt ei de mari, n-au cîntat-o, căci, unită cu credința, făcînd parte din ea, e plină de gîndurile cele mai pure. Acesta este simbolul adevărat al fabulei obscure grecești despre Eros și Psyche : sufletul care se odihnește în brațele iubirii. Și această dragoste a noastră îmi alină, în parte, dorința mea arzătoare de libertate. Căci, de cîte ori îmi vine să apuc sabia

¹ Ceramicus era o suburbie a Atenei unde se aflau mormintele vitejilor.

și să sun din corn ca să pornim într-un nou maraton (un maraton, vai, fără victorie), mă cuprinde disperarea la gândul neputinței țării mele și a greutății zdrobitoare a jugului roman și mă consolez, cel puțin, cu gândul că lumea aceasta nu-i decît începutul vieții, că gloria cîtorva ani contează prea puțin în comparație cu imensitatea eternității, că nu există libertate deplină pînă nu cad cătușele de lut ale sufletului ale cărui moștenire și regat devin tot spațiul și timpul. Totuși, Sallust, credința mea rămîne influențată de sîngele meu grec tolerant. Nu pot împărtăși zelul celor care consideră că-i o crimă și o vină eternă dacă nu poți crede ca ei. Credințele altora nu-mi trezesc repulsie. Nu le blestem. Această indulgență mă expune la o anumită suspiciune din partea creștinilor. Dar îi iert. Și cum nu ofensez în mod deschis prejudecățile mulțimii, am posibilitatea să-i protejez pe confrății mei de rigorile legii și de consecințele zelului lor. Moderația, pe care eu o consider fiica firească a bunăvoinței, oferă un cîmp mai vast pentru binefacere.

Aceasta este, dragă Sallust, viața mea. Acestea sînt opiniile mele. Iată în ce fel întîmpin existența și aștept moartea. Și tu, fericit și amabil discipol al lui Epicur, tu... Dar vino aici să vezi care sînt bucuriile și speranțele noastre. Îți vei da seama că nici splendorile banchetelor imperiale, nici strigătele din cercul ticsit de lume, nici *forum*-ul gălăgios, nici teatrul splendid, nici grădinile luxuriante, nici băile voluptuoase ale Romei nu oferă vieții o fericire mai profundă și mai durabilă decît cea pentru care, fără motiv, îl plîngi pe Glaucus atenianul, considerînd că și-a ratat viața. Adio !“

Se perindaseră aproape șaptesprezece secole de cînd orașul Pompei a fost dezgropat din mormîntul său tăcut, în toată splendoarea culorilor lui vii ¹. Frescele de pe ziduri erau parcă pictate de ieri. Nici o nuanță ștearsă în mozaicul bogat al pavajului. În *forum*, coloane terminate pe jumătate, așa cum fuseseră lăsate de mîna muncitorilor, în grădini, tripodul pentru sacrificii. În *atrium*, lăzile cu co-

¹ Distrus în anul 79 e.n. ; pentru prima oară descoperit în 1750. (N.A.)

moni. În băi, strigilul (răzuitoarea de corp). În teatre, je-tonul de intrare. În saloane, mobile și lămpi. În *triclinium*, urmele ultimului ospăț. În *cubiculum*, parfumul și rujul frumoasei dispărute. Și, pretutindeni, oasele și scheletele celor care cîndva făceau să se miște acea mașină mi-nusculă, dar splendidă de lux și viață.

În casa lui Diomed, în pivnița subterană, s-au desco-perit douăzeci de schelete (unul de copil) într-un colț, alături de ușă, acoperite de cenușa care a pătruns puțin cîte puțin prin crăpături, pînă a umplut tot spațiul. S-au mai găsit bijuterii și monede, candelabre pentru o ilu-minare inutilă, vin întărit în amfore pentru prelungirea agoniei. Nisipul consolidat din cauza umidității a luat forma scheletelor ca un mularaj. Călătorul mai vede încă amprenta unui gît de femeie și a unui sîn tînăr și rotund. Urma nefericitei Iulia. Cercetătorii sînt de părere că aerul a fost înlocuit în mod treptat cu vapori sulfurați. Refu-giații din pivniță s-au repezit la ușă pe care au găsit-o închisă și blocată de scoria care se acumulase afară și, încercînd s-o forțeze, s-au sufocat de emanațiile nocive din atmosferă.

În grădină s-a găsit un schelet cu o cheie în mîna osoasă și alături o pungă cu monede. Se crede că acesta fusese stăpînul casei, nefericitul Diomed, care a încercat probabil să fugă prin grădină și a fost ucis fie de vapori, fie de pietre. Lîngă niște vase de sticlă se afla un alt schelet, probabil al unui sclav.

Casele lui Sallust și a lui Pansa, templul lui Isis, cu ascunzișuri dibace camuflate în spatele statuilor, unde se pitea cel care o făcea pe oracolul, stau acum dezgolite sub ochii curioșilor. Într-una dintre chiliile templului s-a găsit un schelet uriaș cu o secure alături. Doi pereți au fost spărți de secure. Victima n-a putut ajunge mai de-parte. În mijlocul orașului s-a găsit un alt schelet, lîngă care erau un morman de monede și multe dintre ornamen-tele mistice din templul lui Isis. Moartea l-a lovit din plin, în lăcomia sa, pe Calenus, care s-a sfîrșit o dată cu Burbo. Făcîndu-și drum prin mormanele de ruine, să-pătorii au găsit scheletul unui om tăiat pur și simplu în două de o coloană căzută. Craniul avea o conformație

remarcabilă, cu caracterele intelectului admc marcate, și tot așa și cele ale depravării, încît a stîrnit interesul tuturor vizitatorilor adepți ai teoriei lui Spurzheim¹ care au privit ruina aceluia palat al minții. După atîtea secole, călătorul poate încă examina holul spațios, galeriile ingenioase, camerele complicate, lăcașul în care cîndva a gîndit, a raționat, a visat și a păcătuit Arbaces egipteanul.

Căutînd mărturiile unui sistem social dispărut pentru totdeauna, un străin din acea insulă îndepărtată și barbară², pe care romanii din imperiu se înfiorau numind-o, a poposit în Campania cea încîntătoare și a compus această istorisire.

¹ J.C. Spurzheim, frenolog și psihiatru (1776—1832), inventatorul termenului de „frenologie“, teorie neștiințifică, conform căreia însușirile psihice ale omului ar putea fi recunoscute după configurația craniului.

² Britannia.

CUPRINS

CARTEA ÎNȚII

[illegible]

CARTEA A DOUA

Capitolul I

O tavernă la Pompei și elita ringului clasic ■ ■ ■ 100

Capitolul II

Două personaje valoroase ! ! ! ! ! ! ! ! 108

Capitolul III

Glaucus face o cumpărătură care apoi îl va costa scump 112

Capitolul IV

Rivalul lui Glaucus cîştigă teren 119

Capitolul V

Sărmana broască țestoasă. Noi schimbări pentru Nidia 130

Capitolul VI

Frumoasa fericită și sclava oarbă 135

Capitolul VII

Ione prinsă în laț. Soarele încearcă să roadă plasa : 141

Capitolul VIII

Solitudinea și monologul egipteanului. Analiza caracterului său 146

Capitolul IX

Ce pătește Ione în casa lui Arbaces. Primele semne ale miniei dusmanului; de temut 156

CARTEA A TREIA

Capitolul I

Forul din Pompei. Primele instrumente rudimentare cu ajutorul cărora a fost fasonată noua eră a lumii . 167

Capitolul III

Plimbare de după-amiază pe mările Campaniei ■ ■ 172

Capitolul III

Adunarea 181

Capitolul IV

Torentul iubirii curge... încotro? : : : : : 189

Capitolul V

Nidia o întâlnește pe Iulia. Conversația dintre soră și frate . . . : : . : . . . 200

Capitolul VI

Portarul. Fata. Gladiatorul : : : : : 205

Capitolul VII

Camera de toaletă a unei frumoase din Pompei. Convorbire importantă între Iulia și Nidia . . : : : 212

Capitolul VIII

Iulia îl caută pe Arbaces. Rezultatele conversației : : 218

Capitolul IX

O furtună în sudul țării. Peștera vrăjitoarei. : : : 229

Capitolul X

Stăpînul Cingătorii de foc și favorita lui. Soarta își scrie prorocirea cu litere roșii. Dar cine o va citi? : : : 233

Capitolul XI

Evenimentele progresează. Complotul se apropie. Plasa e țesută, dar trece în alte mîini . : : : : 241

CARTEA A PATRA

Capitolul I

Doi oameni ajung la o hotărîre periculoasă. Zidurile au urechi, în special cele sacre : : : : : 250

Capitolul II

O gazdă, un bucătar și o bucătărie din antichitate. Apece o caută pe Ione. Convorbirea lor : : : : 252

Capitolul III

O petrecere și o cină „à la mode“ în Pompei : : : 263

Capitolul IV

Filtrul Efectul său : : : : : 281

Capitolul V

O reuniune de actori. Riuri care par să curgă separat și se varsă în același golf	285
---	-----

Capitolul VI

În care cititorul află în ce stare este Glaucus. Prietenia pusă la încercare. Dușmănia potolită. Tot astfel și iubirea. Pentru că cine iubește este orb	296
---	-----

Capitolul VII

O înmormîntare antică	306
---------------------------------	-----

Capitolul VIII

În care vedem ce se întîmplă cu Ione	314
--	-----

Capitolul IX

Nidia în casa lui Arbaces. Egipteanului îi e milă de Glaucus. Mila este adesea un musafir complet inutil pentru cel vinovat	316
---	-----

Capitolul X

Nidia o face pe vrăjitoarea	320
---------------------------------------	-----

Capitolul XI

O viespe se aventurează în plasa păianjenului	324
---	-----

Capitolul XII

Sclavul consultă oracolul. Cei ce se orbesc de bună voie pot fi păcăliți de un orb. Doi pușcăriași noi într-o singură noapte	329
--	-----

Capitolul XIII

Nidia se apropie de Calenus	335
---------------------------------------	-----

Capitolul XIV

Arbaces și Ione. Nidia ajunge în grădină. Va scăpa oare și îl va salva pe atenian ?	338
---	-----

Capitolul XV

Durerea tovarășilor de chef pentru suferințele noastre. Temnița și victimele ei	345
---	-----

Capitolul XVI

O schimbare pentru Glaucus	352
--------------------------------------	-----

CARTEA A CINCEA

Capitolul I

Visul lui Arbaces. O vizită și un avertisment pentru
egiptean 367

Capitolul II

Amfiteatrul 375

Capitolul III

Sallust și scrisoarea Nidiei 390

Capitolul IV

Din nou în amfiteatru : : : : : : : : : : 392

Capitolul V

Celula prizonierului și chilioara mortului. Durerea care ignără teroarea	400
---	-----

Capitolul VI

Calenus și Burbo. Diomed și Clodius. Fata de la amfi-
teatru și Iulia 403

Capitolul VII

Distrugerea înaintează ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ 408

Capitolul VIII

Arbaces îi întîlneşte pe Glaucus şi Ione ! ! ! : 412

Capitolul IX

Disperarea îndrăgostiților. Starea în care se afla
mulțimea 415

Capitolul X

A doua zi dimineată. Soarta Nidiei : : : : : 419

Ultimul capitol

În care se sfîrșesc toate. Scrisoarea lui Glaucus către Sallust la zece ani după distrugerea orașului Pompei . 421

Lector : DENISA COMĂNESCU
Tehnoredactor : ELENA DINULESCU

Bun de tipar : 27.02.1989
Coli de tipar : 27

Comanda nr. 60 516
Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”
Piața Scintei nr. 1, București
Republica Socialistă România

„Dac-aş vrea vreodată să scriu un roman istoric, singurul exemplu pe care l-aş urma ar fi acela al lui Bulwer-Lytton. Spre deosebire de Walter Scott, el a ştiut să plaseze în centrul cărţilor sale nu numai evenimente istorice adevărate, a căror importanţă pentru destinul oamenilor nu poate fi pusă la îndoială, ci şi personalităţi care, de cele mai multe ori, devin adevărate modele de comportare umană.“

EMILY BRONTE